

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 178. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozu.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnistvu naj se blagovolično pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Na trizno!

Dne 7. julija bodo slovenski liberalci prišli v Ljubljano na trizno. Stari Slovenci so trizno imenovali boj na čast umrlemu človeku. Na trizni ni smelo manjkati pijače, kakor dandanes na sedmini. To šego starih poganskih Slovencev hočejo obnoviti liberalci, ko bodo napravili shod zaupnikov takozvane narodno-napredne, pravzaprav pa le svobodomiselne stranke. Umrli mož je Aškerc, prorok svobodne misli, njemu na čast bo boj zoper „temo“, to je boj z vestjo in Bogom in z načeli starega strankinega programa. Požrtvovavne narodne dame bodo priredile junakom velikansko veselico, na kateri bodo pum-pale denar za strankine namene, ki se bodo začeli izvrševati na licu mesta z obilnim popivanjem. Na koncu se bodo pa do tal priklanjali manom neumrlega pesnika svobodne misli.

Glavna točka shoda bo poleg pijače revizija strankinega programa. Pregledalo se bo, kako gre stranka korak za korakom navzdol in koliko je še ostalo od sklepov prejšnjih zaupnih shodov.

Naj mi liberalni gospodi nekoliko pomagamo osvežiti spomin.

„Dne 29. listopada 1894. leta je bil v Ljubljani shod slovenskih in istrsko-hrvaških zaupnih mož. Na posebno vabilo so se bili zbrali sami taki možje, ki so že javno delovali za splošni blagor slovenskega naroda. Bilo jih je skoro pol tisoč delavnih rodoljubov iz raznih slovenskih pokrajin. Izjavili so na kratko v resolucijah svoja načela in najpotrebnejše težnje slovenske politike. Enoglasno so izrekli, da hočejo z naprejem skupno delovati v smislu resolucij pod starim imenom slovenskih rodoljubov kot „narodna stranka“. Izvolili so si 15 rodoljubov, bivačih v Ljubljani, ki bodo kot izvrševalni odbor narodne stranke stalno morali delovati za izpolnitev resolucij, sklepov in želja zbora zaupnih mož.“ — Tako

pripoveduje knjižica, katero je kot ponatis iz „Slov. Naroda“ natisnila in založila „Narodna tiskarna“. V tej knjižici so natisnjeni tudi govori, ki so se govorili na shodu, in resolucije, katere je tedanja narodna stranka z navdušenjem sprejela.

„Bog in narod!“ to je bilo geslo shoda. O krščanskem Bogu in od njega nam razodeti resnici je shod soglasno sklenil te-le resolucije, ki govorijo o veri: „Priznavajo se načela katoliške vere kot trden temelj razvoju slovenskega naroda ter se izreka želja, da bi na tej in na narodni podlagi složno sodelovali vsi Slovenci v težkem boju za narodov obstanek.“ V drugi resoluciji se je obžalovalo, da „ljudska šola še vedno ni vrejena na podlagi verskega izpovedanja“, in povdarjalo se je, „da smo Slovenci in Hrvati versko-nravnstveno čuteč narod.“

Te resolucije niso bile sklenjene anno „4000“, ampak bo letos o sv. Andreju preteklo šele 18 let, in letošnji zaupniki gotovo še pomnijo kot značaji, kako so takrat pritrdjevali prvaku Luki Svetcu, ki je na shodu krščansko načelo resolucij pojasnil takole: „Pri vsaki priložnosti, ko je narodna stranka očitno nastopala, bilo je prvo, izkazati svoji veri spoštovanje, svojim duhovnikom čast. Kadarkoli je nastopilo pri katerikoli slavnosti kako narodno društvo očitno med narod, prva pot je bila v cerkev in na prvo mesto sino posajali svoje duhovne pastirje. Ljubzen do naroda obsega vse, kar je narodnega, torej tudi njegovo vero, in naš narod je živoveren, zato je vsak pravi narodnjak to vero narodovo visoko cenil in spoštoval.“ — Dr. Karol Triller je govoril na shodu o socialnem in gospodarskem programu stranke in izustil tole: „Narodna stranka, združena na današnjem shodu, smatra krščanski ekonomični program, razglašen na različnih katoliških shodih, kot najpoštenjši program. Na zadnjem nižjavevstrijskem shodu so od-

ločevali krščanski socialisti, ta edina nam simpatična nemška stranka.“

Ali je kaj čudnega, če so na shodu tako živoverni mož kot govorniki nastopali tudi duhovniki? Kurat Anton Koblar je svoj govor pričel z besedami Siomškovimi: „Dve reči sta Slovincem dragi kot oči v glavi: vera katoliška in beseda materina. Ko je govor končal z opominom: „Slovenska jagnjeta, ne družite se s požrešno nemško liberalno stranko, ampak s svojimi slovenskim rodovi!“ — je sledilo, kakor trdi dr. Karol vitez Bleiweis Trsteniški v omenjeni knjižici: „Burno, več minut trajajoče ploskanje.“

Eden je pa bil, ki je že pri snovanju resolucij onemel, pokazal hrbet in gledal skozi okno ter pri sklepanju resolucij razjarjen hodil po hodniku pred dvorano in koval svoj program, to je bil — dr. Ivan Tavčar. Študiral je najbrže že takrat načrt, kako bo polagoma neljube mu resolucije razveljavil in kako bo kot neomejeni vladar „Slovenskega Naroda“ s pomočjo Malovrha prekučnil sklepe shoda zaupnih mož, katere je pozneje v deželnem zboru imenoval: „Koblarjev program“. Ni minulo dve leti in skovala sta s Hribarjem, ne da bi bila vprašala zaupnike, zvezo z Nemci, ki je trajala dobro desetletje. Slovenska jagnjeta so se družila s požrešno nemško liberalno stranko. Komaj je bila ta zveza siloma pretrgana, že so se zvezali kristalno-čisti narodnjaki z rdečo interpacijonalno in ta zveza traja še danes. O drugem delu gesla: „Bog in narod!“ danes ne govorimo več, pogledajmo le še „trdni temelj razvoju slovenskega naroda“, to je, kakšna načela katoliške vere ima danes ta stranka.

Pred nami zija grozovit prepad. Zona mora izpreleteti može, ki niso bili navzoči kot hinavci na takratnem shodu, ako pogledajo verska načela, ki leže stranki zdrobljena na dnu propada. Merodajna za prihodnji shod naprednih mož so veroizpovedanja njihovih glasil, namreč „Slo-

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Prvi del.

I.

„Kakov je svet, vi še ne veste, Poznaj to, potem te sodi vsak; Po tem, kar si, nobeden.“

Cegnar: Marija Stuart.

V pritlični dvorani v gradu na Raki je sedela na mehkem naslonjaču grofica Katarina Kajzelova. Mračno je gledala na črni marmornati kamin, pri katerem se je sukala hišna Anka. Troje pozlačenih lestencev je viselo izpod lesenega, lepo izrezljanega stropa, na sredi dvorane je stala velika črešnjava miza, vdelana z raznimi kosi lesa, v kotu je visel delfin, iz katerega je curljala studenčna voda, tla pa so bila potlakana s sivimi, marmornatimi ploščami.

Gospoda je prihajala k zajtrku. „Dobro jutro želim, mama!“ pozdravi grofico sin Rudolf, mladenič pri 24. letih. Poljubi ji roko in pričakuje materinega odzdrava.

„Saj sem vedela, da boš ti prvi pokoncu, ljubo dete! Ali Regina, ta ti je prava zaspanka!“

Vstopi zelo postarna gospa s črnim pajčolanom. „Blagoslovi nas, stara majčica!“ pozdravi jo sinaha v naslonjaču.

„Bog vas vse blagoslovi, deca moja!“ odvrne stara mati grofica Sidonija.

Sedejo k mizi. Anka postavlja skudelice in krožnike na mizo.

Kar se odpro vrata. Poznalo se je, da ni človek pritisnil na kljuko. V dvorano priskače velik pes bernardinec in se laska hišni Anki.

„Solidon, leži!“ oglasi se za psom gospodična z belim pajčolanom. Na lahno je prihitela v dvorano in pozdravlja svojce. Bilo je dekle pri 25. letih, prikupnega obraza, gibčnega života, ravnodušnega kretanja. Rmenno-črna barva se je vrstila na njenem krilu, črn moderc ji je pokrival prsi, izpod belega pajčolana so se usipali gosti kostonjevi lasje, podolgasti obraz ji je kazil top nos. Jutranja rosa se je še svitala na rmeni vrtnici, ki jo je ravnokar utrjala na vrtu.

„Ti si vedno zadnja pri hiši, Regina!“ oglasi se grofica.

„In prva pri delu, mamica!“ odvrne urno kontesa Regina.

„Najbrže je bila že v hlevu. Konjski znoj mi tišči v nos,“ reče brat Rudolf.

„Veselo je biti pri konjičih, ki tako radi ubogajo, rajši kakor ljudje,“ odvrne kontesa.

„Regina, tebi se ne pozna, da si grofica. Celo roke imaš drugačne, krajše prste, kakor mi,“ izpregovori stara Sidonija.

„Nič ne dene, babička! Vsi smo otroci taistega Boga, graščaki in kmetje,“ de je vstane kontesa Regina.

„Zakaj ne greš na tlako, ker ti kmečki slan tako ugaja?“ zbóde jo Rudolf.

„In kaj bi bilo, ako bi šla! Vse se lahko pripeti. Stric Danijel drugače misli, kakor ti, Rudolf!“

„Solidon se je dvignil in začel režati.“

„Solidon, hajd! Na srečno svidenje pri večerji, mamica! Moram na pristavo na Hudenje. Oskrbnik Tomaž Kinski se pritožuje, da kmetje delajo škodo na polju,“ reče Regina in se pošovi.

Isker vranec je topotal pred hlevom. Kontesa zajaše osedlanega konjiča in kmalu izgine v daljavi.

„Kaj da je Regina tako vezana na tega Čeha! Saj so še drugi oskrbniki, pa le za tega ima toliko skrbi,“ izpregovori zopet grofica Sidonija.

„Pa res! Saj so še druge pristave in gradiči naši, pa le na Hudenje vleče Regino,“ pristavi Rudolf.

„Vstanimo pa pojdemo po delu!“ pravi grofica Katarina. „Naš oče je previden mož in ne uide mu nobena skrivnost, tudi ženske skrivnosti ne. Počakajmo!“

II.

„Meni je ime Reginica, Reginica mi je ime.“

Zdaj mi pa, mladenič, ti povej, Kako je tebi ime?“

Narodna pesem.

Tomaž Kinski, oskrbnik kontese Regine Kordule Kajzelove ...

Rokopis iz l. 1761.

Majhen je bil gradiček Regine Kordule, pa prijazen. Velika pristava je bila polna življenja.

venskega Naroda" in „Dana“. V četrtek po Aškercem pogrebu je razglasil „Slovenski Narod“ evangelij narodno-napredne stranke, ki se glasi: „Smrt ni nič drugega, kakor povratek v naročje prirode. Ko pride poslednja ura, človek pade v nič. Umstveno višje stoječ človek ne more slepo verjeti, kar cerkev uči.“ — Tako daleč je prijadral tedaj dr. Tavčar, ki se je večkrat nasitil pri mizah svojih stricev-duhovnikov, in njegova soproga bo stregla na veselici kot voditeljica narodnih dam možem tiste stranke, ki je zavrgla krščanstvo in sprejela moderno pogansko vero. Načela liberalnih učiteljev, žalibog še vedno vzgojiteljev naše mladine, se pa zrcalijo v besni podivjanosti, s katero so se vrgli v „Danu“ učitelji v boj zoper križ, ki ga je dala usmiljenka v roke umirajočemu Aškercu. Po njih nazorih bi bil Aškerc moral proč vreči križ, ker je l. 1908. sam pisal na Rusko pismo, v katerem pravi: „Odpovedal sem se duhovskemu poklicu, zakaj moja pesniška dela so s svojimi idejami nasprotovale načelom katoliške cerkve.“ — Prežalostna oporoka!

„Dan“ pravi, da je bil Aškerc iskavec Boga. Da, iskal je Boga, pa zadnji čas ne tistega, kateremu je v prejšnjih letih večkrat pred altarjem govoril: „Credo in unum Deum“. Iskal je po Masarykovih naukih Boga, pa bežal pred pravim Bogom, s katerim sta po krščanskih nazorih skupaj prišla po smrti.

Ozmedenih Masarykovih iskavcih Boga, ki so danes jedro narodno-napredne stranke, več prihodnjič.

Gospodarski del.

Letošnja letina. Po zadnjem poročilu poljedelskega ministrstva smemo pričakovati sledečo letino: žito 2,1, rž 2,3, ječmen 2,3, oves 2,4, koruza 2,03, krompir 2,5, sladkorna pesa 2,8, navadna pesa 2,6. (1 pomeni zelo dobro, 2 nad srednjo mero, 3 srednje, 4 slabo, 5 zelo slabo.) Kakor se torej razvidi iz sedanjih poročil, obeta biti letina še dosti dobra.

Zavarovanje proti požaru. V dunajski zbornici je vložen predlog, da se zavarovanje proti požaru izreče za obvezno. Utemeljen je predlog takole: Leto za letom uničijo požari veliko število hiš ter naredijo za več milijonov škode, posebno na kmetih, kjer radi visoke zavarovnine in ker se premalo brigajo za koristi zavarovanja, gospodarji ne zavarujejo svojih poslopij. Raditega bi bilo želeli, da se uvede splošno zavarovanje, ker bi bilo vsled tega cenejše ter bi tudi manjši gospodarji zmogli zavarovnino. — Kakšnega pomena bi to bilo, naj pojasni vzgled iz zadnjih dnij. Ko je v preteklem mesecu gorelo v Tomačevem pri Ljubljani, je ogenj napravil za 300.000 K škode, zavarovani so bili pa posestniki samo za 72.000 K, vse drugo je izgubljeno. Enako je bilo tudi v Šenčurju.

Znižanje obrestne mere. Nemška državna banka je sedaj vendarle po daljšem pripravljanju

znižala svojo obrestno mero od 5 na 4 1/2 %. Ker je avstrijski denarni trg še vedno zelo napet, ni sedaj še pričakovati pri Avstrijski banki enakega znižanja, še manj pa na jesen, ko bo potreba po denarju še večja, kakor sedaj. Ostanemo toraj pri 5 %.

Našim izseljencem. Ogrska poštna hranilnica je vpeljala novost, ki je za izseljence posebnega pomena ter znatno poceni pošiljanje denarja v domovino. Hranilnica je namreč sklenila pogodbo z ameriško velebanko Transatlantic Trust Company in morejo sedaj lastniki čekovnega računa pri ogrski poštni hranilnici potom prej omenjene banke v Ameriki svoj denar domov pošiljati. Pošiljatve iz Amerike stanejo sedaj potom privatnih podjetij 1/4 odstotka cele svote, potom poštne hranilnice je pa pošiljanje desetkrat cenejše. Za 2000 K, ki jih pošlje kdo iz Amerike, se plača na pristojbinah 5 K; ako se bo pa kdo poslužil poštne hranilnice, ga bo to stalo sedaj samo 50 vinarjev. Potrebno bi bilo, da ukrene avstrijska poštna hranilnica isto, kakor ogrska, da ne bo treba našim ljudem pošiljati denarja preko Budimpešte, ako nočejo visoko preplačevati svojih pošiljatev.

Rusko združništvo. Lansko leto so našli v Rusiji okrog 5000 različnih zadrug, ki so imele nad 1 milijon članov, od katerih je 90 od 100 kmetov. Poljedelskih zadrug, ki se pečajo kakor pri nas s skupnim nakupovanjem semen in strojev, je blizu 2500 z nad 300.000 člani; mnogo je tudi mlekarških zadrug, tako samo v Sibiriji nad 1400, ki delajo za izvoz surovega masla večinoma na Nemško in Angleško. Promet mlekarških zadrug presega veliko nad 12 milijonov kron. Rajfajznovk so našli v začetku leta 1911. nad 4000 ter so znašale vloge članov nad 160 milijonov kron.

Draginja na Laškem. V Rimu so sledeče cene živilom: goveje meso (srednje) stane kg 3 K 20 v; teletina 5 K 80 v; kava 5 K; sladkor 1 K 70 v; moka 60 v; beli kruh 48 v; sol 78 v; surovo maslo 4 K; maslo 4 K; riž 62 v; makaroni 62 v; gres 74 v; leča 74 v; liter mleka 38 v; finooleje 2 K; eno jajce 10 v. To so zares visoke cene. Na Laškem so bili že poprej visoki davki; po začetku vojske je pa vlada priklade na indirektno davke še povišala, tako da je nastala velika draginja. Res je sicer, da kaže državni proračun 60 milijonov lir prebitka, pa to je le mogoče vsled silno visokih davkov. Na Laškem namreč vsi uslužbenci, tudi oni nižje vrste in delavci, še celo brusači in zidarji, ki so v inozemstvu zaposleni, plačujejo prihodninski davek od svojega zaslužka.

DOPISI.

Iz Šenčurja. O požaru v Šenčurju naj damo še tole: Pol ure po izbruhu požara je prihitelo v pomoč že gasivno društvo iz Vogelj z vsem potrebnim orodjem in dvajsetimi gasivci. Delovalo je do 5. ure zjutraj na dve cevi nepretrgoma, omejilo ogenj pri skladiščih g. Gašperlina in vokuljski g. nadučitelj Mahkota je s čudovito hrabrostjo pomagal rešiti bencin. Vogljanca Andrej Osel in Ivan Nahtigal sta pa rešila iz kleti ženo Ivana Zarnika, jo prinesla nezvestno

zakadi v lužo, ker mu je bilo silno vroče od pota, da se ohladi. Race in gosi so zbežale iz luže in z razpetimi peruti frfolele proti račnici. Dekla je zakričala nad psom, ki se je takoj spravil iz luže in tekal spet po dvorišču, da so umazane vodene kaplje letele na vse strani in begale ovce in kokoši. Vse se je smejalo Solidonu, ko je napravil tak pogon, pa zasmejalo se je vse šele potlej, ko so zagledali konteso na dvorišču in opazili, da se tudi grajska gospodična prav iz srca smeje psu in plašnim živalim.

„Solidon, primi!“ zakliče kontesa, skočivši raz konja, in vrže vajeti psu, ki z zobmi drži usnjate povodce, da konj ne uide. In ko konj zagleda bližajočega se gosjaka z razprtimi peruti in gagajočim glasom, skoči v stran, da se je Solidon kar zazibal v zraku. Toda vajetov ni izpustil izmed zob.

Zopet je bilo na izobilje smeha na domačem dvorišču.

Kontesi Regini poljubi Tomaž roko in jo spremi po stopnicah do njene sobice.

Sobica je bila na vogalu gradiča in lesen pomol je bil prislonejen nanjo. Priprosta postelja, lesena zofa, miza in omara — to je bilo vse pohištvo. Tam pri durih na hodniku je čepel zelo star, lesen naslonjač, na katerem je kontesa Regina najrajši sedela in zrla sanjavo na bližnje Gorjance... Na tem pramolu se je zdelo Regini Korduli, da pozablja vse težave in odganja vse skrbi, ki so ji belile glavico.

Rdeč tulipan je gledal skozi lesene ograje, narcise in hijacinti pa so se družili okrog kontese

na dvorišče, kjer so jo z raznimi pripomočki spravili k zavesti. Može, ki tako požrtvovalno kažejo ljubezen do bližnjega, zaslužijo pohvalo.

Iz Križa pri Trziču. Natančen izid občinskih volitev dne 13. t. m. je sledeči: Kandidatje S. L. S. so dobili: v I. razredu skupaj 465 glasov, nasprotni 322 glasov, torej je povprečno razmerje za enega kandidata 66 proti 46; v II. razredu skupaj 1168, nasprotni 755, dva kandidata S. L. S. so volili tudi nasprotniki, zato vpoštevamo razmerje samo med ostalimi petimi, ki jih je 747 proti 334, oziroma 150 proti 67; v III. razredu skupaj 1909 proti 1080, razmerje za enega 273 proti 154. V podobčini Križe kandidat S. L. S. 51, nasprotni 40, v podobčini Duplje 60 proti 44, v podobčini Žiganja Vas 63 proti 14, v podobčini Snično so volili tudi nasprotniki kandidata S. L. S., ki je dobil 46 glasov, sodeč po 6 glasovih, ki jih je dobil nasprotni namestnik, je dobil kandidat S. L. S. tudi za odbornika 6 nasprotnih glasov, 40 pa od pristašev S. L. S. V vseh 4 podobčinah, kjer volijo samo davkoplačevalci, so dobili kandidati S. L. S. skupaj po odšteti 6 nasprotnih glasovih v podobčini Snično 214 glasov, nasprotniki pa z všteti 6 glasovi v podobčini Snično 104 glasove. Če primerjamo to razmerje 214 proti 104 s številkami 273 proti 154 v III. razredu, kjer volijo vsi, vidimo, da je bilo v III. razredu izmed onih volivcev, ki ne plačujejo davka, na strani S. L. S. 59, na nasprotni pa 50. Socijalni demokrati so vsi volili z liberalnimi kapitalisti in pokazali, kakor povsod, tudi pri nas, da so delavski prijatelji le z jezikom. „V boj proti farju!“ Ta klic jim je ljubši in vabljeviši, kakor klic: „Na delo za blagor ljudstva!“

Iz Trziča. Krasno je uspela slavnost povodom 15 letnice društva sv. Jožefa in petletnice „Orla“ minolo nedeljo. Došlo je k slavnosti lepo število telovadnih odsekov z Gorenjske in raznih društev z orlovsko godbo iz Polja. Z zastavo so prihiteli: iz Ljubljane „krščansko-socialno Zveza“, glasbeno in pevsko društvo „Ljubljana“, katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, izobraž. društva: iz Kranja, Križev, Podbrezja, Leš, Šmartna in mnogo drugih. Celó iz Celovca sta bila navzoča dva zastopnika „Orlov“. Pred slavalokom na poti je bil glavni sprejem. Tu je pozdravil v imenu društva navzoče njega predsednik in občinski odbornik trški, g. Jožef Salberger, v imenu župnije in somišljenikov S. L. S., g. župnik Potokar, kot zastopnik okraja g. deželni poslanec Ivan Zabet. Odgovarjali so za „krščansko-socialno zvezo“ stolni vikar Smolnikar, za „Ljubljano“ deželni odbornik dr. Pegan, za društvo rokodelskih pomočnikov svetnik trgovske in obrtne zbornice Ložar, v imenu „Orlov“ tovarnar Podlesnik. Tržiške članice ženskega odseka v krasnih narodnih nošah z belo oblečenimi deklicami so pripenjale gostom šopke. Ves izprevod se je nato pomikal v krasno ozajšano župno cerkev, kjer je daroval sv. mašo in imel primeren nagovor g. stolni vikar Smolnikar. Po cerkvenem opravi se je vršil obhod društev z godbo in zastavami po trgu. Raz mnogih hiš so plapolale zastave gostom v pozdrav. Popoldne se je vršila na župniškem travniku, ki je bil okrašen z venci in mlaji, ljudska veselica. Bilo je navzočih kakih 1500 oseb. Izborna so nastopali telovadci, zlasti „moreška“.

Regine. Srečna je bila v tem cvetočem gaju. Bila je zatopljena v nemško igro: „Des Glückes Probierstein“. Ko je zaprla knjigo in trudne oči, se je njen duh izprehajal po livadah ljubezni.

Kontesa Regina je pogledala tja v zelene gore, da najde duška svojim notranjim vprašanjem. Gledala je rogljate grebene, vitke vrhove in strme stene, zrla na zelene plasti, na pisana pobočja in na oglašene okruške. Skobljane struge se poglobljajo v dolinah, odprte globeli se naslanjajo na gorske grebene.

Kontesi Regini so jako ugajale te oddaljene gore in ti zračni pozdravi dimastih vrhov. Sivi oblaki so se pomikali po zračnih višavah, pa so spet preminili za gorami. Žarki poznospoladnega solnca pa so žareli vedno bližje in nižje, snubili praške na rastlinah, se spet izmotali ter brezskrbno spuščali dalje poljube na rodno zemljo...

Ti solnčni žarki imajo samo enega gospodarja, pa se ne menijo dosti za zunanje vplive. Človek pa ima polno gospodarjev, pa še mora ljubezen vračati svojim gospodarjem... Kako drugače je ravnal naš božji Izveličar: bil je žrtev za vse človeštvo, gospodar življenja in smrti.

Tako je premišljala kontesa Regina in vzela v roko knjižico Valvasorjevo: „Passionsbüchlein“ (1679). Brala je iz knjige trpljenja in njene težke misli so se izgubile za Gorjanci. Dalje prih.

Konjiči so rezgetali v hlevu, goved je mukala v staji, ovce so se gnetle v kotu. Vozovi so ropotali, hlapci so klicali in kričali, peli in kleli, dekle pa so se smejale in jokale, vrtele in sedele. Kokoši so kokodajsale, race kvakale in golobje so grulili pod streho.

Izpod lesene stražnice ob grajskih vratih se je pokazal oskrbnik Tomaž s širokim obrazom in rjavimi brkami. Bil je še mlad človek, pa zaljubljen, da je bilo čudno. Močnih mišic in bistrega pogleda je bil, a govornice prikupne. Grof Danijel Kajzelski iz Škrlevega ga je bil pripeljal iz češke dežele in postavil za oskrbnika. Udan je bil svojemu gospodarju, kmetijskim strokam pa ni bil prav kos. A ravno zato je bil po godu kontesi Regini mladi oskrbnik Tomaž Kinski, ker se je vestno prizadeval, da je po kontesinih navodilih uravnal svoje delovanje. Bil je pokoren sluga svoje gospodinje, nad vse skrben in se je pošteno trudil, da prouči svoj posel. Kontesa mu je šla na roko in ga podpirala vsestranski. Ker ji je Tomaž vse zaupal, mu je tudi ona odpirala svoje srčne rane, kolikor ji je pripuščal njen stan. Doma se kontesa ni čutila posebno srečno, ker so jo vsi zbadali in prezirali, izimši očeta in strica Danijela, ki pa nista bila dosti doma. Zato je Regina rada zahajala na Hudenje, koder se je na samem, med priprostimi ljudmi, čutila srečnejšo. Vse jo je spoštovalo in ubogalo.

Tisto jutro torej je pes Solidon prisopihal na dvorišče. Vsi so takoj vedeli, da se kontesa bliža. Vrišč na dvorišču se je polegel, le race in gosi so čebljale dalje v veliki luži. Solidon se

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Somišljeniki!

Priznanj dobiva „Gorenjec“ dovolj. Pravijo, da je list dober. Nam se pa zdi, da je še premalo razširjen. Zato uljudno prosimo vse somišljenike, da sedaj, ko se pričinja druga polovica leta, gredo od moža do moža in pridobe „Gorenjcu“ še nekaj novih naročnikov.

Ne spimo! Nasprotniki delajo z vso silo proti katoliški misli.

Opozarjamo posebno na to, da naš list prinaša jedernat pregled politike celega tedna, primerne članke, izvirne podlistke in poročila o najnovejših dogodkih.

Naročnina za pol leta znaša 2 K.

Nova brambna postava.

V naslednjem podamo najvažnejša določila nove brambne postave, kakor sta jo sprejela naš in ogrski državni zbor.

Po brambni postavi iz leta 1889. je znašalo vsakoletno število rekrutov za skupno armado 103.100 mož, za avstrijsko deželno brambo 10.000 mož, za ogrsko 12.500 mož. To število je ostalo pri starem 23 let, izvzemši število za deželno brambo, ki se je zvišalo na 20.000 mož. Med tem se je pa število novincev v vojskah sosednjih držav neprimerno povečalo in vojaška uprava se je neprestano pritoževala, da štejejo posamezni oddelki premalo moštva, tako da je bilo jako težko, uvesti nove oddelke, kakor strojne puške, gorsko artilerijo itd.

Po novi brambni postavi bo narasel rekrutni kontingent tekom 3 let polagoma na 159.500 mož za skupno vojsko, na 26.977 mož za

našo deželno brambo (tekom 6 let) in na 25.000 mož za ogrsko deželno brambo.

Kot odškodnino proti temu zvišanju dobimo dveletno vojaško službo. Le pri konjenikih ostane triletna služba in pri mornarici štiriletna. Službena doba bo trajala: 1. vobče dve leti v prezenčni službi in deset let v rezervi, 2. pri kavaleriji in jezdecem delu artilerije in pri delu podčastnikov 3 leta v prezenčni službi in 7 let v rezervi. 3. pri nadomestni rezervi 12 let, 4. pri mornarici: 4 leta v prezenčni službi, 5 let v rezervi in 3 leta v pomorski brambi.

Splošno prinaša veliko olajšavo novi način žrebanja. Po starem je prišel marsikdo, ker je potegnil visoko številko, v nadomestno rezervo, ki je to manj zaslužil, kakor drugi, ki je n. pr. kot kmečki sin bil krvavo potreben na gruntu.

Pravice do enoletne prostovoljne službe bo imel, kdor bo dokazal do 1. oktobra (ne kakor doslej do 1. marca), da je dovršil gotove šole, in sicer bo služil vsak tak, izvzemši kavalerijo, lahko na državne stroške. Nobeden teh pa ne bo obvezan, napraviti izpit za rezervnega častnika, ampak bo avanziral za častnika samo tedaj, ako bo dokazal, da je zato teoretično in praktično sposoben. Ako tega ne bo storil, bo pa prišel v rezervo s tisto šaržo, katero je dosegel v prezenčni službi. Drugo prostovoljsko leto „za kazen“ odpade. Medicinci bodo služili v fronti 3 mesece, ko pa postanejo doktorji medicine, pa 9 mesecev kot enoletni prostovoljni zdravniki, od teh 6 mesecev v vojaških bolnišnicah. Podobna določila so se uvedla gledé na enoletne prostovoljce- veterinarje in farmacevte.

Za posestnike podedovanih kmetij in one, ki vzdržujejo družine, so se uvedle nove, važne olajšave. Posestniki podedovanih kmetij pridejo sploh v nadomestno rezervo. Raz-

ven tega pa pride v nadomestno rezervo tudi edini sin za delo nesposobnega očeta ali materevdove, ali tudi edini zet, dalje edini sin, vnuk ali brat, ki vzdržuje starše ali brate in sestre. Za delo nesposobnega je smatrati tudi očeta ali starega očeta, če je prekoračil 65. leto. Za edinega sina (oz. vnuka ali brata) je smatrati tudi tistega, čegar ostali bratje so vojaki ali so mlajši in nimajo še 19 let, ali zaradi duševnih ali telesnih napak za delo niso zmožni. Če kdo tudi ni izpolnil vseh teh pogojev, se mu lahko izredno prizna ta ugodnost, in zato se bo vsako leto štiri odstotke vojakov prestavilo v rezervo.

Kdor se pripravlja za kak življenski poklic, se mu sme dovoliti, da odloži prezenčno službo do 1. okt. tistega leta, v katerem postane 24 let star.

Odpravljeno je žrebanje in komisija bo določevala tiste, ki pripadajo nad določeno število. Vsled tega bo več upanja, da bodo samo vredni deležni okrajšane službe.

Nadomestni rezervisti se bodo vadili 10 tednov. Orožne vaje pa bodo trajale:

a) za tiste, ki bodo služili redno 2 leti, največ 14 tednov, in sicer štiri.

b) za tiste, ki so služili tri leta, pa največ 11 tednov, in sicer tri. Kdor je pa služil še četrto leto, odpadejo zanj orožne vaje sploh. Nadomestni rezervisti bodo imeli 3 orožne vaje po 4 tedne. V 11. in 12. službenem letu odpadejo vse orožne vaje.

H kontrolnim vajam ne bo treba prihajati osebno, ampak bo tudi mogoče, zglasiti se pisмено.

Da je nova brambena postava nujna, je brezdvomno. Avstrija rabi močnejšo vojsko, ker so pomnožile vojake tudi druge evropske države, zlasti Nemčija in Italija. Dveletna vojaška služba je za ljudstvo velika olajšava, ki jo že dolgo za-

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

„Kontesa, zamišljeni ste,“ izpregovori za njo oskrbnik Tomaž.

„A, ti si, Tomaž? Kaj novega poveš?“

„Trkal sem na duri, pa me niste slišali. V skrbih sem bil za Vas in sem vstopil.“

Kontesa vstane in pogleda oskrbnika izpod belega pajčolona. Srce ji je utripalo, Tomažu pa se iskré oči in ustnice se drže na smeh.

„Tomaž, veš, jaz ne maram dosti za grajsko gospodo.“

„Jaz tudi ne, ker vem, da mi Vi, dobra kontesa, vse nadomestite.“

„Saj veš, da sem najrajši tukaj na Hudenjah. Da si le ti bliže mene.“

„Jaz sem tudi najrajši tukaj. Vselej se bojim, kadar me pot zanese na Rako. Saj ste Vi, kontesa, vedno v moji bližini.“

„Pa me imaš res rad, Tomažek?“

„Tako rad, kakor nobenega drugega človeka na svetu; niti svoje matere ne, ker je nisem nikdar poznal.“

In oskrbnik poljubi kontesi roko. Kontesa za nekaj časa umolkne, potem pa reče: „Tomaž! Ti mi reci: Regina.“

„Prav rad, srce moje! Le vpričo drugih ljudij Te bom vikal.“

„Kako si previden, srček moj!“

„Precej časa sta si stiskala roke, dokler ni Solidon začel v kotu stezati svojih udov in godrnjati.

Oskrbnik je odšel, pozabivši na svoje prvo sporočilo.

Kontesa Regina pa je sedla na naslonjač in opoldanji solnčni žarki so jo zazibali v sladak spanec. Zato ni opazila črnega oblaka, ki je jadral čez zlato solnce in se skril za Gorjanci.

Oskrbnik Tomaž pa je videl, kako je solnce zatemnelo pod črnim oblakom, videl je deklo Špelo, ki je stopicala pod hodnikom in se skrila za voglom.

III.

Ljuti jastreb može
Razpršit golube —
Al' ne može činit,
Da se več ne ljube.
St. Vraz, Djulabije.

Bilo je o Petrovem. Rožnivenška Mati božja Stopenska je odela kraljevi plašč. Vse se je svitalo v zlatu in srebru, dvanajst biserov se je lesketalo na pozlačeni kroni, obraz kraljice nebeške pa je bil tako mil, tako lep, kakor spomladni žarki vzhajajočega solnca.

Vse slovesnosti na Stopnem so bile lepe, toda tako lepa, tako veličastna ni bila nobena procesija, kakor to leto o Petrovem. Župljani so se kosali za lepoto hiše božje, romarji so šli klicat na pomoč Mater milosti. Videli si brkastega hribovca, čokatega krakovca, poslušal petje pobožnega Hrvata, pa tudi glas ponosnega Ogra. Narodne noše so se odsvitale v svetlobi poletnega solnca, in kolikor je srebrozna gora premogla oglajenih in neoglajenih steza, povsod so hitele množice navzgor, vstric in drug za drugim, da počasté Kraljico milosti polno. Stopenska gora

se je odela v zeleno odejo, vinogradi so cveteli in trave so brstele in njive rmenele. Okinčana je bila cerkev od znotraj in zunaj, mlaji in slavaloki so se vrstili po grivi tja do kapele sv. Petra. Zvonovi so potrkavali, bandera 12 podružnic so plapolala v zraku, tam izpod lope pa so se pomikali štirje možje, ki so držali v rokah nebo. Pod nebom je bila zbrana duhovščina, župnik Jakob Kramar pa je nosil Najsvetejše. Možje z debelimi svečami so svetili, žene so se vrstile za njimi, dekleta pa so krožila okrog kipa rožnivenške bratovščine. Sama kontesa Regina Kordula je nosila kip premilostne Device. Bila je oblečena v belo obleko, in zdelo se ji je, da je zamaknjena v sv. nebesa, da prisostvuje nebeški procesiji... Ginljivo petje se je razlegalo po gori, zvončki so žvenkljali in 16 godcev je godlo, da se je razlegalo daleč po dolini.

Še se ni razvrstila vsa procesija, ko je hundenjski oskrbnik dvignil pred kapelo sv. Petra lesen križ s truplom božjega Zveličarja.

Veličastni izprevod je minil, končala se je tudi slovesna sv. maša. Z vznesenim glasom je kapelan Bastel Pernar proslavil sv. Petra in Marijo Devico kot mater katoliške cerkve. Verniki so se jeli razhajati. Drugi so se ustavili „pod vejo“ in si privoščili merico domačega vina.

Tudi cerkvena hiša se je oživila. Kuharice so hodile po nji z belimi predpasniki in cerkveniki so nosili iz kleti birno vino. Navada je bila od nekdaj, da so bili povabljeni na kosilo vsi, ki so imeli posel pri cerkvenem opravilu. Na drugem koncu hiše so sedeli okrog javorjeve mize duhovščina in bolj odlični udeleženci. Tudi

hlevamo. Priznamo tudi, da so sedanja določila za fante, ki jih treba nujno na kmetiji, ugodnejša kakor stara. Žal pa, da bo služba pri mornarici štiriletna. To zadene zlasti hudo naše Primorce. Tudi triletna služba pri artileriji in konjenikih ne moremo biti veseli, kakor tudi ne določila, da bodo morali pri infanteriji in lovcih še tisti, ki bodo v prihodnjih 3 letih (1912, 1913 in 1914) izbrani, služiti še po tri leta. Upajmo pa, da bo vojaška oblast izvrševala, kar je obljubil v svojem govoru minister Georgi, določila o olajšavah kolikor mogoče milo in prizanesljivo.

Ljudska izobrazba pa — socialna demokracija.

Velikansko je izobraževalno delo, ki se je razvilo v zadnjih letih med Slovenci na krščanskem temelju. Nešteti „Ljudski domovi“, v katerih se neprestano vrste predavanja, predstave in razne druge izobraževalne prireditve, nam dokazujejo to. Vsa ta izobrazba je in mora biti sama sebi namen, ki se podrejuje enemu vrhovnemu namenu, voditi naše ljudstvo do pravega cilja našega zemeljskega življenja. Povsod na vseh poljih se kažejo tudi posledice tega izobraževalnega dela. Ne zanamujemo pa le kulturnega napredka kot posledico rastoče izobrazbe, ampak tudi velik političen napredek one stranke, ki zastopa v politiki ista načela. Z izobraževalnim delom stoji in pade krščanska misel.

Ravno politične posledice izobrazbe po naših izobraževalnih društvih silijo tudi nasprotnike, da se organizirajo za izobraževalno delo. To je vzrok, da se sedaj pri nas tudi socialna demokracija loteva tega dela, dasi nima v tem oziru pri Slovencih nikjer še pokazati kaj takega, kakor povsod lahko pokažejo naša izobraževalna društva. Ker mora izobraževalno delo imeti tudi trden idealen temelj, zato socialna demokracija, ki pripozna povsod v življenju le surove sile, ne more vršiti pravega izobraževalnega dela. Vsa socialna izobrazba bo ostala politična izobrazba. Gonilna sila v socialno-demokratskih društvih bo ostala v sovražstvu proletarca napram vsem nasprotnikom.

Da je to tako, o tem nas je prepričalo tudi ustanovno zborovanje podružnice socialno-demokratske nepolitične izobraževalne zveze „Vzajemnosti“ v Kranju v nedeljo, dne 23. t. m. Že dolgo je zbiral znani Joža Grašič s Huj razne elemente, da bi jih združil v socialno-demokratski organizaciji. Okrog 30 tacih fantov in mož se je zbralo na zborovanju po § 2. pri Fidru. Zborovanja ni otvoril sklicatelj Grašič sam, ampak delegat osrednjega odbora „Vzajemnosti“ iz Ljubljane, in sicer šele eno uro po določenem času. Za

ustanovitev izobraževalne organizacije se mu je zdelo popolnoma dovolj, da je v nekako petih minutah počasi prebral nekaj paragrafov pravil brez vsake razlage njihovega pomena. Omenil je le, da je glavni namen vsega tega: Proletariat naj se združi! Nato je pozval navzoče, naj sestavijo odbor podružnice, oziroma izvoli naj se odsek treh navzočih, da sestavijo kandidatno listo za odbor.

Ker se je navzočemu članu naše izobraževalne organizacije cela zadeva le preenostavna zdela, je poprosil za besedo. Dosedaj je vse navzoče obvladovala letargija vročega poletnega popoldneva, sedaj pa je postalo zborovanje živahno. Komaj je govornik pričel govoriti in stavljal vprašanje, kako bo društvo v smislu § 2. pravil skrbelo za duševno izobrazbo članov, je začel žvižgati — sam sklicatelj shoda. Predsedujoči delegat osrednjega odbora ga je pač radi lepšega opozoril, da to ni ravno dokaz izobraženosti. Toda ta žvižg je bil signal, naj se govornika moti in utruji; kričanje se je pričelo. Najprej je Grašič sam izustil, da se v „Ljudskem domu“ v Kranju uči fante skozi okno lezti vasovat. To laž je takoj zavrnil govornik, ko je na njegov poziv vstal nekdo in izjavil, da se je v igri „Rokovnjači“ — na okno trkalo. Govornik je nato med neprestanim kričanjem izobrazbe željnih socialnih demokratov povdarjal dejstvo, da je snujoča se izobraževalna organizacija nepotrebna, ker imamo že „Izobr. društvo“, ki ima vsa sredstva na razpolago in, ki tudi vsakega izobrazbe željnega rado sprejme. Omenil je veliko izobraževalno delo, ki se je v tekoči sezoni že izvršilo v „Ljudskem domu“ v Kranju. Pokazal je na dejstvo, da socialna demokracija med Slovenci dejansko nič ne pomeni na izobraževalnem polju. Z „Zarjo“ v roki je prepričal živahnega medklicarja, da socialna demokracija nasprotuje vojaški reformi, ki bo gotovo v korist delavca. To je soseda blamiranega razburilo, da je pozval onega medklicarja, naj molči, ker se samo blamira! Med tem so se že čuli klici na govornika: „Ven ga vrzite!“ Ker predsednik shoda ni prišel na račun, da bo govornika z medklici zmedel in upehal, mu je vzel besedo med priurjevanjem navzočih, pristavil pa, da jo zopet dobi, ko bo dnevni red končan.

Nato sta predsednik in neki navzoči Srb, stavec Krstić, izkušala predgovornika malo zavračati. Veliko pač ni bilo treba, ker bi bili navzoči socialnemu demokratu v vsakem oziru pri-trdili. Omenil je predsednik, da meščanske stranke proti socialnim demokratom vedno vkup držijo. Menda je mislil tako opravičiti nastop socialne demokracije glede vojaške reforme. Srb je trdil,

da je govoril predgovornik, „skozi usta rimskoga pape“, da pa je on sam internacijonalec in da mu je vseeno Slovenec, Nemec, ali pa Kitajec, da je dokaz klerikalne izobrazbe škofova brošura, o kateri se celo po Ameriki piše, in še nekaj takih duhovitosti. Naš pristaš si je dovolil tu medklic, da se o škofovi brošuri pri Slovencih več ne piše, ker smo postali pametni.

Nato je odsek sestavil odbor, ki ga je predsednik-delegat prebral in imenovani so samozavestno vstajali ter izjavili, da vsprejmejo odbor-niška mesta.

Govoril ni na celem zborovanju noben domačin, ampak sta imela besedo samo Srb — stavec in delegat iz Ljubljane. Domačini in nekateri fantje iz Tržiča so le kričali. Predsednik odbora novega izobraževalnega društva, ki vsebuje vse moči za potrebno izobraževalno delo v socialno-demokratskem smislu, je Škrabel iz Gorenje Save, Grašič, je pa postal blagajnik (!)

Ko je po končanem dnevnem redu član naše izobraževalne organizacije opozoril predsednika, naj mu da besedo, da zavrne nekatere napade in trditve, je ta lepo snedel poprej dano obljubo in mu besedo odrekel, nakar je naš član pribil dejstvo, da se zbor niti lastnega sklepa ni držal, in je odšel. Novi organizirani socialni demokratje so pa še malo zapeli in se potem razšli.

In mi! Od socialnih demokratov imamo pričakovati le, da bo naše javno življenje posirovelo. Zato pa vsi na delo za našo izobraževalno organizacijo! Kakor je bil „Ljudski dom“ dosedaj zbirališče v pošteno zabavo in resno izobrazbo, tako in še v večji meri naj bo nadalje. Vsi, ki imate stik z mladino, jo vodite v naše „Izobraževalno društvo“ in proč od rdeč-karskih internacionalcev. Kranjski delavec je in ostane Slovenec in ne bo brezbaroden proletarec!

Gospodarski del.

Promet z užigalicami. Po zakonu z dne 13. junija 1909, drž. zak. št. 119, užigalic in drugih užigal, ki so izdelane s porabo belega ali rumenega fosforja, po 1. juliju 1912 ni dovoljeno več obrtlovno imeti napredaj, prodajati, ali sicer spravljati v promet. Razpečavanje žveplenih užigalic, ki so izdelane brez porabe belega ali rumenega fosforja, kakor tudi razpečavanje takozvanih švedskih užigalic, pa je dopustno tudi po 1. juliju 1912.

Ponudbeni razpis. C. kr. skladišče za artilerijsko opravilo na Dunaju naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da namerava po javni konkurenci oddati dobavo raznih predmetov iz kovine in lesa, tkanin, pletenin vrvarskega blaga, orodja, papirja, potrebščin za razsvetljavo in drugih različnih tvarin (rastlinskega olja, masti, različnega mila, ogla, peska, opeke i. t. d.)

kontesa Regina je prisleda. Oskrbnik Tomaž Kinski je nosil v to sobo vino na mizo. Kosilo je bilo skromno, vino pa dobro in je razvozljalo jezike. Gospod župnik je bil dobre volje.

„Ko sem še študiral modroslovje v Padovi,“ je začel pripovedovati, „je Jakob Šrajbar, ki zdaj v Klevevžu kot oskrbnik gospodari, želel postati duhovnik. Dva brata sta že duhovnika v Zagoriškem dvorcu, je dejal, moj stric je tudi duhovnik, zakaj bi ne bil tudi jaz?“

„Zakaj mu to niso dovolili, da bi postal duhovnik? Ali bi ne bilo izpodbudno, gospod župnik?“ nadaljuje mladi kapelan gospod Jurij.

„Oče je rekel: „Dosti so trije duhovniki v žlahti. Eden mora biti na domu, da se rod ne zatare. Toda poslušajte! Brat Jakob ni imel pravega poklica za duhovski stan. V zakon je hotel vzeti neko kmetsko deklico, ki je bila lepa, toda revna. Oče mu ni privolil v zakon vzeti navadno kmetsko dekle. Jakob je bil vsled tega užaljen in je hotel rajši postati duhoven, kakor z drugo deklico se poročiti... Hic Rhodus!“

Kontesa je zardela do ušes. Sedela je kakor na trnju. Kapelan gospod Jurij jo reši iz zadrege. Natoči ji kupico in reče:

„Kontesa, vi tudi niste prijateljica grajskih dvoran in plemenite krvi.“

„Jaz ljubim prirodo, gospod kapelan, ljubim priprosto ljudstvo,“ odvrne ravnodušno kontesa. Kapelan pa ni bil zadovoljen z odgovorom. Zato nadaljuje skoro poredno:

„In kaj še ljubite, kontesa?“

„Ljubim lepoto hiše božje, ljubim nebeško Kraljico.“

„Ali smem še taisto vprašanje ponoviti, dobra kontesa? ... Kaj še ljubite?“

Oskrbnik Tomaž je prinesel na mizo v majolki boljšega vina.

„Tole pokusite, častiti gospodje in prečastne dame! To vino je s Telč, iz vinograda, ki sem ga kupil iz kapitala za večne sv. maše na Stopnem,“ izpregovori spet župnik Kramar.

„Bonum vinum, semper bonum,“ dostavi kapelan gospod Bastel.

„Pijmo, trčimo pa na zdravje našemu gospodu župniku, ki je že toliko storil za Stopensko cerkev.“

Pričajuči ključarji so se dvignili in napivali župniku. Tudi kontesa Regina je čestitala z besedami:

„Lep je novi veliki altar stopenski, pa lepša še je bila ljubezen Jakoba Šrajbarja.“

Vsi se spogledajo. Tomaža ni bilo več v izbi. Kapelan, Ribničan po rodu, Kočevac po jeziku, ostane ravnodušen in nadaljuje:

„Kontesa, tale vaš oskrbnik mi ugaja. Tako mlad, pa tako moder, tako skrben, kakor bi bilo vse njegovo, ne pa graščinsko. Jaz ga cenim, da, jaz ga ljubim. Ali ga vi ne, kontesa?“

Bližnji sosedje so se nasmehnili bolj na tihem govorečemu kapelanu, celo župniku je ušlo oko na raško konteso, ki je zardela, se nasmehnila, kakor da bi ji dobro dela kapelanova hvala, in prisiljeno je odgovorila:

„Gospod Jurij, vi niste danes več poredni, ampak hudobni.“

Drugi gospodje so se obregnili, ali odkrito-srčni kapelan se ni bal zamere, zato je nadaljeval:

„Kako je bilo že potlej z Jakobom, gospod župnik!“

„I, no, saj veste, da je bila to le Jakobova mlečnozoba ljubezen. Pesnik Hallerstein dobro označi v neki kritiki tako ljubezen, pa mi je kitica ušla iz spomina. To še vem, da je smeh na koncu. Modrost raste s starostjo.“

„Pa pri Kočevcih ne,“ pristavi zbadljivo gospod Bastel.

Vsi se zasmijejo, zlasti kontesa, ker je gospod tovariš tako pikro zadel gospoda Jurija.

„Vi, gospod kapelan, vedno nosite na krožnik mojega oskrbnika. Res ga imam rada, ker je res dober, udan, skrben, najboljši, kar imamo oskrbnikov. Ali morda kaj napačnega veste o nas?“

Grajska gospodična je govorila te besede s ponosom in resnobo, da je tudi zgovornemu Kočevcu zaprla sapo. Župniku se je zdelo že preveč te govorice, zato izpregovori:

„Pustimo tol Kontesa Regina je pametna gospodična in niti ne mislim, da bi se hotela na tako nizek način maščevati nad svojimi domačimi, ki so odlični v družbi in zgodovini. Dobro pa je vendarle, da se človek brez potrebe ne daje v zobe.“

„Pijmo na zdravje kontese Regine, ki je prišla danes slavnost povečat na Stopno!“ izpregovori spet gospod Bastel.

Pili so na zdravje raške kontese. Tudi oskrbnik Tomaž je pristopil in izpraznil čašo.

Duhovniki so vstali, da odidejo v cerkev k popoldanski službi božji.

Kontesa ukaže osedlati konja.

Ponudbe je vložiti pri navedenem skladišču najkasneje do 25. julija t. l. Ravnotam se dobe proti plačilu pripomočki za sestavljenje ponudb.

V Gorici se bo ustanovila „Goriška banka“, družba z omejenim jamstvom, ki bo pospeševala slovenske trgovine in obrti. Na Goriškem je vsled poloma „Mizarske zadruge“ v Solkanu prišla v hudo zadrego „Trgovsko-obrtna zadruga“ v Gorici, tako da je morala stopiti v likvidacijo. Nastala je torej potreba po novem zavodu z zadostno lastno glavnico, da se slovenska trgovina in obrt v Gorici ne bodeda morali obračati na tuje zavode, ki ne bi zadostno upoštevali koristi domačih trgovcev, temveč bi gledali samo na sebe. Da temu odpomorejo, se je združilo več mož brez razlike strank v pripravljani odbor za ustanovitev novega denarnega zavoda, ki bi se imenoval „Goriška banka“ ter bi bil osnovan po načinu družb z omejeno zavezo. Osnovna glavnica bo znašala 200.000 K. Može, ki so se zbrali pod predsedstvom Mihaela Vošnjaka, so: Josip Fon, dež. in drž. poslanec, dr. Alojzij Franko, odvetnik in deželni poslanec, Jernej Kopač, tovarnar in posestnik, Anton Koritnik, trgovec, in odvetnika dr. Karel Podgornik in dr. Dragotin Treo. Vabila h pristopu bodo izšla prihodnje dni ter znaša najmanjši delež 500 K. Mogoče se bo pa udeležiti tudi s poljubnim višjim zneskom. Pojasnila daje dr. Dragotin Treo v Gorici. Kakor se torej vidi, bo imel novi zavod trdno podlago in bo njegov delokrog v prvi vrsti omejen na manjše kreditne posle, vendar bo pa lahko dobro služil slovenski trgovini, ako ga bo vodila spretna roka.

Cena petroleja. Kakor se poroča z Dunaja, so se posestniki petrolejskih rafinerij (tovarn) zedinili, da se za tretji četrt leta cene petroleja in parafine ne izpremenijo. Ker se je pravi kartel že pred tremi meseci razbil — trgovinsko ministrstvo ni takrat dovolilo zvišanja cen — se snidejo sedaj tovarnarji samo od časa do časa ter določijo cene svojih izdelkov.

O novem brambnem zakonu. Uvedla se je pri pešcih dveletna vojaška služba. Podčastniki, naredniki, vodniki in več korporalov bode moralo služiti tri leta, ker šele tretje leto postanejo dobri vežbavci. Okoli 20 % pešcev bode moralo služiti po tri leta, in sicer ne le podčastniki, ampak tudi manj izvežbani vojaki. V stalni armadi je sedaj pri pešpolkih okoli 24.000 narednikov in vodnikov, dobra polovica jih služi prostovoljno. Drugi (11.200) bodo pa prisiljeni ostati pri vojaki tretje leto. Pri deželni brambi je 2900 prostovoljnih in 1100 prisiljenih podčastnikov. Ko bo dovolj prostovoljnih podčastnikov, bodo vsi prostaki služili samo po dve leti. Korporalov bode v prihodnje pri pešpolkih 19.000 in v deželni brambi 5140. Sodi se, da bode okoli 18.640 prostakov za sedaj moralo služiti tretje leto. Plače podčastnikom se bodo zvišale. Za hitro izvežbanje podčastnikov se bodo ustanovile posebne šole. Da bode za te šole dovolj kandidatov, ni dvomiti. Pri kavaleriji ostane triletna, pri mornarici pa štiriletna vojaška služba. Mornarji bodo dobivali za četrto leto službe primerno odškodnino. Odpadlo bode žrebanje novincev. Potrjeni bodo vsi za vojake sposobni mladeniči. Od teh jih bodo po številu prebivavstva v narodnih okrajih potrebno število določili za vojake, drugi pa pridejo v nadomestno rezervo.

Nekaj trenutkov pozneje sta že Regina in oskrbnik odjezdila proti domu.

Hitro sta smuknila navzdol in se spustila skozi gozd Mesojedec. Samotna je bila pot in jezdeca sta postala zamišljena.

„Poglej, Tomaž! Tam je Karlovec. Tu je bilo nekdanje imenitno mesto. Zdaj grmuljski kmetje orjejo ta prostor. Kmet Makak mi je pravil, da je dal to mesto sezidati sam češki kralj Karol.“

„Karol, Karlovec — se ujema! In jaz sam rodoh Čeh,“ pridene samozavestno oskrbnik.

„Ali ni torej umestno, da spet Čeh zavladava na teh razvalinah?“ izvaja Regina.

„In to naj bi bil jaz, kontesa?“

Regina ni odgovorila. Približa se s svojim vrancom, da je Tomaž stegnil svojo tresočo roko in jo položil na ramo svoji gospodinjici — — —

„Kdo pa more meni kaj? Ali nisem pošten človek? Če sem ga pil, saj sem ga za svoje! Kdo mi more kaj?“

Holadri, holadri
Če še ni, pa še bôl —
Holadri, holadri!

Kmet Čučnik se je bil nalezal pod vejo na Stopnem vinvršcu in je počival ob jarku ter sam sebi govoril in pel.

Kakor bi ju bil mrzel curek polil, tako sta se kontesa in oskrbnik zganila in bežala v najhujšem diru proti Raki. Le Solidon je nekaj časa režal proti pijancu, nato pa rep povesil in stekel za svojo gospodinjico.

Dalje prih.

Vojaška uprava bode po možnosti dajala dopuste ob žetvi in košnji in skrbela za to, da bodo vojaki dobivali pouk o kmetijstvu. Kontrolnih shodov ne bo več. Vsak rezervist se bo mogel oglašiti pismeno. Orožne vaje bodo krajše in, če bo le mogoče, ob času, ko bo na polju najmanj dela.

Občni državljanski zakonik se bo izpremenil in izpopolnil. Po poročilu justične komisije gosposke zbornice bo zakonik dobil 100 novih paragrafov.

Minister Bilinski je 16 dni v Sarajevu koval poravnavo med Bošnjaki in državno upravo. Pri vprašanju železnice Doboj-Sarajevo so se pogajanja razbila in minister je odšel v Mostar. Deželni zbor bo najbrže razpuščen.

Albanci so se zopet spuntali pri Monastirju. Več vojakov in častnikov je pobegnilo, pa so jih večinoma polovili.

Na Portugalskem stavkajo delavci. V Lizboni so celi polki mobilizirani, da varujejo cestne železnice. Vsak voz spremlja močan oddelek konjice. Prišlo je že do hudih bojov med delavci in vojaki. Več oseb je bilo ubitih in ranjenih. Republikanci tedaj tudi z republikansko svobodo niso zadovoljni.

Italijansko-turška vojska. Dne 10. t. m. so napadli Lahij pri Bengaziju Turke, pa so jih Turki zapodili v beg. Iz zrakoplovov so Turki metali na sovražnika bombe. Med italijansko in turško vlado se baje vrše tajna pogajanja glede miru. V turški mornarici so nekateri zahtevali, da se mora turško brodogradništvo iti poizkusiti z italijanskim. Zaraditega je bilo 10 častnikov obsojenih na smrt, a obsodba se ni izvršila. Ob vходу v smirensko pristanišče so Turki potopili staro ladjo, da bi se ne moglo približati italijansko brodogradništvo.

Čikago. V nacionalnem konventu je glasovalo 561 članov za Tafta, 107 pa za Roosevelta, 344 Rooseveltovih pristašev se je glasovanja vzdržalo. Ker je Roosevelt propadel, namerava proglasiti se za samostojnega kandidata za predsedništvo in ustanoviti novo republikansko stranko.

Na Kitajskem je zopet velika zmešnjava. V Mukdemu se je uprla garnizija in uporni vojaki so plenili po mestu. Iz Pekina je pobegnil ministrski predsednik Tang Sao Ji, ker je izvedel, da se je pripravljala nanj atentat. Mesto Kanton hoče proglasiti svojo neodvisnost. Uprla se je mandžurska divizija. Čete Juanšikaja so upor zadušile. Vladi primanjkuje denarja.

DOPISI.

Kokrica pri Kranju. Gorelo je v četrtek 20. t. m. pri posestniku Feku. Zgorel je pod in hlev. Le s težavo so rešili še živino. Zgorelo pa je vse gospodarsko orodje in vozovi. Sreča je bila v nesreči ta, da je tisto popoldne deževalo in da ni bilo vetrovno, ker drugače bi zgorelo pol vasi. Hiše so druga tik druge. Kako je nastal ogenj, se ne ve. Goreti je pričelo krog desetih zvečer. Takoj je bila na licu mesta domača požarna bramba, potem iz Predoselj in iz Kranja. Posestnik ima veliko škodo, ker je bil za mal znesek zavarovan. Ljudje so vsled pogostih požarov v velikem strahu.

Predoselje. V naši občini so se dobro porigricali za hrošče, nekatere vasi več, druge manj, to je pa na zavednosti posameznih kmetov ležeče. Nekaterim je to deveta briga, drugi pa spoznajo, da je to velika korist. Po vaseh, kjer najbolj vladuje šnops, tam se je najmanj naredilo. Kje se popije veliko šnopsa, vam bodem pri priliki povedal. Vseh hroščev se je nabralo 400 mernikov ali čez 12.000 litrov, kar je precejšnje število. Skoro tretjino teh hroščev je nabrala vas Rupa, za kar se jo mora posebno pohvaliti. Ko bi se pa iz kebrov mogel šnops kuhati, bi niti en keber v nekaterih vaseh ne ostal pri življenju.

Goriče. Zadnji ponedeljek okoli 5. ure popoldne se je vnelo v Goričah pri Preku tik župne cerkve. Začelo je goreti v listnjaku, kamor je bil zategnjen malo poprej s senom naložen voz. Ogenj je bil najbrže zatrošen v seno med vožnjo. Z voza je švignil plamen v podstrešje in se bliskoma razširil po lesenem poslopju. Komaj se je otela druga živina, en prašič je poginil. Ostalo je od hleva le golo zidovje. Sosednja, s slamo krita poslopja, so bila v veliki nevarnosti. Ker ni bilo vetra in ker je ogenj zadrževalo sadno drevje, se požar ni razširil na severni del vasi. Prekovo in bližnjo Gabrovo hišo, kakor tudi župniško gospodarsko poslopje, so oteli sosedje. Ogorki so leteli na vse strani in uničenega je precej sadnega drevja na župniškem vrtu. Kmalu so prišle na pomoč požarne brambe iz Naklega, Kokrice in Predoselj.

Iz Tržiča. Ves trg je bil v soboto v zastavah, ko so se vozili avtomobilisti skoz Tržič. Z oken so jih obisale gospodične s cveticami. Na Ljubelju je tekmece pričakovala izbrana družba, med njo deželni glavar kranjski g. dr. Šusteršič, ki se je tu poslovil od nadvojvode Leopolda Salvatorja. Tu je dal napraviti ogrski državni poslanec baron Friderik Born imeniten slavolok iz divjih živalij, orlov, petelinov, kozorogov i. dr. Tržiški avtomobilisti so bili tudi navzoči. Nadvojvoda Leopold Salvator se je zelo pohvalno izrazil o lepoti kranjske dežele.

Selca. Vsled pomanjkanja varnostnih organov so se začeli vlomi. Vlomiti je poizkusil nekdo na pošti, pri g. Tavčarju in g. Vrhuncu. O vlomivcu ni nikakega sledu. Sumljivo izgleda vsa stvar zato, ker je bilo zadnje nedeljo okoli pol dneva ukradenih krojaču Brtonclju v Selcih okrog 150 K. Županstvo je že davno naprosilo orožništvo v Železnikih, naj vsaj dvakrat v tednu čuje ponoči v Selcih. Zadnje čase so se zaporedoma dogajali ponočni nemiri in napadi na ljudi. Razgrajavci so večinoma fantje, katere bi pač še lahko ukrotili, četudi postarni očetje. Ako orožniška postaja v Železnikih ne more pošiljati orožnikov v Selca, naj pa obč. odbor poskrbi za to, da se v Selcih ustanovi orožniška postaja. Potreba je nujna, da zaradi izgredov Selca ne izgubijo dobrega imena.

Iz Križa pri Tržiču. Huda nevihta je bila pa noči v ponedeljek 24. t. m. Ob polnoči je tresčilo v Bavdov kozolec. Pogorelo ga je tri štante s senom vred. — Iz katoliške cerkve je 28. maja 1912 izstopila na Dunaju, tukaj rojena Rotija Perko, Zrnčeva iz Križa, stara 29 let. To je letos že drugi slučaj. Dne 16. marca 1912 je namreč v Brucku na Muri iz katoliške cerkve izstopil in postal protestant Janez Plajbes, Jačopov iz Žiganje Vasi, oženjen, star 42 let. Verski odpad naših ljudi pa se ne godi samo v tujini. Dne 14. t. m. so prišli trije fantje iz Žiganje Vasi župniku naznaniti, da izstopijo iz katoliške vere in se zapišejo v svobodnomiselno vero. Poučil jih je, da morajo to naznaniti c. kr. okrajnemu glavarstvu v Kranju. Ali so to storili, ali ne, ni znano. — Da pa ne bo kdo mislil, da je pri nas versko življenje tako slabo, naj povemo, da je po novem letu bilo že 13 tisoč obhajil. Za evharistični kongres na Dunaj se jih je dosedaj oglasilo že 16.

Novičar.

Knšk. duhovna svetnika sta postala č. g. Jernej Ramovš, župnik v Poljanah, in Mihae Barbo, župnik v Smledniku.

Disciplinarna komisija ljubljanskega magistrata. Deželni odbor je na pritožbo občinskega odbornika Štefeta odločil, da se mora v disciplinarno komisijo voliti z ozirom na število, kakor so zastopane stranke v zbornici. Deželni odbor je opozoril tudi župana, da naj se izboljša zastarela službena pragmatika magistratnega uradništva.

Zakaj je propadla slovenska napredna stranka? „Slov. Narod“ piše: „Res je prišla napredna stranka na rob propada vsled gospodarskih budalosti, ki so jih uganjali nezreleži (tu misli „Glavno“ in „Agro-Mercur“) in vsled znanih političnih budalosti (tu ima v mislih 20. september in srbsko propagando). To odkritosrčno priznanje je naslovljeno na g. Lončariča in tovarše pri „Danu“, ki smatrajo dr. Tavčarja za nesposobnega voditelja stranke. „Narod“ očita mladim koritarjem pri „Danu“, da bi radi imeli ustanovljenih deset arhivarskih mest, katere naj bi ljubljanska občina dala mladim in vsakemu plačala na leto po 10.000 K, zraven tega pa še za njihovo akademijo podarila letnih 50.000 K. To so razkritja!“

Franu pl. Šukljeju v album. Tako se glasi članek, katerega je spisal Ivan Hribar v „Slov. Narod“. V tem članku se Hribar pere proti obdolžitvi, katero je Šuklje izrekel v svoji brošuri, da je Hribar v političnem delovanju iskal koristi zase. Hribar pravi, da je Šuklje ves čas, odkar je politično deloval, iskal le samega sebe in svojih koristi in da je zato tolikokrat izpremenil svoje politično prepričanje.

Evharističnega kongresa se bo udeležila kranjska dežela po posebnem deželnem odposlanstvu z deželnim glavarjem na čelu.

Nekaj za kranjske trgovce. Socijalni demokratje so sestavili agitacijski odbor za Gorenjsko, ki bo po vseh mestih Gorenjske snoval konsumna društva. Konsumno društvo za Ljubljano in okolico ima že 10 prodajalen in lastno pekarijo. Liberalnim trgovcem, ki so nekdanj tak šum gnali, ko je S. L. S. snovala konsumna društva, se prav „šika“, da jim bodo zdaj konkurenco delali socijalni demokratje, najnovejši zavezniki liberalcev.

„Gostilničarski Vestnik“ je list, ki brani interese gostivničarskega stanu. Te interese naj le brani, samo ne v škodo drugim stanovom. Da ta list proslavlja v zadnji številki z uvodnim člankom in s sliko nekega Dragotina Korbarja kot „pionirja“, ki že četrto leto nosi težko breme gostivničarskega poklica in zraven še breme podstarost zagorskega „Sokola“, no, to zabavo gostivničarjem, če nimajo drugih bolečin, vsi drugi stanovi že še privoščijo. Graje je pa vredna ta-le zadeva. „Gostilničarski Vestnik“ je prinesel članek, v katerem imenuje odredbo c. kr. deželne vlade, ki določuje, da naj se omeji prodajalne koncesije za pravico žganjetočev — atentat na pravice gostivničarjev. Vsak rodoljub pa mora priznati, da je pisatelj tega članka na krivi poti. Ali ni res na Kranjskem preveč šnopsarij? Ali ni naša ljudstvo že dovolj končano od žganjarske kuge? Lahko se govori o atentatu, toda ne o atentatu na pravice gostivničarjev, ampak o atentatu na zdravje in blagostanje našega naroda, ker se po pre-

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši štev. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Iskavci Boga.

Veselega srca obhajamo Slovenci god svetih slovanskih apostolov Cirila in Metoda, ki sta našim prednikom prigljal luč prave vere. Z neumorno gorečnostjo sta častita moža oznanovale nauk edinopravega Boga, ki je sam o sebi rekel: „Jaz sem resnica!“ Od rimskega papeža sta prejela škofovsko poslanstvo. Zato sta šla v Rim, da sta tam očitno pokazala spoštovanje in udanost do rimske stolice kot hranivke in oznanovavke resnice božje. Iz Slovenije sta peljala seboj 50 mladeničev, katere jima je bil dal knez Kocel, da bi postali med svojimi rojaki oznanovavci katoliške misli. Umrli sta svetnika z iskreno željo v srcu, da bi Slovenci zvesti ostali Bogu, kateremu v čast sta onadva posvetila cerkve po slovenskih pokrajinah.

Dolga stoletja so se Slovenci trdno držali živega Boga, katerega sta oznanovale sveta Ciril in Metod. Luter je pač učil zmote, katerih se je peščica lahkoživcev oklenila tudi pri nas, a starega Boga so pustili pri miru. Za krst častni so se vedno borili Slovenci in prelivali svojo kri.

Šele zadnji čas je nekaj slovenskih izobražencev, ki so postali okuženi po naprednih, veri sovražnih časopisih in po praških učiteljih svobodne misli, zgrešilo pravega Boga in začelo iskati drugega. To je Masarykova šola iskavcev Boga, ki je naredila med slovenskim dijaštvom mnogo bogotajcev.

Najhitreje in najbolj daleč je v tej struji zavleslal nesrečni duhovnik Aškerc, o katerem pravijo napredni listi, da je pustil duhovsko službo, ker je postal iskavec Boga. L. 1886. je Aškerc še naročil soho sv. Cirila in Metoda za cerkev v Šmarju pri Jelšah, dvajset let pozneje, kakor dokazujejo njegovi spisi in njegova dejanja, ni častil več ne svetnikov, ne cerkve, ne krščanskega Boga. Nosil je na duši neizbrisno znamenje svečeništva, na prsih pa vidno znamenje svobodo-

miselstva. Odkar je sedel na praškem zboru svobodomiselncev skupaj v predsedstvu z velikim bogotajcem Ferrerjem, je sleparje imenoval tiste, ki verujejo v življenje človeka na onem svetu.

Aškerc pa ni precej telebnil tako nizko. Ko mu je zatemnela svetla luč Ciril-Metodovih naukov, je začel iskati resnice, kakor večča luči. Prazno in nesrečno srce ni našlo pokoja. Zato je razdražen begal okoli Budhe in Lutra in drugih krivovercev in brezverskih filozofov in popraševal po resnici. Prehodil je mnogo dežel, a resnice in pravega Boga ni mogel najti nikdar več. Taval je po onih krajih, kjer je sv. Pavel govoril Atencem o „nepoznanem Bogu“, vozil se po morju, kjer je še celo od Grkov izgnani bogotajski modrijan Protagoras pokleknil ob nevihti v čolnu in se spomnil najvišjega bitja — zastonj, Aškerc ni na to mislil, ampak je prinesel odondod seboj v domovino le spomine na poganstvo in na najnižja človeška bitja. S častitljivih, z mučeniško krvjo porošenih tal rimskega amfiteatra si ni nabral cvetk svetega navdušenja, ampak je pritresel le čašo Neronovega srda in zaničevanja do junaških spričevavcev katoliške resnice. Jedino uteho je v zadnjih letih svojega življenja našel v misli svobodni, v misli, da nikjer ni pravega Boga in da je le bolna človeška domišljija ustvarila idejo o Bogu, stvarniku nebes in zemlje.

Silno smešno je sicer, toda resnično, da je našel Aškerc za svoje blodnje največ privrženec med liberalnimi Cirilmetodarji. Žalostno je sicer, toda gola istina je, da nekaterih c. kr. profesorjev ni bilo sram, voditi ob Aškercem pogrebu mladino katoliških staršev za vencem „Svobodne Misli“ . . .

Voditelji narodno-napredne stranke so si bolj na tihem izbrali Aškerca za proroka, za tolmača svojega propalega programa. Jutri se bodo zbrali na shodu v Ljubljani zaupniki te stranke, oni „kremeniti možje-značaji“, ki so pred nekaj leti

prisegali na načelo, da je katoliška vera prava, in napravil se bo poizkus, če sta „Narod“ in „Dan“ te može izkvarila že tako, da si bodo upali pritrditi Aškercem načelom odkritega brezverstva. Omamila bo iskavce Boga obilna pijača na veselici, za katero se pumpa kot za nekako narodno potrebo, da ne bodo mogli svojega strašnega skoka trezno premisliti.

Ob tistem času, ko bodo častivci pesnika svobodne misli razsipali svoj srd nad sveto dedščino Cirila in Metoda, se bomo pa katoličani zbirali po cerkvah v proslavo istih svetnikov in molili za odpadnike. Prešinjeni katoliške misli bomo prisegali dosmrtno zvestobo onemu, še vedno živemu, dobremu Bogu, ki je bil razodet našim očetom po svetih slovanskih apostolih. Po teh katoliških zbornicah bo velikanska večina slovenskega ljudstva jutri lahko govorila z veselo zavestjo: „Slava našemu Bogu! Nam Boga ni treba iskati, mi smo ga že našli, mi ga imamo!“

Oklic vladarja vseh narodov.

Ljubi moji podložniki!

Vsi dobro veste, da sem jaz največji hudo-delec, največji ropar, najstrašnejši morivec na svetu — pa se mi vendar klanjate, kakor Bogu!

Vsi dobro veste, da sem pomoril že več ljudi, kakor jih je kdaj padlo v kaki bitki, in da še sedaj vedno počasi porivam morivni meč v srca milijonov, ki bodo drug za drugim padli kot žrtve moje krutosti, — pa me vendar vsi ljubite in me hočete imeti po vseh vaših hišah in le zame delate.

Vsi dobro veste, da iz vas naredim bitje, ki je veliko nižje, veliko bolj podlo, veliko krutejše in brezsrčnejše kot najkrutejše zveri, — pa vi vendar hitite za menoj in me prosite vsaj kapljice.

Vsi dobro veste, da sem milijone srečnih družin uničil, brez števila srečnih zakonov raz-

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

IV.

Dne 8. sept. 1677 se je poročil Franc pl. Reissing, gospod s Strmola i. t. d., z Marijo Judito pl. Kajzelovo, hčerjo Danijela in Marjete.

Poročna knjiga v Št. Rupertu.

Dolgočasen si, Lákenec, dolgočasnejši še si bil pred 200. leti. Kolovozna pot se je vlekla kakor vlakno po ozki dolini ob potoku, dokler se ni vrh sedla spustila v Mokronoško dolino.

Bilo je zarana meseca julija l. 1676. Po lakenškem jarku se je počasi premikala čudno ustvarjena koreta na štirih visokih kolesih. Dva turška konjica sta bila vprežena vanjo. V spleteni kripi, viseči na železnih verižicah, podobni prični nekdanjih parizarjev, je tičal človek orjaške postave, motnih očij in zabuhlega obraza. To je bil Anzelj, brat Mihaela grofa Šerenburškega. Dober streljaj pred vozom je jahal mlad fant Jurko bosenkega konja in za koreto je dremal na veliki kobili stari hlapec Fabjan z gladko obrito brado in velikimi brkami.

Anzelj se je peljal na godovanje barona Danijela Kajzela in njegove gospe Magdalene Marjete na mokronoški grad. Z godovanjem je bila združena tudi zaroka Judite, hčere baronove,

s Francem pl. Reissingom. Baronovka pa je bila sestra Anzeljna Jožefa, doma z Roj. Zato se je tudi on napotil na god in zaroko.

Bil je mladenič pri 30. letih. V njegovih možganih pa ni bilo vse prav, že izza mladih let je bil nekoliko trčen. Zato ga je oče razdedil. Izgovoril mu je kot pri starejšem sinu, toda Anzelj je verjel tistim, ki so trdili, da bi moral on biti posestnik na Rojah. Prepričan je bil, da je baron Danijel, sestrin mož, kriv njegovega ponižanja. Zato zanj ni maral in, da se zdaj pelje k njemu na obiske, tiči vzrok v tem, ker je želel Danijelu napraviti kako sitnost ali sramoto.

Sicer pa je bil Anzelj skoro vedno na potu od grada do grada in najdlje in najrajši se je mudil na Raki. Posebno s konteso Regino Kordulo sta se dobro razumela. Nji je odprl rane svojega srca, ona ga je znala potolažiti. Tudi preteklo noč je prečul na Raki v grajski zidnici. S težko glavo in zaspanimi očmi se je potem napotil proti Mokronogu. Na mehki usnjati žimnici je hropel v svoji kripi in se zibal, dokler ga ni vzbudil močni glas mladega hlevarja.

Solnce se je bilo pomaknilo že visoko, ko Anzelj izbuli svoje oči in posluša, kaj hlevar hoče z besedami: „Kaj delaš tu, ciganka?“

Pri studencu je namreč sedela stara, zamazana ženska.

„Čakam, mladi gospodin, da mi kdo da kaj zaslužiti,“ odvrne ciganka in se ozira proti koreti.

„Kakšen zaslužek pa hočeš imeti?“

„Karte mečem, žile ogledujem na rokah, srečo prorokujem, prihodnost odgrinjam . . .“

„Bog daj srečo,
kravo rdečo,
tele bel’ —
mož vesel.“

Zadnje besede je ciganka pojoč izgovarjala. Mladenec se iz srca smeja starki in se obrne proti vozu. Anzelj se je sklonil iz kripe.

„Gospod grof, ali hočete, da Vam ta starka karte zažene?“

„To pa to, Jurko, kar sem ž njo!“

Ciganka se približa spoštljivo, poljubi grofu tresoč se roko, opazuje žile na roki in zamišljeno zre v grofovo dlan. Nato potegne iz nedrij šop zamazanih kart, počene na tla in premetuje na tleh karte. Naposled začne govoriti:

„Gospod, milostljivi grof! Vi dozdej še niste bili srečni. Nekdo Vas je osleparil za dedščino. Pa bodele še bolj nesrečni, kakor ste, morda še danes. Pa ta nesreča mora priti, ker le po ti nesreči pridete do stanovitne sreče . . .“

Anzelj je veselja vskliknil, ker je bil močno vražast, kakor sploh ljudje tistih časov.

„Vidiš babo, da res nekaj ve! Tu imaš plačilo, babura stara!“

Ciganka se je zahvalila za rmeni zlat in izginila v hosti.

Anzelj je premišljeval svojo usodo, si mel zaspane oči in sam pri sebi govoril:

dejal, milijone otrok naredil sirote pri živih očeti — pa sem vendar prva in najvažnejša reč v vaših hišah. Če za kruh ni, zame mora biti, ker se me ne more pogrešiti.

Vsi veste, da sem milijone mladih življenj potopeval v blato, milijone nedolžnih src raztrgal in umazal, milijone krepkih mladeničev vpropastil v prezgodnji grob, — pa me vendar dajete nedorasli mladini, da se me privadi in tako pade v moje kremplje.

Vsi veste, da sem jaz tisti, ki vam polnim bolnišnice, norišnice, ječe ter vam tako povzročam velikanska bremena stroškov, — pa me vendar javno zagovarjate in razširjate, da morem nemoteno raztezati svoje kruto vladarstvo vedno dalj in dalj.

Vsi veste, da sem že cela morja solz iztisnil iz človeških oči, — pa vendar me imenujete srečo in moram biti pri vseh vaših veseljih in slavnostih, in sicer poglavitna reč.

Vsi veste, da sem že cele narode uničil, da so izginili s površja, kakor bi jih nikdar ne bilo na svetu, — in vendar moram biti vladar pri vseh narodnih slavnostih in v imenu naroda mi dovažate rovin podložnih, da morem še naprej vladati.

Ve, uboge zapuščene matere, vdove pri živih možeh, dobro veste, da sem vas jaz oropal bivšega dobrega moža, ljubečega soproga, ga izpremenil v krvoločno zver ter ga pognal po svetu kot grešnega Kajna, — pa vendar mi dajete tudi otroke, ko jih navajate náme.

Vsi veste, da sem jaz vaš največji sovražnik na svetu, — pa me vendar vsi branite in zagovarjate pred vsakim, tudi najmanjšim napadom, in naj si je to od katerekoli strani.

Zsi veste, da sem le jaz največkrat prvi in edini vzrok vsega gorja, vse revščine naroda, — pa vendar imam častno mesto po vseh hišah, od kraljeve palače pa tja do zadnje gorske kočice.

Vsi veste, da sem jaz že vse to naredil in da bom krepko vse višil še naprej in še milijone in milijone naredil nesrečne, ako me boste še naprej tako iskreno ljubili, me tako krepko razširjali, tako pridno delali s krvavimi žulji, záme, — pa mi vendar hočete ohraniti zvestobo.

Zato pa vam prisegam:

Vsak narod pijancev bom izročil gotovi pogubi in uničenju in ne bom pustil za njim drugega kot umazano ime.

V to imam pravico od vas samih, ker vsi to dobro veste, in vendar — mi hočete služiti!

Dobro! Živel! moji udani podaniki!

Alkohol, vladar vseh narodov.

Gospodarski del.

Loterija. Kar se tiče vpeljave razredne loterije, je „Gorenjec“ že poročal. Narodnogospodarski odsek v avstrijski zbornici je vladno predlogo sprejel in jo je zbornica rešila še pred poletnimi počitnicami. Po sedanji vladni predlogi se bo vršilo srečkanje dvakrat v letu z 80 000 srečkami, od katerih bo polovica zadela dobitke, ki

„Srečen bom, pa zdaj še nisem. Res je. Ta Danijel, ta slepar, ta goljuf, ta je moja nesreča! Maščevati se moram nad njim, naj velja, kar hoče. Druge poti ni do moje sreče...“

„Gospod grof, dober studenec je tukaj. Najpojimo konje!“ reče hlapec.

„Ti skrbiš samo za konje. Ali misliš, da jaz nisem žejen? Celo noč smo vlekli iz majolk tisto raško kislico, ni čuda, da je treba želodec oprati.“

In grof stopi iz kripe pa v velikih požirkih pije bistro studenčnico.

Tudi hlapca sta gasila žejo. Vroči solnčni žarki so pripekali v hrbet in Anzelj je brisal z dlanjo pot raz čelo. Lahen veterc je pihljal skozi Lakenec in majal perje na debelih vejah orjaških bukev.

„Ali si slišal, Fabjan, kaj mi je pravila ciganka?“ reče grof.

„Slišal sem, gospod grof! Toda cigankam jaz ne verjamem dosti. Sleparice so, tatice, čarovnice...“

„Pa še ti povej, če moreš, kaj takega! To-liko let že skupaj hodiva, pa mi nisi še nikoli povedal kaj takega.“

„Zato, ker nisem lažnik in slepar.“

Grofu je dobro dela udana beseda njegovega hlapca in se je zamislil...

Dalje prihi.

se bodo izplačali brez vsakega odbitka. Vsakokratno srečkanje se bo delilo v pet razredov in bodo v prvem razredu sledeči dobitki: 1 po 60.000 K, 2 po 20.000 K, 1 po 10.000 K, 2 po 5000 K, 5 po 2000 K, 20 po 500 K, 25 po 400 K, 84 po 200 K, 1850 po 90 K. Skupaj bo dobitkov v prvem razredu 2003 in znaša njih svota 323.000 K. Drugi, tretji in četrti razred štejejo enako po 2000 dobitkov, vendar so pa tukaj svote večje: 448.500 K, 623.500 K in 754.900 K. Peti razred bo nudil največ, namreč 32.000 dobitkov in so posamezni dobitki zelo visoki, tako n. pr. 1 po 700.00 K, 1 po 300.000 K, 1 po 200.000 K i. t. d. ter znaša skupna svota vseh nagrad v tem razredu 9.249.600 K. Srečke so po 40 K, kakor smo že zadnjič poročali, samo da je njih delitev sedaj drugačna, namreč na desetine. Ako bo kdo hotel igrati s svojo srečko v več razredih, bo moral plačati za vsaki razred še 40 K, tako da bo stala srečka, s katero bo igral v vseh pet razredih, 200 K.

Tečaj za kolarje. Zavod za pospeševanje obrti namerava prirediti strokovni tečaj za kolarje, za katerega je obljubil dostaviti c. kr. obrtno pospeševalni urad na Dunaju specialno izvežbanega voditelja mojsterskih tečajev na Dunaju. Ker je ta obrt v okolici Domžal najbolj zastopana, sklicuje zavod sestanek kolarjev in vseh, ki se zanimajo za kolarstvo, jutri točno ob 4. uri popoldne v „Društveni dom“ v Domžalah. Na sestanku se bodo določile vse podrobnosti glede časa in kraja, kje naj se vrši kolarski tečaj in se lahko udeležijo sestanka kolarji in interesi iz cele Kranjske.

O potrebščini oskrbovalnih predmetov za c. in kr. vojno. Intendanca 3. voja v Gradcu je poslala trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani obvestilo o približni potrebščini predmetov, ki se bodo potrebovali v dobi 1912/1913 za oskrbo c. in kr. vojne na raznih postajah. Potrebovali bodo: rž, oves, seno, slamo, drva, premog. Ponudbene razprave se bodo pozneje določile. Tozadevno obvestilo in dobavni pogoji se lahko vpogledajo v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Poljska banka v Berlinu. Že precej časa so se pripravljali Poljaki, ki prebivajo v Prusiji in Berlinu, da ustanove z izključno poljskim denarjem lastno banko. Zavod bo začel kmalu delovati in je namenjen za upravo prihrankov poljskih delavcev in izseljencev, ki so morali dosedaj nalagati svoje prihranke v nemških bankah.

Konsumna društva v Nemčiji. Pretekli mesec je bila velika razstava za združno konsumno gibanje v Berlinu in posnamemo iz poročila razstave sledeče podatke: Do 1. 1904 je bilo na Nemškem v največji „Združni Zvezi“ 745 konsumnih zadrug z nad pol milijona članov. Lani je pa to število naraslo na 1142 zadrug 1.313.422 članov ter so imele te zadruge prometa 482 milijonov K. Drugih organizacij izven „Zadr. Zveze“ je še precej in je znašal njih promet nad 150 milijonov K. Za razvoj nemških konsumnih društev je postalo največjega pomena Velenakupno društvo, ki so ga ustanovili 1. 1904 v Hamburgu ter se je razvilo za centralo vseh konsumnih zadrug, ki so pri „Združni Zvezi“. To društvo ima svojo tovarno za milo, ki izdela 220 kg mila na uro; dalje ima lastne plantaže za čaj, velike mline in tovarne, ki sploh izdelujejo vse za člane, tako da ti dobivajo vse stvari v lastnih prodajnah, kjer je zaposlenih nad 4000 prodajavk.

DOPISI.

S Premskovega. Zadnjo nedeljo po polnoči sta pogoreli tu dve hiši z gospodarskimi poslopji vred. Začelo je goreti v šupi Tomaža Kalinška, podomače Bideljna. Ogenj mu je uničil vse in le s težavo je rešil sebe in ženo, ker ga ni noben sosed hotel prebuditi iz spanja. V hlevu sta se mu zadušila vol in krava, ki sta bila vredna 1000 kron. Pogorela je tudi hiša in hlev posestnika Stareta, podomače Hoferja. Vnemalo se je tudi že v podstrešju Galetovega hleva. Ko bi bil le malo veter zapihal, bi bil to lahko grozen požar, ker so kroginkrog same lesene, s slamo krite hiše. Na pomoč so prihitele požarne brambe iz Kranja, Strazišča, Kokrice, Predoselj in iz Šenčurja. Gospodar, kjer je začelo goreti, je bil zavarovan pri „Vzajemni zavarovalnici“ v Ljubljani za 2400 K. Skoro ni več dvoma, da je najet neki zločinec, ki zažiga po Gorenjskem poslopja, ki so zavarovana pri „Vzaj. zavarovalnici“. Ta satanski človek pošilja celo nekaterim ljudem pisma, v katerih grozi, da bo kmalu gorelo. Premskovljani pripovedujejo, da se je malo pred ognjem peljal tam mimo kolesar, ki je najbrže podtaknil ogenj. Dobro bi bilo, da bi žandarmerija z vso resnobo nastopila in poizvedela, ker ljudstvo živi zadnje čase v velikem strahu.

Iz državnega zbora. V zbornici je bil sprejet proračunski provizorij. Socijalni demokratje so v odseku zahtevali, da naj vlada železničarjem zviša plačo za 17 milijonov kron. Zbornica je predlog odklonila. Soc. demokratje so sami glasovali proti paragrafu zakona, na katerega so hoteli navezati onih 17 milijonov. Poslanec Dobernig je odložil načelnstvo pri zvezi planinskih poslancev za gospodarske zadeve in

poslanec Markhl je izstopil iz te zveze. Nemško-narodna zveza je obema izrekla zaupanje. — Odsek za loterijo je sprejel resolucijo, da naj se razredna loterija uvede polagoma in da naj se po predlogu dr. Kreka ne izroči bankam. Sprejela je zbornica tudi vojaško kazenski pravdni red za deželno brambo. — V odseku za vodne zgradbe so se domenili Čehi in Poljaki, da bi Jugoslovane in Rusine opeharili. Odločno je nastopil dr. Korošec zaradi sestavljanja zapisnika o sejah. Nastal je velik polom, tako da je predsednik Udržal zaključil sejo, ki bo sklicana vnovič šele jeseni. — Nemci se odločno upirajo temu, da bi se jeseni novo ministrstvo sestavilo iz zastopnikov parlamenta.

Odkritje spomenika Palackemu v Pragi. Z veliko slavnostjo se je odkril spomenik, ki je stal 525.000 K, zgodovinarju Palackemu. Že dva dni prej je bilo v deželnem muzeju slavnostno zborovanje, pri katerem sta bila navzoča ministra Hussarek in Trnka in mnogo veljavnih oseb iz Avstrije, Rusije in Francoske. Predsednik češke akademije minister dr. Randa je na koncu svojega govora omenil izrek Palackega: „Avstrijo bi morali ustvariti, ako bi je še ne bilo“, in pristavil, da ta izrek potrjujejo dandanes tudi Čehi, ker je v interesu češkega naroda in evropskega miru, ako se najdeti v harmoniji češki narod in dinastija, Tudi na čast poljskim gostom so Čehi priredili banket, na katerem se je izreklo več prisrčnih napitnic. — Pri telovadbi se je dne 29. junija udeležilo prostih vaj 11.600 Sokolov in 6000 Sokolic. Gledavcev pa je bilo nad 100.000. Med slavnostnim izprevodom, ki je trajal tri ure, so nemški burši na Prikopih hoteli motiti izprevod s svojim bumelnom. Občinstvo jih je napadlo in okoli 30 nateplo ter enega nekoliko poškodovalo.

Domovinsko pravo. Za uveljavljenje pravice za vsprejem v domovinsko zavezo po § 2 domovinske novele ni potrebno, da bi bil prosivec v posesti avstrijskega državljanstva med celo desetletno prebivavno dobo.

Poljedelski minister dr. Braf je umrl dne 1. t. m. po daljšem bolehanju v Rostoku pri Pragi.

Avstrijsko zračno brodovje nameravajo napraviti s prostovoljnimi prispevki, katere nabira zato ustanovljeno društvo, čigar predsednik je knez Fürstenberg.

Poljska ljudska stranka je izrekla poslancu Stapinskemu zaupanje in izjavila, da so bila očitavanja proti njemu neopravičena. Soglasno se je sklenilo, da bo politika stranke samostojna.

Zagreb. Umrl je banski svetnik pl. Hervoić, katerega je bil Jukić pri napadu na Cuvaja ob-strelil.

V Albaniji upor vojakov še ni udušen. Vstaškim častnikom v Monastiru so se pridružili tudi albanski velikaši. Tudi posadka v Smirni je izjavila, da soglašajo z vstaši. V Monastir so poslali Turki 700 vojakov iz Carigrada, ki se bodo vojskovali zoper vstaše. Turška vlada je prepovedala častnikom pečati se s politiko.

Zemun. Dva srbska dijaka, oblečena kot ženski, sta se ponoči približala vojaškemu skladišču smodnika v Zemun. Ko ju je straža opazila, sta začela streljati z revolverji. Prijeli so ju in ker niso dobili dokazov, da sta hotela napasti skladišča, so ju poslali čez mejo.

Na Rabu so pri občinskih volitvah zopet zmagali hrvaški pravaši.

Rusini so napravili zadnjo nedeljo v Lvovu in v 28 tih drugih mestih vzhodne Galicije velike shode, kjer so zahtevali, da se kmalu ustanovi samostojna rusinska univerza v Lvovu.

Srbija. Umrl je 30. junija ministrski predsednik dr. Milovanović.

V Srbiji je imenovan za ministrskega predsednika in za ministra notranjih zadev Marko Trifković, za finančnega in stavbnega ministra Mihailo Ilčić, za zunanjega ministra Ivan Jovanović.

V Belgradu bodo ustanovili na vseučilišču medicinsko fakulteto.

Sestanek ruskega carja z nemškim cesarjem, ki je bil zadnji četrtlet, utegne biti velike važnosti. Zatrjuje se, da hočejo carja približati trozvezi in pripraviti pot k zaroki pruskega princa Adalberta s carjevo hčerjo Olgo. Navzoči so bili z ruske strani ministrski predsednik Kokovcev, zunanji minister Sasonov in vojni minister Suholinov.

Način smrtne kazni si bode v Ameriki vsak hudodelec lahko sam izbral. Hrvat Andrej Mirković je hotel biti rajši ustreljen, kakor obešen.

Na Kitajskem je postal zunanji minister Lu Tschenghsiang ministrski predsednik. Narodna skupščina je imenovanje potrdila s 74 proti 10 glasovom.

Novičar.

Liberalne prismodarije. V Pragi je neki dvajsetletni fant, Stane Vidmar iz Ljubljane, malo bolj gibčno telovadil, kakor drugi Sokoli. Vsled tega se je po mnenju ljubljanskih liberalnih listov ves svet okoli zasukal. Čujte in strmite, kaj je „Dan“ vse naklobasal: „Vidmar je zadobil prvenstvo v slovaškem sokolstvu. To je zmaga slovenskega naroda. Ta zmaga ima velik pomen tudi za naše domače razmere. Ta zmaga je jasen

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Eno leto državnega zbora.

Novi državni zbor je zaključil za enkrat svoje delo in poslanci so se iz zaduhlega ozračja dunajske zbornice razšli na počitnice. Kaj je prinesla ta doba avstrijskim narodom in posebej še nam Slovencem?

Prva ljudska zbornica je šla narazen lansko leto v znamenju boja med nemško-poljskim blokom in „Slovansko Enoto“. Nove volitve so povzročile padec Bienerthov in z njim je izginil zistem, ki je imel vtisnjen pečat nemške nadvlade. Gautsch in Stürgkh si nista ustvarila za svojo vlado trdne večine, ampak jo iskala pravzaprav le od slučaja do slučaja in le lastna korist takozvanih velikih strank je držala te vkup in jim približala tudi del Čehov. Danes je vodivnim politikom teh strank pred očmi en cilj: parlamentarizacija kabineta.

Kakšno je bilo stališče naše slovenske delegacije v tem času? Naši poslanci so pod Bienerthom kot odgovor na nemško-poljski blok tvorili „Slovansko Enoto“. V novem parlamentu se „Enota“ ni obnovila, ker so Čehi polagoma izpremenili svoje taktično stališče zlasti vsled tega, ker sta jih zastopala v kabinetu dva Čeha. Taktika „Slovenskega kluba“ je bila taktika proste roke. Kakor so narekemale razmere in politični položaj, tako je deloval „Slovenski klub“. Eno je gotovo dosegel s tem, da namreč stranke prejšnje večine in tudi Čehi niso mogli izrabiti zlasti brambene reforme za kravjo kupčijo. Državi dajmo, kar ji gre, a brez odškodnine — ta parola, izdana od dr. Šušteršiča, je odmevala iz vse debate o brambni reformi. Kravja kupčija pa naj bi se začela ob kanalih — na našo škodo, in stranke, ki jih imajo v svojem programu, naj bi bile stranke prihodnje večine, iz katere naj bi izšel nov kabinet v jeseni. Parlamentarizacija kabineta je namreč srčna želja Nemcev in Čehov pod vtiskom nemško-češke sprave. Naše stališče

je pa povsem nasprotno. V danih razmerah, dokler se ne izvrši narodni sporazum tudi v alpskih deželah med nami in Nemci, bi bil parlamentaren kabinet v našo škodo. V tem trenutku je za naše razmere mogoč samo uradniški kabinet, seveda brez Hochenburgerja, ki je v kabinetu zaupnik nemških naprednjakov. To je pot, po kateri bo morala politika naše delegacije v jeseni naprej.

Na politiko naše delegacije so vplivale tudi razmere na Hrvaškem. Od Stürgkha in parlamenta so zvedeli mažarski oligarhi britke resnice. Uspeha sicer danes še ni, a razmere so dospete tako daleč, da mora nastati preobrat, ako naj ne trpe vsled tega razmere v našem parlamentu.

Gospodarsko je začela nova zbornica svoje delo v znamenju draginje. V poslancih mest in industrijskih krajev so še odmevali kandidatni govori ob zadnjih volitvah. V odsekih in zbornici so se predlagale in sprejele resolucije, ki pa niso odpravile draginje. Dana pa je bila prilika zlasti kmetiskim zastopnikom, da so pokazali prave krivce, to je veliki kapital, ki s karteli izmoghava vse stanove. A poguma, te pijavke pomandrat, parlament še ni našel, zlasti ne, ker je vlada to velevažno vprašanje spravila na tir nedolžnih anket. Kako se čuti velekapital danes močnega, je pokazalo najbolj Kestranekovo vedenje in pa padec državne rente. Naši državni papirji stoje danes tako nizko, kakor so stali ob času velikega kraha. Zato pa cveto banke in njih špekulacija z veliko industrijo.

V bilanci nove zbornice vzdržujejo ravnotežje aktiva in pasiva. Med prve štejemo zlasti brambeno reformo, ki je zopet dvignila ugled monarhije v koncertu evropskih držav, med zadnje zlasti dejstvo, da si zbornica še ni upala lotiti se nujno potrebne finančne reforme. Kar še ni, se še lahko nadomesti, in ni dvoma, da bo to eno prvih vprašanj, ki jih bo morala rešiti zbornica v jesenskem zasedanju.

Rdeči raj.

Cilj socialne demokracije je: urediti svet in tukaj za človeka ustvariti raj. Kaj bi radi imeli socialni demokratje v tem raju? Pravijo, da to-le: Veliko mesa in kruha, pa malo dela, krasna stanovanja, brezplačno šolanje in lepo, toplo obleko, kakor jo nosijo meščani, za priboljšek pa še mnogo pijače in zabave, prosto ljubezen in uživanje do pogina.

Kako pa hočejo socialni demokratje priti do tega cilja — do uživanja življenja? Če je kdo kaj premoženja podedoval, ali si ga je pristalil s pridnim delom, to ni njegova last, ampak ima pri vsem enak delež, kakor on, zadnji postopač. Tudi žena ni njegova, kajti: „Vladati mora povsod popolna enakopravnost, do te pa ne vodi nihče drugi, kakor socialna demokracija.“

Vera in narodnost sta po mnenju socialnih demokratov sicer dve ničli, vendar sta obe brezdvomno veliki oviri na poti do cilja, posebno še katoliška vera, ki prepoveduje tatvino, rop in poboje, in ki prosto ljubezen imenuje nečistost. Ta vera se mora najprej zatreti, kajti ona je po svojih dogmah najhujša nasprotnica naukom socialne demokracije. Dne 30. junija so imeli belgijski socialni demokratje v Bruslju shod pod predsedstvom Vandervelda in tu je govoril predsednik: „Proti katoliškim šolam se moramo borovati do konca.“ Socij Hins je pa pristavil: „Izvrstno. Pred vsem je treba, da se neprenehoma borujemo zoper cerkev in vero, kajti glavna stvar ni vprašanje želodca, ampak osvobodjenje vesti od naukov vere.“

V narodnostnih bojih se pa po mnenju socijev cepijo moči ljudstev. Te moči je treba zbirati in bolje porabiti za svobodno bodočnost, za katero bo socialna demokracija nastopila s splošno revolucijo, s kakršno sedaj po večjih mestih dela le male poizkuse.

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

V.

„Anzelj Jožef Šerenburški, brat Ernsta Mihaela, je pred 14. leti kegljal za gradom z baronom Danijelom Kajzelom iz Mokronoga, se sprl z njim in mu nož porinil v goltanec, tako da je ta čez pol ure umrl. Anzelj ni bil pri pravi pameti in se mu je mešalo v glavi.“

Valvazor, Ehre d. H. K. III. str. 396.

Na mokronoškem gradu je bilo živahno tisto opoldne. Od vseh stranj so prihajali sorodniki na konjih in na vozeh. Privozil je s Škrlevega baronov oče Jurij, z Roj sta prihajala svaki baron Ernst Miha Šerenburški in njegova soproga Katarina Honorata s hčerko Izabelo. Po Lakencu sta hitela na god baronov brat Franc Albert Kajzel z Rake s soprogo Katarino, s sinom Francem Rudolfom in malim Gašperjem Julijem. Dve sestri baronovi sta dospeli že prejšnji večer: Marija Regina, omožena Apfaltrern, in Marija Katarina, omožena Levenberg. Na god in zaroko je prineslo tudi vdovo Marijo Terezijo Kajzel roj. Apfaltrern. Vsi bližnji sorodniki so se pri-

kazali ta dan na gradu v Mokronogu, samo Regine Kordule, raške kontese, ni bilo.

Baronovka Magdalena se je potrudila, da so bili gostje dobro postreženi. Šibile so se mize dobrih jedil in deklice pa dečki so tekali naokrog semintja, da so točno postregli razvajeni gospodi.

Kraljica vseh gostov pa je bila baronesa Judita, ki je ta dan podala roko svojemu zaročencu. Zlatega nakitja, srebrnih sponk, svilenih nitij, dragih kamnov — vsega je bilo na Juditi v obilni meri. Vrstile so se napitnice godovnjakom, množile so se čestitke zaročencema, bilo je dovolj resnih besedi, pa tudi šale in smeja ni nedostajalo.

Našega Anzelj na pa niso zanimali jedi toliko, kolikor steklenice, v katerih se je rosila kaplja močnega vipavca in prijetnega terana. Mar mu niso bile vznesene napitnice, pač pa je težko čakal, da je bil obed končan in da je hišni gospodar povabil gospodo na vrt v senco stoletnih lip in hrastov.

Ženski spol se je zbiral v hladnici pod košatim vejevjem, moški pa so se zbrali na kegljišču. Anzelj je že premeril vse kegljišče, otipal vse kegle in strastno čakal, kdaj začne metati kroglice. Solnce je pripekalo, pa moč vročine se je izgubljala in perje na drevju se je začelo hladiti.

Pa ti možje in fantje s plemenito kožo niso igrali za laške solde, tudi ne za beneške cekine. Odlikovali so se v izvirnosti dobitkov, v ne-

navadnem metanju krogelj in v visokih stavah. Dolenjsko vino je bilo v lepih lončenih majolkah kegljavcem na razpolago in gostje so hlastno segali po kupicah. Anzelj se je osobito razvnel in vedno bi bil rad stavil.

„Kaj stavite za take malenkosti? Baron Danijel, danes je tvoj god! Zastavi polovnjak vipavca, jaz zastavim svojega najboljšega konja.“

„Velja!“ odgovori hišni gospodar, prezirljivo smejoč se hamlijastemu Anzeljnu.

Priznali so vsi, da je rojski vitez neprekosljiv kegljavec. Kroglja ga ni rada preslepila. Zato pa je bil Anzelj predrzen v stavah in baron je računil le na vinjeno glavo rojskega samca.

Stavila sta na prvi keglj. Danijel je vrgel sigurno, padlo je od desne pet kegljev, toda prvi se je majal, pa ni pal.

Vrže tudi Anzelj. Kroglja njegova je stekla z močnim tokom — prvi keglj je odletel s kegljišča.

„Ha, polovnjak je moj! Le pripravi se, Danijel, ves Mokronog povabim nocoj na vipavca v tvoji kleti!“

Dame so prihajale iz hladnice in se zbirale ob kegljišču.

„Anzelj, ti si prijatelj konj. Moj šarec ti je znan. Vreden je tvojih štirih. Udariva! Kdor podere več kegljev od prvega, tistega je stava.“

„Bog in žalostna Mati božja z gore! Nikar, oče! Anzelj je rojen na kegljišču,“ svari svojega soproga gospa Katarina.

Najstrašnejši sovražniki socialnih demokratov, — med našimi slovenskimi jih je že nekaj temeljito preštudiralo Gradiško! — so seveda policaji, orožniki in vojaki. Ti vrage stražijo raj, da rdeči noter ne morejo.

Ko bi vendarle enkrat rdečkarji odprli ta raj enakopravnosti in moderne kulture, koliko časa bo li trajal? Samo toliko časa, da bodo lenuhi počrli, kar so pridni kmetje pridelali. Potem se bo začel izvajati drugi del enakopravnosti: Nekateri bratje bodo utopljeni v potokih krvi, drugi se bodo pa utopili v potokih špirlita. Tako svet ne bo več solzna dolina, ampak — rdeči raj! Brž nato bo pa prišla vnovič, kakor po vsaki revoluciji, črna reakcija, to je ljudje, ki bodo ostali še živi, bodo zopet začeli misliti z opranimi možgani.

Če je za rdeči raj Bog človeka ustvaril in če je to razumnega bitja cilj, to je nekaterim drugo vprašanje, imelo bi pa biti prvo. Premišljevanje tega vprašanja prinaša trdno prepričanje, da krivi nauki socialne demokracije nikdar ne povedejo delavstva v svobodno bodočnost, ampak le nauki Kristusovi, izpolnjeni v življenju. Kristus vodi v prostost in je ljudem odprl pravi raj, Kristan pa vodi v sužnost in odpira z rdečim rajem že na zemlji — živ pekel.

DOPISI.

Cerkije. Nad vse slovesno se je izvršila zadnjo nedeljo otvoritev „Ljudskega Doma“ v Cerkljah. Lepo vreme je privabilo veliko množino ljudi v prijazne Cerkije. „Ljudski Dom“ je bil krasno ozaljšan. 33 velikih majev so postavili fantje in moške kljub temu, da je sedaj čas velikega dela. Ves prostor pred „Domom“ je bil okusno prepleten z venci. Došla društva so se zbrala zunaj vasi in so z Domžalsko godbo na čelu odkorakala proti „Domu“. Pozdravili so društva domači g. župnik, g. župan, zastopnik „Izobraževnega društva“ in Marijina družba. Nato je izprevod šel v cerkev, kjer je imel č. g. dekan Koblar krasen cerkveni govor. Po cerkvenem opravilu se je vršil obhod, v katerem smo opazili 6 zastav in nad 100 Orlov v kroju in 84 deklet v pecah. Očarani so bili gostje, ko so stopili v veliko dvorano „Doma“, kjer je g. dekan blagoslovil novi „Ljudski Dom“. Na prostem so govorili in navdušeno proslavljali velepomembni dan g. Ivan Podlesnik, g. drž. poslanec Fr. Demšar, g. drž. poslanec Evg. Jarc, g. dež. poslanec Zabret in naš rojak č. g. šentpeterski župnik Petrič, ki je iz Ljubljane pripeljal seboj 40 Orlov. — Tudi popoldanska veselica se je vršila v najlepšem redu. Veselje je žarelo ljudem z obraza. Počastil nas je s svojim obiskom popoldne tudi g. okrajni glavar Schitnig in veliko družega občinstva. „Ljudski Dom“ je odprt. Bog daj za uspešno delo svoj blagoslov! Prisrčna hvala vsem, ki so pripomogli, da se je slavnostna otvoritev tako lepo izvršila!

Podbrezje. Veselica kat. slov. izobr. društva je prav dobro uspela. Z lepimi dobrotami so bili vsi zadovoljni. Za čisti donos je kupilo društvo novi čistivnik za žito. — Zgradba novega šol-

skega poslopja dobro napreduje. Še bolj kot nove šole smo potrebni vode. Načrte za vodovod imamo že; gg. naši poslanci, nastopite odločno, da se prične kmalu graditi! — Naša dekliška Marijina družba je napravila izlet na Bled dne 4. t. m. Po cerkvenem opravilu v cerkvi na otoku se je veselo zabavala ob vožnji po jezeru. — Dne 8. julija t. l. je umrla v Dolenji vasi Ivanka Štular iz Marijine družbe. Njene tovaršice so jo spremile k zadnjemu počitku. Pogreb njen je bil zelo lep.

Iz Tržiča. V Tržiču je utonil štirileten sinček Viktor žagarja Kambiča. — V četrtek pa je imela ljudska šola pod vodstvom obeh č. g. kaplanov, gdč. učiteljic in enega gospoda učitelja svoj izlet v Velesovo, katerega se je udeležilo 76 dečkov in deklic. Z jutranjim vlakom so se odpeljali do Kranja in odtod so nastopili pot v Velesovo ter se zvečer zadovoljni vrnili. Med otroci je zavaladalo velikansko veselje, zlasti ker so za mal denar 40 vinarjev toliko lepega in koristnega videli. — Ponovljene občinske volitve za prvi razred bodo v torek, dne 23. t. m. Pri zadnjih volitvah je bil izvoljen v tem razredu 1 Nemec in 5 Slovencev.

Iz Kroke. Dne 4. t. m. pred praznikom slovenskih apostolov sv. Cirila in Metoda so zažgali tukajšnji člani „Slov. Straže“ velikanski kres na vrhuncu gore, ki se je videl po vsem Gorenjskem. Vsa čast zavednim Kroparjem!

Iz Leseca. (Značaj se je pokazal.) Pa ga nima Kranjska deželna župana, ki bi znal tako lepo igrati vlogo klerikalca in liberalca, kakor naš presladki g. župan Ivan Žark. Pri zadnjih občinskih volitvah je velik del pristašev napredne stranke odločno nastopil proti njemu in mu je hotel izpodnesti županski stolček. V tej stiski se je zatekel g. župan h klerikalcem, se delal njihovega pristaša in jih milo prosil pomoči. S pomočjo klerikalcev je ostal župan v Lescah. Da bi klerikalce še bolj premotil, strahovito hvali naša poslanca Pogačnika in Pibra in se udeležuje njihovih shodov. Shod zaupnikov liberalne stranke v Ljubljani zadnjo nedeljo pa je pokazal, da je ta klerikalni župan obenem tudi zaupnik liberalne stranke. Šel je v Ljubljano in tam je bil ves srečen, da je smel sedeti v družbi visokih liberalnih gospodov in se smel dotikati njihovih frakov. Njegov obraz je žarel veselja in svoj grošek je milostno daroval za „narodni sklad“. Dobro si ga bomo zapomnili in ob svojem času z njim pošteno obračunali. Somišljenike S. L. S. pa opozarjamo, naj bodo zelo previdni v svojih besedah, kadar bode v bližini naš sladki in značajni oče župan.

Z Jesenic. Zadnji četrtek je bila tukaj komisija zaradi zgradbe nove šole šestrazrednice. Zjediniili so se vsi navzoči za to, da se zgradi krasno novo šolsko poslopje blizu kolodvora za 240.000 K.

Naš cesar je še krepak. Zadnjo soboto je šel na lov in je ustrelil dvanajstletnega jelena.

Štajerski deželni zbor utegne začeti v jeseni delovati, ker so vsled odločnega nastopa katoliških slovenskih poslancev Nemci vsaj nekoliko postali prijemljivi in pripravljeni Slovincem kaj dovoliti. To pa zopet ni vseh slovenskim liberalcem na Štajerskem, ki so doslej neprenehoma godli, da se z obstrukcijo dela neizmerna škoda Slovincem. Zdaj so namreč naenkrat ti tihi ne-

voljni, ker se naši pogajajo z Nemci zaradi delomožnosti v deželnem zboru, in govore o konubinatu z Nemci. Liberalci so res hudobni, pa štajerski še posebno. Če je kakšen liberallec še pošten, se mora sramovati, da pripada tako podli stranki.

Na Bledu bo preživel svoje letošnje počitnice Trnka, avstrijski minister za javna dela.

Baron Schwegel je odložil mandat kranjskega veleposestiva v kranjskem deželnem zboru. Za predsednika kluba so veleposestniki izvolili grofa Barbota in za namestnika grofa Margherija. S Schwegelnom se loči iz javnega življenja mož, izredni gorenjski talent, ki bi bil lahko domovini veliko koristil, ako bi ga čudne okoliščine ne bile zavedle v Slovincem nasprotno strujo.

Na Dunaju je bilo dne 8. t. m. posvetovanje skupnega ministrstva, na katerem se je govorilo o pripravah za delegacije in o skupnem proračunu za l. 1913. Skupni vojaški proračun za l. 1913 bo znašal 400, za mornarico pa 150 milijonov kron. Vojni minister je obširno poročal, da bo treba napraviti nove topove iz jekla, ker so boljši, kakor sedanji, ki so iz bron. Zunanji minister grof Berchtold je povdarjal, da se morajo podpirati zahteve vojne uprave, ker so resni dogodki mogoči na Balkanu. Zaradi tega je vojni minister Auffenberg zahteval še 30 milijonov kron za prihodnje leto, kar je pa ministrski svet odklonil. Stališče vojnega ministra je vsled tega baje omajano. Na borzi so padli vrednostni papirji, n. pr. Škodove akcije.

Za prevoz mleka je draginjski odsek državnega zbora priporočil znižanje železniških tarifov. Železniškemu ministrstvu je posebej priporočil, naj se opremijo vozovi za prevoz mleka z ohlajevalnimi pripravami in da naj se tudi voznina praznih posod za mleko za polovico zniža.

Velik shod jugoslovanskega dijaštva bo prihodnji mesec v Ljubljani. Poleg slovenskega dijaštva se bo udeležilo shoda okoli 600 hrvaških dijakov, vsi katoliško-narodne misli.

90 milijonov kron posojila najame češka dežela. Deželni odbornik dr. Urban je dejal pri seji 6. t. m., da je posojilo neizogibno potrebno. Kranjci smo daleč zadej glede dolgov!

Češki agrarni poslanci imajo zvezo z industrijalnimi Mladočehi in se premalo brigajo za druge agrarne stranke v zbornici. Odtod prihaja hladno razmerje naše slovenske delegacije proti češkemu agrarcem, dasiravno bi vsakdo pričakoval, da mora z ozirom na skupnost interesov to razmerje biti najpristranejšje. Razburjenje zadnje seje se je sicer poleglo, ali če hočemo priti do stalnega prijateljstva, treba na eni strani vedno imeti ozirom na pravičnost, na drugi strani se pa varovati vsega, kar napravlja pretirano razburjenje.

V Ljubli je izmed 100 občinskih odborikov 86 odložilo svoje mandate. Ker je tedaj sklepčnost nemogoča, je bilo poverjeno vodstvo občinskih poslov dosedanjemu županu in obema namestnikoma.

Dunajski mestni svet je postal zelo nestrpen v narodnem oziru. Sklenil je zanaprej sprejemati v mestne službe samo tiste moške, ki so pri zadnji ljudski štetvi zapisali nemščino za svoj občevarni jezik.

V Budimpešti so zadnjo soboto zaprli poslanca Kovača, ki je napravil atentat na predsednika Tiszo.

„Pusti ga, mama, odvrne ji Izabela, njena hči, saj veš, da mu bo oče moral vrniti konje.“

V tem pa je hišni gospodar šel pogledat na konec kegljišča, koder je fantu postavljaju nekaj zašepetal.

Kroglice so že tekle po gladki ilovici. Vsak trikrat sta smela vreči, Ernst in Anzelj. Anzelj je zadel prvega že pri drugem lučaju, a Ernst niti tretjič ne. Anzelj je spet dobil stavo. Veselja je vriskal, da so se mu smejali hlapci na dvorišču. Ponosno je hodil okrog dam, ki so mu častitale.

Strast je rasla. Vino je grela. Dame so želele, da bi še kdo drugi stavil, ne samo Anzelj. Pa hišni gospodar je namežiknil svoji soprogi in spet stopi pred rojskega barona Anzeljna ženin Franc pl. Rajsing, visok človek, uljudnega kretanja in naglih besedi, rekoč:

„Gospod baron! Jaz zastavim svojo kočijo, ki ste jo videli na dvorišču, s konji in opravo vred, tako da pojdem peš domov, če izgubim stavo. Vi pa zastavite svoje štiri konje z današnjim dobljenim šarcem vred.“

„Velja, gospod Franc pl. Rajsing! Tudi ko bi nevesto zastavili, poizkusim se z Vami.“

„Kaj boš ti nevesto zastavljaj, ki jo nimaš!“ zavrne ga užaljena sestra, domača gospa.

„Nevest pa toliko, kolikor je jagod na molku kostanjeviškega patra.“

Moški so se smejali, ženske pa so užaljene odhajale.

„Gospod baron, keglji stojé! Vi vržete prvi.“

„Ne, Vi vržete prvi, ker ste ponudili stavo.“

Tako je stara navada pri kegljavcih že od tistih časov, ko je oče Jakob kegljal z glavami svojih sinov.

„Oče Jožef z glavami svojih bratov, bi bil moral reči,“ popravlja ga posmehljivo hišni gospodar.

Anzelj ga pogleda izpod očij in takoj je srd zrasel v njegovem srcu.

To pot Rojskemu ni bila sreča mila. Juditin ženin je zatočil kroglico nalahko, pa varno. Kar zarožljalo je in osem kegljev je zaropotalo po tleh.

Zaiskrile so se oči Anzeljnu, zaklel je tako grdo, da je odpodil zadnjo damo od kegljišča. Divje je gledal, da je ostale kegljavce minilo veselje do kegljanja. Le baron Danijel je obdržal ravnodušnost. Vedno smejoč se na tihem, je hrabil goste:

„No, še eno stavo, potem pojdemo na malico v grad.“

„Dobro, samo še eno. Jaz moram oditi,“ potrdi graščak Ernst, brat hišnega gospodarja.

„Ker ste mi pobrali konje, zastavim še hlapce,“ brž izpregovori Anzelj, željan maščevanja. Obrnil se je proti Danijelu.

„Kajne, z mano bi se rad poizkusil?“ izpregovori hišni gospodar. „Ker ima moje hčere ženin tvoje konje, naj ima še tvoje hlapce. Toda metal bom jaz in če dobim stavo, podarim ženinu hlapce.“

„Velja, prijatelj! Ti govoriš tako, kakor bi imel hlapce že v malhi. Le počasi! Koliko pa boš ti zastavil?“

„Jaz zastavim dva kmeta v Lakencu, Jamnika in Kamnika.“

„Zastavi mi rajši dva kmeta na Drami.“

„Velja!“ pravi Danijel, skoro želeč, da bi bila stava že pri kraju. Anzelj je bil zamišljen, pa ravnotežja ni izgubil. Kar spet stisne ustnici, oči izbuli, pa reče:

„Dobro! Dva kmeta na Drami. A izbiral jih bom jaz.“

„Le ti ju izberi, katera dva hočeš, saj tvoja dva hlapca sta taka, da jih je treba iskati. Pa privoščil bi jih svojemu svaku.“

Težko je čakal Danijel konca stave. Poučil je bil svojega fanta, kako naj položi tenko trščico pod keglje, preden bo on metal kroglo. Namen se mu je posrečil, pa ne popolnoma.

Kegljala sta stavca na vseh devet kegljev. Metala sta, da se je solnce že bližalo zemlji.

Rojski baron je vrgel trikrat. Keglji so ropotali, leteli so čez desko na travo. Pa vselej jih je postavljaj spet postavil na svoje mesto.

Začne hišni gospodar. Žazene kroglice samozavestno. Kroglica se je nalahko zadela ob prvi keglj, ki je padel na damo in keglji so drug drugega podirali, da so nazadnje vsi popadali. Kako je padla zadnja dama, niso mogli dognati. Eni so bili mnenja, da je padla vsled tresenja tal, drugi so spet vzrok padca iskali v začaranju. Največji strokovnjak na kegljišču je bil vendarle Anzelj. Kmalu je pod padlim kegljem opazil trščico in sumiti je začel, da je postavljaj pripomogel k njenemu padcu.

Novičar.

Vstaja v Albaniji. „Švenja Puce“ se imenuje odbor, ki vodi albansko vstajo. Italijani vstaje podpirajo s puškami in streljivom. Črnogorci so bolj nevtralni. Vojni minister je pa ukazal, da naj se precej vpolkličje 12 brigad redifov iz okrožij Solun, Monastir in Kosovo, da se pošljejo proti Albancem. Avni Bei, vodja Albancev, je izdal na prebivavce Kruja razglas, v katerem pravi, da se je vstaja pričela radi tega, ker dela vlada Albancem krivice. Armadna kora v Carigradu in v Smirni sta pa zadovoljna s programom vstajev v Monastirju. — Dne 9. t. m. je zopet 7 častnikov iz carigradske garnizije ušlo k vstajem v Monastir. Pri Kruji je bil boj vstajev s turškimi četami. Turki so imeli velike izgube. Miriditi so napadli med Krojo in Lešom vojaški transport in dobili v roke 8 strojnih pušk in 10.000 patronov.

Italijanski begunci. Zadnje čase so prav pridno začeli italijanski vojaki dezertirati. Večinoma se zatekajo na Tirolsko. Vzrok je poleg slabega ravnanja od strani častnikov tudi to, da se boje iti v Tripolis.

Italijansko-turška vojska. Turški poveljnik pred Tripolisom je ukazal častnikom in vojakom priseči, da se bodo dalje vojevali, tudi ko bi se sklenil mir. — Nemčija in Rusija nameravata staviti načrt, kako bi se vojska končala. — Odstopil je turški vojni minister Mahmud Šefket. Bal se je izvesti zakon, ki prepoveduje častnikom, baviti se s politiko. Po 12 urnem hudem boju so Lahi premagali Turke pri Misrati. Turki in Arabci so izgubili 200 mrtvih in več ranjenecv. Turki so imeli 9 mrtvih in 21 ranjenih. V Misrati so Lahi razvili svojo zastavo. Mesto šteje 14.000 prebivavcev.

Nazadovanje v Parizu. V pretekli polovici leta je bilo v Parizu rojenih 24.629 ljudi, umrlo jih je pa 25.758.

Hvalevredno. Župani treh francoskih mest so prepovedali kinematografom predstavljati scene iz življenja hudodelcev, ker te posebno na mladino slabo vplivajo. Na Francoskem so prišli do spoznanja, pri nas bi bilo pa tudi želeli, da pridemo.

Portugalsko. Vodja monarhistov Konceiro je udrl s 550 možmi na Portugalsko, pa so ga vladne čete premagale. Ubitih je bilo 62 monarhistov, 97 ranjenih, nad 200 ujetih in drugi razkropljeni.

Na Portugalsko je vdrlo nekaj monarhistov iz Španije. Njim so se pridružili nekateri prebivavci. Poslali so proti njim vojaštvo in pri Chavezu so bili monarhisti premagani. Močan oddelek monarhistov je oblegel Valencijo in se polastil kolodvora.

V Zedinjenih državah Amerike bo v jeseni volitev novega predsednika. Volivcev bo nad 20 milijonov. Dve glavni stranki se borita za to, da bi zmagali s svojim kandidatom. Pri kongresu v Baltimoru je dobil demokrat Wilson največ glasov in ima precej upanja, da bo zmagal, ker je republikanska stranka razdelila svoje glasove na dva kandidata: Tafta in Roosevelta. Ker je Taft proti volji Roosevelta na kongresu v Cikagu dobil večino republikanskih glasov, se je pa Roosevelt razglasil za samostojnega kandidata. Vsi kandidati povdarjajo, da hočejo odpraviti draginjo posebno s tem, da se zniža carina.

„To je sleparija! Nič ne velja! Zadnja dama ni sama padla,“ vpije kakor norec baron Anzelj.

„Kdo to pravi? Dokaži!“ odgovarja mu domači baron. „Ali je morda kdo fanta videl, da je sunil keglj z nogo?“

Vsi so rekli, da tega ni nihče videl.

„Le pojdimo pogledat!“ reče Anzelj in hiti na konec kegljišča. Postavljač se je držal resno, mirno.

Vsi so prihiteli za Anzeljnom.

„Aha, kaj pa je to?“ popraša Anzelj in pokaže z roko na trščico...

„Ti si slepar!“ nadaljuje Anzelj, „goljuf, ki si podkupil fanta!“

Domači baron udari Anzeljna za uho. Začne se pretep in divje vpitje. Eni vlečejo Danijela v stran, drugi Anzeljna. Tudi nekatere dame so na močno vpitje prihitele blizu. Anzelj seže ves razburjen po nož...

Dame se prestrašijo in obupno zakriče, moške skočijo, da bi udržali Anzeljnovo roko...

Bilo je prepozno —

Anzeljnov nož je običal v goltancu barona Danijela... Kri je brizgnila iz vratu in gospodar se je zgrudil na tla med podrte keglje...

Morivec Anzelj je pobegnil proti hosti s krvavim nožem...

Pol ure pozneje je baron Danijel izdihnil svojo dušo v naročju svoje soproge. Dalje prih.

Deželni zbor kranjski bo v prihodnjih dneh imel kratko zasedanje. Na dnevnem redu bo zakon o šolskem nadzorstvu, cestne zadeve, deželna elektrarna in odškodnina za kanale.

Na shodu zaupnikov narodno-napredne stranke se je prežvečilo isto, kar je zadnji čas prinašal „Slov. Narod“. Dr. Tavčar je obiral državnega pravdnika, ki se ne drži v službi dostojnosti in predpisov kazenskega postopanja, ter zaslužnjene dež. preds. eksc. barona Schwarza — in navzoči uradniki so prikimali! — Dr. Ravnihar je podal posnetek svojih dolgočasnih dopisov v Dunaja. Dr. Triller je pa povedal, da je Šukljeva brošura zgolj izvor osebne maščevavnosti in tedaj tudi toliko vredna, in da je Šuklje brez pomisleka prodal svojo politično preteklost za fotelj deželnega glavarja Druge „podrte kozolce“ napredne stranke bomo osvetlili pri priliki. Glavna moč stranke se je pokazala, kakor smo že naprej povedali, v pijači in razposajenosti, ki je trajala popoldne in potem celo noč.

Politična četverka v obleki prosvete. Na zaupnem shodu so v nedeljo liberalci v tretji resoluciji priznali veliki pomen prosvete za politiko. Našteli so kot „naša“ prosvetna in obrambna društva, katerim je posvetiti osobito pažnjo, in ki so tedaj v resoluciji debelo tiskana, ta-le društva: Sokolstvo, Družbo sv. Cirila in Metoda, Branibor in Planinsko društvo. Za Sokolstvo pravi „Dan“, da bo premagalo „klerikalizem“ na Slovenskem, obenem pa trdi, da bo prihodnje leto dežela, — o kateri se vpije, da je že čez glavo zadolžena in da so vse podpore požrli razni župniki, klerikalni veljaki in drugi klerikalni podrepaniki — prisiljena podpirati Sokolstvo, ker bo to društvo obhajalo v Ljubljani neko slavnost. — To je naravnost izzivanje naše stranke! Treba bo res od naše strani nekoliko več pažnje posvetiti zgoraj navedeni četverki, katero so liberalci vpregli v svoj politični voz. Pa kmalu, da ne bo prepozno!

Narodni ponos. Liberalni listi kvasijo, kako po krivici je bil tožen — čujte in strmite! — „ne samo Ribnikar, ampak ves slovenski narod, in da klerikalci ne bodo več denuncirali, če si bo upal kdo izraziti pokazati svoj narodni ponos.“ Ta je pa lepa! Kaj li razumejo liberalci pod narodnim ponosom? Kdo ga je izrazil pokazal? Ali je kakšen liberalec potrdil, da je bil Ribnikar kriv pobijanja šip na nemški kazini? Ali ni nasprotno pri obravnavi dokazala le nemška gospa Göbel, kaj je Ribnikarjem narodni ponos? Zato piše „Dan“: „Narodnost nam mora biti nekaj čisto drugega, kot povdarjanje, da smo Slovenci, da moramo ljubiti svoj narod in domovino.“

Še par vencev na Aškercov grob. Glasilo ameriških svobodomiselscev, list „Glas Svobode“, v katerega pišejo odpadniki od vere, je položil Aškercu kot značaju na grob venec s temi besedami: „Vrgel je Aškerc ovratnik v kot in bil je prost farških spon! Vso čast značajnemu možu, ki se ni uklonil klerikalno-katoliškemu hinavstvu. Pokazal je svoj značaj v toliki meri, da je malo duhovnikov, ki bi bili vredni prah obrisati raz njegovih čevljev. Aškerc je bil ves čas svojega bivanja v Ljubljani marljiv čitatelj „Glas Svobode“ in nam je poslal spev za slavnostno številko.“ — „Dan“ priporoča v naročitev katoliški veri najbolj sovražni list in pravi: „Svobodna Misel“ je edina protiklerikalna in protikatoliška slovenska revija, katere sotrudnik je bil umrl Aškerc.“ Enako priporoča ta list tudi „Slov. Narod“, ki piše: „Vsi, ki tega še niso storili, naj se naroče na „Svobodno Misel“, katere pristaš je bil Aškerc in ki je pisana v njegovem duhu.“ — Zdaj tedaj razumemo, zakaj so bili liberalci tako divji, ko so izvedeli, da je usmiljenka umirajočemu Aškercu dala v roke znamenje Križanega. Ni več dvoma, liberalci so postali popolni bogotajci! In ta brezverska druhal hoče biti voditeljica našemu vernemu narodu!

Škandal in sramota! „Dan“ je bobnal, da naj Ljubljancani zmagoslavni „Sokolom“, ko se povrnejo v Ljubljano, izobesijo zastave. Toda le pet zastav je viselo v celi Ljubljani na čast slavnim Sokolom. „Dan“ je nato po pravici očital prvakom naroda: propalost narodnega ponosa in narodne zavesti, strahopetnost in neodločnost, ter je zagrozil, da bo prihodnjič brez pardona po imenih navedel vse, ki bodo pri takih prilikah delali „Sokolom“ škandal in sramoto. Res zanimivo! Prej je „Dan“ kvasil, da bo brat Vidmar premagal vse klerikalce, zdaj pa še liberalcev ni mogel prepričati, da je treba izobesiti zastave.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda zida novo šolo v Trstu. Pri zgradbi te šole so si liberalci in rdečkarji skočili v lase. Soc. demokratje niso pustili delati članu N. D. O. Strokovi tajnik N. D. O. je ukrenil, da je bilo aretiranih pet soc. demokratov. Nato se je vsul predenj cel škaf malte. „Dan“ se hudi, da podjetnik stavbe deželni poslanec Martelanc drži z rdečkarji in

da vodstvo Cirilmetodove družbe mirno trpi napade na narodno delavstvo.

Na občnem zboru „Dramatičnega društva“ v Ljubljani je predlagal dr. Triller, da naj se opusti letošnja gledališka sezona, ker se kaže ogromen primanjkljaj in ker hoče deželni odbor imeti nadzorstvo nad igravci. Dr. Tavčar je predlagal, da naj se poizkusi še z eno sezono, da se ne bo moglo očitati narodno-napredni stranki, da je ubila gledališče. Rdeči odbornik E. Kristan je pa naznanil, da je prečital 80 iger, a jih niti pet ni našel, katere bi mogel deželni odbor potrditi. Odtod se vidi, kako prav ima deželni odbor, ko noče dajati deželnega denarja za umazanosti, katere ima „Dramatično društvo“ pripravljene za svoj repertoar.

Nesramno početje rdečkarske bande. „Zarja“ se hudi je nad poslanci S. L. S., ker so glasovali za brambne predloge. Toda rdeča tetka naj se nikar preveč ne razburja. Poslanci so bili dolžni to storiti ljudstvu, katero zastopajo. Ali ni velevažna pridobitev za naše kinečke sinove dveletna vojaška služba? Ali niso velika pridobitev ugodnosti, ki jih je v zakon postavila vojaška oblast glede raznih olajšav ob času žetve, za sinove revnih, bolnih staršev i. dr.? Najbolj smešna in rekli bi naravnost ostudna je gonja proti našim poslancem od tistih sodrugov, ki so v zbornici sami po osekkih naganjali druge poslance, naj hitro sprejmejo novo vojaško postavo, češ, da je to vprašanje že popolnoma dozorelo. Ko so poizkušali rusinski poslanci nekoliko zadrževati z obstrukcijo ta predlog, tedaj so bili rdečkarji tisti, ki so padli v svojem časopisju po teh poslancih in jih jeli psovati. Ker so rusinski poslanci prenehali z obstrukcijo in tudi glasovali za vojaško postavo, tedaj pa zopet kolnejo rdečkarji nad njimi. Tako nespametne in lopovske stranke je ni na svetu, nego je rdeča revolucionarna internacionala.

Na Dunaj vabi že sedaj socialna demokracija svoje sodruge na shod, ki bo v letu 1913. V „Zarji“ roti svoje poslušne backe, naj se prično oglašati za ta shod že sedaj. Značajni so pa ti rdečkarji! Kako so zabavljali in se repenčili po „Zarji“ radi evharističnega shoda, ki bo v septembru na Dunaju in katerega se bo udeležil sam presvitli cesar. Svojega poslanca Breiterja so poslali v boj v državni zbornici proti temu shodu. Sedaj pa ti brezverci sami vabijo na svoj shod! Ali ne bo sodruge pot na Dunaj nič stala, ali bodo na Dunaju mar zastonj jedli in pili! Mi ne branimo izleta socialistom, gredo naj magari z Etbinom v Ameriko, toda isto svobodo zahtevamo, kakršno si prilastujejo rdečkarji, za evharistični shod, na katerega vabimo Slovence, da se ga udeleže v mnogobrojnem številu, ker je še čas za priglasitje do 15. t. m. Naj se brezverska stranka nič ne briga! Opravili bomo brez nje. Dolgi, židovski nos naj vtakne v svoje zadeve.

Nekaj za Štebke. „Zarja“ piše, da v Zagrebu policija konfiscira vsak članek v ondodnih listih, ki poročajo neugodno o slovenski klerikalni stranki, zlasti pa zatira vsako kritiko o dr. Šušteršiču. Urednica Štebi mora imeti rdečkarje za zelo naive, da jim kaj takega prepíše iz „Tagespošte“. Sicer je pa tudi sama tako nevedna, da je pri občinski volitvi Predvorom vedno tiščala, da hoče osebno voliti, dokler ji niso pokazali vrat.

Abiturijentje kranjske gimnazije prirede jutri zvečer ob 8. uri v „Ljudskem domu“ v Kranju veselico, da se poslove od občinstva, med katerim so bivali vrsto let. Na sporedu je: 1. Koračnica (svira orkester). 2. Govor (abiturijent Tavčar). 3. Kovačev študent, spisal Kovačič, uglasbil Vodopivec (spevoigra s spremljevanjem klavirja in orkestra). 4. Tamburaški zbor. 5. Izgubljeni cvet — Fr. Juvanec (poje mešan zbor). 6. Prosta zabava (godba, moški in mešani pevski zbori, prodaja cvetic, vožnja po zrakoplovu itd.). Veselica se bo vršila pri vsakem vremenu in pri pogrnenih mizah. Skrbjeno bo za jedi in pijačo. Vstopnina je 40 vinarjev za osebo. Upamo, da bo občinstvo z veseljem pohitelo jutri zvečer v „Ljudski dom“.

V c. kr. okrajni šolski svet ljubljanske okolice sta bila od učiteljstva na okrajni učiteljski konferenci izvoljena Slomškarja dež. poslanec Jernej Ravnikar, nadučitelj na Viču, in nadučitelj Lavtižar iz Spodnje Šiške. Živel, zavedni volivci in volivke! Med učiteljstvom se dela dan.

Matura na gimnaziji v Kranju se je izvršila v sredo. Izmed 11 osmošolcev jih je bilo pripuščenih k maturi 9, ki so vsi napravili z dobrim uspehom. Maturu so naredili: Joško Jereb z Brnika, Franc Koselj iz Zadrage, Anton Oblak z Brda, Franc Podrekar iz Kranja, Primož Simončič iz Moškrinja, Ignac Šilar iz Zasipa, Joško Šilih iz Celja, Vinko Tavčar iz Tržiča in Nace Zupan iz Leš.

Konec šolskega leta. Na I. drž. gimnaziji v Ljubljani je bilo koncem leta 654 dijakov in 23 dijakinj. Izmed teh je 675 Slovencev, 2 Nemca, 3 Hrvatje in 2 Čeha — Na II. drž. gimnaziji pa je bilo 397 učencev. Slovencev 385, Hrvatov 5,

Dober tek!

Imamo zdrav želodec in nas ne tišči v želodcu, nimamo več bolečin, odkar rabimo Fellerjeve odvajajoče Rahbarbera kroglice z znamko Elsakroglice. Povemo Vam iz lastne izkušnje, poizkusite jih tudi Vi, uredijo odvajanje in pospešujejo prebavljanje. 6 škatlic franko 4 krone. — Izdajatelj lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsatrg štev. 264 (Hrvatsko).

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 60 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnistvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Moderna kultura in učiteljstvo.

Na Francoskem je vzšlo solnce moderne kulture in prosvetljena je postala Evropa po žarkih kulturnega solnca. Kdor doslej tega ni verjel, je bil človek nižje vrste. Pa to solnce se suče!

Letošnje letno poročilo kranjske gimnazije obsega profesorja dr. Dolarja članek, v katerem čitamo tole sodbo o moderni kulturi: „Lahko je to ali ono stoletje v spoznanju resnic napravilo velik korak naprej, toda v hotenju dobrega pa daleč zaostaja. Tudi današnja ponosna moderna kultura, dasi kaže velik napredek, posebno v tehniki, povzroča vedno bolj in bolj — degeneracijo človeštva.“ S pomočjo moderne kulture človeštvo tedaj ne napreduje srečno, ampak postaja vedno bolj pokvarjeno in tedaj nesrečno. Strašna je obsodba te toli ponosne in hvalisane moderne kulture! Saj se je vendar v vseh višjih krogih zadnje stoletje moderna kultura smatrala kot srečno nadomestilo krščanske kulture!

Ali ni ta graja moderne kulture pretirana in obsodba krivična? Profesor dr. Dolar omenja, da je isto, kar on navaja, trdil pred nedavnim znameniti berlinski socijolog Sombart v svojem predavanju na Dunaju. Iz glavnih kulturnih središč prihajajo tedaj ti glasovi!

Tudi Slovenci smo že deležni sadov moderne kulture. Ta teden je prišla rdeča „Zarja“ članek, v katerem se toži o zanemarjeni, zapuščen in pokvarjeni mladini. Članek obsega te-le trditve: „Ne-le pri nas, po vseh kulturnih državah se silno hitro množi število zaradi hudodelstev obsojenih mladoletnih ljudi. Nezakonskih otrok pomrje mnogo več, kakor zakonskih, pa tudi od onih, ki ostanejo pri življenju, propade pozneje gotovo 60 odstotkov. Velika množica prostitutk se vdaja razuzdanemu življenju že v zelo rani mladosti. Čim bolj narašča število v raznih obrtih in podjetjih službujočih žensk, tem več je prostitucije in npravne pokvarjenosti. Otroci, rojeni v tej strupeni atmosferi, so izgubljeni že vnaprej. Nikogar ni, ki bi se pobrigal zanje, ki bi skrbel

za njih vzgojo in moralno silo. Kjer pa ni te, vse razpade. In vedno večja je armada zapuščenih in zanemarnjenih otrok. Pokvarjenost prihaja vkljub vsem šolam, vkljub šolskim obiskom; kakaj zdi se, da država ne razumeva, da današnja ljudska šola poučuje, a ne vzgaja.“

Ta žalostni „Confiteor“ rdeče „Zarje“ je pa posnet iz knjige: „Socijalni problemi“, katero je nedavno izdal neki napredni pisatelj v Schwennerjevi založbi knjig v Ljubljani. Od obeh, krščanski struji nasprotnih strank prihaja tedaj priznanje, da vkljub vsemu napredku, vkljub emancipaciji žensk, da, še celo vkljub vsem šolam človeštvo na podlagi moderne kulture propada.

Zdaj pa pridejo na vrsto zdravniki tega zla. Dr. Dolar je mnenja, da treba reformirati šole in mladini vcepiti energičnega, močnega hotenja, katero moremo vzbuditi z delom, in da je zato opravičen klic po pedagogiki dela. Mi pravimo, da to staro špartansko sredstvo ni napačno, prepričal se je pa svet v teku stoletij, da ne zado- stuje. — Bolj naivno je mnenje rdečih zdravnikov, da treba mladino dobro krmiti, pa bo moralna. To je prazno, ker vendar isti ljudje dostikrat naštevajo grehe bogatega in presitega sveta.

Znani prijatelj mladine, Milčinski, ki se peča s to zadevo prav resno, pa priznava, da pupilarni oddelki pri sodiščih in sirotinski sveti ne morejo privedi do praktičnih uspehov, ako nimamo privatnih dobrodelnih zavodov, v katerih naj bi se zanemarjeni otroci poboljševali in vzgojevali. „Ustanovitev takih zavodov mora stopiti v ospredje vseh stremeljenj za rešitev zanemarnjenih otrok“. Ta zadnji stavek je bil celo E. Kristanu, ki je par dni prej v ljubljanskem občinskem svetu rohnal proti dobrodelnim zavodom — tako všeč, da ga je debelo ponatisnil v „Zarji“.

Luč moderne kulture tedaj ugaša; hvala se izpreminja v temeljito grajo. Moderna kultura razjeda kakor rak, ne samo posameznike, ampak cele narode. Častivci te kulture z grozo in skrbjo iščejo rešenika. V enakih stiskah so, kakor pogani pred Kristusom. Brez Kristusa ni rešitve;

brez krščanske morale ni narodnega zdravja. Degeneracijo človeštva more preprečiti le krščanska vzgoja, le strah pred Bogom.

Naše liberalno učiteljstvo je pa slepo in gluho za vse opomine in hoče naprej tirati naš ubogi narod pod načeli moderne kulture v propad. Zadnji terek se je vršil v dvorani „Mestnega doma“ v Ljubljani shod jugoslovanskih učiteljskih abiturijentov in abiturijentk. Shoda so se udeležili absolventje vseh slovenskih učiteljskih. Navzoče je bilo tudi zastopstvo organiziranega svobodomiselnega (!) dijaštva. Med drugim je goščna. Anica Črnagojeva iz Ljubljane imela predavanje o predmetu: „EllenKey — učiteljica“. Ta Ellen Key pa uči novo moralo, uči naravnost, da ni merodajno, če sta možki in ženska poročena, ali ne, če je otrok zakonski, ali nezakonski, uči da je razporka dovoljena, če to zahteva le eden izmed zakonskih. — Tak svinjski nauk naj bo tedaj vzor mladi gospodični, ki stopa kot učiteljica med slovenski narod! Dosedaj še zdravi del slovenskega naroda bo nastop modernih učiteljskih moči pozdravil — s strahom in trepetom.

Tovariši abiturijenti!

Slov. kat.-narodni abiturijenti prirede v dneh 27. in 28. julija svoj sestanek v Kamniku. Spored je naslednji: V soboto, dne 27. julija, popoldne ob 4-24 prihod udeležencev v Kamnik, kjer bo sprejem na kolodvoru. Ob 8. uri bo pozdravni večer. — V nedeljo, dne 28. julija, dopoldne ob 8. uri zbirališče pred „Kamniškim domom“. Ob 9. uri sv. maša v župni cerkvi, nato zborovanje z naslednjimi referati:

1. Kat.-narodno dijaštvo in njegov poklic. (Ref. tov. Vinko Tavčar, Kranj)
2. Kat.-narodno dijaštvo in ljudstvo. (Ref. tov. Ivo Stanovnik, Ljubljana)
3. Kat.-narodno dijaštvo in umetnost. (Ref. tov. Narté Velikonja, Gorica)

V nedeljo popoldne ob 4. uri igra: Fr. S. Finžgar „Naša kri“. Po igri komerz na vrtu ho-

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

VI.

„Vlahi so bili izvrstni mojstri v tem, da so našli kaj, predno je bilo izgubljeno, in pri volji, kaj vzeti, predno se jim da.“
Dimiz, Gesch. Krains, IV. str. 136.

Anzelj je zbežal v gozd, ki se je raztezal za gradom... Tekel je, kar se je dalo, in ni utegnil toliko, da bi se bil ozrl nazaj ali obrisal krvavi nož in ga vtaknil v nožnico. Lica so mu obledela, pogled je divji, plah.

Izpod košatega oreha je stopila ženska postava in hitela pred morivcem. Sproti je spravljala vrhno obleko raz-se. Še predno je prišla do globokega jarka, se ustavi že preoblečena.

Anzelj priteče do nje.

„Gospod grof, kar za mano! Evo v jarku dva konja!“

V jarku pod debelo smreko je neznan deček držal za uzdi dva konja. Anzelj se ustavi, se čudi lepi deklici, ki je stala pred njim. Črnokastega obraza je bila, dvoje črnih oči je zrla

vanj, da se mu je zdelo, da ga gozdna vila vabi k sebi. Rdeči in modri trakovi so ji prepleteni po prsih, na glavi ji vihra pisan šal, noge pa so obute v rjavkaste opanke.

„Ne obotavljaš se! Čas je drag! Kmalu ti bodo sovražniki za petami.“

Vzame mu nož iz roke, ga vtakne v nožnico in zakliče ostrmelemu Anzeljnu: „Alo! Brž zasedaj konja, če hočeš sebi dobro! Ali ne veš, kaj ti je ciganka zjutraj napovedala! Ti si moja rešivka...“

Ali deklica je bila že na konju. Mlad deček pomoli Anzeljnu stremen in rojski vitez zajaše črnega vranca.

„Ajzdu žun beri.“ Pridi za nama!“ reče deklica dečku, ki je molče prikimaval na ciganske besede.

Hipoma sta konja na koncu jarka in kmalu jezdeca prekoračila kolovozno pot v Lukencu. Konja sta imela navezane cunje na kopitih. Vsaka sled za njima je bila izbrisana.

Dobre pol ure potem sta jezdeca že na Otavniku. Deklica skoči s konja, odveže cunje raz kopit, nato potegne čutaro izza pasa in reče spremljevalcu:

„Pij, ljubček moj! Zdaj smo brez skrbi. Tudi če vraga pokličejo iz pekla na pomoč, naju ne najdejo več.“

*) Zdaj gremo domov!

Anzelj se je že privadil svoje tovarišice. Njen glas se mu je zdel znan, podoben glasu tiste ciganke, ki mu je zjutraj prorokovala srečo. A zdaj je mlada in napravljena kot Vlahinja. Pa vendar, ker je bil tako zmeden, se je ni upal poprašati, kdo da je? Kri njegovega svaka mu je še kipela pred očmi. Srce mu je težil kamen, očitajoča vest se ga je lastila, da je morivec. Toda tovarišica je zrla v njegovo srce.

„Kaj se držiš tako pusto? Ljubček moj! Kaj misliš, da si zašel v nepošteno družbo? Le meni verjemi, da tisti, ki po gradovih prebivajo, niso vselej najboljši ljudje. Tebe so imeli samo za norca. Tudi danes so te imeli za norca, posebno mokronoški graščak, ki je podkupil svojega fanta, da je zanj keglje podiral. Nič se ne boj! Jaz vse vem, vem tudi, kako so te sleparili na kegljišču, samo da bi te pripravili na beraško palico. Toda ne boj se, graščak je dobil, kar je iskal, Bog ga je kaznoval za njegovo sleparstvo. Pij, ljubček moj!“

Anzelj je globoko potegnil iz čutare, da bi zatrl sunke vznemirjajoče vesti.

„Ali poznaš konteso Regino?“

„Kaj bi je ne poznala. To je edina ženska med modro krvjo, da se dá z njo govoriti.“

Anzelj je kar strmel nad vsevednostjo svoje spremljevalke.

Spet zajašeta hitro in drevita proti Telčam. Deklica mu je ves čas govorila sladke besede.

tela „Krištof“. — Naš abiturijentski sestanek je predpriprava za skupno veliko prireditev katoliškega dijaštva jugoslovanskega, ki se bo vršila v dneh 1., 2., 3. in 4. avgusta v Ljubljani. Tovarishi! Pohitite v naše prijazno mesto Kamnik, da damo svojemu katoliškemu prepričanju in svoji mladosti ognja ter se potrdimo v idealnem strem-ljenju za vresničenje gesla, ki ga vselej pišemo na svojo zastavo:

Z Bogom za narod!

Za pripravljalni odbor:

Silvester Kranjec l. r.
tajnik.

Ivan Stanovnik l. r.
predsednik.

Spored sestanku hrvaško-slovenskega dijaštva v Ljubljani.

V četrtek, 1. avgusta, ob 9. uri dopoldne: Sestanek načelstva hrvaškega katoliškega narodnega dijaštva; popoldne ob pol 3. uri: Občni zbor „Slovenske dijaške zveze“; istočasno občni zbor „Saveza hrv. kat. nar. dijaštva“; zvečer ob 8. uri: Pozdravni večer v veliki dvorani „Uniona“.

V petek, 2. avgusta, ob 8. uri zjutraj: Sv. maša v stolnici; ob 9. uri dopoldne: Slavnostno zborovanje v veliki dvorani „Uniona“ v proslavo desetletnice „Zarje“; vzporedno po sveti maši: Zborovanje hrvaških srednješolcev: a) Izobrazba duha in vzgoja volje v naših organizacijah (referent iz Banovine); b) Notranja ureditev in delo organizacije (referent iz Bosne); c) Naše priprave za narodno-obrambno delo (referent iz Istre); d) Srednješolci in omladinska društva (referent iz Dalmacije); popoldne ob 2. uri: Seja slovenske narodno-obrambne sekcije, referirajo: t. Jež: Kako vzbuditi narodno zavest? t. Zavodlal: O izseljevanju, t. Stričič: Taktika češkega narodno-obrambne dela, nato seja slov. literarne sekcije; (popoldne istočasno:) Shod in razgovor hrv. k. akad. pokrajinskih društev: Pavlinovič (Dalmacija), Dobrila (Istra), Martič (Bosna) in omladinske sekcije iz Banovine. Zvečer ob 8. uri: Igra v „Ljudskem domu“, ki jo priredi „Zarja“.

V soboto, 3. avgusta, ob 8. uri zjutraj: Sveta maša, nato skupno zborovanje slovensko-hrvaškega kat. nar. dijaštva; referati: tov. J. Basaj („Danica“): Slov. kat. nar. dijaštvo in njegovi cilji; tov. M. Bašič (Hrvatska): Katoliška misao u hrvatsko-slovenskom kulturnom razvoju; bogoslovec C. Kandut (Celovec): Slovenski duhovnik in narodno delo; popoldne ob 2. uri: Seja slov. organizacijske sekcije; istočasno a) Sestanek starejšin hrv. akad. društev, b) Zborovanje „Hrvatske“, „Domagoja“, „Preporoda“; c) Sestanek hrvaških bogoslovcev, vodi „Zbor duhovne mlad. zagrebačke“; d) Sestanek hrv. bogoslovcev-frančiškanov vodi „Duns Scot“ (Zagreb); ob petih popoldne: Organizator. sekcija hrv. abstinencov. Zvečer ob 8. uri; Komerz v veliki dvorani „Uniona“.

V nedeljo, 4. avgusta, ob 8. uri zjutraj: Izredni občni zbor „Slovanske lige kat. akademikov“, referirata: tov. Bolkovac („Hrvatska“): Dosedanje

delo „Lige“, tov. Šušnik („Danica“): Njeni cilji za bodočnost; opoldne: Izlet na Bled.

Pripravljalni odbor za slovensko-hrvaško dijaški sestanek.

Gospodarski del.

Vsled lanske suše se je dovolil odpis zemljarine posestnikom na Premskovem v znesku 815 K 38 v, na Klancu 284 K 56 v, na Hujah 139 K 03 v in na Rupi 419 K 87 v. Skupaj 1658 K 84 v. Občinska naklada od tega znaša 1313 K 98 v.

Pridelovalce semena domače detelje ravnateljstvo Kmetijsko-kemijskega preizkušališča za Kranjsko v Ljubljani uljudno prosi, da bi se mu poslalo po pošti 500 do 1000 gramov (1 kg) doma pridelanega neočiščenega detelnega semena. Gre se namreč za to, da se pred svetom dokaže, da je naše deteljno seme boljše, kakor ono, ki prihaja iz Italije in Francoske, in da se med seme pri nas pridelane detelje ni zanesel južni plevel. Stvar je za naše kmetovalce prav važna, ker moramo gledati na to, da bo seme naše detelje imelo veljavo in visoko ceno in ker se ne sme kranjska dežela preplavljati z malo vrednim semenom domače detelje iz južnih krajev Evrope. Preiskovanje se bo izvršilo brezplačno in se ni treba bati pošiljavcem nobenih stroškov.

Tovarna za cement na Dovjem. Prometno poročilo, ki ga izdaja cementna tovarna na Dovjem, kaže v minulem letu znake propada, ki so predlanskim prvič nastopili. L. 1909. je imela tovarna izgube K 124.000. L. 1910. je izguba narasla na K 584.000. Kakor je bilo vsled neugodne kupčije pričakovati, presega lanska izguba one prejšnjih let ter znaša K 728.000. Že izgube prejšnjih let so napotile upravo tovarne, da je odpisala delniško glavnico po 3 milijone K za polovico ter je potem do višine prejšnje glavnice izdala nove delnice. Vendar pa tudi novi kapital ni mogel zmanjšati izgube, tako da je izguba narasla na prej omenjeno višino. Podjetje ne razdeljuje že od leta 1909. nikake dividende. V letih 1905. do 1908., ki so bila še ugodna za cementne tovarne, so delili 6% dividendo, tako da je odpadlo na delnico 30 K. Kot vzrok sedanjega neugodnega položaja navaja uprava tovarne krizo zadnjih let in je videti, da za bodoče leto še ni računati z dobičkom, ker bo treba dohodke porabiti predvsem za pokritje dolgov in starejših obveznosti. Glavni vzrok zadnjih izgub bo deloma splošna kriza, ki tudi stavbinsko stroko zelo omejuje, deloma huda konkurenca novih tovarov, ki cene cementa bolj in bolj znižujejo, posebno pa to, da pri nas vsak hoče imeti dalmatinski cement.

Kranjska industrijska družba. Na svojem občnem zboru na Dunaju je kranjska industrijska družba sklenila 27. junija, da zviša delniško glavnico od 14 na 18 milijonov kron.

Pivo. V Manheimu na Nemškem je zborovala konec junija mednarodna konferenca pivovarstvenarjev in so bile na tem zborovanju zastopane vse večje države po svojih posebnih zastopnikih. Tajništvo konference priobčuje sedaj zaključke sestanka. Največ piva zvare Zedinjene države ameriške v skupni množini 707 milij. hektolitrov, za temi pride Nemčija s 647, potem Anglija 547. tako da je Avstrija z 22 milijoni hektolitrov na četrtem mestu. Za nami pridejo druge države s primerno manjšimi svotami. Številke se nanašajo deloma na leto 1909, deloma

na leto 1910. Amerika in evropske države zvare približno 250—270 milijonov hektolitrov piva na leto.

Laško turška vojska. Izguba, ki jo trpi naša največja paroplovna družba, Lloyd, vsled zaprtih Dardanel, se sedaj ceni na 600.000 K.

Umetni dež. Na Pruskem delajo poljedelci poizkuse s posebnimi stroji, da škrope z umetnim dežjem njive, in so se poizkusi precej dobro obnesli. Nemška poljedelska zveza bo razpisala posebno nagrado za izum najboljšega stroja za umetni dež.

Češko-nemška sprava se je začela krhati zaradi jezika pri oblastvih v Pragi in v Plznju. Čehi zahtevajo, da naj se prizna samo češčina kot uradni jezik v teh dveh krajih, Nemci pa hočejo imeti dvojezičnost.

Na Bled je prišel na letovišče poleg ministra Trnke tudi minister Dlugosz. Oba ministra sta bila slovesno sprejeta.

Število Slovencev. Slovencev so pri ljudski štetvi koncem l. 1910 našeli 1.252.940, in sicer na Kranjskem 490.978, na Štajerskem 409.684, na Primorskem 266.614 in na Koroškem 82.212. Od števila l. 1910 smo Slovenci na Kranjskem napredovali, v sosednjih deželah pa nazadovali.

Občinski svet v Varaždinu je kraljevi komisar Cuvaj razpustil. Dosedanji župan dr. Magdić je bil obsojen radi razžaljenja časti na 300 K globe, ozir. na 1 mesec zapore.

V Splitu je občinski svet sklenil, da se odpravijo dvojezični ulični napisi in narede samo hrvaški.

Ruska vlada in Judje so si med seboj v najhujšem boju. V rusko-japonski vojski so bili judovski vojaki za rusko armado coklje. Kaj delajo z ljudstvom judovske pijavke, kjerkoli se naselijo, je znano. Zato jim želi ruska vlada vzeti vpliv s tem, da vedno zožuje tiste kraje, kjer smejo biti Judje naseljeni. V Petrogradu biva 7000 Judov. Toda ker tudi to mesto spada med tiste kraje, kjer se Judje ne smejo naseliti, ne bodo imeli sedaj, ko bo volitev v dumo, volivne pravice. Zaradi tega besne Judje celega sveta zoper Rusijo. Zoper njo hujskajo Zedinjene države, kujejo razne naklepe in vprizarjajo revolucije v njeni notranjosti. Ker so Judje bogati, imajo vpliv na dvorih in dostopni so jim ljudje, ki so pripravljeni za revolucijo. Nasprotno se pa Rusija peča z mislijo, da bi izgnala iz carstva vse Jude. Ako bi se to kdaj zgodilo, jim bo morala Avstrija zapreti vrata, kajti v naši državi imamo že itak preveč krivonoscev.

V Italiji bodo imeli po novi volivni reformi v prihodnje osem milijonov volivcev za državni zbor, namesto dosedanjih treh milijonov. Volivno pravico bo imel vsak, ki je dopolnil 30. leto, ali ki je odslužil vojaške. Ker je v Italiji veliko ljudi, ki ne znajo brati, in bodo zdaj volivci, bodo ravno ti analfabeti uplivali na modro upravo države.

Atentat so nameravale napraviti sufragetke na angleškega ministra notranjih zadev Makeno. Dobil je v svoji sobi posodo z razstrelivom, nekaj dni prej pa pretivno pismo.

Ministrstvo na Turškem je odstopilo, ker se glede Albanije novi vojni minister Mahmud Muktar paša ni mogel zediniti z drugimi ministri.

Turški vojni minister je namesto odstopenjšega Mahmud Šefketa postal Osman Paša,

Anzelj jaše hitro, strastno, deklica mu ne zaostaja ... Pa kreneta navzdol in konja sopihata od truda.

„Anzelj, jaz te tičem. Pri nas se vsi tikamo. Mi ne poznamo nobene razlike v stanovih, mi ne zavidamo sreče drug drugemu, skrbimo vsi za enega in eden za vse. Vsa dežela je naša domovina, naši ljudje so povsod, ljubimo se, ne razločujemo med bogatim in revnim, ne zaničujemo nikogar, pravico delimo, enemu vzamemo, drugemu damo. Za nas misli le ena glava, pa vsi ga ubogamo. Kdor se zoperstavi, mu potisnemo bodalo v grlo, kakor si to danes napravil ti mokronoškem graščaku. Tudi tebe smo hoteli imeti. Ti si naš, ti si za našo družbo! Kaj boš hodil in moledoval okrog tistih graščakov, ki nisi zanje! Tudi ti ne kaže drugega. Umoril si svojega svaka in graščinska vrata so ti za vselej zaprta. Pri nas se ti bo dobro godilo. Izbral si boš deklico, ki bo tebi po volji, delati ti ne bo treba.“

Anzelj je bil zamišljen. Toda strast ga je premotila in glasno je odgovoril:

„Ti boš moja in druga nobena.“

Dekle se je vgriznilo v ustni in poglalo konja. Bila sta spet v dolini. Drevila sta mimo malina, ki je stal ob potoku. Dve štuli moke sta stali na klopi pred hišo.

Kakor bi trenil, potegne jahačka eno štulo in jo dene predse na konja, drugo pa porlne Anzeljnu.

Jezdeca je pretresel mraz po udih. Mlinsko kolo se je obračalo in loputalo enakomerno: Tat si, tat!

Hipoma je deklica potegnila motvoz izpod krila, zvezala vreči, ji obesila svojemu konju na vrat, da se je nejevoljno oziral na novo breme.

„Razbremenila sem te, ljubček moj! Vidim, da si novinec, da bi kmalu kesanje štulo spravilo pod konja. Kjer je pravica, tam ni kesanja. In pravica je na naši strani. Ta mlinar misli, da mora vse merice sam pobrati od kmetov. Tudi drugi moramo živeti. Ali veš, Anzelj, da se s pravičnega mlinarja klobukom odpravlja jetika?“

Anzelj se je zasmejal in pozabil na loputanje mlinskega kolesa. Pot se je vila spet navzgor in in konja sta hropla počasi po strmini. Nastopila je noč in so se videle iskre konjem pod kopiti.

Tam izza „Babjega kolena“ se je zaslišal glas sove, ki je skovikala v temno noč: Baba-hudik!

Vlahinja je obvladala svojega spremljevalca. Kakor pohlevno ovčico ga je pripeljala vrh Rogačic, koder se je sredi hoste že od daleč čul krohot od velikega ognja sem.

„Petka, smo že vkup!“

Za hrbtom se oglasi deček, ki je držal zvečer konja v jarku pod mokronoškim gradom.

„Ah, Ivo, ti si naju došel?“

„Pa ne sam, Petka! V eni roki imam pohlevno puro, v drugi ošabnega racmana, ki ima krivce tako lepe, da bi si jih Kljukec, naš kralj, rad zataknil za klobuk.“

„Akule me čuri!“ hitro opozori Petka fanta.

Jezdec se je zganil pri besedi „Kljukec“. Slišal je že dosti o tem Kljukcu, a zdaj so se mu zasvitale oči, debelo je gledal okrog sebe in najrajši bi bil daleč, onstran visoke gore. Strah ga je prešinil. Pa le trenutno. Zgovorna sosedu mu je takoj odbila vse strahove.

„Anzelj, to ti je fant, ta naš Ivo! Ta preseže deset tvojih Fabjanov in dvajset tvojih Jurkov. Celo naš kralj Kljukec, ki se sicer na Dolenjsko le redkokdaj prikaže, ker je rojen Gorenjec, je slišal praviti o njem in je rekel, da bi ga želel imeti poleg sebe. Pa moj mož ga ne da.“

Bistro je mlada Vlahinja pogledala na svojega spremljevalca. Nalašč se je prej delala, kakor bi bila še neomožena.

Anzelj je pogledal razkačen na svojo spremljevalko in hotel prijeti za nož.

Ni ga bilo več v nožnici.

Zaklel je, da se je slišalo daleč okoli. Dračje je pokalo na ognju in mast se je cvrla od vrtečega se janca, ki so ga pekli na ognju.

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Preustrojba šol na Kranjskem.

I.

„Kmet je steber!“ — te besede se večkrat slišijo. Hoče se reči: Kmečki stan je trdna podlaga za srečen razvoj našega ljudstva. Da, kmet prideluje, kar uživamo, iz kmečkih hiš je prišlo naše izobraženstvo, s kmetijstvom se peča največ ljudi na Slovenskem. Čimbolj bodo tudi navadni delavci po tem hrepneli, da bi dobro jedli, tem večjo veljavo bodo dobivali kmečki hlevi. Na kmetu sloni tedaj blagostanje. Kmet je steber!

Toda tudi ta steber mora imeti svojo podlago, če hoče trdno stati, in ta podlaga je strokovna kmetijska izobrazba. Nekaj čudnega opazujemo glede te izobrazbe. Za vse druge stanove se skrbi, samo za kmeta ne. Rokodelci in umetniki se morajo pri mojstrih dolgo učiti, predno postanejo samostojni, kmetje so pa rokodelci in umetniki obenem, a so večinoma samouki. Izredni prebrisanosti našega, v svežem zraku vzraslega kmečkega ljudstva se zahvalimo, da je sploh kaj napredka in da razmere niso prav žalostne. Velika ovira napredku je pa še tista trmoglavost, katero po navadi v obilni meri prodajajo bistroumni samouki.

Kmetijstvo pri nas ne napreduje dovolj, to je splošno prepričanje. Milijoni gredo v zrak po neumnosti. Treba nam iti v šolo na sever k Nemcem, ki izvrstno znajo izrabljati vsako ped zemlje. Pri kmečki mladini moramo pričeti s strokovnim poukom vsaj v naši deželi, ki ima čisto kmečki značaj, to je splošno prepričanje, ki prodira tudi v odločilne kroge. Ljudska šola se mora preustrojiti! To geslo se uveljavlja.

V dneh 30. in 31. maja letos je bilo po navetu kranjskega deželne odbora v Ljubljani pri deželni vladi posvetovanje o tem, kako bi se preobrazile kranjske ljudske in ponavljavne šole, da bi služile v večjo korist kmetijstvu. Udeležili so se pod predsedstvom c. kr. deželne šolskega nadzornika g. Fr. Levca tega posvetovanja vsi c. kr. okrajni šolski nadzorniki, ravnatelj Kme-

tijske šole na Grmu g. Rohrmann, profesor kmetijstva na učiteljski g. Verbič, deželni odbornik dr. Zajec ter povabljeni gg. nadučitelji: Žirovnik v Borovnici, Črnogoj na Barju, Zupan v Dolskem, Rus na Bledu, Rant v Radečah, Lavtižar v Sp. Šiški in Lunaček v Št. Rupertu.

Napravili so zbrani gospodje tele važne sklepe, o katerih bomo prihodnjič obširneje izpregovorili ter povedali, v koliko se bodo ti sklepi pri sedanjih razmerah mogli v kratkem izvršiti.

1. Vsaka šola mora imeti šolski vrt, ki naj bo namenjen kmetijskemu pouku kot učilo za sadjarstvo, zelenjadarstvo, splošno kmetijstvo, cvetličarstvo, oziroma čebelarstvo in gozdarstvo, v vinorodnih krajih tudi za vinogradništvo.

Šolski vrt ne bode priboljšek učiteljstvu, temveč le učilo za kmetijstvo.

2. Občina ima dolžnost nabaviti zemljišče za vrt, ga globoko prekopati (rigolati), ograditi, urediti in nasuti pota, napraviti vodnjak na vrtu, izkopati gnojno jamo, nakupiti potrebno kmetijsko in sadjarsko orodje, oziroma napraviti čebelnjak, kjer so pogoji dani.

3. Priprosta razdelitev vrta s poti v gredice naj prepreči preveliko razkosavanje zemljišča in tratenje sveta.

4. Vsak šolski vrt se razdeli v matičnjak in in drevesnico. Matičnjak obsega polovico ali tretjino vrta. V njem se goji prilično drevje vseh vrst in plemen, ki ngajajo dotičnemu podnebjju in razmeram in so najbolj priporočljivi za tisti kraj. Iz matičnjaka naj dobivajo kmetje šolskega okoliša cepiče najbolj priporočljivih vrst.

Prilčno drevje naj bo gojeno v pravilnih oblikah.

Kjer je vrt dovolj velik, tam naj se zasadi primerno število visokodebelnih dreves z uzorno vzgojeno krono. Prilčno drevje ne sme rasti v travi, oziroma plevelu, temveč mora biti zemljišče pod njim kultivirano (obdelano). Tudi visokodebelna drevesa naj imajo pravilni drevesni kolobar.

Da pridemo do enotnega in pravega imenovanja, mora imeti vsako drevo tablico s pravilnim pomološkim imenom.

Drevesnica se razdeli v letnike. V njej se vpelje kolobarjenje z 3 do 5 letnim počitkom.

Počivajoči svet ne sme ležati neobdelan, temveč na njem se goji razna zelenjad, da se svet zopet zagnoji in pripravlja z obdelovanjem za drevesnico.

S sadjerejo se pečajo dečki, z zelenjadarstvom pa deklice.

Matičnjak se mora pravilno gnojiti, kakor tudi visokodebelna drevesa, ako se nahajajo na vrtu.

5. Da se goji in dviga čut za lepoto, se rabatje ob potih zasade s cveticami, katere goje učenke. Tam naj dobe pridne učenke razna cvetlična semena, podtaknjence, cepiče i. t. d., da si zasade domači vrt in si okrase z njimi okna.

6. Na vsakem vrtu je odločiti prostor za mešanec ali kompost. To je gnoj iz raznih odpadkov živalskih in rastlinskih, blata, pepela, plevela i. t. d., kateri gnoj se godi s premetavanjem in polivanjem z gnojnico.

Za učence je velikega pomena, da se uče delati kompost in uporabljati gnojnico; koliko kronic bi si ljudje prihranili in koliko zemljišča uspešno gnojili, če bi skrbeli za domača gnojila in ne bi bilo treba toliko umetnega gnoja kupovati.

7. Na velikih vrtih se priredi sejavnica za iglavce. Na ta način bi šola poučevala kmetijski naraščaj o vzgoji gozdnega drevja, dajala bi gozdne sadike, s katerimi bi ljudje pogozdili izsekane gozdne parcele.

Šola naj dvigne s poukom in vzgojo gozdnih dreves naše gozde.

8. Na primernih vrtih se bodo gojila razna plemena vrb, da se dvigne pletarstvo, ki se že v nekaterih krajih uspešno goji.

9. Šolski vrt ne sme biti manjši od 8 arov. Zadostno veliki vrtovi naj služijo kot preizkuševališče raznih rastlin.

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

VII.

„Ti rokovenjači hudo delca Kljukca so se med sabo imenovali modri bratje.“

Trdina, Zg. slov. naroda str. 121.

Tesno je bilo pri srcu rojskemu vitezu, ko je stopil raz konja in zagledal okrog sebe divje, nežnane obraze. Par žensk je čepelo ob ognju, pod košato bukvo pa so stali trije možaki. Velik mož z dolgo brado in turško sabljo je bil Vlah Mate. Ko zagleda na konjiču prihajajočo žensko, se mu obličje zažari veselja in vsi trije kličejo: Živio, Petka! Mate pristopi h konju in poljubi svojo mlado ženico.

„Zdrava bodi, Petka! Ti si junakinja! Ko bi ne bila moja žena, bi te privoščil samemu Kljukcu.“

„Kume, tudi jaz nisem prišel prazen. Pa kaj sem vse videl, predno sem se priplazil semkaj.“

„Le počakaj, Ivo! Najprej si oglejmo našega novega pomočnika. No, vitez žalostne postave, kaj se držiš tako, kakor bi bil po krivem prisegel. Le pridi semkaj, da te ogledamo in da nam poveš, kako si paral graščinske goltance.“

Anzelj je stopil pod bukev in sedel na vrečo moke.

„Truden sem, lačen sem, slabo mi je,“ odgovori novi gost.

Petka mu prinese čutaro vina, kos jančje pečenke in hlebček v žerjavici spečenega kruha.

Anzelj je pil močno, pa jesti ni mogel niti krvavega janca, niti trdega kruha.

„Le počakaj, Anzelj! Pura bo kmalu pečena in ta bo že tudi za tvoj razvajeni želodec,“ oglasi se Barica, bujno vzrasla deklica. Poboža ga po licih, sede zraven njega na drugo vrečo in ga hoče kratkočasiti.

Anzelj je še parkrat potegnil iz čutare, a potegnil je tudi njega trden spanec. Zaspal je, zdrknivši na travo, glava pa mu je obtičala na vreči ukradene moke. Trdo je spal in smrčal, da se mu je Barica iz srca smejala.

Noč je bila že davno prekoračila svojo polovico. Tudi drugi možki in ženske so polegali po tleh v prijazni poletni noči, le Barica je čula na konje, ki so bili privezani pod širokim hrastom.

Ni ji bilo dolgčas. Zibala se je v čudnih mislih, ki so prepletale njeno izgubljeno dušo...

Vlah Mate je bil eden izmed vodij družbe „Modrih bratov“. Tako so se med sabo nazivali družabniki tistega Kljukca, ki je takrat stražil in strahoval vso kranjsko deželo. Kakor nam Valvasor pripoveduje, je bil „lažnivi Kljukec“ doma z Jame ob Savi. Znal je tudi ljudi zdraviti.

Zbiral je okrog sebe same propale ljudi, tatove, goljufe in postopače. Dva glavna njegova pomočnika sta bila neki cigan in neki izprideni študent. Gosposka ni mogla zatreti te sodrge, zlasti ne ujeti kralja Kljukca. Zato je napravila z njim pogodbo: Kljukec je v miru užival prigoljufano imetje in zdravil ljudi pod tem pogojem, da je ustrelil svoja dva svetovavca, cigana in študenta.

Dasi se je Kljukčeva čreda razkropila, vendar pa so še dolgo časa njegovi modri bratje stražili po deželi. Eden teh bratov je bil tudi Vlah Mate, ki je bil hraber bojevnik, toda spoštovanja do tuje lastnine ni poznal.

Tako je bilo tudi tisto noč na Rogačicah. Mate se je vzbudil in začel izdajati povelja.

Vsi bratje so bili takoj na nogah. Barica je vščipnila rojskega viteza, da se je vzbudil in zaspano pogledal okrog sebe.

„Najprvo preoblecite tega dolgopetega barona ali grofa, da mu damo drugo vrhno obleko!“ ukaže poveljnik.

Petka mu je prinesla obleko raztrganega berača. Voljno se je Anzelj vdal poglavarju. Ko se je pooblekel, ga Mate nagovori:

„Vidiš, ti grof, ki si bil dozda tepec, zdaj bodi „moder brat“. Mi smo mi, ki se ne bojimo nikogar! Ti si nam dobro došel, zakaj v naši družbi je prostora dovolj za vse, tudi za graščake in učene ljudi. Umoril si svojega sorodnika, kar

10. Občina mora skrbeti vsako leto za gnojenje. Zato pa ima pravico do vzgojenega sadnega drevja, katero dogovorno z učiteljem-vrtnarjem razdeli med potrebne in vnete sadjarje.

Jako je priporočati, da učenci dobe ob izstopu iz šole par drevesc iz šolskega vrta v spomin, da si jih posade na domačem vrtu.

Učitelj-vrtnar ima dolžnost, da odda krajnemu šolskemu svetu na leto najmanj 20 dreves od vsakega ara sveta, ki je namenjen za drevesnico.

11. Da se vrt ne oškoduje ob premestitvi učitelja-vrtnarja, ne izprazni in razproda, se sklene, da odhajajoči učitelj ne sme razven zelenjadi in enoletnih cvetic ničesar iz vrta vzeti seboj.

Ponavljajna šola se izpremeni v kmetijsko nadaljevalno šolo, ki bo skrbela s poukom pretežno za izobrazbo kmečkega naraščaja; predmetje se morajo kolikor mogoče prilagoditi kmetijskim potrebam.

13. Šoli odrasli mladini se ustanove dveletni kmetijski tečaji na vseh kategorijah šol, kjer so dani pogoji. Učiteljstvo pa si mora dobiti usposobljenost na učiteljski, kjer bode izprašano po posebni komisiji, obstoječi iz strokovnjakov.

Ti tečaji trajajo od dne 1. oktobra do 31. marca, in sicer po 3—4 ure na teden.

Poučevalo se bode: a) kmetijsko računstvo in knjigovodstvo, b) geometrija, c) prirodoznanstvo z ozirom na koristne in škodljive živali in rastline, č) kmetijsko spiseje, d) kemija, e) zadrugištvo.

14. Šoli odraslim deklicam se ustanove gospodinjski tečaji v primernih krajih, kjer bode občina želela njihovo ustanovitev in kjer bodo pogoji dani.

Deklice bodo poučevale učiteljice v kuhanju, šivanju na roke in stroju, prikrojevanju, zelenjadarstvu in v splošnem gospodinjstvu.

Poraz liberalcev v Mostah.

Zadnjo nedeljo je bila v Mostah pri Ljubljani občinska volitev, ki je vsled raznih okoliščin postala zelo važna za vse Slovenstvo. „Moste, predmetje Ljubljane, morajo biti naše, ta volitev je velikega pomena za naprednjake, ker Moste leže neposredno pred vrati Ljubljane.“ V tem smislu so pisali liberalni listi dolge članke in brezštevne novice, vrgli se v najstrastnejšo agitacijo in cele posode blata nametali na gerenta Oražma in druge kandidate S. L. S. Bili so zmage tako gotovi, da so socialne demokrate milo prosili, naj se zvežejo z njimi le v tretjem razredu zoper kandidate S. L. S., v prvem in drugem razredu naj pa oddajo bele listke, ker bodo ondi sami lahko premagali vse klerikalce. Obetali so si še na dan pred volitvijo od napredne zmage v Mostah začetek nove dobe za liberalno stranko. Na shode v Moste so tedaj pošiljali svoje najboljše govornike in goljufali pri volitvi in izkušali z eno izkaznico dvakrat voliti. Pa vse ni nič pomagalo.

Izid volitev je tale: V I. razredu so dobili pristaši S. L. S. 92 do 96 glasov, liberalci je bilo pravzaprav dobro delo; zato ni več prostora za te v gosposki družbi. Ako ti naša družba ni po volji, lahko odideš. Toda zagotovem te, da moja puška ne zgreši nikoli... Danes te poizkusimo, katero stopinjo modrih bratov boš imel. Zato ukažem: S tem-le fantom Ivtom pojdeš danes ali jutri na Hudenje in od tam mi pripelji tistega vranca, ki ga jaše kontesa Regina. Pravil si namreč, da imaš to konteso najrajši. Zato pa bodi tvoja prva naloga za družbo modrih bratov, da nam pripelješ tistega konja. Naša bratovščina ti bodi več kakor vsaka druga reč na svetu. Razumeš? Drugo ti pove in pokaže naš Ivo.

Petka je pripravila mastno zabeljene žgance iz sinoči ukradene moke, Ivo pa je pekel racmana in veselo ogledoval lepe racmanove krivce na zelenem klobuku.

Na mah so se modri bratje razkropili. Ivo je pogasil ogenj in z beračem Anzeljnom sta izginila v hosti...

Rojski vitez molče stopa za fantom po gostem grmovju z raztrgano haljo, pristriženo brado in veliko beraško malho...

Veliko duševno moč je pripisoval Vlah Mate nenormalnemu grofu z Roj. Ali bo Anzelj kos svoji težki nalogi?

Snake so se oglasile po vejah: Ha, ha, ha!

Dalje prih.

42 do 43 glasov. V II. razredu so dobili pristaši S. L. S. 169 do 172 glasov, liberalci 80 do 83 glasov. V III. razredu so pa dobili socialni demokratje 49 glasov, liberalci 183 do 190 glasov in kandidatje S. L. S. 343 do 348 glasov. Ker je S. L. S. v III. razredu med kandidate sprejela tudi pet zmernih socialnih demokratov, so bili ti tudi izvoljeni. V podobni Moste je S. L. S. imela 199 glasov in liberalci 101 glas. V Šmartinu prva 65 in druga 39 glasov. V občinskem odboru je tedaj 21 pristašev S. L. S. in 5 socialnih demokratov.

Zaradi te volitve so si pa silno v lase skočili liberalci in socialni demokratje. Liberalci so namreč razposlali na volivce neki prav krščanski letak, kakor bi ga bila izdala S. L. S., in so celo poskrbeli, da je bil ta letak priložen po trafikah „Slovincu“. V njem so dolžili socialne demokrate, da so zvezani s S. L. S.

To hinavsko obnašanje liberalcev je vse osupnilo in je res zaslužilo, da je „Zarja“ tako-le posvetila: „Letak je dokument slovenskega liberalizma, ki nam kaže, da nimamo opraviti z nasprotno stranko, s katero bi bil vsaj v kulturnih rečeh možen skupen in vsopreden nastop, temveč s politično sodrgo, ki je izgubila vse politično poštenje, ki je demoralizirana in korumpirana do mozga.“ Ko je „Narod“ hotel utajiti, da se je omenjeni letak izdal z vednostjo stranke, je „Zarja“ odgovorila: „Brezprimerna je nesramnost liberalnega glasila, da se hoče otresti nezaslišane lopovščine, ki se je zgodila z vednostjo in po volji merodajnih faktorjev liberalne stranke.“

„Zarja“ dalje očita liberalcem hinavščino, zavratnost, nemožatost, nepoštenost, nizki švindelj, ostudno zlorabo vere v politične svrhe ter pravi, da je zadnji čas, da vsi protiklerikalni elementi tej propali stranki pokažejo hrbet.

Ko so „Narodovci“ prešteli po porazu v Mostah svoje polomljene kosti, se jim je izvil iz prsi nastopni bolestni vslik, katerega čitamo v „Narodu“: „Vsi hudiči so se zarotili zoper napredno stranko!“

A gotovo se bodo rdeči hudiči s to demoralizirano sodrgo zopet našli v sladkem objetju pri prihodnji — deželnozborski volitvi v Ljubljani. „Pack schlägt sich, Pack verträgt sich.“

Kranjski deželni zbor.

Prvo sejo je imel kranjski deželni zbor dne 23. julija. Liberalci so prej rekli, da je sklicanje deželnega zbora za sedaj nepotrebno. Precej v začetku prve seje se je pa pokazalo, da je bilo to sklicanje prav potrebno za liberalce, ki so imeli pripravljenih cel kup interpelacij, katere so stavili. Dr. Novak je vprašal, kako je z draginjskimi dokladami učiteljem in kako je s kazensko ovadbo proti Ribnikarju. Gangl je vprašal zaradi ekspoziture okraj glavarstva v Idriji, dr. Triller glede odpiranja trgovin, dr. Tavčar zaradi preganjanja uradnikov, ki so bili na naprednem shodu. Poslanec Lavrenčič je priporočal, da naj se c. kr. praharna v Kamniku bolje zastraži. Poslanec Piber je vložil predlog zaradi pospeševanja tujkega prometa. Dr. Pegan je poročal o pokopališčnih pristojbinah v Postojni, za katere se pa mora izposlovati najvišje potrjenje. Dr. Lampe je poročal o preložitvi okrajne ceste iz Trojan v Zagorje in glede ceste iz Žirov v Rovte. Izvolil se je nato odsek 10 članov, ki bo pretresel poročilo deželnega odbora za deželne hidroelektrične naprave. Iz tega poročila povzamemo to-le: Meritve in načrti ob Savi so dovršeni od Dovjega in Bohinjskega jezera do Čateža pri Brežicah, potem ob Završnici, ob vsem njenem toku, kakor tudi na Ljubljani. Zmerile se bodo še Krka, Kolpa in Sora za uporabo vodne moči.

Napravil se je načrt za uporabo vodne sile med Radovljico in Globokim. Za ta načrt se pričakuje koncesije. Glede drugega načrta za uporabo Save med Kranjem in Medvodami je pa dežela prišla navskriž z načrtoma Tomaža Pavšlarja v Kranju in delniške družbe Leykam v Medvodah. Pogajanja so bila brezuspešna, ker se je zahtevala previsoka odkupnina. Vodna moč Završnice je ena najboljših na Gorenjskem. Strmec znaša skupno 450 metrov v treh stopnjah. Spodnja stopnja ima 162 metrov strmca in bo dajala 1150 do 4000 konjskih sil. Stroški za napravo bodo znašali 1.6 milijona kron. Naredili so se poizkusi za odvajajoči rov Završnice. Ta rov je bil srečno prebit dne 31. marca t. l. in je stal 80.902 kroni. Za vodne pravice in zemljišča pa se je plačalo 244.036 kron. Hidromehanični in

električni del naprave se bo letos jeseni oddal po javnem natečajnem razpisu in spomladi l. 1913 montiral, tako da bo Gorenjska, če bo šlo posreči, v poletnem času l. 1913 imela elektriko. Obravnava se tudi zadeva pri železniškem ministerstvu, da bi se železnica Trbiž-Ljubljana elektrificirala, za kar bi dežela dobavljala električni tok. Izdeljuje se sedaj tokovni tarif. — Poslanec Piber je poročal o vodovodu za Bled, Gorje in Ribno. Proračun znaša 650.000 kron. Predlog se sprejme. Zakon o šolskem nadzorstvu, da bi se šolski nadzorniki prevzeli v vladno službo, se odkaže odseku. Dr. Lampe je stavil in utemeljeval nujni predlog, da naj dežela podpira zadrugištvo. Predlog je bil sprejet. Za načelnika hidroelektrične centrale je bil izvoljen poslanec Pogačnik, za podnačelnika dr. Tavčar, pri odseku za zadrugištvo dr. Pegan, za podnačelnika grof Margheri.

Izpremembo nekaterih paragrafov zakona o šolskem nadzorstvu je zahtevala vlada. Ker je deželni zbor izpremenil, kakor je želela vlada, ja upati, da bo postava v kratkem od cesarja potrjena. S tem bodo dobili ljudski zastopniki večino v deželnem šolskem in okrajnih šolskih svetih, kjer so bili doslej vedno v manjšini, dasi mora ljudstvo nositi vsa bremena za zgradbo in vzdrževanje šol in za učiteljske plače. Postava seveda ni vseč ne slovenskim liberalcem, ne Nemcem, zato temveč vzroka za nas, da jo željno pričakujemo. — Izmed gospodarskih zadev naj omenimo zlasti vodovod za Bled, Gorje in Ribno. Zadeva se je vlekla že nad 10 let, sedaj pa vendar dobe ti za tujski promet znameniti kraji dobro pitno vodo. Vodovod bo stal 600.000 kron. — Veliko ropota je zbudila med slovenskimi liberalci deželna elektrarna na Završnici, katere zgradba pomenja prvi praktični korak deželnega zastopstva, da spravi naš beli premog, to je vodne sile, v posest dežele in jih iztrga lačnim tujcem. Dr. Tavčar je ob tej priliki pokazal, iz kakih pritlikavcev sestoji stranka, ki jo on vodi. Ne gre mu za to, da bi se napravilo kaj koristnega, ampak nasprotuje za vsako ceno, tudi stvarjem, ki jih mora priznati kot dobre, samo zato, ker je on v manjšini. Mnogo pametnejšo vlogo so igrali nemški veleposestniki, ki so s poslanci S. L. S. glasovali za pooblastila, ki jih je zahteval deželni odbor od deželnega zbora, da se bo moglo nadaljevati začeto delo. Predlog glede pospeševanja zadrugištva ni našel milosti pred liberalci. Naše zadrugištvo, ki je sicer v jedru zdravo, je vsled slabih letin in vsled konkurence bank v krizi. Ta bi lahko postala usodepolna, ko bi se zgodilo kaj nenavadnega, ko bi n. pr. nastala vojska. Zato je sprejela večina sklep, da sme v takih izrednih slučajih dežela prevzeti popolno jamstvo za zadruge na Kranjskem, če se je deželni odbor prepričal, da so zdrave in da se deželi ni bati škode. Liberalci, ki so sokrivi krize vsled poloma „Glavne“, „Agro-Merkurja“, „Kočevske posojilnice“ i. t. d., so bili proti temu. Njih stališče je označeno s tem, da jim je najbolj prav, da bi propadlo tudi zadrugištvo, ker njih nezdrave zadruge pokajo na vseh koncih in krajih. Deželni zbor je dalje odobril poročilo o deželnem posestvu na Robežu, kjer je 150 mladih plemenjakov. Ta naprava se je izkazala prav dobro, ker ne bo več treba kupovati bikov v tujih deželah za drag denar, ampak jih bomo čez nekaj časa celo lahko prodajali iz Kranjske. Konečno je omeniti še sklep, naj se organizira tujski promet pod deželnim nadzorstvom in vplivom. Da izpopolnimo sliko o žalostni vlogi naših liberalcev, naj omenimo še, da je deželni glavar, odgovarjaje na interpelacijo dr. Novakovo, dognal, da je bivši župan Ivan Hribar naročil policijskemu svetniku Lauterju, naj ravna prizanesljivo z Ribnikarjem. Sedaj bodo o nedolžnosti te žrtve prepričani tudi tisti, ki doslej niso bili.

Gospodarski del.

Koliko ima Avstrija dolga? Dne 31. decembra 1911 je znašal naš državni dolg 5179 milijonov kron, h katerim moramo še prišteti dolgove posameznih kronovin in dežel v znesku po 7061.6 milijonov, tako da znaša skupna svota 12.240.6 milijonov kron. Za to ogromno svoto je treba na leto samo za obresti preskrbeti 484.23 milijonov. Lani se je državni dolg povečal samo v prvi polovici leta za 36.86, v celem letu pa za 128.22 milijonov. Letošnji prirastek na dolgu bo pa neprimerno večji, ker je potreboval vojni minister visoke svote za ladje „dreadnoughte“, ki sta jih dovolili delegaciji, kakor

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši šte. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolično pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Ljudsko štetje med Slovenci.

Zadnje ljudsko štetje je dokazalo, da število Slovencev na Štajerskem in zlasti na Koroškem nazaduje. Skrčilo se je število Slovencev pri 1000 prebivavcih v zadnjih desetih letih: v Celovcu od 71 na 64, v celovškem okrajnem glavarstvu od 322 na 242, v beljaškem od 330 na 239, v velikovškem od 803 na 773 in v šmohorskem od 248 na 210. Slovenski listi iščejo vzrokov za ta žalostni pojav. Zadnji „Mir“ pravi:

„Slovenski Narod“ išče vzroka v klerikalizmu in poziva na boj proti katoliškim strankam, češ, da se narodni boji ne dajo uspešno izvajati v zvezi s klerikalizmom ali pa v sodelovanju z njim, temveč le proti klerikalizmu. Protiklerikalna politika je narodna politika.“ Te publike so povzeli drugi slovenski liberalni listi, narekovalo jih pa seveda ni ne trezno premišljevanje in ne izkušnja, ki nam ravno na Koroškem dokazuje nasprotno. Brez slovenskih duhovnikov na Koroškem bi koroških Slovencev že danes ne bilo več, vsaj narodno zavednih ne, liberalizem pa je bil, ki se je med koroškimi Slovenci zajedel, jih naredil neznačajne in tako žalibog velik del koroških Slovencev čez most liberalizma pripeljal v nemškutarski, oziroma nemško-nacionalni tabor, in to že tedaj, še predno se je slovenski „klerikalizem“, da govorimo z „Narodom“, sploh pojavil na Koroškem.

Mi pa trdimo to-le: Glavni vzroki nazadovanja Slovenstva so: nemška kultura, nemški kapital in nemška vlada. Tem trem faktorjem na Koroškem zlasti služijo plačani učitelji renegati, ki zastupljajo srca slovenskih otrok. Stoletja že pluskajo nemški valovi na slovensko ozemlje, zadnji čas hujše kot prej, in zato so postali koroški

Slovenci mehki, za odpor manj zmožni in za nemški jarem bolj dostopni. Kar se je storilo za obstoj Slovencev na Koroškem, je edino le delo narodne duhovščine. Ako bi duhovščina nehala delati za narod in odložila orožje, v malo letih pade Koroška v germansko žrelo. Zato je vnebovpijoč greh, ako slovenski liberalni listi, enako kakor nemški, napadajo duhovščino in ji očitajo brezdomovinstvo. Resnica je pa tudi, da ta boj, ki ga imamo po vseh slovenskih deželah zaradi vere, slabi našo narodno energijo. Ako bi mi vsaj polovico teh moči, katere moramo rabiti za obrambo vere, mogli porabljeni proti tujemu sovragu, bi se naša meja ne krčila tako naglo. Ker pa mi verske zavesti ne pustimo pasti med našim ljudstvom za nobeno ceno in pod nobenim pogojem, ker ne pustimo, da bi se širilo svobodomiselstvo po slovenskih livadah, zato nam katoliškim Slovincem niti na misel ne pride, da bi se vdali na milost in nemilost sovražniku vere. Tem večji zlodejci so tedaj tisti, ki dobro vedo, da vsled tega trpi naša narodnost, pa nočejo v miru pustiti nam dragocene verske svetinje. Mi smo prepričani, podprti na brezštevne izjave slovenskih liberalnih listov, da so slovenski liberalci v tem oziru še slabši, kakor nemški, in da jim je svobodomiselstvo več kakor pravnost. Nekaj časa so to hinavsko tajili, sedaj pa očitno pojavljajo svoja neverska čutila in izkušajo zlasti mladino potegniti za seboj. Ali se bodo kdaj izpametovali? To ve ljubi Bog, mi si moremo le želeli.

Dostavimo naj še, da je napačna tolažba, češ, da je Slovencev več, kakor jih je našela zadnja ljudska štetja in proglasil centralni statistični urad. Slovenski govorečih Slovencev je v resnici več, slovenski čutečih Slovencev pa ne mnogo več,

kakor naznanjajo uradne številke. Velika razlika med rojenimi in naštetimi Slovenci je le žalosten dokaz, da slovensko narodno čuvstvo tone in da ni v narodu več dovolj odpora proti tujemu nasilju.

Zato naj bi se pa vsaj med narodnoobrambnimi društvi napravilo premirje in naj bi prenehalo zaničevanje tistih, ki delajo za narodno stvar. Dokler bodo pa letele psovke na „farje“ in „Čuke“ in v Ljubljano prihajajoče bratske goste, toliko časa se bo vedno bolj krčila naša slovenska meja.

Deželne finance in g. Mandelj.

Na članke g. dr. Lampeta je bivši poslanec g. Mandelj poslal par vrstic odgovora zopet v „Vedo“. Čemu v liberalno „Vedo“, ne vemo. V tem kratkem odgovoru je g. Mandelj v veliko žalost liberalcev zelo molčel in je le to še enkrat povdaril, da on stoji na stališču: dežela naj varčuje z razpoložnimi sredstvi in zmerno zviša deželne doklade, da se tako vzdrži ravnovesje v rednem proračunu. G. Mandelj sam čuti, da s tem ni nič posebnega nasvetoval. Posnema le starega očka, ki bi s pridnim delom rad izbrisal par starih dolgov, preden umrje. Ker so g. Mandeljnu drugi pomočki neznani, ali pa jih kot bivši poslanec povedati noče, tedaj pravi, da nima niti poklica, niti potrebe, nadlegovati odgovorno deželnozbornsko večino s kakršnimkoli nasvetom.

Ta večina bi pa Mandeljnove nasvete tudi ne sprejela, kajti ona stoji na drugem stališču, na tem namreč, da mora država pomagati deželi kranjski iz dolgov ravno tako, kakor drugim deželam. In to stališče je pravo. Čemu bi Kranjci

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

VIII.

Jaz sem obsedlal konjiča,
tak črnega kot žužavka,
tak gladkega kot ribica,
tak hitrega kot tičica.

Narodna pesem.

Ajdova setev je bila. Vroči dnevi so se vrstili in strela je razsajala po gorah in dolih. Strneno žito je že požeto viselo v stogih, le kaka njiva zapoznelega ovsa je še rumenela po polju.

„Prešmentana brenta, kako si težka! Kar zatočil bi te tja doli po bregu, da se vsa razbiješ. Maže za kolesa nisem še nikoli nosil. Razumeš to, moj ljubi Anželj?“

„Razumem, Ivo! Smolarji so navadna prikazen v naši deželi in živ krst ne bo mislil, da nisi rojen smolar in da nisi sam nabiral smole po hosti. Toda poglej mene, ali nisem podoben strašilu v prosu?“

„Sediva, prijatelj! Tale hruška me je že večkrat pohladila in pokrepčala. Le poglej, pšenica je in ima že zrel sad. Pokusiva! Ivo potreše drevo, da so se hruške kar vsule po glavi plemenitega berača.

„Stoj, no, Ivo, saj me ubiješ!“

„Ne boj se za svojo zabuhlo butico. Prav je, da se ti nekoliko omeči.“

Smolar je bil sedemnajstleten fant z ozkimi hlačami in rokavnik mu je bil zadrgnjen s trakom okrog pasu. Ostriženih las s čopom na čelu in

z rjavimi opankami je fant kaj samozavestno stopal poleg svojega raztrganega spremljevalca.

„Danes greva tedaj na Hudenje, v tvoje gnezdo. Pokaži, da se ne bojiš nikogar! Konj grajske gospodične mora biti najin, ako tudi svoje življenje postaviva v nevarnost. Ti boš čakal kak streljaj daleč od gradu in opazoval ljudi in okolico. Jaz pa pojdem z brento na dvorišče. Kakor hitro se mi posreči, izgnati konja iz hleva, ga izročim tebi in ti hajd z njim na Kočnik. Zvečer se snidemo ondi. Razumeš, prijatelj?“

Ivo je srpo pogledal beraču v oči, da jih je ta kar povesil.

Ko se najesta hrušek, odideta, berač proti Zavinku, smolar pa proti Grmuljam.

„Ta bedak! Nič mu ne verjamem. Kakor je prismojen, včasih pa vendarle iztakne pravo. Zdi se mi, da Mate ni prav odločil, ker mu je dal precej prvič tako hudo poizkušnjo. Pa naj naredi, kar hoče! Mene ne bo prekanil.“

Tako je govoril sam pri sebi smolar, ko je korakal po samotni cesti.

„Tukaj v mino se največ izve. Vstopimo,“ si misli, in že od daleč začne kričati:

„He, smolar je tukaj! Pusta kolesa, pusta nebesa! Za en laški sold namerim toliko, da se namaže lahko deset vozov.“

„Pri nas malo mažemo, fante! Slabe letine, veliki davki,“ oglasi se mlinar. „Po vrhu pa še tatovi, da človek ni nikoli varen.“

„Teh tatov je pa res toliko, da je groza. Pomislite, oče, meni je zadnjič nekdo brento ukradel, ko sem bil pod jablano zaspal,“ laže Ivo in ogleduje po veži.

„Pa daj maže za dva solda, samo da bo dobra merica.“

„Oh, oče, merica pa taka!“

Ivo sname brento, mlinar odide po kibljo. „Čakaj, dedec! Saj vsi vemo, kakšne merice ti jemlješ. Klin s klinom!“

Kakor bi trenil, zajme Ivo trikrat iz škafca rmenega pšena in strese v svojo malho.

Mlinar nastavi kibljo, smolar pa vliva iz brente.

„Naredili bomo kar podomače, oče! Kdo bo tako natanko meril. Bodete pa zato navrgli kos kruha. Lačen sem. Danes še nisem ničesar jedel. Slabi časi!“ laže Ivo.

Mlinar stopi v hišo po kruh. Smolar izlije iz kiblje polovico maže nazaj v brento, v kibljo pa nalije s korcem vode, ki je bila v škafu na klopi. Bil je hitrejši, kakor mlinar, ki je premišljal pri hlebcu, koliko bi vrezal kruha.

„Ker si dober človek, ti povem, kam pojdi, da boš dosti in dobro prodal. Pojdi kar po stezi na Hudenje! Tam potrebujejo v gradu veliko maže. Dopoldne je navadno tudi tam gospodična z Rake. Dobra deklina!“

„Z Bogom ostanite, oče mlinar, pa še drugič!“

Ivo zavije po stezi proti Hudenjam in se zadovoljno smeje, ker je mlinarja tako osleparil. Pred gradičem zavije v stran in se ozira za beračem, ki je imel od druge strani priti skozi hosto.

Kmalu ga zagleda. Sedel je na hrastovem štoru in popravljal svojo razcapano obleko. Ali pod vrhno obleko je nosil še drugo, čedno obleko. Kakor hitro začuje stopinje, zagrne zeleni telovnik in poseže v malho po hruško pšenico.

vedno le gurali in sami vse plačevali, druge dežele bi se mastile pri državnem koritu? Vlada bi opravičeno lahko rekla: Glejte, dežela kranjska ima ravnovesje v proračunu, tedaj nobenih podpor ne potrebuje! O odškodnini za kanale in o državnih podporah za melioracije naj tedaj ta premožna dežela kar molči. Pa še nekaj bi se za gotovo zgodilo. Ko bi naši poslanci stopili na Mandeljnovo stališče, potem bi liberalci šele vpili, da dr. Lampe in tovariši ne znajo nič gospodariti in da ne razumejo nič politike. Za vzgled bi kazali desetkrat bogatejšo češko deželo, ki je pa vendar v velikih finančnih stiskah, tako da bodo že letos meseca septembra deželne blagajne popolnoma prazne. In Čehi, kakor menimo, niso v denarnih zadevah ravno preveč tumpasti. Celo g. Ivan Hribar se je le pri njih učil finančne modrosti. Če so pa Čehi tumpasti, no, čemu pa naši liberalci ne svetujejo g. Mandeljnu, da bi, znabiti v spremstvu dr. Ravniharja, s svojimi naveti romal v Prago bratom Čehom na pomoč? Na Češkem je toliko virov za doklade, toliko cvetoče industrije in bogatih bank, tam bi Mandeljnov nasvet o zvišanju deželnih doklad neka izdal.

Pa tudi na Češkem z Mandeljnovim receptom ne bo nič. Čehi imajo boljše pomagavce in jim ne bo treba po Mandeljnovih nasvetih segati globoko v svoj žep. Te dni je odpotoval cesarski namestnik knez Thun na Dunaj, kjer je imel s sekcijskim šefom finančnega ministrstva baronom Engelnom daljšo konferenco, na kateri se je obpravnavalo, kako bi bilo Češki odpomoči iz zadrege. Ko bi bil g. Mandelj finančni minister, bi rekel Thunu: Deželne naklade zvišajte! Vitez pl. Zaleski bo pa najbrž, ko se povrne s počitnic, našel ključ od državnih blagajnic. Govori se, da hoče vlada Češki zopet dovoliti predujem iz osebne dohodnine in davka na žganje. Da bi kdo take beraške krajcarje vračal, na to se po navadi ne misli. In tako si bo v trenutku uboga češka dežela lepo opomogla. Enako delajo tudi druge dežele, v katerih ne prodajajo finančne modrosti kranjski liberalci in njihov najmlajši znanec, gosp. Mandelj.

DOPISI.

Iz Podbrezij. V nedeljo je bil pokopan Črnetov Jože, katerega je spravil v grob alkohol. Bil je samec, v najlepši moški dobi. Svoje posvetstvo je prepustil drugim, sam pa se je vdal neizmernemu popivanju. Leto dni ni že nič drugega delal, kot presedel v gostivni. Kot dober pevec je bil tudi član pevskega društva „Podbreška Lira“. Čujemo, da namerava ta liberalna „Lira“ sedaj enkrat napraviti veselico. Dobiček se bo lahko popil. Bomo že pravočasno poročali, kako bo! — Delo pri novi šoli hitro napreduje.

„No, kaj boš samo hruške otepal? Na, kos kruha in tega-le pšena spravi nekaj v svojo malho. Mene preveč teži in težko bi skočil na tistega iskrega vranca s tako malho. Kako ti je pri srcu, Anzelj, grajski gospod? Ali si pripravljen na vse?“

„Kaj me tako zbadaš? Ali misliš, da sem jaz kakšen bedak?“ odvrne Anzelj in skoči pokoncu.

„E, prijatelj, tebi leže hrabrost v srce, ker si bližje svojih ljudi. Le pomiri se in glej, da se zvečer gotovo snideva na Kočniku.“

Ivo si oprta brento s kolomazom in odide proti gradiču. Anzelj pa spet sede na štor in oteplje črni kruh.

„Prej sem bil norec, zdaj sem pa še večji norec, odkar sem zašel med te vražje duše. Prej sem bil vsaj vsak dan sit in vina mi ni nikoli manjkalo. Zdaj pa naj požiram napol surovo meso in pijem mrzlo vodo. E, ta spet ne bo zá-me! Res sem zaklal svojega svaka, pa kaj hočem? Saj me je najbolj ciganka k temu pripravila... In pa še to! Da bi jaz dobri Regini vzel tisto, kar ima najrajši, ter izročil lepega vranca tem razbojnikom!... Zdaj ali nikoli!“

Tako je modroval Anzelj sam pri sebi in hud notranji boj se je vnel v njegovi otrpnjeni vesti. Danes je še dan, ki ga utegne odnesti iz tatinske druhali, pozneje bo težko kaj izpremeniti. Ali, kako naj izvrši svoj naklep? Če gre za Ivo in v grad, je izgubljen. Če počaka na hrastovem štoru, mora s konjem nazaj v Kljukčevo družbo. Če se skriva in skrivaj pride do kontese Regine

Iz Sorice. Zadnjo nedeljo je bila v Sorici lepa slavnost blagoslovljenja in otvoritve zadržne elektrarne. Zabavni del je preskrbela godba mladih, veselih fantov selškega orlovskega odseka in selskih pevk v narodni noši. Kaj takega še dosedaj ni bilo v romantični Sorici. Slavnost se je začela s sveto mašo, ki jo je daroval č. g. dr. Krek in imel slavnosti primeren govor. Slavnosti so se udeležili: g. okrajni glavar Schitnik, staveni svetnik Geilhofer in ravnatelj obrtno-pospeševavnega urada inženir Remec. Po sv. maši se je vršil politični shod na lepem griču pred cerkvijo pod košatimi lipami. Shod je otvoril poslanec Demšar. Izvajal je: Danes se vrši politični shod ob otvoritvi sicer male, a važne električne naprave. Ta naprava je v tesni zvezi z našim zadržnim gibanjem in pomeni važen napredek v našem gospodarstvu. Ljudstvo je prej tiščala mora. Sedaj, ko vlada S. L. S., tekmuje naša dežela v delu z drugimi bogatejšimi deželami. Tega preobrata bi moral biti vesel vsak, kdor količ kaj gospodarsko misli. So pa še nekateri, ki ne vidijo in ne mislijo nič. Govorijo to, kar se je njih jezik navadil iz liberalnih listov. S svojim demokratičnim zadržništvom je S. L. S. postavila podlago za delo. Za tem zadržništvom stoji deželni zastop. To kažejo zasedanja deželnega zbora. Svoja demokratična načela more deželni zastop obračati v prid ljudstvu le tedaj, če ima za seboj mase ljudstva, dobro organizirane, kajti boj s kapitalizmom ni lahak. Kdo je imel dosedaj v svoji lasti naravne moči? Veliki kapital, ki si je s tem množil bogastvo. Naša stranka dela na to, da te sile osvobodi in zagotovi pošten obstoj našemu ljudstvu. To se mi zdi prava demokracija. Kapitalizmu boj z združenimi močmi. To je namen novega vodnega zakona, ki smo ga sklenili. S tem bo dobila dežela v roke naše krasne vode in njih moč porabila v korist tistega ljudstva, ki si stoteletja prideljuje kruh po naših hribih in dolinah. Dežela pa podpira tudi moralno in materialno mala podjetja, ki so na zdravi zadržni podlagi. V tem oziru Selska dolina ni zadnja, ampak med prvimi. Na to smo lahko ponosni. Danes je tu otvoritev električne naprave, v jeseni bo na Češnjici. Če bodeta talent našega ljudstva in moč našega zadržništva skupaj delovala, je prihodnost naša. — Prof. Jarc se v govoru spominja napisa na neki ameriški stavbi: Iztrgal je nebu strelo in žezlo tiranom. Te besede so veljale Franklinu, iznajditelju elektrike. S to iznajdbo so se otresele ameriške države angleškega trinoštva. To je boj kapitalizmu, po tem zgledu bo delala tudi naša dežela. Liberalci ne znajo družega kot zabavljati in lagati. Pri državnozbornih volitvah so vpili tu po vseh hribih liberalci: „Čoč je moko podražil.“ To so neumne laži! Liberalni veliki kapital, ki ima po svojih kartelih vse v rokah, ta dela draginjo. Dunajski župan dr. Lueger je s tem, da je veliko elektrarno dobil v mestno upravo, zadal judovskemu karteliranemu kapitalizmu hud udarec in zagotovil mestu napredek, ki ga ima danes. Potem so pa posojilnice osvobodile našega kmeta iz rok oderuhov. Povzdiga naše živinoreje se je začela po zadržništvu. S tem se gotovo vsi zadovoljni, ker je vam v korist, če se za boljše živino več dobi. Zadržništvo bo odprlo dober trg za naše pridelke in izdelke. Da se je vse to doseglo, ste pripomogli vi, ki ste imeli zaupanje

— kdo ve, če ga bo hotela in mogla skriti pred maščevavci?

Pa Anzelj ni imel dovolj časa, da bi dalje premišljeval.

Smolar je hitro prišel iz gradu. „Vražja duša ta gospodična! Še zdaj je ni semkaj,“ pravi smolar Anzeljnu. „No, pa ogledal sem vendarle vse. Ko je šel oskrbnik po stopnjicah v grad po denar, sem hitro skočil za mlado deklo, ki se je v zadregi skrila v konjski hlev. Jaz za njo in kdo bi si mislil? Predno sem jo opazil, je že z vrha hleva skozi seneni livek klicala nad menoj: „Si mislil, smolar smolasti, da me boš vjel, pa si se peljel na led. Grdoba grda, da te ni sram!“

„Jaz sem voljno poslušal zasmehujoče besede, gledal skozi livek pod streho in videl, da se pride čisto lahko skozi strelnice v zidu v hlev. Takoj me je veter odnesel z dvorišča in glavo stavim, da bo konj moj, ako le kontesa pride. Če pa ne pride, pojdeva na Rako. Malo težje pojde, pa bo že! Saj se včasih človeku sreča sama smeje. Na, jej, če si lačen! Oskrbnik je imel klobaso v stražnici na mizi. Menda mu jo je dekla prinesla za malico. Seveda pes bo revež, ker ga bo oskrbnik spoznal za tata. Naj bo tepen namesto mene, para pasja! Zakaj pa se je tako zaganjal vá-me!“

Kar začujeta peket konskih kopit. Umakneta se v hosto.

Solidon je sledil in cvilil, da je jahavka postala pozorna. Pa še bolj je izpodbodla konja, da se je kar kadilo za njo.

v nas. — Dr. Krek pravi: Ta misel, ki se je danes uresničila, se je že pred leti sprožila v moji navzočnosti pod to lipo. Ko sem začel svoj čas politično delati in šariti za zadržništvo, so se mi nekateri čudili. Ko sem šel v neki kraj na Dolensko snovat hranilnico, so se mi smejali. Danes je tam hranilnica ena izmed tistih, ki imajo največ hranilnih vlog. Tako je bilo tudi, ko sem marsikaj nasvetoval v Selški dolini. V gospodarstvu smo prej nazadovali. Z zadržništvom se vzdiguje živinoreja. Kmalu bodo prišli časi, ko bodo hodili k nam tujci živino kupovat. Koliko je bilo zabavljanja proti kmetu! Kdo se je briga? Edino naša stranka se je postavila za ljudstvo. Propadanja kmečkega stanu so bili krivi liberalci, tudi naši. Kmet je bil ničla, dokler se ni zanj potegnili S. L. S. Kdo jim more kaj verjeti? Kmečki poslanci morajo čuvati, da liberalci ne odpro na stečaj vrat tuji živini in ne uničijo našega kmeta. Pri nas so se cene lesa vzdignile s pomočjo kmečkih zastopnikov. Veliko lesa gre iz teh krajev neobdelanega. Treba bi bilo, da bi naši pridni delavci, ki hodijo po svetu les sekati, doma imeli zaslužek in bi izdelan les oddajali, kakor drugje. S pomočjo električne sile se bo dalo tudi to doseči. Zapajte svojim poslancem, ki bodo gotovo za vas delali.

Z Vršiča. Med Prisankom in Mojstrovko na goriški strani se je otvoril dne 4. t. m. planinski dom na Vršiču. Pri otvoritvi je bilo krasno vreme. Navzočih je bilo nad 500 udeležencev, med njimi tudi Čehi in Hrvatje. Stavba, izdelana po načrtu inženirja Skaberneta, je solidna, sobe so elegantne. Govorili so: načelnik dr. Tominšek, župnik Aljaž, Čehi, Hrvatje in vojaki, ki so povzdigovali krasoto slovenskih planin. Postrežba je bila dobra, navdušenje občno.

Iz Železnikov. Na Veliki Šmaren, 15. t. m., pridite vsi somišljeniki v Železnike! Ta dan se bode blagoslovila nova zastava kat. izobr. in podp. društva. Zastava je zelo krasno izdelana v slovanskem slogu in stane 1200 K. — Popoldne priredi telovadni odsek „Orel“ v Železnikih igrokaz „Za križ in svobodo“. Predstava se bo vršila v prostorih tovaršarja Pavla Tavčarja v Zg. Železnikih. Pri predstavi bo sodeloval tudi ženski pevski zbor. Vabljeni so vsi iz okolice in drugih krajev. Posebno rojaki, ki bivajo v bolj oddaljenih krajih, naj pohite ob priliki te slavnosti v svoj domači kraj.

Iz Selške doline. Zadnjo nedeljo zvečer so se vračali Selčani na treh vozovih od veselice iz Sorice. Na enem vozu so bile gospe in gospodične v narodni noši in na drugem orlovska godba iz Selc. V Železnikih je naenkrat začelo leteti na vozove kamenje. To „kulturno“ dejanje so seveda proizvajali ljudje, ki pravijo, da pripadajo napredni stranki. Ali ni to lepo napredovanje v pobalinstvu? „Sokoli“ naj vendar počijo svoje pristaše, da vsaj tuje ljudi na cesti pri miru pustijo in ne posnemajo največjih surovcev. Zadeva se je naznanila orožništvu.

Z Bleda. Minister Długocz je odpotoval. Bled se mu je posebno priljubil, kakor tudi Trnki. Oba ministra sta se redno udeleževala nedeljske božje službe, Zaraditega in ker sta kazala naklonjenost kranjski deželi, sta se Blejcem prikupila. — Pretekle dni so na Bledu praznovali jubilej duhovni, ki so 25 let, in duhovni, ki so 10 let

„Vražji pes! Kmalu naju bi bil zasledil. Pa saj naju je! Torej počakaj, jaz bom naredil hitro. Drugače bo vse izkazano.“

Ivo je malo časa pozneje že lezel po lestvici navzgor. Takoj se je spustil po livku, skozi katerega se seno meče v hlev, in našel je še osedlanega konja. Pogleda pri vratih na dvorišče. Vse mirno. Stražnica je prazna.

Ivo zasede vranca in smukne skozi vrata, ki so peljala z dvorišča. Le oskrbnikov pes se je zagnal za njim, pa ne daleč.

„To babje sedlo je pa res zlodej! Toliko da sem obvisel na konju. Zdaj pa le brž, Anzelj! Na Kočniku se vidiva.“

Berač zbaše svoj plašč v malho in Anzelj drevi vranca čez drn in strn, napravljen kakor grajski gospod.

Ivo je oprtal svojo brento in hitro stopical proti zavinku.

Ko bi bil Ivo čul Anzeljna, ki se je veselo smejal ter šepetal tja v širo plan: „Ne boš me videl, Kočnik!“ tedaj bi bil pač krenil drugam. Tako je pa mirno prikorakal v vas in vpil na vse grlo:

„He, smolar gre! Ljudje božji, kupite maže, napol za denar, napol zastonj!“

Rojški vitez Anzelj na ženskem sedlu zamahne z roko in zavije proti Hudenjam.

Grajski norec je prekanil „modre brate“!...

Škrjančki so peli,
so bili veseli,
oj tam za goru!...

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnštvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnštvo naj se blagovolično pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvo pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Peto kolo.

V onih časih, ko je bila sedaj vladajoča Slovenska Ljudska Stranka na Kranjskem v deželni zboru in v drugih zastopih vsled zveze liberalcev z Nemci še v manjšini, so liberalci govorili tako oblastno in delali za uničenje naše krščanske stranke tako nesramne naklepe, da se tej predrznosti ne moremo načuditi. Prav je tedaj, da nekoliko v spomin pokličemo one čase, ker nam dokazujejo, kaj bi liberalci dandanes počeli, ako bi še imeli v rokah deželne ključke. Obenem pa tudi spoznamo, kako milo postopa Slovenska Ljudska Stranka, ki se noče ali pa ne zna naučiti od svojih nasprotnikov brezobzirnosti.

Liberalci imajo navado, da začno tajiti reči, ki jim več ne ugajajo. Tako so tudi začeli tajiti, da je dr. Tavčar izdal geslo: „Liberalcem groš, klerikalcem pa knof“, in trdijo, da si je kaj tako strankarskega mogel izmisliti le kak obseden pop. Vendar je pa čista resnica, da je dr. Tavčar prvi razglasil omenjeno geslo, in sicer na nekem shodu v Žireh. „Slovenski Narod“ z dne 9. septembra 1901, št. 206, poroča namreč o omenjenem shodu takole: „Prvi je govoril kandidat Božič, ki je zavračal in pobijal klerikalna obrekovanja glede nemške zveze in hudobno mu podtaknjene izjave, da je nasprotnik krščanstva.“ Potem pa piše „Narod“ doslovno takole: „Drugi govornik dr. Tavčar je pa v poljudni in zelo zabavni obliki šibal klerikalno sleparstvo, da je vera v nevarnosti, ter apeloval na volilce, naj se nikar ne dajo zavesti novemu kaplanu, marveč naj oddajo soglasno svoje glasove našemu kandidatu Božiču, kar je in bode pač njim samim v korist, kajti naprednonarodna stranka poznala bode poslej samo svoje volilce in v deželnem zboru, dajala bode liberalcem groš, klerikalcem pa knof. Govornika bila sta zelo živahno aklamovana.“

Ker si je dr. Tavčar to zadevo resno mislil, jo je kmalu nato bolj natanko razložil v Črnomlju,

ko je rekel o klerikalcih: „Obupati bi morali nad prihodnostjo slovenskega naroda, ako bi krepko in zdravo naše meščanstvo ne imelo več toliko moči v sebi, da ne bi s krvavo glavo poslalo te nečedne druhalje nazaj v farovške hleve in farovške svinjake, iz kojih so na dan prihrumeli.“

Dne 16. oktobra 1901 je pa „Slov. Narod“, pri katerem je imel prvo besedo dr. Tavčar, prinesel članek z napisom: „Bojkotiranje“, v katerem pravi: „Zagotovljeno je (seveda po zvezi z Nemci), da bodo klerikalci tudi prihodnjih šest let jedli v deželnem zboru trdi in netečni kruh brezplodne opozicije.“

Punčica v očesu liberalcev so bili takrat učitelji, ki so se povsod pokazali kot verni sluge stranke, in zato je o njih pisal „Narod“: „Šolstvo in učiteljstvo moramo slej kakor prej negovati kolikor je mogoče in delati moramo, da se odstranijo tudi zadnji ostanki duhovniškega gospodstva v šolstvu.“

Ker so bili slovenski liberalci tačas trdno zvezani z Nemci in so z njihovo pomočjo imeli v oblasti ne le deželno zastopstvo, ampak tudi c. kr. deželni šolski svet, je „Narod“ lahko samozvestno prinesel to-le vest: „Slej kakor prej ostanejo klerikalci v deželnem zboru v manjšini, ostanejo peto kolo na vozu in ne dobe ključke do deželne blagajne v roke.“

Liberalci so bili tedaj pripravljeni našo stranko popolnoma uničiti, njene pristaše izstradati in so že v svoji prevzetnosti imenovali našo stranko peto kolo, za katero se nihče ne zmeni. Toda čas suče kolesa tudi v politiki. Pravična stvar je zmagala. Zdaj so liberalci postali peto kolo, kranjska dežela se upravlja brez njih, ključke od gospodarstva ima S. L. S.

Lahko bi sedaj mi liberalcem vračali, kakor so nam prej posojevali. Toda osebne maščevavnosti ne poznamo vkljub brezmejnemu izživljanju. Nam se gre le za načela. Za ta načela bo

S. L. S. stala dostojno, a trdno in pogumno v boju in ni se ji treba bati, da bi še kdaj postala peto kolo.

Iz rdečega tabora.

Rdečkarji imajo vse polno konsumov po delavskih krajih. Tu prodajajo vsakovrstno blago in navadno ne najboljše. Na Dunaju so prišli na sled velikanskim grdobijam, ki se dobivajo po rdečih konsumih. Dunajski mestni magistrat je vsled neke ovadbe preiskal v prvem socialističnem konsumu prostore in našel vse polno smrdljivega in izprinenega mesa, katerega so sodrugi prodajali svojim odjemavcem. To odkritje je napravilo silen šum med delavci. Rdeči listi kajpada ne morejo utajiti tega dejstva, zato po stari navadi psujejo in zmerjajo krščanske socialce, ki hočejo preprečiti, da se ne bo mrhovina prodajala delavcem za drag denar. Komaj je bila preiskava končana v prvem konsumu, so zopet nekaj podobnega izsledili v drugem rdečkarškem konsumu v Neumargareten. Pred preiskavo so rdečkarji skrili cele kupe smrdljivega mesa in pokvarjenih klobas. Toda preiskovavna komisija, ki je nepričakovano došla, je še precej gnilega mesa našla in ga zaplenila. Zelo poučen nauk je to za delavce, da vidijo, kakšna živila jim rdeča gospoda privoščijo.

Brezvestnost socialističnih voditeljev se je pokazala tudi pri ravnokar končanem dvomesečnem štrajku londonskih obrežnih delavcev. Dva meseca so ubogi delavci na povelje mastno plačanih sodrugov morali štrajkati, a brez vsakega uspeha. Delodajavci so zmagali v tem štrajku, v katerem so delavske mase porabile celih 50 milijonov svojega trdo prisluženega denarja. Beda in strašna lakota sta nastopili slednjič med štrajkujočimi, katerim je bilo zmanjkalo denarja. Neki delavec je v pismu takole jadikoval: „Devet tednov bo kmalu, odkar se je pričel štrajk in ne vemo, kako dolgo bo še trajal. Imam ženo in tri otroke in enega še v kratkem pričakujemo. Moja

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

IX.

Se hitro je nazaj vrnil,
ter hitro je domu prišel.
Narodna.

Na Hudenjah je nastal tisto dopoldne na dvorišču velik vrišč. Nihče ni videl tatu, kako se je priplazil v grad. Videle so ga pa žanjice, ko je prijahal z dvorišča. Oskrbnik Tomaž je premišljal, kaj bi ukrenil.

Sklical je vse hlapce in jim ukazal, da osedlajo konje in se razkrope na lov. Tudi Tomaž sam se je odpravil za tatom.

Kontesa Regina je preplašena sedela v hladnici na grajskem vrtu in moreče skrbi so ji polnile dušo. Udani vranec ji ni šel iz spomina.

Kar zagledajo žanjice na polju jezdeca, ki je poganjal penastega konjiča proti Hudenjam. Kmalu spoznajo vranca domače gospodične. Toda jezdeca niso poznale.

Neznani vitez jaše vedno počasneje. Čembolj se približuje gradu, tem več gledavcev ima. Sam pa si briše znoj z obraza in sapa mu pohaja. Že je pred gradom.

Začudeno gleda oskrbnik jezdeca. Zdi se mu, da ga je že nekje videl.

Tudi kontesa prihaja z vrta. Zaigra ji srce veselja, ko zagleda svojega vranca. Konj je zarežgetal, ko je zagledal svojo gospodinjjo.

„Kdo si vendar, dobri vitez, da te ne poznamo?“ popraša ga kontesa, ko je skočil raz sedla.

„Izgubljeni sin, milostiva!“ odvrne z milim glasom rojski Anzelj!

„Mati nebeška, Anzelj! Ti tukaj?“

„Odpusti, Regina!“

Kontesi je prišlo slabo. Odnegli so jo v njeno sobo.

Oskrbnik je zapovedoval poslom, naj gredo po svojem delu, sam je pa povabil Anzelj na grad.

Špela je kmalu prihitela povedat, da je gospodični odleglo in da želi govoriti z vitezom.

Kontesa poljubi Anzelj na čelo, ukaže prnesti na mizo kruha, surovega masla in vina, pa poprašuje:

„Kako si vendar prišel semkaj in z mojim konjem? Ali si vjel tatu? Kaj porekó stričevi v Mokronogu? Ali te niso vjeli? Ali nisi pod ključem?“

Kontesa je vedno Anzelj na obsipala z vprašanji. Ta je pil iz majolke, pa pripovedoval na dolgo in široko, kako se mu je godilo zadnje tri dneve.

„Hvaležna sem ti, Anzelj, hvaležna do groba, toda kri stričeva vpije z zemlje do neba! Veseli me, da si se spoznal. Vesela sem, ker ti je Bog položil v srce iskrico milosti, da si zapustil tako hitro družbo hudodelcev. Toda, kaj pa zdaj?“

„Na vse sem pripravljen, tudi na smrt! Kar boš ti rekla, Regina, to naj se zgodi!“

„Deželno sodišče te bo sodilo.“

„Naj me le, toda fant, ki je postavljaj keglje, mora pričati pod prisego, da me je Danijel hotel ogoljufati.“

„Vendar pa radi tega še nisi bil opravičen, seči po nožu!“

„Vsi so me napadli, moral sem se braniti. Saj veš, da nimam nobenega prijatelja med sodrugniki, razun tebe, ljuba moja Reginica!“

Anzelj se je pri teh besedah razjokal kakor otrok.

„To te bo izgovarjalo, ker si silno nagle jeze, in ker te je tvoj oče razdedil iz vzroka, da nisi pri pravi pameti.“

Anzelj je potegnil iz majolke in jo izpraznil do dna. Vinski duhovi so zaplesali okrog njega in kmalu je omahnila njegova glava po divanu.

„Tistega vipavca bomo še izpili, ki ga je Danijel zapadel, ha, ha!“

Konteso je bila groza pijanega barona, ki je zaspal in zasmrčal. Vstane in gre na dvorišče.

Solnce se je nagnilo na zahod. Posli so odkosili in se porazgubili po delu.

„Kontesa, danes ni varno hoditi na Rako. Rokovnjači so jezni, ker se jim tatvina ni posrečila, in hoteli se bodo maščevati,“ izpregovori Tomaž.

„Ali zanesljivega človeka moramo vendarle dobiti, da ga pošljemo na Rako. Preveč bo mamico skrbelo, če me ne bo,“ odgovori kontesa.

„Tisto pač. Miha je zanesljiv. Pa naj gre še Jaka z njim. Samo nekaj vrstic bo treba napisati. Drugo že jaz razložim Mihi.“

žena je že sedaj slabotna in bojim se ob porodu najhujega. Vse sva poprodala, da plačava najemščino za stanovanje. Ker ne morem več plačati, so nam odpovedali stanovanje. Še nikdar se mi ni tako godilo. Vse kaže, da nas vržejo na cesto. Upam, da bo štrajk kmalu končan. Želim le, da bi nikdar več ne bilo takega štrajka." Tako toži zapeljani delavec. Poročilo pripoveduje, da sta morala zakonska zastaviti slednjič še poročna prstana. In to vse je posledica nesramne gonje, katero vprizarjajo bogati voditelji rdečkarjev, ki po časopisju hujskajo nezavedno delavstvo. — 60 letni duhovnik, katerega je v parku v Bruselju napadel socialni demokrat z bodalcem, je umrl pretekli teden v bolnišnici. Pobesneta živina v človeški podobi, ki je hotela umoriti katoliškega ministrskega predsednika, se pa pokori sedaj v ječi. „Zarja“ ni našla besedice, da bi bila obsodila to brezmejno zločinstvo svojega somišljenika. Res je, da „gliha vkup štriha“. Sram mora biti človeka, kateri se še druži in brati z revolucionarno rdečo stranko, ki ima na vesti toliko umorov in drugih pregreh.

Gospodarski del.

Električna naprava »Sodarske zadruge« na Češnjici. »Sodarska zadruga« na Češnjici v Selški dolini, prva in edina sodarska zadruga na našem jugu, gradi na reki Sori novo delavnico. Po dvanajstih letih svojega uspešnega delovanja bo prišla zadruga s pomočjo dežele in države do tega, da bo razširila in moderno uredila svojo delavnico. Zato je zadruga kupila staro žago z dobro vodno močjo na reki Sori. Načrte za zgradbo je odobrilo c. kr. ministrstvo za javna dela, izdelal jih je pa ravnatelj obrtno-pospeševavnega urada v Ljubljani. Delo se je pričelo meseca julija in se vrši pod nadzorstvom g. ravnatelja Remca, ki bo svoje izkušnje iz Amerike tu uporabil, da se bo vse kar najbolje izvršilo. Za gonivno silo se je kupila nove vrste Francis turblina za 60 konjskih sil, ki bo gonila dinamostroj. Za svojo potrebo bo zadruga porabila 30 konjskih sil, drugih 30 konjskih sil bo pa oddala posestnikom bližnjih vasi in v trg Železnike proti primerni odškodnini. Račun je natančno napravljen in rentabilneta zagotovljena. V dveh mesecih bo delo dovršeno. Nova naprava »Sodarske zadruge« pomeni velik napredek v Selški dolini. Tovarna z žago bo dobila najboljše stroje in je zagotovljena zanesljiva vodna moč. To je delo Slovenske Ljudske Stranke. Zanimanje za električno napravo je veliko. Tudi nasprotniki, vkljub temu, da so politične razmere pri nas zelo napete, respektirajo to električno napravo in se bodo poslužili njenih dobrot. Nedavno je imel g. ravnatelj Remec na Češnjici predavanje o elektriki. Kratko in poljudno je pojasnil, kaj je elektrika, kako se vzbuja, kakšni so njeni pojavi in učinki, kako se pretaka in napeljuje in kakšna je njena gospodarska važnost. Električna postaja za kmeta najprilavnejša in najcenejša gonivna moč. Električna lahko izvršuje razna dela: vozi, orje, mlati, reže, posnema mleko, dela

surovo maslo, kuha, greje, šiva in goni raznovrstne obrtne stroje. To je pokazal g. predavatelj na raznih slikah, ki so jih poslušavci med predavanjem z zanimanjem ogledovali. Važno je posebno to, da elektrika stroje enakomerno goni, ni nevarna in se lahko napelje v daljavo. V Ameriki je elektrika napravila bujen procvit na polju kmetijstva in obrti.

Gospodinska šola v Šmihelu pri Novem Mestu. Deželni odbor kranjski otvoril 1. oktobra 1912 v samostanu šolskih sester »De Notre Dame« v Šmihelu pri Novem Mestu gospodinsko šolo, obstoječo iz notranje šole (internata) in zunanje šole (eksternata). Za notranje učenke dovoli deželni odbor 6 ustanov po 15 K na mesec, to je polovico učnine in preskrbuine, ki ji je plačevati redu šolskih sester. Istotako se bo plačevalo iz deželnega zaklada zajutrki in kosilo zunanjih učenk, katerim torej ne bo trpeti nobenih stroškov. Prošnje za sprejem in za ustanove je predložiti do 1. septembra t. l. na vodstvo deželne gospodinske šole v Šmihelu pri Novem Mestu, kjer se dobe tudi podrobnejša pojasnila.

Izseljevanje. Kakor smo že poročali na tem mestu, je letos izseljeniško gibanje za Ameriko močno naraslo in so množice izseljencev, ki pridejo v Novi Jork, res številne. Tako je dospelo samo v zadnjem tednu 92.425 izseljencev iz Evrope, s čimer je bilo prekoračeno število prejšnjega meseca. Nekaj teh izseljencev gre samo tja za čas žetve ter se potem vrnejo domov, večji del jih pa ostane tam in se vrnejo domov šele po letih ali pa sploh ne več. Kakor so doglali iz dosedanjih podatkov, se navadno vrne iz Amerike 26 od sto izseljencev, kar pa seveda ne velja za sezono, to je za izseljevanje za časa žetve. Letošnje močno naraslo gibanje moramo v precejšnji meri pripisovati zelo ugodni žetvi, deloma pa tudi izboljšanim delavnim pogojem v industriji.

Srbsko meso. Glasom trgovinske pogodbe sme Srbija uvažati v našo državo le gotovo množino mesa, ki je bila pa letos že pred dvema mesecema dosežena. V prvih dneh avgusta je prišla iz Srbije zadnja še dovoljena količina govejega mesa, tako da bodo od sedaj naprej uvaževalci morali plačevati avtonomno carino. Seveda bo vsled tega meso postalo še dražje in se že sedaj vrše predpriprave, da se poviša uvoz mesa iz Srbije. Kakor se pričakuje, se Srbija ne bo temu upirala, ker se še sedaj belgrajskim trgovcem izplača uvažati meso in jih cene dunajskega trga odškodujejo za visoko carino.

Novo rusko posojilo. Kakor poročajo z Dunaja, pripravljajo v Petrogradu velikansko posojilo 1000 milijonov, katero mislijo najeti v Parizu. Zadolžnice bodo izdane spomladi na pariškem denarnem trgu, kakor so bila tudi druga ruska posojila najeta pri francoskih zaveznikih.

Jesenski promet na železnicah narašča vsako leto, tako da železnice komaj zmagujejo. Priporoča se tedaj trgovcem in industrijcem, da tako uredijo svoja naročila, da se promet porazdeli, da bodo mogle železnice zmagovati.

Škoda po toči. Ogrske zavarovalne družbe poročajo, da znašajo odškodnine, ki so jih morali letos že plačati radi toče, 12 milijonov kron in se bodo še povišale vsled nujnih stroškov na 15 do 16 milijonov. Vplačane zavarovalnine zna-

šajo samo 9 milijonov, tako da bodo imele letos zavarovalnice škode za 5 do 6 milijonov. Hrvatska in Slavonija sta udeleženi pri teh številkah za eno tretjino.

DOPISI.

Iz Bohinja. Večkrat se slavi lepota Bohinja, ki se primerja s Švico. Razložek je ta, da Švicarjem naravna lepota veliko nese, Bohinjcem pa malo. Slovenci ne znamo, deloma ne moremo lepote spraviti v denar, ker imamo premalo podjetnega duha, premalo denarja, zlasti pa premalo čuta za skupno delovanje. Švicarji so te dni otvorili postajo električne železnice na Jungfraujochu, 3457 m visoko, odkoder je najveličastnejši razgled po sosednjih ledenikih. Oj tod se lahko v par urah pride na njihove vrhove. Prihodnje leto bo že stal poleg postaje velik hotel. Ljudstvo tam kar dere skupaj, ker z malim trudom more uživati to bajno krasoto planin in ker najde tu vse mogoče ugodnosti. S Švicarji se glede podjetnosti mi seveda ne moremo primerjati. Kaj malega bi se pa v Bohinju vendarle lahko še več storilo, da bi bili tujci med nami bolj zadovoljni. O vodovodu in o uravnavi ceste z Bistrice do jezera danes nočem govoriti. Najbolj se mi zdi potrebno, da se kmalu napravi par metrov široka pot okoli jezera in most čez Savico. Za zložnejši dostop na razgledišča in zboljšanje potov v planine se je zadnji čas nekaj storilo, a to kaže le dobro voljo posameznikov, kar pa premalo izda. S pridnim skupnim delom moramo tedaj prisiliti krasno naravo, da nam privabi tujcev in odpre vire blagostanja.

Križe pri Trziču. Iz Trziča se je preselila v Križe gospa N. Jelenc in je tu otvorila svojo prodajavno, katero prav toplo priporočamo. — Neki samostojen cestar je nasul cesto, ki drži iz Križa v Pristavo. Mož bi rad novemu občinskemu odboru baje ponagajal, pa se bo posmehnil. Ko bo glavarstvo rešilo neko pritožbo naših ljubeznivih nasprotnikov, bo volitev novega župana. Kadar bo zadeva rešena, bomo bolj obširno poročali.

Politični obzor.

Zagreb. Obsodba dvanajstih obdolžencev, ki je bila razglašena v ponedeljek, se glasi tako-le: Jukič se obsodi na smrt na vešalih. Po pet let težke ječe imajo: Cvijič, Cesarič, Bubljič, Neidhardt in Horvatin. Horvat je dobil šest let težke ječe. Na šest mesecev je bil obsojen Šarinič. Badalič, Narančič, Dolenc in Galogaž so oproščeni. Razen Jukiča, ki je študiral jus, so vsi drugi še gimnazijci, oziroma dijaki drugih zavodov. Jukič je bil spoznan krivega poizkušenega zavrattnega umora, ker je napravil atentat na Cuvaja, izvršene zavrattnega umora, ker je povzročil smrt banskega svetnika pl. Hervoiča, potem izvršene zavrattnega umora, ker je ustrelil redarja Petra Borščaka, težke telesne poškodbe na enem redarju in javnega nasilja. Sodni dvor se je izjavil, da se ni mogel prepričati, da bi bil Jukič duševno bolan in da tedaj nosi odgovornost za svoja dejanja. Sodniki so bili v sodni dvorani navzoči v črnih oblekah in s črnimi kravatami. Ko je bil Jukič pripeljan v dvorano, je zaklical: „Živela

„Poskrbi še, Tomaž, da Anzeljna spravite v kako drugo sobo na posteljo. Pijan je kakor muha in spal bo neprenehoma do jutri zjutraj.“

Uro pozneje sta že Miha in Jaka odjezdila na Rako...

Kontesa je zračila sobo. Prijetno ji je del lahek preprih in sedeč na divanu je zadremala...

V sobo stopi oskrbnik. Regina se ni vzbudila. Sede poleg nje in posluša njene nemirne dihljaje... Strast se je polotila njegovega srca in ni se mogel premagati, da bi ne bil poljubil kontese na čelo...

Regina se je vzbudila... Ni se razhudila...

Oskrbnik je skoro pozabil, da je prinesel novice z Rake. Hlapca sta se srečno vrnila z naročilom, da naj dekla Špela jutrišnji dan pride na Rako k prvi sv. maši.

Ko pa je oskrbnik zapustil sobo, je Špela na hodnikovih oknih prilivala rožam in globoko vzdihnila...

X.

Že je prišel Štefanj' dan,
da hlevar se napravi stran,
še gre zdaj hlevar v beli grád,
k' gospodi gor slovo jemát.
Narodna pesem.

V pritlični dvorani na raškem gradu je sedela na mehkem naslonjaču grofica Katarina Kajzelova. Mračno je gledala na črni marmornati kamin, pri katerem se je sukala hišna Anka.

„Torej Špela ti je vse to povedala, Anka?“

„Dà, Špela; odgovori hišna, „in je rekla, da

kontese ne smete nikdar več same pustiti na Hudenje.“

„Ah, jaz uboga, kaj sem doživela!“ Pretekli teden uboj v Mokronogu, in zdaj še to sramoto! Da bi nikdar ne bila zašla v to divjo rodbino Kajzelovo!“

V dvorano stopi grof Albert. „Kaj si tako potrta, ljuba moja Katarina? Ali ti še vedno po glavi roji rojski divjak? Ne boj se, jaz se hočem pošteno maščevati za svojega brata Danijela. Dobro, da je morivec tako hitro v naših kleščah!“

„Pusti norca! Toda hudenjskega oskrbnika moraš nemudoma odsloviti. Nič več ne sme Regina na Hudenje.“ Hišna je izginila iz dvorane.

„Zdaj že celo ne, ker je ta rojski divjak tamkaj. Lahko še katerega zadavi.“

Nemirno je hodil grof po dvorani. Vstopi grofica Sidonija.

„Dobro, da sta sama. Albert, zdaj pa pokaži, da si gospodar v hiši! Kaj si upa ta Pemec, ta Tomaž! Komaj se je nekoliko privadil gospode ta neroda, pa hoče že snubiti plemenitaško hčer. Nič več ga ne zagovarjaj! Oj hiše mora!“

Zgodi se še danes, majka! Sam pojdem na Hudenje in ga zapodim. Tistega rojskega morivca pa denem pod ključ, in sicer na dno smrdljive ječe,“ odgovori odločno graščak.

„Anzeljna le pusti! Z norcem ne boš nič opravil. Zdaj je spet na pravi poti. Drugače utegne spet zaiti med tisto razbojniško družaložnivega Kljukca,“ pogovarja ga soproga.

„Saj za drugo družbo ni,“ odvrne grof nekoliko mirneji.

„Baronovka Magdalena naj mu vrne koreto in konje in tista dva njegova hlapca, pa naj še nadalje kolovrati od grada do grada, dokler v kakšni zidanici ne zaspi za vselej,“ svetuje mati Sidonija.

Graščak pozvoni. Hišna pogleda skozi duri.

„Anka, naroči hlevarju, da zasedla konja, mojega in svojega!“

Grof poljubi roko Sidoniji, poljubi soprogo in odide.

* * *

Slaba letina je bila tisto leto. Deževno je bilo poletje, deževna jesen. Grozdje je dozorelo napol, kmetje so stradali: lubje in laneno seme so skupaj mleli, da so imeli kruh, piše Valvasor.

Francoski kralj je napadel brez povoda nemške dežele. Avstrijski cesar Leopold I. je priiskočil deželam na pomoč. 1200 Kranjcev se je zbralo pod zastavo cesarjevo. Turjaški grof je nabiral prostovoljce — tudi oskrbnik Tomaž Kinski je dal slovo Kranjski in se hrabro boril pod zastavo cesarjevo v bitki pri Strassburgu.

Rojskemu Anzeljnu so modri bratje poplačali njegovo nezvestobo. Neko jutro je visel za pete na veji debelega hrasta s preklano glavo in zabodenim srcem. Solidon je izvohal njegovo kri.

Kontesa Regina pa je spet hodila na Hudenje. Zamišljena je bila, kratkobesedna, ljubila je izstradane kmete, ljubila rože na polju in živali v hlevu, ljubila tudi nadalje — mladega hlevarja: saj je rekel, da se vrne.

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovoljivo pošilja naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Krčenje slovenskih mej.

Slovenski liberalci ne nehajo prinašati člankov o krčenju slovenskih mej in nazadovanju Slovencev. Posebno so se vrgli na preiskovanje vzrokov, zakaj nazadujej. Korošci. Iz vsega se pa vidi, da liberalni listi nimajo drugega namena, kakor nahujskati koroško slovensko ljudstvo proti duhovščini, češ, saj je vodstvo vsega narodnega gibanja na Koroškem vedno bilo v duhovniških rokah, tedaj je duhovščina kriva propada. Tem narodnim voditeljem koroških Slovencev očitajo liberalci, da so vedno prezirali dejanske razmere, streljali v narodnem oziru čez cilj in uganjali „študentovsko politiko“ po kranjskem vzorcu, da tudi niso znali slovenskega ljudstva zainteresirati za narodno gibanje, nadalje, da koroško ljudstvo do duhovščine nima zaupanja že od nekdanj, zlasti pa ne od poloma koroške „Zadružne zveze“. V kulturnem oziru so vodili duhovniki, pravijo liberalci, uprav blazno vojno zoper šolo sploh, in tudi dandanes ni dosti drugače, kakor je bilo pred leti. — Vsa ta nesramna in težka očitanja in sumničenja duhovščine prinaša „Slovenski Narod“ od zadnjega torka ter dostavlja, da bo treba ugotoviti načela, po katerih bodo napredni Slovenci v narodnem, kulturnem, socialnem in gospodarskem oziru na Koroškem vsaj to rešili, kar se rešiti da.

Ako bode kaj več takih člankov prihajalo v liberalnih listih, ni dvoma, da se bo slovenska meja na Koroškem še hitreje krčila. Tedaj za neizmerno mučno delo in za vso požrtvornost naj imajo duhovniki zaničevanje ne-le od strani narodnih nasprotnikov, ampak tudi od strani domačinov predbacivanje, da niso za rabo! Ali se res hoče duhovnike prisiliti, da bi opešali v rodoljubnem navdušenju in prepustili delo za narodno stvar tistim, ki na Koroškem skoro nič ne delajo in nič ne pomenijo?

Kakšen uspeh ima narodno-napredna stranka ondi, kjer ima pod veliko bolj ugodnimi okoliščinami v rokah vse vodstvo, nam ka-

žejo razmere v Trstu. Za zadnji zlet Sokolov na Bledu je dal pač Trst tretjino udeležencev. To je pa tudi vse, za kar se Tržačani brigajo, namreč: za izlete in veselice. Celo „Edinost“ je dne 7. t. m. priznala: „Mladina nič ne dela, mlade moči se valjajo po kavarnah ter samo zabavljajo in kritizirajo“. „Slovenec“ je pa te dni v posebnem članku dokazal, da slovenske razmere v Trstu niso vesele. Število Slovencev se pač množi, ker cele trume prihajajo z dežele v ondote tovarne in ker tudi vlada pri nastavljanju Slovencev v policijske in druge službe ne kaže nasprotstva. Toda naš slovenski življenj v tržaškem ozračju degenerira in faktično Trst Slovence požira. Ta teden je celo neki dopisnik „Dneva“ objavil jako mučno vest, da se namreč 90% tržaške slovenske mladine, prihajajoče iz Cirilmetodove šole, potaplja v italijanskem morju. Ali si moremo misliti kaj strašnejšega? Ali naj nam bo to porok za bodočnost, za napredek in za končno zmago Slovencev ob sinji Adriji?

V Trstu in okolici nima vodstva slovenske stranke v rokah duhovščine, ampak edinjaška napredna stranka. „Hic Rhodus, hic salta!“ bi mi tu zaklicali lahko narodno-napredni stranki.

Nespametno se nam pa zdi vse prerekanje, kdo da je kriv nazadovanju Slovencev. Mar naj bi naprednjaki pustili pri miru vero in duhovnike in naj bi rekli: V narodnem in gospodarskem vprašanju pojdemo skupno na delo, da vsaj nekoliko ustavimo krčenje slovenskih mej!

Ciganski napadi liberalnih listov na vse katoliško gibanje pa dokazujejo, da smo še daleč proč od one pametne besede, in da zato Slovenski Ljudski Stranki družega ne preostaja, kakor držati v eni roki kelo, v drugi pa meč.

Ali napredujemo?

„En korak naprej — dva koraka nazaj!“ S temi besedami je neki slovenski kmetijski strokovnjak, kakor piše zadnja „Zlata Doba“ na

str. 104. označil narodno-gospodarski napredek na Kranjskem. „Mi v tehničnem oziru pri kmetijstvu odločno napredujemo, naredimo zaradi tega vsako leto en korak naprej, a žalibog obenem dva koraka nazaj, in temu je vzrok izseljevanje ljudi s kmetij k industriji v mesta in v Ameriko, zlasti pa naš grozni — alkoholizem. Vsak napredek je nemogoč, dokler bo vladal alkohol.“ Tako se glasi izrek dobesedno. — Mi bi temu pristavili: Siljenje v mesta in izseljevanje v Ameriko je res zlo, a se vendar more deloma opravičevati, ker je naša dežela skoro izključno agrarna, in nazadnje to vse ni nikakor tako hudo, kakor alkoholizem. Kjer gre kak grunt v nič, je skoro povsod v prvi vrsti kriv alkohol.

Le pogledimo, kako je z alkoholom med šolarji! Na ljudski šoli v Radečah je bilo v šolskem letu 1911/12 429 otrok, in od teh jih je uživalo alkoholne pijače 419, samo 10 ne. — Vsi ti so pili vino; za približek jih je pilo še 175, t. je 42% pivo, in 108 otrok, 25% žganje. Pijanih je bilo v šolskem letu 145 otrok. — Jeden deček dobi vsako nedeljo po sveti maši pol fraklja žganja, 1 deček ga dobi po cel frakelj, — 1 deček izpije naenkrat po cel liter vina ali pol fraklja žganja, 1 dečku da oče vsako jutro 1 kozarček žganja, zvečer pa mati vina, 12 dečkov si je samo kupilo pijače, 1 je bil pijan skoro vsako nedeljo. — In nasledki tega? Okr. šolski nadzornik g. Stiasny pravi v svojem konferenčnem poročilu: Posledice seveda ne zaostajajo: zavžiti alkohol omamlja otroka, da ne more misliti, da ni pazljiv, šestokrat pa zadremi. Vsak primeren napredek je nemogoč: taki otroci ostanejo topi. Šole razširjemo, a ponekod obiskuje višje razrede kaj malo učencev. Večinoma običijo ti otroci v nižjih razredih in le redki so zreli za prestop v ponavljajno šolo. — Ti podatki, posneti iz „Zlate Dobe“, kažejo, kako se je po Slovenskem razpasla alkoholna kuga. Nekdaj smo bili samo Gorenjci „črno“ zapisani. Pa, če so tudi drugod „črni“ postali, ne sledi iz tega, da smemo Go-

„Nič ne tarnaj, saj je svet širok. Ako eden gospodar ne mara zate, pa si poiščeš drugega. Če se bojiš stopiti pred našega graščaka, pa pojdi z mano. Naša graščakinja je dobra gospa.“

„Poizkusil bom. Ah, ko bi mogel prej govoriti s konteso na Hudenjah! Pa ni varno. Res, kaže mi, da pojdem s tabo v Mokronog.“

„Le pojdi, Tomaž! Nič se ne boj! S tvojo brazgotino na obrazu stopiš lahko pred vsakega, tudi pred cesarjem jo lahko pokažeš. Jaz sem sicer tudi ponosen na svojo levico, toda sekal sem samo turške glave, ti pa si snel tudi precej francoskih glav. Tvoja ljubica ti je ostala zvesta in takoj se lahko zgledaš pri župniku v Škocjanu, da te vrže v nedeljo raz pridiznico.“ Tomaž se je nehote zasmel svojemu veselemu tovarišu.

„Bog daj in Stopenska Matil božja!“ Jezdeca poženeta trudna konja. Pa ni se jima hotelo.

„Tomaž, trgateg je! Kaj ko bi midva zavila malo v stran? Mošta že nisem lep čas pil.“

„Za moj del! Mekak ima hram precej tu gori. Pove nama kaj novic.“

Pesmice se slišijo vedno bliže. Jezdeca kreneta v goro. Grozdje se jima smeji nasproti. Jurko začne peti:

„Trtica rodila grozdka dva, oj grozdka dva...“

Mekak je tlačil grozdje v kadi. Zvedavo pogleda skozi duri, zaslišavši nenavaden glas.

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

Drugi del.

I.

„Ko je enkrat k letom prišel, zapisal se je v žolnirski stan.“ Narodna.

Bili so dnevi trgatve.

Veselo je dolenski vinogradnik pripravljaj posodo, da pobere vanjo trtin sok. Glasno petje se je razlegalo po vinskih gorah in trte so stokale pod težo debelih grozdov.

Vinvrh je bil ves živ poberačev. Tudi vinograd hudenjske graščine je mrgolel moških in ženskih. Sama kontesa je slonela na hodniku in samozavestno zrla po možakih, ki so v brentah nosili grozdje v kadi. Dvajset let je že zatoniло za Gorjance, odkar je podala roko odhajajočemu oskrbniku. Ali zdela se ji je, da je bilo včeraj. Čas beži neprestano.

Sivi lasje so se ji množili, kostanjeva barva se je kosala z belo, poteze na obrazu so se zarile v kožo, bela polt je zatemnela, gibčnost života izginila, le žive oči so kakor nekdanj zrla v beli svet.

Listje je rmenelo, hladni veter je pihal čez vrhove, nebo pa je bilo jasno in solnčni žarki so prijetno grela poberačem hrbove.

Tam od Novega Mesta sta jezdila dva neznanca. Eden je bil čokat mož, širokega obraza in rjavih brk. Jezdil je visokega belca, nemirno je sukal oči na desno in levo in žalne poteze so se vlekli čez njegove ustnice. Obraz mu je starikast, kosti zakriva zagorela koža in na desnem licu se mu pozna velika brazgotina. Bil je oblečen po vojaški kakor njegov spremeljavec.

Ta je bil nekdanj mlajši od njega. Obraz mu je bil polnejši in vesele poteze so se brale na njegovih licih. Levica njegova pa je štela le dva prsta. Jahal je nizkega rjavca in poslušal veselo petje, ki se je z goric razlegalo po dolini.

„To bo veselje, ko naju zagledajo!“ izpregovori mlajši. „Škoda, da je mojega nekdanjega gospodarja Kljukec za pete obesil na hrastovo vejo.“

„Kaj ti, Jurko, ki ti je svet odprt na vse strani! S častjo te bodo sprejeli, s sladko rebulo te bodo napajali, dekleta ponujali in bele gradove obetali... Ali jaz, ki nimam doma, ki so me čez prag vrgli, ki sem moral zapustiti edino bitje, katero ljubim na svetu! Jaz, pravim, ki sem dvajset let služil cesarja, tolikokrat v hudih bitkah smrti gledal v obraz, pa se vračam s strahom, vračam, pa ne vem, če bom drevi mogel svojo trudno glavo položiti na mehko posteljo!“

renjci „črni“ ostati. Lepa, krasna Gorenjska, otreši se vrazjega alkohola!

Za nameček nekaj veselega. Ko je bil nedavno požar v vasi Čadovlje nad Kranjem, kamor je prišla gasiti tudi naklanska požarna bramba, se je v hudi vročini ponudilo gasivcem v okrepčilo nekaj steklenic pive. Dva naklanska gasivca sta pijačo odklonila, češ, da sta abstinenta. To se je zgodilo ob 1. uri po hudem naporu in dolgi poti. Še več tacih, potem bo nehala tista: „Mi smo pa z Nakeljna, pijemo ga iz frakeljna“.

Otvoritev razglednih vozov Canadian Pacific Railway.

V torek zjutraj vozili so prvič novi razgledni vagoni ameriške Canadian Pacific železnice po naši deželi in sicer na progi Jesenice — Bled — Bohinj. Deželni glavar gospod dr. Ivan Šusteršič se je peljal odličnim ameriškim gostom že do Solnograda naproti ter se vozil do Trsta. „Deželna Zveza za tujski promet“ je skrbela, da se pozdravijo ameriški in angleški tujci na naši meji kolikor mogoče slovesno. Tiskala je nalašč v ta namen angleško reklamno brošuro in pripravila blizu 3000 raznih reklamnih brošuric o Bledu, Bohinju in Postojnski jami, katere so jako okusno opremljene, za razdelitev. Prvi sprejem se je vršil na Jesenicah. Rudarska godba, dame v narodnih nošah, pričakovali so vlak in ga pozdravili s petjem in godbo. Tu so pozdravili odlične tujce podpredsednik državnega zbora gospod Jos. Pogačnik, deželni poslanec Piber in dr. Benedik, ki so stopili v vlak, ter spremljali družbo do Bleda. Na Bledu se je zbralo na kolodvoru na tisoče letoviščarjev. Zapazili smo kneza Roberta in Ernesta Windischgrätz, poslanika grofa Welsersheimb s soprogo, kornega poveljnika pl. Seefranz, turškega konzula Bondy-Bey in mnogo drugih. Zdraviliška godba, blejski pevski zbor pod vodstvom dr. Kimovca in 8 dražestnih gospic v narodni noši s cveticami so pričakovali prihod vlaka. Ko je vlak pridrdral na postajo, zaigrala je godba angleško himno, vse je pozdravljalo in klicalo ter mahalo z robci. Gospice so delile cvetke med tem ko so zastopniki, ravnatelj deželne zveze dr. Krisper, blejski župan I. Rus, predsednik zdraviliške komisije major L. Stuchly, župnik Oblak, predsednik Prometnega društva dr. G. Hočvar in prejšnji kanadski konzul g. dr. Jong Schwegel, hiteli pozdravljati ravnatelje Canadian Pacifica, g. mistra Browna in g. Altmana. Vsled velike zamude, ki jo je imel vlak, niso mogli izstopiti gostje, da bi raz prostora na kolodvoru ogledali Bled. Le ravnatelj in glavni prireditelji vlaka so si pod vodstvom sprejemnega komiteja ogledali Bled. Med tem je zapel blejski pevski zbor narodno pesem „Otok Bleški“ in navdušeno so ploskali tujci lepi pesmi. Ameriški kinematograf je razpostavil svoje

aparate ter fotografiral vso družbo, posebej pa še dame v narodnih nošah. Ko se je dal signal za odhod, zasvirala je godba našo cesarsko pesem in znova so doneli živio klici v slovo. V vse vagonce razdelili so se kuverti z angleškimi reklamnimi brošurami. Tudi v Bohinju je bil vlak slovesno sprejet. Zastopnik Deželne Zveze gospod L. Štucel in postajenačelnik I. Soklič sta aranžirala posebno originalen sprejem. Trop bohinjskih lovcev je streljal gostom v pozdrav. Bohinjska deklela v narodnih nošah so delile razglednice, pevski zbor je pel narodne pesmi in zastopniki občine, Prometnega društva in številno občinstvo je poskrbelo, da je tudi sprejem kar najugodnejše vplival na tujce. Vlak je vodil osebno gospod podravnatelj državne železnice dr. O. Auredniček in so se udeležili vožnje glavni ravnatelj ameriških železnic, zastopniki največjih svetovnih listov, ravnatelj svetovnih potovavnih pisarn, ameriški, angleški in dunajski žurnalisti. Vsa avstrijska ministrstva so bila zastopana. Ta železnica bode prinašala nove vire tujskemu prometu in vsled tega je gotovo zasluga ravnatelja deželne Zveze gospoda dr. V. Krisperja, ki je z vso vnemo in veliko spretnostjo aranžiral sprejeme, ki so napravili na tujce najugodnejši utis.

Gospodarski del.

Trgovina v inozemstvo l. 1911. Med vsemi evropskimi državami je glede trgovine v inozemstvo stala na čelu Angleška. Njena trgovina je znašala lani 28 milijard in 370 milijonov frankov. Za njo pride precej Nemčija z 22. milijardami in 539 milijoni. Na tretjem mestu stoji Francoska s 14. milijardami in 333 milijoni frankov. Potem sledi mala Belgija s 7. milijardami in 764 milijoni. Potem pride Rusija s 7. milijardami 211 milijoni. Avsto-Ogrska je imela prometa 5 milijard in 819 milijonov. Italija tudi 5 milijard in 527 milijonov in potem pride Španija z 2 milijardami. Te številke dajo misliti. Glede Avstrije je še omeniti, da je izvoz zastajal za uvozom skoro za 1 milijardo. Treba bo precej zelo omejiti uvoz, ozir. naročila luksusa blaga skrbeti, ako ne, bo slabo za Avstrijo, ker utegne nastati še večje pomanjkanje denarja, kakor je že zdaj.

Italija ima čedne dohodke. Italijanski delavci, ki delajo v tujih deželah, pošljejo vsako leto 300.000.000 lir v domovino; razen tega ima Italija velikanske dohodke od tujskega prometa. Tako dobiva Italija več denarja iz inozemstva, kakor plačuje za uvoz tujega blaga, obrestovanje svojih dolgov i. t. d. v inozemstvo.

DOPISI.

Iz Tržiča. Duhovi, ki so bili razburjeni ob minolih občinskih volitvah, so se že precej pomirili. Novi g. župan je prevzel posle in stroj gre nemoteno dalje, četudi so nekateri kratkomisleci menili, da bo vse prenehalo in se ustavilo, ko pride Slovenec na površje. Nekateri izmed Nemcev in od njih odvisnih na pol Slovencev ne morejo še popolnoma preboleti te izpremembe. Zato napravljajo, da zakrivajo svojo bol, nekakšne

Mekak previdno pogleda okrog sebe pa pravi:

„E, pred leti je rada videla nekega oskrbnika in ga je hotela imeti v zakon. Mati in oče pa sta rekla: „Punica, ne!“ Fant je bil jezen in jo je popihal na vojsko, pa ga ni več nazaj. Gospodična se je postarala — kaj hočemo? Tudi gosposka kri je živa...“

Tomaž se je težko premagoval. Skoro je kmet zapazil njegovo zadrego.

„Kje pa ste doma, oče?“ brž popraša Tomaž. „Kaj ne veš? Zakaj si me pa poklical po pravem imenu?“

Tomaž je bil še bolj v zadregi. Pa tovariš mu pomaga.

„Veste, oče, če se človek 20 let klati po svetu, mu že začne spomin pešati. Tako je tudi z mojimi spremljevalcem.“

Ali kmet ni mogel več slutnje zatreti. Bistro je pogledoval Tomaža in zdelo se mu je, da je tega neznanca že večkrat videl. Zato nadaljuje:

„Če bi rada poznala našo gospo, pa se potrudita do tiste-le zidanice tam-le gori! Le pogledta, prav s hodnika doli gleda hudenjska gospa!“

Tomaž se zaobrne, nateza oči, mile poteze se razgrnejo po njegovem obličju in utrne se mu solza. Srce mu bije neutešljivo in prsi se dvigajo pod prsnim oklepom. Zagledal se je v gospodično na zelenem hodniku, sloneč na sedlu, kakor bi bil okamenel...

pogrebščine, ki obstojajo v pijači in posidlinah. Pravijo, da so bile že tri. Pri eni izmed njih se je zalivala žalost do štirih zjutraj. Prav pridno so praznili kozarce po starem občinskem odboru globoko žalujoči tržiški rdeči bratje. Nekateri imenitnejši so bili tako srečni, da so smeli sedeti v bližini častitih nemških glav in pretakati bridke solzice, ki so se mešale s kapljicami rujnega vinca iz Pelarjeve kleti. Druge nesreče ni bilo. Pogrebci so šli domov, sladko ginjeni in veseli kakor vojaška godba, ki se vrača od pogreba in gode vesele koračnice. Mi smo pa tudi veseli, ker imamo slovenski občinski odbor. In tako vlada veselje na obeh straneh.

Iz Lesca. Veselica „Kmetijske podružnice“ v Lescah, ki se je vršila dne 18. t. m., je postala prava — plesna veselica. V zadnjem trenutku je odpovedal naprošeni gospod svoje predavanje; tako je odpadla pri tej veselici prva in glavna točka: kmetijsko predavanje, ki bi imelo dati barvo veselici. Udeležba je bila dovoljna. Srečolov se je dobro obnesel, petja ni bilo toliko, več pa je bilo pitja in plesa. Veselica je bila mešana družba raznih strank; tudi ni bilo brez dragoncev, ki so pridno rajali in dali duška nedeljskemu počitku. Kakor pri vsaki mešani veselici, imeli so seveda prvo besedo liberalci. Prišlo je pogosto do preprirov, ko je segla kapljica previsoko v glavo, in ni dosti manjkalo, pa bi bilo prišlo do tepeža. Največ zaslug za to veselico, na katero je seveda lahko ponosen, si je stekel tukajšnji učitelj in tajnik kmetijske podružnice liberalni Šemrl, ki je kakor vsiljiv agent nekaj dni pred veselicco pobiral dobitke od hiše do hiše. V nedeljo, na dan veselice, je pa imel toliko dela z dekoracijo prostorov, kjer se je imela vršiti veselica, da ni mogel revež to nedeljo, ki je bila obenem rojstni dan Nj. Veličanstva, nikakor v cerkev in tako zadostiti svoji krščanski dolžnosti in dinastičnemu čutu. Sploh je bil preveč zamišljen v svoje lavorike, ki so ga čakale na veselici. Pametni ljudje so pa rekli: „Tako klaverna veselica „Kmetijske družbe“ je pa mogoča samo še v Lescah!“

Mošnje. Prva veselica našega „Izobraževalnega društva“ je minulo nedeljo prav dobro vspela. Spomočjo naših vrlih dijakov so se vse tri točke vsporeda zvršile v občno zadovoljnost številno pričujočega občinstva. Posebno nam je pri igri ugajal „kmet“-Herod. Odhajali smo z veselice z glasno željo, naj kmalu na odru nastopi tudi ženski društveni odsek. — Na angeljsko nedeljo popoldne po litanijah bo občni zbor „Izobraževalnega društva“.

Politični obzor.

Odlikovanje ministrov z redovi. Vnanji minister grof Berchtold je dobil red zlatega runa, finančni minister pl. Zaleski in notranji minister baron Heinold pa red železne krone prvega razreda.

Glede razmer na Balkanu je stavil avstrijski zunanji minister Berchtold velevlastim predlog, da naj ostane drugače ondi vse pri starem, samo Albanija naj dobi popolno avtonomijo. Velevlasti so s predlogom zadovoljne, ugovarjajo pa Turki in Srbi.

Župne matice hočejo pisati češki duhovni v češkem jeziku. Nemci se temu upirajo, kar dela ovire v češko-nemški spravi, za katero se bodo začela zopet pogajanja v začetku septembra.

Brž se umakne, poskoči iz kadi in natakne lesene napetnike.

Jezdeca se ustavita pred hramom in razjašeta konja.

„Oče Mekak, žejna sva! Ali že kaj vre mošt?“ izpregovori Tomaž.

„Znan glas, pa se Vas ne spominjam. Kaj Vaju je prignalo semkaj?“

„Greva iz vojske. Pot naju pelje v Mokronog.“

„Aha, kar malo počakajta! Poberin je še v sodu.“

Mekak prinese bučo mošta pred hram in ponudi.

„Dobra letina, kajne, oče!“

„Bo že, bo že, prijatelja! Bog nas je pogledal z desnim očesom tudi na polju. Prigriznita kruha! Pa kaj bi, saj je treba. Slabe letine, veliki davki, vse to potare človeka. Hvala Bogu, da imamo dobro gospo, ki nam je v slabih letih priskočila na pomoč.“

„In katera je ta gospa?“ popraša hitro Tomaž.

„I, no, pravzaprav je še dekle, pa mi jo kličemo gospo. Gosposki ljudje pa jo kličejo konteso. Revica ni posebno srečna. Domača gospoda je ne more, pravi, da je prekmekča. Za nas kmete je pa zelo dobra.“

„Zakaj se pa ne omoži?“ popraša Jurko poredno ter se ozre na tovariša.

Jurko si ni upal motiti zamišljenega tovariša. Kmet Mekak je začuden zrl za vitezoma, ko sta odhajala, in je godrnjal sam sebi:

„No, no, nisem se motil. Stavljal bi glavo, da je to tisti hlevar, ki je premotil srce naši gospej. 20 let, je rekel mlajši, ju že ni videla kranjska dežela. No, to je bilo takrat, ko se je rodila Čučnikova Jerica in sem bil jaz za botra. Jerica mora biti zdaj stara tudi pri 20. letih. Škoda, da si nisem imena zapomnil od tistega oskrbnika. Pa saj ga obraz izdaja: široka lica, prav ta ista! Zato je pa toliko izpraševal po svoji ljubic.“

Mekak je stopil po vinogradu med poberače in jim je naznanil, kdo ga je obiskal.

Jezdeca pa sta zavila v goro po stezi. Težko sta sopihala konja.

Poberači so obstali in zvedavo zrl za neznanima jezdecema. Hlapec Miha je takoj stopil iz vrste poberačev, ko se jezdeca ustavita.

Kontesa se je umaknila s hodnika v zidanico. Tomaž vrže brzde Jurku in bliskoma skoči skozi duri.

„Regina, Reginica, Kordula, kontesa, ali me ne poznaš?“

Kontesa natega spomin, pa ga ne more spoznati.

„Tomaž Kinski, Reginica!“

Kontesa se je spustila v naročje svojemu nekdanjemu oskrbniku...

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petletno vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Veselo gibanje v Istri.

V nekaterih ozirih je bila doslej Istra tužna. Revno ljudstvo si v gospodarskem oziru ni moglo pomagati, da bi se bilo otreslo pijavk, ki so mu sesale kri. Gmotno in z dobrimi sveti je prišlo skočila na pomoč S. L. S. Pomagala je ustanoviti razne zadruge, ki bodo rešile tlačeno ljudstvo iz italijanskih krempljev.

O narodnosti se je na shodih ob volitvah sicer govorilo, ali v dušo narodu ti govori niso segali, ker so bili bolj prazne fraze in nezmožni, da bi usposobili in navdušili ljudstvo za odpor proti tujcu.

V verskem oziru je pa v javnem življenju istrskim Slovencem bila vodnica tista tržaška „Edinost“, ki postaja verskim čuvstvom vedno bolj tuja, Hrvatoma pa od pok. škofa dr. Jurija Dobrile ustanovljena, a sedaj z veri sovražnim duhom prepojena „Naša Sloga“.

Istrani so začeli iskati rešitve. Slovenci so se tesneje oklenili S. L. S., začeli naročati naše časopise, in posebno je mladina podala roko našemu katoliško-narodnemu dijaštvu. Hrvati so pa v Pazinu ustanovili „Tiskovno društvo“ in ondi začeli izdajati za ljudstvo dobro urejevan tednik „Pučki Prijatelj“.

Treba je bilo iti korak naprej in organizovati mladino na taborih. Tak tabor je bil zadnji nedeljo, ko se je zbralo 15 mladeniških katoliških društev v Bermu. Mladeničev je bilo 300 in drugih ljudi še štirikrat toliko. Pri starodavni cerkvi M. Božje nad Bermom je župnik Grašič blagoslovil mladeniško zastavo. Lep govor je imel F. Terseglav iz Ljubljane in z navdušenjem je bil vsprejet govor kmeta Sironiča iz Trviža. Izvrstno je govoril nadučitelj Bačić, ki je zboro-

vavce pozdravil v imenu društva katoliških istrskih učiteljev, katerih je že okoli 100 zbranih v „Hrvatski Školi“. Predsednik zborovanja g. Defar se je iskreno zahvalil duši vsega veselega gibanja g. župniku Grašiču. Shod sta brzojavno pozdravila tržaški škof dr. A. Karlin in deželni glavar dr. Šusteršič.

Domača sodišča.

I.

Ni dolgo temu, ko sem bil v neki občinski pisarni priča sledečemu prizoru:

Župan: „No, mati, kaj pa vi?“

Žena: „Oh, gospod župan, ali se res že ves svet preobrača? Ali je res, da se bomo morali pri vas tožiti?“

Župan: „Res je, mati! No, kaj pa imate?“

Žena: „Oh, saj veste, da mi je hudo in da ne iščem preprirov, ampak vsega ne morem prenesti. Pomislite, Drulovka mi je zadnjič rekla, da sem — afna.“

Župan: „In sedaj hočete tožiti?“

Žena: „Oh, nerada, saj nisem tako navajena, ampak „afna“ pa nočem biti.“

Župan: „Dobro, bomo pa napravili tožbo. Gospod tajnik, prosim, napravite zapisnik.“

Tajnik napravi zapisnik in priloži drugim vabilom tudi tozadevno.

II.

V nedeljo dopoldne. V občinski pisarni. Župan in trije možje.

Župan: „Drulovka, vi ste toženi, da ste rekli Štefeški, da je „afna“.

Drulovka: „Oh, saj ni res. Rekla sem ji le grofna. Moje priče lahko dokažejo.“

Štefeška: „Afna si mi rekla in pri tem ostane.“

Priče nastopijo in izpovedo, da je Drulovka rekla Štefeški, da je kot grofna. Štefeška je pa napačno razumela besedo grofna in jo preobrnila v „afno“.

Smeh.

Župan napravi kratko pridigo. Drulovka in Štefeška se poravnata in vse je zadovoljno. Drugi dan je pomagala Drulovka Štefeški korenje pleti.

III.

Občinski mož iz neke velike občine na Gorenjskem mi je nedavno pravil, da obstoji pri njih domače sodišče, ki ima vsak teden v torkih zvečer zasedanje, pri katerem pridejo na vrsto tri do štiri tožbe. Tretjina izmed vseh se jih poravnata. Občina je velika in ne malo oblagodarjena z vaščani in vaščankami, ki pogledajo preradi v kozarec z vinom ali žganjem. Zato tudi toliko tožb.

V taki občini je domače sodišče velikanskega pomena. V pijači nastanejo najraje prepiri in iz preprirov tožbe, ki napravijo ljudstvu mnogo materijelne in moralne škode.

IV.

Blagodejni vpliv domačih sodišč se bo pokazal pri nas šele čez nekaj let. Treba je le ljudi privaditi, da ne bodo za vsako malenkost letali k advokatu. Prva naša tozadevna naloga je sedaj, da ljudem pojasnimo potom predavanj „Izobraževalnih društev“ pomen teh sodišč. Drugo pa je, da se sodišča povsod ustanovijo in da se jim postavi na čelo može, ki so neomadeževanega značaja.

Dobro bi bilo tudi, da bi posamezne občine glede domačih sodišč poročale časopisju, kako

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

II.

„Se tam cigani zbirajo,
In vsak svoj piskerc imajo:
Kam drevi na rop pojdejo?“
Štrekelj: Narodne pesmi.

Na raškem gradu se v 20. letih ni dosti izpremenilo. Samo starost je začrtala gube po licih grajske gospode in pa grofica Sidonija je šla k večnemu počitku. Mali Julček je dorasel v mladeniča in Rudolf se je oženil in je prevzel gospodarstvo. Grof Albert in njegova gospa sta pa najrajši bivala ob zeleni Krki na gradu na Hrvatskem brodu.

Kontesa ni več zahajala na Rako, odkar je prišla nevesta v hišo. Samovala je na Hudenjah, kmetovala in štela dneve, kdaj se povrne njen Tomaž. Edina njena pot je bila ob nedeljah v župno cerkev, pa spomladi in jeseni je pogledala včasih v Pijavo goro, kjer je imela tudi svoj vinograd. Vranec je še tlačil travo, a postaral se je in mladostna čilost je izginila. Solidon ni več skakal okrog kontese. Lotila se ga je bila bolezen in hlapec Jaka ga je zagrebel tja pod košato jablano.

Ob deževnih dnevih je kontesa Regina tičala v sobi. Zrla je večkrat nemo na zelene Gorjance, njen duh pa je plaval za gorami pod turškimi griči ter iskal njega, ki je bil up njene sreče. Večkrat je pa sedela na žimnatem naslonjaču in zrla na podobe po stenah, na spomine nekdanjih časov. Vrstili so se kipi po kotih, vrstile se slike

po stenah, male in velike, dragocene in malenkostne, toda najljubša je bila Regini slika, oziroma posnetek slike, domačega slikarja Janeza Kocha, predstavljajoča sv. Tomaža.

Na polici in na mizi so ležale knjige in knjižice. Benaglijev popis Nemške in Ogrske je bilo njeno najljubše berilo. Vsako nedeljo je šla v cerkev s slovenskim molitvenikom topliškega župnika Matije Kastelca: „Bratovske bukvice svetega Roženkranca“. Slavni zgodovinar Valvasor je bil njen ožji prijatelj. Večkrat ga je obiskala, ko je še živel v Krškem. Njegova „Čast vojvodine Kranjske“ se je svitala na polici.

Tako so potekali dnevi in ure in leta, kontesa pa je le čakala, saj je rekel, da se vrne.

In Tomaž se je vrnil.

Boril se je pri Strassburgu proti Francozom (1675), udeležil se boja proti Turkom, ki so oblegali Dunaj (1683), in s Herbersteinom je pustolovil po Slavoniji (1695). Silili so ga, da bi še ostal, toda naveličal se je tavati po svetu in posebno mu je omrzelo vojaško življenje, ko je izkušal, kako so vojaki v kljub prepovedi cesarskih generalov pustolovili Slavonijo, zatirali hrvaškega kmeta, in se tako razuzdano vedli, da so bili kos nevernim Turkom. Domenila sta se s tovarišem, da se povrmeta v domovino. Upanje na ženitev je Tomaža potegnilo iz veselega, razkošnega življenja v Vojni granici.

Tomaž se je hrabro boril za cesarja, odnesel marsikatero rano, življenja pa ni izgubil.

In zdaj se je vrnil. Kontesa Kajzelova ga je vzela v grad, tudi Jurkose je nastanil na Hudenjah. Tomaž je pet hodil po dvorišču in vodil kmetovanje, Jurko je hodil za posli in delavci, prenašal pošte in varoval dom.

Kontesa se je pomladila. Ni več toliko tičala v sobi, ni hodila zamišljena okoli, skrbno se je oblačila in nekdanja živahnost se ji je povrnila.

Veseli Jurko je izbijal šale, dražil posle, pripovedoval resnice in laži o turških hlačah, o hrvaških djevojkah in o junaških bitkah.

Veselo je bilo spet na Hudenjah. Dobra letina je delala prijetne zimske večere, le stari Špeli so se pomnožile skrbi.

Kontesa Regina je dobila zadnje čase novo sosedo, svojo teto Marijo Katarino. Ta je bila omožena z baronom Apfaltrernom, ki je umrl kmalu po poroki. Ponesrečil se je bil na lovu. Bivala je po različnih gradovih, pa omožila se ni več. Na stara leta se je vrnila na svojo pristavo, ki jo je podedovala po svojem očetu Juriju Kajzlu.

Ta pristava ali gradič Brinjec je čepel na prijaznem gričku, ki ima obliko stožca, precej nad Škocijanom, v podnožju vasice Zloganje. Gospa Marija je imela šest poslov, med njimi starega Fabjana, ki je nekoč nesrečnega Anzeljna spremljal po njegovih pustolovskih potih. Fabjan je bil izučen kovač in na stara leta je zopet začel dvigati kovaško kladivo. Ob potoku pod Brinjevcem je stala njegova kovačnica. Vedno gladko obriti obraz je bil začrnel in orjaške brke so mu visele dol po koščenih bradi.

„No, no, Andrejčič, si pa zopet tovoril! Ti pač ne moreš živeti brez tovorov. Tebe bo gotovo smrt zalotila na potu. Skoraj vsak teden izbosiš kobilici. Vidiš, jaz sem tudi dosti kolovratil po svetu v mladih letih, pa sem se naveličal. Bolj se mi prilega kovaško kladivo,“ nagovori kovač prihajajočega kmeta, ki je na uzdi prignal dvoje mršavih kljuset, da bi ji kovač prekoval.

ista poslujejo, zlasti koliko poravnava se je na leto doseglo.

Le pogumno in z ljubeznijo do dobre stvari na delo.

Gospodarski del.

Kmetijska šola na Grmu prične z mesecem novembrom šolsko leto 1912./13. Zimska šola traja dve zimi od novembra do konca marca. Priporočamo to šolo pred vsem sinovom iz živinorejskih in poljedelskih krajev in sploh mladencem, ki morejo le po zimi od doma. Mladenci, ki so kaj bolj šolani, se morejo sprejeti tudi v II. tečaj zimske šole, tako da ostanejo le 5 mesecev na šoli. Letna šola traja od novembra do konca oktobra in je namenjena pred vsem sinovom iz vinorodnih krajev naše dežele. Za sinove kranjskih posestnikov je razpisanih 36 prostih mest. Plačujejo učenci pa plačujejo za hrano in stanovanje po 30 K na mesec. Prošnje za sprejem v šolo je vložiti zadnjič do 15. septembra t. l. na ravnateljstvo kranjske kmetijske šole na Grmu, kjer se dobe tudi vsa potrebna pojasnila.

Razpis dobave desk in obročev. C. kr. tobačna tovarna v Ljubljani naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da razpisuje dobavo desk iz mehkega lesa in obročev za leto 1913, eventualno tudi za leto 1914. Pismene ponudbe je najkasneje do 9. septembra t. l. 12. ure opoldne pri c. kr. tobačni tovarni v Ljubljani vložiti. Dobavni razpis in pogoji so tudi v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

DOPISI.

Šenčur pri Kranju. V nedeljo, 1. septembra se bo v Šenčurju blagoslovila nova parna mlekarna. Ob 1/2. uri bodo pete litanije, pri katerih bo igral sl. klavijolinski kvartet pod vodstvom izumitelja g. Lud. Bajdeta. Takoj po litanijah bo blagoslov mlekarne na „Jami“, katerega bo izvršil kancelar stolnega kapitlja veleč. g. Jos. Šiška. Vabijo se vsi člani mlekarne pa tudi drugi, ki se zanimajo za najnovejšo stroje mlekarne, da ta dan ogledajo mlekarniške prostore, ker bo imel vsakdo prost vstop. Gostivno na „Jami“ prevzame ta dan gostivničar Jos. Kristanc, p. d. Ivan iz Srednje vasi. Tudi na Jami bo nastopil sl. klavijolinski kvartet iz Ljubljane, torej bo tudi za pošteno zabavo preskrbljeno.

Iz Radovljice. Dne 21., 22. in 23. avgusta se je vršil v Radovljici vojaški nabor za ves politični okraj radovljiški. Vseh nabornikov je bilo 504, izmed teh je bilo potrjenih 111. Dne 21. t. m. so bili na vrsti fantje iz županstev: Radovljica, Breznica, Bled, Bela Peč, Jesenice, Koroška Bela, Lesce in Ovišje — skupaj 199, potrjenih 45. Dne 22. t. m. fantje iz Predtrga, Bohinja, Kroke in Kamne Gorice — skupaj 159, potrjenih 24. Dne 23. t. m. fantje iz Mošenj, Begunj, Ribnega, Kranjske Gore, Dovjega, Rateč

— skupaj 146, potrjenih 42. Pri naboru ni bilo posebnih izgedov. Velika večina fantov se je dostojno obnašala. Vendar nekaj pa jih je bilo iz posameznih krajev, ki so pod vplivom alkohola tako se obnašali in rjuli po mestu in po zunanje bili tako našemljeni, da bi jih pristni Indijanci z največjim veseljem vsprejeli med se za svoje brate in tovariše.

Iz Radovljice. Visoko odlikovanje je dobil g. c. kr. višji okrajni zdravnik v Radovljici dr. Ignacij Jelovšek, ki je postal medicinski svetnik. Gospod doktor, kateri biva v Radovljici že več kakor 30 let pri glavarstvu kot c. kr. okrajni zdravnik, je prvi v naši deželi in menda tudi v Avstriji, ki je kot okrajni zdravnik dosegel čast medicinskega svetnika. Odlikovancu naše najiskrenejše častitke!

Z Breznice. Lepa cerkvena slavnost se je na Breznici zvršila dne 28. t. m., ko se je odkril v župni cerkvi spomenik tukajšnjemu rojaku knezoškofu Janezu Zlatoustu Pogačarju. Spomenik je iz belega marmorja in je vzidan v kapeli sv. Avguština. Gospod podobar Pavlin iz Radovljice, ki ga je izdelal za 1600 K. je pokazal s tem umotvorom, da postane vreden naslednik Vurnikov. Cerkev je bila ob 10. uri polna vernega ljudstva. Udeležilo se je slavnosti tudi mnogo odlične gospode. Videli smo g. dvornega svetnika grofa Chorinskega z družino, g. okrajnega glavarja Župnika iz Radovljice, g. cesarskega svetnika Šavnika iz Kranja, g. dr. Wilfana iz Trsta s soprogo, g. dr. Karola Šavnika z Dunaja, g. vladnega svetnika Detela s sinom profesorjem, g. častnega kanonika profesorja dr. Svetino, g. finančnega svetnika Karola Pogačarja, g. profesorja dr. Marinko, gg. dekana iz Radovljice in Kranja ter lepo število sosednjih gg. župnikov. Cerkevna opravila so imeli sami Brezničani. Z mladeniško živahnostjo je g. monsignor Tomo Zupan v zgodovinsko znamenitem govoru predstavil po posameznih vaseh vso brezniško inteligenco zadnjega stoletja ter naštel 130 mož, ki delajo od slavnega čebelarja Janše pa gori do prvega pesnika dr. Prešerna in velikana učenosti Čopa veličastno družbo slavljenca knezu in škofu Pogačarju. Poslušavci so kar strmeli nad tem, da more ena sama župnija dati narodu toliko slavnih mož, da more ta mali kraj odlikovati se s tako velikansko duševno silo. Blagonosno delovanje Pogačarjevo je govornik okrasil s cvetkami govornišva. Slovesno sv. mašo je pel Brezničan g. kanonik-arhidiakon T. Kajdiž in asistiral sta mu župnika gg. Fertin in Finžgar ter dva domača gg. bogoslovca. — Gospoda se je potem zbrala k obedu v lopi g. M. Peternela v Žirovnici, kjer je g. finančni svetnik Karol Pogačar v lepem nagovoru pozdravil goste, dvorni svetnik Chorinsky je v izbranih besedah počastil spomin knezoškofa Pogačarja, g. vladni svetnik Detela je pa v krasnem govoru izrazil veselje, da je veliki slavljenec našel imenitnega glasnika, namreč mnsgr. Tomo Zupana. Brzjavno sta skupščino pozdravila deželni glavar dr. Šusteršič in Al. Pogačar, avstrijski konzul v Odesi.

Politični obzor.

Grof Stürgkh se je toliko pozdravil, da bo zopet prevzel vodstvo kabineta. Govori se, da bo namesto dr. Brafa postal poljedelski minister Čeh Sedlak. Ako bi pa poljedelski minister postal poslanec Povše, tedaj bi trgovsko ministrstvo dobil Čeh dr. Stibral. To so seveda same kombinacije. Najnovejša poročila trdijo, da ne bo nobenih izprememb v ministristvu.

Zunanji minister Berchtold je v Sinaji obiskal rumunskega kralja Karla. Kralj se je strinjal z Berchtoldovimi načrti glede balkanskih držav.

Cuvaj je bil v avdijenci pri cesarju, kjer je poročal o svojem delovanju v zadevi hrvaškega vprašanja. Cesar je bil s Cuvajem zadovoljen. Ni tedaj upanja, da bi se Hrvatje Cuvaja iznebili.

Trializem Nemce močno skrbi. Skrbi jih tudi, kaj bodo povedali jugoslovanski delegati glede trializma v bližnjem se delegacijskem zasedanju. Povedati vedo, da bo grmelo nad glavo zunanjega ministra od strani Hrvatov in Slovencev. Na drugi strani pa kriče, da Jugoslovani že kar praktično izvršujemo trializem. S strahom pripovedujejo, da bodo sredi prihodnjega meseca posvetovanja Hrvatov in Slovencev v Opatiji, in da je šel poslanec Spinčić v Bosno zasledovat, kako razmere stoje, da bo lahko poročal v delegaciji.

V Trstu še vedno nadaljujejo socij. demokratje obstrukcijo v mestnem svetu zaradi vodenja.

V mornarici utegne nastati v kratkem velikanski preobrat. Prišli so namreč strokovnjaki na iznajdbo, da je petrolej veliko boljše in cenejše kurivo, kakor premog. Vojne ladje ne bodo iskale toliko postajališč, ako bodo kurjene s petrolejem, in za to kurivo ne bo treba v ladji porabiti veliko prostora. Zato utegne ta iznajdba prekucniti ves ustroj naših vojnih ladij. Prenarediti se bodo morali vsi drednoti, za katere so zadnji čas države izmetale milijone. Vrhutega so še nekatere države, ki nimajo nič petrolejskih vrelcev, posebno one na zahodu Evrope. Izvrstno stoji v tem oziru Rusija, ki ima 21 % petrolejskih vrelcev vesoljnega sveta. Z veliko skrbjo gleda tedaj Angleška na ta preobrat v zgradbi novih ladij, si želi zasigurati petrolej in poizkuša delati na to, da bi se odprle Dardanele in da bi angleške ladje mogle dobivati petrolej z obal Črnega morja, kjer so največji petrolejski vrelci.

Novi brambni zakon. Naj raztolmačimo nekatera določila novega brambnega zakona. Prezenčna služba traja v splošnem dve leti, pri konjeništvu in pri jezdoči artileriji po tri leta, pri mornarici pa štiri. Pa tudi pri onih polkih (oziroma formacijah), pri katerih je vpeljana dveletna služba, služilo bo moštvo v primernem številu podčastnikov tri leta. Vojaška izučba nadomestnih rezervistov traja 10 tednov. Popolnoma opremljene prošnje, ki zadevajo kako ugodnost v izvrševanju vojaških dolžnosti, oziroma premestitev v nadomestno rezervo, to je kot posestniki podedovanih kmetij, kot družinski vzdrževalci, kot učitelji,

„Preklicana motika, Fabjan, prav imaš! Človek se napije in ne ve, kaj dela. Sinoči sem pricijazil domov iz Ljubljane, pijan kakor muha. Ko sem danes pregledal tovor, sem pa opazil, da se je sol iz ene vreče skoro vsa izsula, cimet in žafran sem pa izgubil, sam ne vem, kje. Pa sem za cel mesec prazno slamo mlatil!“

„Kaj nisi vzel s sabo Primoža?“

„E, preklicana motika, moj sin se je obabil in zdaj ga ni spraviti od doma. Najrajši bi bil vedno na pristavi. Baronovka ga silno ceni in vse ji mora po hlevih in po polju on uravnati. Prej sem bil pač jaz za vse, dokler je ni bilo tukaj. Zdaj pa ne mara več zame. Menda sem že prestar. Pa se ne ustrašimo še vsakega, kaj-neda, Andrejčič?“

In sedemdesetletni Fabjan zagradi Andrejčičovo kljuse za prvi dve nogi ter je postavi na zadnji dve, da je kljuse nehote sunilo z glavo v pažnice nad lopo kovačnice.

„Nisem mislil, Fabjan, da te je še toliko v hlačah. Preklicana motika, saj še moj Primož ne zmore tega!“

Izza otliv vrb ob Rakitniku se je prikazala stara ciganka. Ozira se kakor bi nekoga iskala. Hitro stopi proti kovačnici, se vstopi za Andrejčičevi kljuseti, ji ogleduje in izpregovori:

„Oče, ali predaste te-le kosti?“

Kovač in kmet začudeno ogledujeta ciganko in kovač odgovori:

„Kaj boš kupovalo ti, revišče! Ti karte po-kaži in prerokuj srečo. To je tvoj posel!“

„Tudi to se lahko zgodi. Stopita v kovačnico!“

Starca sta bila vražasta. Takoj sta pripravljena iti gledat v karte. Ciganka pripre duri kovačnice in izvleče karte na kovaško nakovalu.

Kovač se je poželjivo oziral na razgaljene prsi črne ciganke, Andrejčič pa je upiral svoje oči v črne pike na umazanih kartah.

Ciganka se je nato ustopila tako, da je lahko gledala skozi priprte duri, starca sta se pa morala obrniti proti kovaškemu mehu.

„Oče Andrejčič, vas bo sreča popustila še danes! Že zadnji čas ste bili ob več stvari, pa danes vam bo tudi nečesa zmanjkalo: ali denarja, ali blaga, kakor se bo hudobcu zazdelo.“

„Tebi, kovač, pa ni drugega zdravila: ali smrt, ali nevesto! Umreš nerad še, saj pokore si še malo naredil; nevesta ti pa prinese pokoro in srečo. Izgubiti tako nimaš ničesar, pridobiš pa lahko še kaj, tudi nevesto.“

Kovač in kmet sta bila tako zaverovana v ciganko, da nista opazila nobenega šumenja in peketanja...

„Vi, Andrejčič, stopite zdaj za to-le omaro, tiščite s prsti ušesa in mižite! Gorje vam, če odprete ušesa, ali oči! Povem vam potem še nekaj bolj gotovega.“

Kmet z največjim zaupanjem stopi za omaro, si tišči ušesa in stiska oči.

Ciganka nato poboža pohotnega starca in mu nekaj pripoveduje na uho, tako da tudi kovač ni slišal, ne videl, kako je nekdo zunaj kljuseti odvezal in odpeljal proti Dolini ter pri Mačkovcu krenil v stran in izginil v gozdu.

„V otliv vrbi inam še druge karte. Zdaj jih potrebujem, da tebi napovem nevesto, Andrejčiču pa razodenem tatu, ki ga danes obišče. Zapretim ti pa, da si pogubljen, če se premakneš z mesta in oči odmakneš od kart na nakovalu. Vrnem se kmalu,“ pravi ciganka in upre svetle oči v kovača tako ostro, da je obstal kakor okamenel in začel gledati v zamazane karte.

Ciganka je kmalu potem že naglo stopicala za vrbami ob zelenem travniku in se smejala neumnim starcema. Približala se je človeku, ki je stal pod zeleno smreko in držal Andrejčičevi kljuseti na uzdah.

Oba zajašeta in izgineta v temni hosti. Moški se je smejal, da se je komaj obdržal na konju, ciganka se je pa že prelevila. Ciganske cunje je povila v klopčič, na studentu v sredi hoste si je umila sajasti obraz in zdaj spoznamo našo staro znanko — Vlahinjo Petko. Nekdanji „modri brat“ Ivo jo je spremljal.

Tam od brinjevske pristave pa je stopal navzdol Andrejčičev sin. Čudno se mu je zdelo, da očeta še ni domov in je šel pogledat v kovačnico.

„Konj ni več tu, kovačnica zaprta! Kje neki sta konja, kje kovač?“ V takih mislih odpre duri in skoro da se je sesedel, tako se je ustrašil. Na tnali karte, na nakovalu sloni kovač, ki se ne gane in je kakor mrtev...

„He, Fabjan, kaj, delate, stric?“

Ali kovač le tišči z očmi v karte in z desnico zamahne za hrbtom, naj prišlec molči in ga pusti v miru.

„Kaj pa je? Za božjo voljo!“

„Hudič, molči! da še tebe vrag ne vzame,“ odvrne kovač jezno.

Primož se prestraši in neprijetna slutnja se ga poloti: Kovač je začaran, zaklet!

Hitro se umakne iz kovačnice. Ko pa pogleda spotoma še skozi okno, zagleda svojega očeta, ki za veliko omaro stoji, ušesa tišči in miži. Potrjen je v svoji slutnji, da sta začarana. Kakor bi ga bil veter nesel, steče po strmim klancu na pristavo povedat, kaj je videl in slišal.

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši šteč. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petit-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Izpreobrnimo se!

V Slovencih zadnji čas opazujemo nenavadno veliko nagnjenje k veseljenju in skupnemu popivanju. Vzrok temu najdemo deloma v živahni slovenski naravi in od očetov podedovani navadi, deloma pa tudi v navajanju k pitju in plesu, ki se primerno z duhom časa v vedno večji meri vrši od strani raznih društev in strankarskih prirediteljev. Najnižji nagoni človeka se pod figovim peresom nedolžnih društev predrzno izražajo v ta namen, da se dobiva dežar v društvene in narodne namene in da se pridobivajo pristaši za stranko. Stara pesem: „Pijmo ga, pijmo!“ dobiva vedno nove melodije.

Trezní rodoljubi vidijo v tem napredku narodov pogin. Duhovni povzdigujejo ne-le po svojem vzvišenem poklicu, ampak tudi kot iskreni prijatelji naroda, v cerkvi in v raznih društvi ter na shodih svoj glas proti alkoholu. A srce jim krvavi, ko vidijo, da večkrat nimajo uspeha, ker je demon-alkohol, podpiran od pohujšljivega časopisja, močnejši, kakor vse njihovo prizadevanje. Največ morajo duhovni prestatí zaničevanja zaradi tega, ker oznanjujejo treznost in zatajevanje.

Prav razveselilo nas je tedaj, ko je zadnji četrtek prinesel liberalni list „Dan“ nastopni članek o zaslugi alkohola:

„Narodna navdušenost je le preveč rada v zvezi z alkoholom. Tudi narodna požrtvovalnost se druži z njim, dasi sta si v velikem nasprotju. One zbirke po gostilnah se polnijo šele tedaj, ko vzraste število litrov. — Na Češkem je navada, da se v vsaki narodni gostilni pobira z nabiralniki od mize do mize. Za zbirke „po 200 K“ dobi vsaka gostilna diplomu. Takih diplom je tu in tam cela stena. Koliko pa bi jih bilo, ko bi se ne pilo? Računi kažejo, da dajo Čehi vsako leto 40 milijonov kron za nemško pivo (koliko damo šele mi, ki pijemo skoraj izključno nemško pivo!!!) Vsega skupaj se zapije na Češkem na leto 350 milijonov kron. Koliko šol bi bilo za ta denar! Tobaka porabijo Čehi za en in pol milijona kron — dočim šolstvo cele dežele stane le — 60 milijonov kron. Kaj ko bi mi o sebi

napravili tak račun! To bi videli, koliko več denarja pomečemo ven za pijačo in tobak, nego za svoje narodne in kulturne namene. Kako malo nam je dati za liter vina, kako mnogo se nam zdi, ako moramo plačati enako svoto za društvo — ali bognasvaruj — za slovensko knjigo. Naši nabiralniki za Sokole in C. M. družbo stoje pogosto na mizah prazni, dočim stoje na mizi polni litri. Izpreobrnimo se!“

O, ko bi ta klic: „Izpreobrnimo se!“ našel med liberalnimi časniki kaj resnega odmeva, kako veselo bi to bilo! Kako mogočno bi se narod dvignil iz moralne pokvarjenosti in prišel do osamosvojitve in blagostanja, ko bi ga le liberalci vender enkrat nehali kužiti! Toda prazne so te nade! Zgoraj navedene besede so le glas vpijočega v puščavi, ali pa so celo goli humbug. Da nismo rekli preveč, evo dokazov!

V istem listu „Dneva“, v katerem je oni opomin k izpreobrnitvi, stoje tudi te-le besede: „Stopiški župnik blazni, tako se zdaj širi glas po celi Dolenjski. Mož se je spravil nad Marijine device, pa jim je prepovedal — gostilne in ples.“ In prav v isti številki „Dneva“ se čita to-le vabilo: „Za nedeljsko veselico političnega in izobraževalnega društva za dvorski okraj v restavracijskih prostorih pri Perlesu se delajo vsestranske priprave. Udeležnikom se bodo nudile razne zabave, za lačne in žejne pa bode skrbela priznana izvrstna kuhinja in izborna klet ge. Matjanove. Pričakujemo tolikanj obilnejše udeležbe iz vseh narodnih slojev, ker je društvo določilo polovico dohodkov „Narodnemu skladu“ in mora biti skrb vsakega zavednega naprednjaka, da po svojih močeh podpira prireditve, ki so določene v ojačenje „Narodnega sklada“. V nedeljo torej vsi k „Perlesu“!“

Iz „Slov. Naroda“ bi se tekom enega meseca lahko nabrala cela epopeja v proslavo celonočnega plesanja in popivanja. Za poizkušnjo naj prav iz zadnjega časa navedemo iz „Naroda“ te-le cvetke:

V Poljanah nad Škofjo Loko so sv. Cirila in Metoda častili tako: „Točilo se je prav živahno in tam bolj v ozadju, na odru, se je pa

virtela nikdar utrudljiva mladina pozno v noč.“

Na Bledu so se odlikovali junaški „Sokoli“ tako-le: „Bilo je življenja in vrvenja do ranega jutra. Izrečena bodi zahvala našim vrlim načelnicam šotorov! Vsaka teh dam je imela pa še štab gospodičen, ki so s požrtvovalnostjo tolažile lačne in žejne. Na odru se je pa plesalo ob zvokih „Slovenske Filharmonije“. Zavladalo je vsepovsod pravo slovensko veselje. Tako je končal velepomembni dan, ki bo zapisan v zgodovinski knjigi ne le gorenjske sokolske župe, temveč tudi slovenskega Sokolstva sploh z zlatimi črkami.“

V Cerknici je bil tudi sokolski dan. „Proti večeru se je razvila na velikem Strgulčevem vrtu zelo animirana veselica, katere gmotni efekt je gotovo zelo dovoljen. Saj se pa tudi niso ustrašile nikakega dela in nobenega truda sodelujoče narodne gospe.“

Enako je bilo tudi v Ribnici, kjer so nastopili Sokoli in Sokolice z „narodnim plesom in se je veselica nadaljevala pozno v noč.“

To je le odlomek velike „narodne pesmi“, ki se prepeva v narodno-naprednih listih skoro dan zadnevom. „Slovenski Dom“ pa teden za tednom psuje in ščiplje in grize čmerne „faruceljne“, ki kratijo nedolžno veselje in oznanjujejo zdržnost.

Vse to nam dokazuje, da liberalci namenoma hočejo korumpirati slovenski narod, ker vedo, da le izpiti in moralno izkvarjeni narod more množiti njihovo stranko.

Prva velika loterija „Slovenske Straže“.

V Slomškovem letu vabimo vse Slovenke in Slovence k sodelovanju za rešitev onega, kar znači narodno bodočnost — revne slovenske mladine. Petdesetletnice smrti Antona Martina Slomška se ne moremo lepše spominjati, kakor da vsi, vsak po svojih močeh, pripomoremo, da se vse slovensko ljudstvo zavzame za to, da se veliko podjetje „Slovenske Straže“ na korist revnim slovenskim otrokom kar najsijajnejše izvrši.

„Preklicana motika! Je že res. Glej jo no, vražjo babnico, znabiti je pa res uganila.“

„Pa kaj je čarovnica vam povedala, stric Fabjan?“ vpraša neki mož.

Kovač se je nekoliko ohladil in iztreznil. Povrnila se mu je stara ravnodušnost in bujna domišljija in je začel dopovedovati:

„Kar potegnila je s človeško mastjo po mojem obrazu in nič več nisem ne videl, ne slišal, samo čutil sem, da me je nekdo držal za vrat in se pritiskal náme. Jaz sem suval z rokami in z nogami, kar se je dalo, pa ni šlo. Toliko sem čutil, da je imela hudoba roke in noge čisto mrzle.“

„Aha, to je bil pa prav Jakec in nihče drugi,“ vtakne se vmes neki hlapec, „saj pravijo, da ima Jakec roke in noge vedno mrzle.“

Sodba o čarovnici je bila končana in hlapci so jeli odhajati. Andrejčič je bil ves iz sebe, ko je pogrešil konja, iskal ju je okoli, pa zastonj. Šel je domov s trdnim sklepom, da ne bo več tovoril. Kovač je pa spet prijel za kladivo in tolkel s tako silo po razbeljenem železu, da so iskre letele tja čez prag in gor skozi okno in dol na tla. Vest ga je pekla, da je čarovnico tako pohotno ogledoval, in sram ga je bilo. Sklenil je, da ga ne premoti nikoli več nobena ženska, tudi ko bi rožice dihala in med lizala.

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

III.

Čarovnica Neža Jeršetka od Žužemberka je imela za ljubčka hudiča Jakca, ki je imel mrzle roke in noge. Dimitz, Geschichte Krains, IV. str. 145.

Baronka Marija je slonela na hodniku. Bila je visoka, vitka gospa, lahnega kretanja in samjavih oči. Njen obraz je kazal še sledi nekdanje lepote. Črno je bila oblečena in črn pajčolan ji je gibal jesenski veter.

Strah se poloti njene duše, ko zagleda Primoža v najhujšem teku bližati se ji po klancu.

„Nesreča se obeta!“ izdihne in že od daleč vpije nad Primožem: „Kaj se ti je pa zgodilo, da si tako preplašen?“

„Ah, milostljiva, sam vrag razgraja po kovačnici. Kovač Fabjan je prikovan na nakovalo in se ne gane. Pred njim leže vražje karte. Moj oče pa stoji za omaro kakor pribit, tišči ušesa s prsti in meži. Kovač je za hrbtom zamahnil z roko in rekel: „Beži, da še tebe vrag ne vzame!“

„O, Mati božja Stopenska! Kaj pomeni to? Skliči hlapce in pojdite pogledat! Najbrž je žužemberška Nežka Jeršetka tu skozi jahala na Klek s svojim Jakcem.“

„Milostljiva, Vi ste uganili! Naših konj ni, ne doma, ne pri kovačnici. Skoro gotovo je vrag Jakec zajahal konje, čarovnica Nežka je pa začarala mojega očeta in kovača. Gospa, meni je za očeta!“

„Pokličí Urško, naj gre hitro v Škocijan po gospoda Fabjana! On ima moč zoper točo in zoper čarovnice!“

Dekla Urška se je napravila in je šla po gospoda kapelana, Primož je pa sklical hlapce, ki so se oborožili s sekirami in bati.

Pol ure pozneje je že Primož tresel očeta in kovača, da sta polagoma izpregledala. Zijala sta kot dva norca v tolpo oboroženih hlapcev.

„Kaj pa je vendar bilo, oče, ali se vaju je vrag oklenil?“ popraša sin Andrejčiča.

„Vraga nisem videl še, ali čarovnica je bila prišla v kovačnico in naju je oba začarala. Prišla je k nama kot ciganka in kupovala konje. Potem nama je kazala karte in sam ne vem več, kaj je vse pravila.“

„Prismoda, ali ne veš, da je rekla, da boš še danes okraden?“ pristavi nevoljno kovač.

Vseslovenski narod — revnim svojim otrokom — to bo najlepši spomenik na grob narodovega apostola Antona Martina Slomška, ki je bil najodličnejši buditelj in vzgojitelj slovenske mladine.

Obupni klici, ki so prihajali „Slovenski Straži“ za pomoč revni slovenski mladini, so napotili „Slovensko Stražo“, da stopi pred slovensko ljudstvo z veliko loterijo in tako poizkusi dobiti blagemu narodnemu namenu večjo pomoč. Čisti dobiček se porabi edinole za ubogo slovensko mladino. To doseči pa imamo čas samo nekaj tednov, ker rok za žrebanje je že 18. novembra. Zato je pri razpečevanju srečk tembolj nujno sodelovanje vseh, ki jim je resno za našo revno mladino.

Loterija obsega 100.000 srečk in 1554 krasnih dobitkov

v skupni vrednosti 20.000 K!

Srečka samo 1 K! — Srečka samo 1 K!

Prvi glavni dobiček v vrednosti 5000 K:

Kompletna fina oprava za tri sobe in kuhinjo, obstoječa iz spalne oprave, jedilnice, salonske garniture, glasovirja in kuhinjske oprave, ali 4—6 1/2 HP. bencin-motor, mlativnica z dvakratnim čiščenjem, slamoreznica.

Drugi glavni dobiček v vrednosti 1000 K:

1 glasovir ali 1 vagon sortiranih umetnih guojil ali 1 garnitura za košnjo (stroj za košnjo, stroj za obračanje, brana).

Tretji in četrti glavni dobiček v vrednosti po 500 K:

Oprava za spalno sobo za dve osebi ali 1 gepelj z mlativnico ali stroj za košnjo.

Ostali dobitki so vredni 13.000 K, in sicer:

Deset dobitkov v vrednosti po 100 K.

Štirideset dobitkov v vrednosti po 50 K.

Sto dobitkov v vrednosti po 20 K.

Dvesto dobitkov v vrednosti po 10 K.

1200 dobitkov v vrednosti po 5 K.

Dobitki obstoje v dragocenostih in v različnih gospodarskih in gospodinjskih predmetih.

Posebni loterijski odbor, kateremu je kot državni nadzornik pridelen g. finančni svetnik Pavel Jerovec, nadzoruje vse delo in dobitke, tako da je vsak lahko zagotovljen, da bo res dobil dobitke v označeni vrednosti. To je častna zadeva loterijskega odbora, ki poleg tega jamči pri finančnem ministertvu za vrednost dobitkov.

Plemenita misel je zasnovala loterijo „Slovenske Straže“ blagemu namenu, ki mora biti enako drag vsakemu Slovencu, vsaki Slovenki, saj gre za najbolj trpeče med nami, za one, ki so vsak dan v nevarnosti, da ne bodo več naši. Zato:

naročajte srečke pri pisarni „Slovenske Straže“ v Ljubljani!

„Gospa baronovka so prosili, da se zglasite na Brinjevcu,“ je rekla Urška, ko je prišla h kaplanu.

Kaplan zavije z Urško po klancu, ki se je kakor kača vil okrog hriba. Lepi brinjevi grmi so rasli ob potu in bele skale so gledale izpod ruše.

„Satyrion, baronka Marija,“ pravi gospod Fabjan, prisedši k rumeni črešnjevi mizi. Kdo bi mislil, da bo ciganka tako starega dedca ocigabila, premotila s cepetcem! Podobne reči nam pripoveduje Valvasor.“

„Verjamem, častiti gospod, take ženske so silno pohotne in kar verjetno je, da je s cepetcem zdivjala starega kovača,“ odvrne baronka.

Gospod Fabjan je bil sicer molčeč mož. Kdor pa je znal pogledati v njegovo srce, temu je zaupal veliko in ob kupici vina je pokazal, da mož ni bil plitev v izobrazbi tistega časa.

„Ali ste že slišali, gospa baronka,“ pravi kaplan, „da se je vrnil na Hudenje tisti Kinski, ki je moral pred leti zapustiti pristavo, in kaj se tam plete? Kontesa je vsa nora na Tomaža in ne pričakujem srečnega konca. Špela trdi, da je kontesa kuhala v kotlu veliki koren...“

„Bog nas varuj!“ reče baronka, „ako je tako, potem storite, kar spoznate za pravo. Drugi teden pojdem na Hrvaški brod in opozorim brata Alberta, da naj se pobriga za razmere na Hudenjah.“

Kaplan je izpraznil majolko in se poslovil. Domov grede je delal načrte, kako bi dvignil oskrbnika Tomaža s hudenjske pristave.

Dalje prih.

Prečastito slovensko duhovščino, naše svetne zaupnike, naše vrlo dijaštvo, naše občinske in društvene tajnike, Vas vse prosimo za nujno sodelovanje. Od povsod nam naznanjajte tudi prodajavne srečk! Sijajnemu uspehu loterije „Slovenske Straže“ bodi posvečeno naše delo v prihodnjih tednih.

Vse naše korporacije, posebno slovenska županstva, vsa naša gospodarska in druga društva in družbe, tudi Ve naročite zase kolikor mogoče veliko srečk. Uplivne domoljube po posameznih krajih prosimo, da prevzamejo tozadevno inicijativo.

Slovenke, Slovenci! Pomagajte slovenski mladini! Bodočnost bo vaš trud in žrtve stotero poplačala!

V Ljubljani, dne 4. avgusta 1912.

Glavni odbor „Slovenske Straže“: Profesor Evgen Jarc, drž. in dež. poslanec v Ljubljani, predsednik. Ivan Štefe, urednik „Slovenca“ v Ljubljani, tajnik. Dr. Lambert Ehrlich, profesor bogoslovja v Celovcu, podpredsednik. Anton Volta, blagajnik „Gosp. zveze“ v Ljubljani, blagajnik. — Odborniki: Anton Čok, kaplan v Trstu. Josip Fon, sodni svetnik, drž. in dež. posl. v Gorici. Ivan Doberšek, župnik v Sevnici ob Savi. Fr. Sal. Gomilšek, župnik pri sv. Petru na Medvedovem Selu. Jožef Gostinčar, državni poslanec v Ljubljani. Dr. Josip Hohnjec, profesor bogoslovja v Mariboru. Fran Jež, abs. iur. v Vipavi. Vlado Pušenjak, zadržni nadrevizor v Mariboru. Dr. Valentin Rožič, ravnatelj družbe sv. Mohorja v Celovcu. Franc Smodej, urednik v Celovcu. Luka Smolnikar, stolni vikar v Ljubljani. Dr. Ivan Svetina, kanonik in c. kr. profesor v Ljubljani. Dr. Vinko Šarabon, c. kr. profesor v Ljubljani. Franc Švara, vikar v Šempolaju. Fran Tersegav, urednik v Ljubljani. Franc Thaler, župan v Št. Ilju v Slov. goricah. Dr. Karol Verstovšek, c. kr. profesor, drž. in dež. poslanec v Mariboru.

Evharistični shod na Dunaju.

Posebni vlak odide iz Ljubljane v sredo, 11. septembra, ob 8. uri 20 minut zjutraj. Ustavljal se bode tudi na vseh postajah do Zidanega mostu in sprejema udeležence kongresa. Povrne se z Dunaja 15. septembra ob 7. uri 25 minut zvečer in pride v Ljubljano ob 5. uri 40 minut zjutraj.

Spored slovenskih prireditev na Dunaju. Za Slovence je odmenjena frančiškanska cerkev, ki je prav blizu cerkve sv. Štefana, v Weiburggase. Cerkvene slovesnosti se bodo vršile v sledečem redu:

Četrtek, 12. septembra, ob 6. uri zjutraj bo govoril dr. Andr. Karlin, škof tržaško-koprski: „Evharistija središče krščanske družine.“ Pontifikalna maša. Ob 6. uri zvečer: župnik Janez Kalan: „Kaj vidi Jezus iz tabernakelja po naši domovini?“ Litanijske z blagoslovom.

Petek, 13. septembra, ob 6. uri zjutraj: Dr. Ant. Bon. Jeglič, knezoškof ljubljanski: „Evharistija in mladina“. Pontifikalna maša. Ob 6. uri zvečer: kanonik dr. Josip Gruden: „Socialni pomen Evharistije“. Litanijske z blagoslovom.

Soboto, 14. septembra, ob 6. uri zjutraj: Dr. Mihael Napotnik, knezoškof lavantinski: „Kako povzdigniti češčenje sv. Rešnjega Telesa med Slovenci?“ Pontifikalna maša. Ob 6. uri zvečer: profesor dr. Ant. Medved: „Izobraževstvo in Evharistija“. Litanijske z blagoslovom.

V nedeljo 15. septembra, ob pol šesti uri: Dr. Frančišek Borgia Sedej, knez nadškof goriški: „Izpričevanje sv. Evharistije v javnem življenju.“ Pontifikalna maša.

V petek bo še v veliki dvorani rokodelskega društva en govor in predavanje s krasnimi skiptičnimi slikami. V soboto večer priredi društvo „Straža“ v čast Slovincem pozdravni večer.

Slovenski pevski zbor bo pel pri slovesnostih v cerkvi, kakor tudi na pozdravnem večeru. — Dne 15. septembra lahko prejmo vsi verniki po celem svetu popolni odpustek pod navadnimi pogoji.

Pri procesiji bodo šli Slovenci skupno.

Slavnostna zborovanja se bodo vršila v veliki „Rotundi“ v Pratri, ki ima 10.000 sedežev in kjer je za 50.000 ljudi dovolj prostora. Pri otvoritvenem zborovanju v sredo, dne 11. septembra, ob 5. uri popoldne bodo pozdravili kongres: papežev legat, kardinal van Rossum, dunajski kardinal Nagl, naučni minister Hussarek,

deželni maršal princ Liechtenstein, dunajski župan Neumayer. Za temi pozdravi bodeta dva govora. Prvi govor bode imel vseučilišni profesor dr. Swoboda. Za njim bo govoril kranjski deželni glavar dr. Šusteršič o: „Sprejemu, razširjanju in obrambi dedščine Kristusove“. — V četrtek od 6. do 8. ure pridige in pontifikalne maše v raznih dunajskih cerkvah; dopoldne shodi raznih sekcij; zvečer od 5. do 7. ure slavnostno zborovanje v Rotundi. Govore: Dr. Josef Bugatto: „V spomin na P. Marka d'Aviano“; Mgr. Josef Rainer iz Amerike: „Tridentinski cerkveni zbor“ Dr. Adolf Denders: „Nebeški in zemeljski kruh delavčev“. — Zvečer ob 8. uri bo imel v stolnici pri sv. Štefanu nemško pridigo dr. Mihael Napotnik, knezoškof lavantinski. — V petek, dne 13. septembra, od 6. do 8. ure pridige in pontifikalne maše. Dopoldne in popoldne molitvene ure in zborovanja odsekov. Zvečer od 5. do 7. ure slavnostno zborovanje v Rotundi. Govorili bodo: Msgr. Ivan Stöber: „Sv. Alfonz in sv. Klemen Hofbauer“; Dr. Mihael Hoffman S. J.: „Evharistija in redovno življenje“; grof Alfred Ressegner: „Mir narodov pred tabernakelnom“; P. Bonaventura Krotz: „Obnovljenje pastirskega delovanja“. — V soboto, dne 14. septembra, od 6. do 8. ure pridige in pontifikalne maše. Dopoldne od 11. do 1. ure slavnostno zborovanje v Rotundi. Govore: Dr. P. Künzle: „Mati lepe ljubezni in Evharistija“; profesor Geza Somnich: „Evharistija in bodočnost cerkve“. Sklepni govor kardinala van Rossum. Popoldne ob pol 3. uri slavnostni koncert v dvorani glasbenega društva (Musikvereinssaal): Klafsky: „Rosa mystica“, P. Hartmann: „Zadnja večerja“. — V nedeljo, dne 15. septembra zjutraj pontifikalne maše in obhajila.

Za procesijo se morajo zbrati naši udeleženci ob pol 8. uri pred frančiškansko cerkvijo, kjer jih bodo reditelji uvrstili v skupine. Vsaka skupina bo imela na drogu čitljiv napis. Zastave se uvrste spredaj. Udeleženci gredo po štirje skupaj. Deske za napise posameznim skupinam je treba prinesiti seboj.

Vožnja na Dunaj. Pri brzovlaku se bo plačalo za drugi razred toliko, kolikor se plača ponavadi za drugi razred osebnega vlaka. Za tretji razred se bo pa plačala polovična cena dotičnega vlaka. Te cene veljajo za na Dunaj od 5. do 15. septembra in nazaj od 12. do 22. septembra. Tja in nazaj se sme vožnja enkrat prekiniti, kjer se hoče, samo da se karta in izkaznica dasta potrditi službujočemu uradniku. Lokalne železnice ne dajo nikake polajšave.

Dunajska ljudska kuhinja bo dajala za časa kongresa hrano 6000 osebam. — Glede vožnje na Dunaj Gorenjcem bolj kaže iti v Ljubljano in dalje z južno železnico. Izvedeli smo namreč, da se karte od Jesenic na Bruck—Dunaj ne dobijo po znižanih cenah. Treba bi bilo iti na Amstetten—St. Pölten, kjer pa stane znižana vožnja od Jesenic do Dunaja z brzovlakom v tretjem razredu 10 K 75 vin., drugi razred 29 K in z osebnim vlakom od Kranja do Dunaja v tretjem razredu 9 K 10 vin., v drugem razredu 17 K. To progo priporočamo za nazaj tistim, ki pojdejo v Marijino Celje.

Politični obzor.

Železnice v Bosni. Zaradi zgradbe železniške črte Tuzla—Kladanj—Sarajevo sta šla bosenska deželna poslanca Josip Vančaš in dr. Jovo Simić študirat gorske železnice v Švico in imela dogovore z raznimi inženirji v Avstriji. Nazaj grede sta se s svojimi načrti oglasila pri ministrstvih na Dunaju in v Pešti.

Balkanske zadeve. Rusija je glede razmer na Balkanu razdeljena. Vlada je za to, da ne sme priti do vojske balkanskih držav s Turčijo in da se mora vse rešiti mirnim potom po posredovanju velevladi. Ljudstvo je pa prepričano, da mora potrpežljivosti in vednega obetanja enkrat biti konec, in da imajo tedaj balkanske države prav, če si pomagajo same, ako jim med seboj razprte velevladi pomagati ne morejo.

V Tridentu je bil zadnja nedeljo sklep katoliškega shoda, katerega se je udeležilo 6000 ljudi. Na shodu se je pokazalo, kako južna Tirolska izvrstno napreduje v gospodarski organizaciji.

Nemški cesar Viljem je šel v Švico pogledat vojaške vaje. Delal se je kaj domačega. Pri vajah se je vlegel med vojake v strelnem jarku in meril s puško. Vaje je gledalo silno veliko ljudi, ki so cesarja viharno pozdravljali. Dva laška socijalna demokrata, ki sta cesarju žvižgala, so zaprli.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši šte. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

V odlični trdnjavi krščanstva.

Sv. oče papež Pij X. je v svojem pismu z dne 4. t. m., ko je podelil evharističnemu kongresu blagoslov, imenoval Dunaj odlično trdnjavo krščanstva. Cesarski Dunaj je res te dni pokazal velike uspehe Luegerjevega dela. Stotisoči so pozdravljali papeževega odposlanca kardinala van Rossuma z velikanskim navdušenjem v versko prerogjeni prvostolnici cesarstva. Vsi dunajski listi, brez razlike strank, povdarjajo, da se kaj tako krasnega še ni videlo, kakor je bila ta mogočna manifestacija katoliške misli zadnji terek.

Še večji sijaj se bode pa razvil jutri dopoldne, ko se bo ob nebrojni udeležbi pri procesiji in pri slovesni sv. maši pred cesarsko palačo vršilo poklanjanje narodov evharističnemu Bogu. To bode najlepši dan, kar jih je kdaj videla Avstrija. Srca katoličanov vesoljnega sveta bodo obmjenjena proti Dunaju in bodo utripala svetega veselja. Le moči pekla, tolpe sovražnikov Kristusovih, bodo trepetale onemele. Dvanajst tisoč je v Avstriji priglasičen brezvercev, žalostnih sadov moderne korupcije. Dvigale se bodo pa k nebu prošnje, da bi iz prekrasne monstrance, katero bodeta ob procesiji v rokah držala dva kardinala, zasvetila božja luč spoznanja tudi nevernikom.

Spoznovavci krščanstva morajo dandanes mnogo trpeti. Prvi kristjani so doma imeli pripravljeno sv. Rešnje Telo, da so je zavžili, ko so šli za vero v mučeništvo. Junaško so potem šli v muke in smrt. Muke kristjanov, ki si upajo očitno pokazati svoje prepričanje, v naših dneh niso manjše. S peklenko srditostjo mahajo po značajnih možeh brezverski časnikarski rabeljni. Pogled na neizmerno množico somišljenikov in up na pomoč od zgoraj bo dal novega poguma mučeništvu. To bode lep sad evharističnega kongresa.

V torek popoldne se je pripeljal z dvornim vlakom na sijajno okrašen Dunaj papežev legat kardinal van Rossum. Veliki Dunaj je zvonil po

vseh cerkvah z vsemi zvono, brez števila zastav je plapolalo po zraku in neštivilne množice so papeževega namestnika pozdravljale, ko se je peljal v krasni cesarski kočiji proti cerkvi svetega Štefana. V šotoru pri Operi so ga pozdravili: kardinal nadškof dr. Nagl, nuncij Scapinelli in župan dr. Neumayer. Kardinal legat je odzdravil v izbranih besedah in si na mah pridobil simpatije Dunajčanov. Potem je pa šel pod baldahinom skozi špalir duhovščine v cerkev. Nato se je odpeljal na dvor, kjer mu je cesar določil v stanovanje Radeckyjeve sobane. Cesar je sprejel legata v posebni avdijenci in mu vrnil obisk v njegovem stanovanju.

Dne 12. septembra je v knezoškofiji palači papežev legat sprejemal deputacije kardinalov, nadškofov, škofov, duhovščine, katoliškega plemstva, gospodov in dam. Cesar je odlikoval legata in njegovo spremstvo z visokimi redovi. Obiskal je še enkrat cesar legata in se je dlje časa z njim pogovarjal. Silno velika množica ljudstva se je zbrala potem v rotundi, kjer se je otvoril evharistični kongres. Navzoči so bili: Nadvojvoda Peter Ferdinand kot zastopnik cesarja, več nadvojvodinj, ministri Hussarek, Dlugosz in Zaleski in drugi visoki dostojanstveniki. Ko se je prebralo papeževo pismo, je imel lep govor kardinal legat van Rossum o sv. Evharistiji, ki je središče katol. vere. Za njim so govorili: deželni maršal princ Liechtenstein, župan dr. Neumayer, belgiški državni minister Helleputte vseučiliški profesor dr. Svoboda in deželni glavar dr. Šusteršič.

Zboroval je na Dunaju ta teden prvi mednarodni kongres za krščansko vzgojo. Znanstveno so obravnavali na kongresu vzgojslovna vprašanja odlični pedagogi. Predsedoval je knez Zdenko Lobkowitz. Pozdravili so kongres sv. Oče brzojavno, prestolonaslednik Franc Ferdinand s pismom, v katerem je želel, da bi se vzgajilo v Avstriji katoliško, patriotsko učiteljstvo. Naučni minister Hussarek je imel lep nagovor in med drugimi je v imenu „Slomškove zveze“

kongres pozdravil g. nadučitelj Štrukelj. Referent Willmann je omenil, da je v svetovni zvezi katoliškega učiteljstva združenih že 70.000 učiteljev.

Pred vojno na Balkanu.

V Varni na Bolgarskem je bil tajni shod „odbora za uničenje Turkov“. Na shodu se je grozilo vladi, ako ne bo vpoštevala ljudske volje in pričela vojne s Turki. V Sofijo je prišel srbski poslanik, ki je prinesel od kralja Petra carju Ferdinandu načrt za zvezo med Bolgarsko, Srbijo in Črno Goro. Ministrski svet v Sofiji ima vedno seje. Hlastno sega bolgarsko ljudstvo po ravnokar izdani brošuri: „Pripraven čas za vojno s Turško in uloga carja Ferdinanda.“ Pisatelj dr. Atanasov trdi v brošuri, da je bolgarska vojska boljša, kakor turška. Ruski car na vso moč gasi Bolgarom plamen navdušenja za vojno. Srbi delajo mirno, a neprestano ter pošiljajo čete proti turški meji. Turčija ima pa ob mejah slovanskih držav pripravljenih že 250.000 vojakov in je poklicala pod orožje še 50.000 novincev. Na gradu Buhlov na Moravskem sta se pa sešla na posvet nemški kancelar in avstrijski zunanji minister grof Berchtold, ki namerava potem iti v Italijo.

Bolgarska vlada je naznanila velevlastim, da bo segla po orožju, če ne dobi Macedonija avtonomije. Bolgarski eksarh se je pritožil pri porti zaradi tega, ker je bilo v zadnjih letih 150 Bolgarov umorjenih in 557 ranjenih.

DOPISI.

Iz Tržiča. Sedemnajst oseb je odpotovalo minolo sredo na dunajski evharistični shod z g. župnikom. — Danes, v soboto, priredi socialno-demokraško društvo „Vzajemnost“ pri Peljarju veselico. Društvo „Vzajemnost“ zbira okrog sebe mladino. Na sporedu je seveda ples. Radovedni smo, koliko plesavcev bo v nedeljo pri sv. maši. Pomilujemo one stariše, ki so toliko nespametni, da pošiljajo svoje otroke v rdečkarsko družbo, kjer se ne bodo naučili lepih nauk,

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

IV.

„Ljubček se na pot napravlja, culico si skupaj spravlja!“
Narodna pesem.

Rožnivenška nedelja je privabila veliko ljudi na Srobotno goro. Bilo je oblačno, pa deževalo ni. Župnik Šrajbar je oznanil v nedeljo v Škocijanu, da se bo vršila procesija na Stopnem, če bo lepo vreme. Kontesa je bila še posebej povabljen, da naj se udeleži procesije. Kapelan Fabjan se je bil med tednom osebno zglasil na Hudenjah in jo je povabil.

„Kontesa, pričakujemo Vas gotovo,“ je rekel kapelan, „saj veste, da kip rožnivenške Kraljice najbolj Vam pristaja.“

„Pridem, gospod kapelan, ako le ne bo preveč dež lil. Obljubila sem že itak Materi božji, da jo obiščem,“ odgovori kontesa.

„Ste bili gotovo spet uslišani na njeno priprošnjo,“ pristavi kapelan.

„Res je,“ odgovori kontesa in lahna rdečica se ji je pokazala na licih.

„Marija milosti deli, pa jih spet vzame, če človek ne živi po njeni volji.“

„Oho, gospod kapelan, kaj to meni velja?“

„Ljubezen oslepi, da človek ne vidi, ogluš, da človek ne sliši, zaveže jezik, da človek ne govori, omami duha, da človek ne spozna več samega sebe.“

„Kontesa molči. Kapelan nadaljuje:

„Med ljudmi je govorica, ki Vam ne dela časti, kontesa! Ali — ali!“

„Moji ljudje so dobri in me poznajo.“

„Vsi ljudje pa niso Vaši in Vas ne poznajo,“ odvrne kapelan. „Kontesa! Poslal me je gospod župnik in mi je naročil: ali v nedeljo na Stopno, ali pa v ponedeljek v Škocijan. Vaši stariši so prečastitljivi, da bi jih Vi žalili.“

Kontesa ni zamerila priletnemu kapelanu, s katerim sta bila že več let znanca.

„Dobro, gospod Fabjan! Povejte gospodu župniku, da prideva drugi teden s Tomažem na oklice.“

Kapelana je odločna beseda kontese potrla. Ni se nadejal, da Regina tako resno misli na možitev. Pogleda gospodično od vrha do tal, vstane in se poslovi, rekoč:

„Gradove zidate v oblake, kontesa! Težko bo kaj kruha iz te moke!“

„Kakor je božja volja, gospod kapelan! Ljubezen preskoči tudi grajsko ozidje. „Homines sumus!“ pravi gospod župnik, kadar se gospod Fabjan predolgo mudi v zidanici.“

Kapelan je odšel z rdečico na obrazu. Jezen je bil: kakor bi ga bil gad plčil, tako ga je

zbodla zadnja kontesina beseda. Ni se nadejal, da mu bo vrnila neljubo za nedrago.

Bolj srečna, kakor kapelan, je bila hišna Anka, ki je nadaljevala njegov posel in delala na ločitev.

Spet je zavrela kri staremu graščaku Kajzelu.

„Saj sem ti pravila, da naj Rudolf vzame Tomaža na Rako. Kako lep mir je bil doslej. Zdaj je pa Regina spet začela noreti,“ jezi se Katarina Kajzelova proti svojemu možu.

„Mislim sem, da jo je pamet srečala, saj je vendar dovolj stara. Zdaj pa že vidim, da bo treba pomesti. Še jutri se popeljem na Hudenje,“ odgovori stari grof in se praska po čelu.

„Najbolje zlepa. Kar pokliči ga semkaj in mu mirno povej, da mora od hiše,“ svetuje mu grofica.

Hišna Anka vstopi v sobo. Graščak ji naroči: „Pojdi v nedeljo čez travnike k sv. maši v Škocijan in spotoma se oglasi na Hudenjah. Tam povej oskrbniku, kakšna govorica je med ljudmi, in reci, da jaz želim, da se preseli k meni, ali na Rako.“

Anka obljubi in izvrši svojo nalogo. Bila je nedelja po Vseh svetih, zahvaljena nedelja. Anka je naletela na oskrbnika, ko se je ravno pripravljala, da bi šel v Škocijan k sv. maši.

Razburjen je Tomaž poslušal Ankino napovedovanje, na koncu pa pristavil:

ampak se bodo navzeli od voditeljev brezboštva in sovražstva do Boga in cerkve.

S pota na Brezje. V nedeljo zvečer je izstopil na postaji Otoče neki duhovnik. Bil je popolnoma sam. Pot ga je peljala na Brezje. Pri mostu čez Savo pa dohitel dva fanta. In kaj se je tukaj zgodilo? Čujte in strmite! Eden izmed sirovežev zakriči: „Ti prekleti hudičev far ti!“ Ko je hotel tuji gospod ostati zadej, ga isti vnovič nahruli: „No, hudič, le ostani zad!“ Nato pa duhovnik reče: „Kje ste se pa vendar učili manire?“ Fante odgovori: „Kakšna manira, hudičev far?“ in nadaljuje: „Kaj pa vpiješ dol iz tistega čebra, kdo te kaj posluša, ti farbaš ljudi in jih na svojo roko spravljaš. Farja v hotel, pa špirta gor, pa zakuriti hudiča. Vse farje naj hudič vzame!“ Med tem prideta do Pezdličeve gostivne. Psovke prenehajo; sliši se samo še glas: „Pojdiva še tu noter mal!“ In sta šla. Duhovnik pa si je mislil: Prava liberalna vzgoja!

Gospodarski del.

Domžalski kitarški zadrugi je deželni odbor dovolil 3000 K podpore. Enaka podpora se podeli tudi čevljarški zadrugi v Žireh.

Tečaj za prvo pomoč pri ponesrečeni živini bode od 1. oktobra do 15. novembra na Vrhniki, od 15. novembra do 15. marca pa na Grmu. V ta dva tečaja se bo sprejelo po 12 učencev, ki so posestniki ali posestnikov sinovi, nad 18 let stari, doma na Kranjskem.

Premovanje goveje živine bo 23. septembra v Tomišlju in 25. septembra v Cerkljah na Gorenjskem. Premovali se bodo biki, krave, krave s teletom in telice. Biki morajo biti čistega plemena one pasme, ki je določena za dotično živinorejsko ozemlje (Gorenjska: pincgavsko, Dolenjska: sivo, Notranjsko: simentalško). Živali ženskega spola morajo imeti večino krvi one pasme, kakor je pogoj pri bikih. Vsak razstavljavec mora biti točno ob določenem uri na premovavnem prostoru, drugače izgubi pravico do premije. Za vsako žival je prinesiti seboj živinski potni list. Premovane smejo biti živali, ki so v lasti razstavljavca vsaj pol leta. Vsakdo se mora zavezati premovano žival rediti vsaj eno leto za pleme. Živali, ki so že bile na kakem premovanju premovane, so izključene. Natančnejša pojasnila dajo županstva, župni uradi in živinorejske zadruge. Darila se bodo delila v denarju od 70 do 5 K in v častnih diplomah.

Za vzorne hleve bo deželni odbor še nadalje dajal podpore. Prošnje za podporo se morajo vložiti do konca maja vsakega leta. V mesecih junij, julij, avgust se bodo novi hlevi pregledali. Kdor dotlej še ni hleva izgotovil, bo prišel glede podpore v poštev šele prihodnje leto.

Za izobrazbo bolniških strežnic na kmetih bo od 15. oktobra do 8. decembra letos v Ljubljani tečaj. Deželni odbor je dovolil za ta tečaj 2000 K podpore.

V Sodražici bo dne 26. septembra zveza živinorejskih zadrug priredila semenj plemenske živine za sivo planinsko goved.

Politični obzor.

Grof Stürgkh se je nekoliko pozdravil in je zopet prevzel posle ministrskega predsednika. Te dni se bo izpopolnilo ministrstvo.

„Le povej, Anka, gospodu Albertu, da se zgodi njegova volja. Preden solnce zajde, se poslovim. Toda ne pojdem na Rako, ne na Hrvaški brod, ampak z Jurkom jo kreneva skozi Lakenec na Mokronog.“

Zapihal je drug veter čez Hudenski grad. Slovo sta jemala Tomaž in Jurko.

„Kaj hočeš, Regina,“ pravi Tomaž. „Zli duh je zlezel za naše ozidje. Ubogam jaz, ubogaj tudi ti!“

Nič se ne boj, Tomaž! odgovori Regina. Nobena stvar na svetu naju ne loči več. Saj sem dosti stara. Kdo mi bo branil? Jaz sem posestnica, jaz, Regina Kordula Kajzelova. Oh, saj vem, vse to je napravil kapelanov dolgi jezik.

„Ne sodi prenaglo, Regina! Fabjan je fin mož, in če je povedal tebi kaj na uho, vedi, da je to bila njegova dolžnost. Ni pa bilo prav, da si ga žalila.“

„Oh, Tomaž, nazadnje boš še ti vlekel z drugimi. Ali se je res tvoja ljubezen ohladila? Dvajset let sem te čakala, in zdaj hočeš oditi!“

Ihtela je Regina kakor otrok in se ni dala potolažiti.

„Obljubi, da se še danes oglasiš v župnišču za oklice,“ reče odločno.

„Težko obljubim, ker še ni pripravljeno.“

„Obljubi, jaz ti rečem, obljubi, prisezi in tedaj te izpustim, drugače ne.“

Odlikovanja. Cesar je odlikoval oba ministrskega predsednika Stürgkha in Lukácsa z velikim križem reda sv. Štefana.

Češki pesnik Jaroslav Vrchlicki (s pravim imenom Emil Frida) je umrl dne 9. t. m. Bil je član gosposke zbornice in znamenit kot pesnik in novelist. Njegovo truplo so prepeljali v Prago, kjer bo pokopan.

Delegacije bodo rešile meseca septembra proračun za leto 1912. in meseca oktobra pa proračun za leto 1913.

Pogajanja med Čehi in Nemci se hočejo sedaj nadaljevati. Češki rodoljubi, ki so v prvi vrsti Čehi in potem šele Slovani, so postali že tako mehki, da so planinskim Nemcem, pozabivši na vse druge Slované, podajali prijateljsko roko. Ravnopravnost je pa izšel za sodišča na Češkem neki jezikovni ukaz justičnega ministra dr. Hohenburgerja, ki je Čeha razburil. Načelnik češkega kluba dr. Fiedler se je šel pritožiti k ministrskemu predsedniku, s katerim je govoril tudi knez Thun. — V Pragi so imeli češki radikalni poslanci pod predsedstvom poslanca Choca posvetovanje in so sklenili, da se z ozirom na Hohenburgerjev ukaz Čehi nadalje ne smejo udeleževati pravnih obravnav. Sklenili so tudi zvezo češko-radikalnih poslancev v državnem zboru, katera naj bi bila naperjena proti Mladočehom in češkim agrarcem.

Dunaj. Društvo „Svobodna nemška šola“ je napravila shod v protest evharističnemu kongresu. Prišlo je do hrupnih prizorov in vladni zastopnik je spektakel razpustil.

V Galiciji se kuje nova volivna reforma za deželni zbor. Ravnopravnost pa tudi tam ni doma. Poljaki hočejo dati Rusinom le 26% vseh mandatorov, Rusini pa zahtevajo najmanj 30%.

Nova grško-katoliška škofija se je ustanovila v okolici Temešvara na Ogrskem.

Nad Sebastopolom je proglašeno vojno stanje, ker so se mornarji spuntali. V ukazu je car izjavil, da ga jako boli, ker mora segati po takih sredstvih.

Atene. Velikanski shod, ki je štel 30.000 udeležencev, je tu nastopil proti Turciji, ki zatira Grke, in je zahteval, da naj vlada govori odločno besedo in nastopi z orožjem.

Turčija se pridno pripravlja na vojsko z balkanskimi državami. Zato sili sklepati mir z Italijo in ministrski svet je sklenil, da bode izvedel preosnove, katere je zagotovil Albancem, tudi po drugih deželah države. Srbija je prepovedala izvoz žita od 7. septembra do 14. novembra.

Novičar.

Odlikovanje. Državnemu poslancu Jožefu Pogačniku je cesar podelil viteški stan.

Po kongresu med ljudstvo! Plamen navdušenja, ki je vplamtel na Dunaju za sveto stvar, naj se nese po kongresu v obilnih shodih med ljudstvo. Pove naj se Slovincem, kako ogromno število odličnih in učenih mož se je udeležilo dunajskih slavnosti tisti čas, ko so „Zarja“ in „Dan“ in „Slov. Narod“ z najgršimi izrazi sramotili udeležence shoda. Tudi v cerkvenih govorih naj se ta zadeva pojasni!

Evharistični kongres liberalce silno peče. Nemški liberalni listi prinašajo poziv češkega lista „Samostanost“, da naj se združijo v državnem zboru kot odgovor na evharistični kongres vsi protikatoliški poslanci brez ozira na stranke.

Kontesi se je vzbujala misel, da jo hoče Tomaž zapustiti za vselej. Zato je bila kakor bi bila hotela znoreti. Divje je gledala Tomaža, stala pri vratih in v rokah držala košček strupene vranice (akonita).

„Prisezi, da me ne zapustiš! Ako ne, v tem trenutku zavijem to, ki ozdravi življenje s smrtjo.“

Osupnil je Tomaž, skočil k nji in jo zagrabil za roko.

„Regina, stoj, čuj! Prisegam pri Stopenski Materi božji, da te ne zapustim!“

„Prisega se pri Bogu, ne pri Mariji,“ odvrne kontesa.

In Tomaž je moral priseči pri vsemogočem Bogu.

Konja sta bila osedlana in Jurko je težko čakal tovariša. Zamišljen je Tomaž skočil na sedlo in ni opazil kontese, ki mu je z roko pošiljala pozdrave skozi odprto okno grajskega stolpiča.

Jezdeca sta zamudila cerkveno opravilo. Tomaž odda konja tovarišu, sam pa stopi v župnišče.

Župnik Šrajbar je stopal po sobi in molil brevir.

„Pozdravlja vas kontesa, gospod župnik! in jaz se Vam poklonim kot ženin kontese Regine Kordule Kajzelove.“

Župnik odloži brevir, pomeri oskrbnika od vrha do tal, se pikro nasmehne in pravi:

Liberalci v škripcih. Liberalci se boje, da utegnejo z Göbelnovimi junaki podleči pri deželnozborski volitvi v Ljubljani. Zato roté v „Dnevu“ rdeče brate, da naj nikar ne postavljajo svojih kandidatov, ampak naj kar z njimi glasujejo že pri prvi volitvi. Saj je pa tudi res še najbolj pametno! Čemu neki razliko delati med liberalno buržoazijo in rdečim proletarijatom, ko je vse skupaj eua brezverska sodrga!

Sodniki niso prav sodili. Na Dunaju so te dni zborovali sodniki in učenjaki prava. Izrekli so se proti porotnim sodnijam in zahtevali, da naj se delokrog teh sodnij omeji. Dokazali so s številkami, da porotniki veliko preveč goljufov, tolovajev in detomorivk oproščajo in da so zlasti takrat, kadar se komu po časopisih čast krade, porotna sodišča nezanesljiva, ker preveč deluje politično strankarstvo. Temu mnenju sodnikov pritrjujejo popolnoma. Tudi pri nas je bila detomorivka, če je imela lepši obraz, ali boljše obleko, oproščena, v tiskovnih pravdah so bili pa takozvani klerikalci gotovo obsojeni. Liberalni listi so lahko klerikalce na raznju pekli, pa jih nihče ni upal niti tožiti, ker bi bili porotniki, ki so bili doslej pri nas večinoma liberalci, svoje politične bratce sigurno oprostili, kruto na časti žaljenim pa diktirali pravdne stroške. Še sodnikom, ki so tudi liberalni, je to postopanje začelo presedati in za to so se izrekli proti porotnim sodiščem. Zdaj so pa skočili liberalci pokoncu, češ, da so sodniki nazadnjaški, da ne znajo prav soditi, ker se opirajo na paragrafe, da so s svojim sklepom napravili atentat na časopise in hočejo udušiti čut pravičnosti. „Slovenski Narod“ in „Dan“ sta še pred kratkim hvalila sodnike, da so neodvisni možje, sama gola pravičnost, sedaj pa vpijeta, da so sodniki krivični, ker glede porot niso prav razsodili. Imenitno!

Dve cvetki iz „Slov. Naroda“. „Nemški socijalni demokrati so pač nemško-nacionalnega mišljenja in zato so raje solidarni z nemško buržoazijo, ki bi rada ubila češki deželni zbor, kakor pa s češkimi socijalno-demokratskimi delavci.“ — „Kazalo bi slovenskim občinskim volivcem, katerih bo lepo število v Gradcu, v tretjem razredu složno voliti socijaliste.“

Lepi tiči so rdečkarji. V dunajski tovarni za perilo bratov Höhnigsberg štrajkajo socijalni demokratje. Ker krščansko delavstvo noče iti za njimi, je rdečkarji napadajo in zasledujejo. Vodstvo tovarne noče ugoditi terorizmu rdeče bande. Pretekli teden so najeli rdeči voditelji nekaj zaslepljenih oseb, posadili jih v avtomobil, ki je bil poln kamenja in jim dobro plačali za to, da so pobili vse šipe na tovarniških oknih. Stražnikom se je posrečilo, da so te nočne bandite vjeli in jih odpeljali v zapore, kjer bodo imeli priliko preiščevati, da tudi socijalnim demokratom ni dovoljeno, poškodovati tujo lastnino.

Štajerska mešanica. V Celju bodo imeli dne 6. oktobra štajerski liberalci, ki se skrivajo pod starim imenom Narodne stranke, svoj glavni zbor. V „Narodnem Listu“ razglašajo ta-le program: Na shod jih bo veliko prišlo zaradi — klerikalnega gospodarstva v deželi Kranjski. Ker je doslej na liberalnih shodih postajalo preveč domače, bodo zdaj posneli socijalno-demokratska zborovanja, da bo bolj gosposko. Splošnega političnega poročila ne bo, ali pa bo zavzelo le skromen prostorček, ker liberalci v državnem zboru niso zastopani. O organizaciji liberalcev se je že toliko govorilo, toliko poizkušalo in vendar še zmirom nismo prišli nikamor. Tu bo treba

„Ni napačna ta misel, gospod Tomaž Kinski! Dosti jih je že bilo, ki so se predstavljali kot ženin, pa ženin brez nevest.“

„Jaz sem resen ženin in moja nevesta ima resno voljo. Kaj bi torej še zadržavalo najino poroko?“

„Prva stvar je ta, gospod Kinski, da zapustite hišo bližnje prilike. Potem šele moreva midva nadalje govoriti.“

„To se zgodi, gospod župnik! Še danes odidem. In kdaj naj pridem spet?“

„Zdaj je tako advent pred durmi. Pred pustom pridita.“

Tomaž se pokloni ter odide.

Konja sta zahrkala, oskrbnik in Jurko jo ubereta proti Lakencu.

Iz cerkve pa je prihajala baronka iz Brinjevca. Ozirala se je, da bi zapazila konteso Regino, ozirala se je po poslih iz Hudenj, pa nikogar ni ugledala.

Le Urška je dobila Špelo, ki se je primotala iz cerkve. In ta je pravila, da je Anka s Hrvaškega broda oskrbniku pela hude levite, da se je Tomaž penil jeze in da ga najbrž sapa odnese čez hribe.

Regina pa je doma tičala v stolpiču in poslušala zvonove, ki so zvonili koncem sv. maše zahvaljeno pesen. Zvonovi so peli tako lepo, peli tako milo, da se je Regini srce treslo in dvignilo se iz otožnega kota gor do jasnega neba.

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petletno vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravištvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Po kongresu.

Kako velikanski razloček je med letošnjim in lanskim septembrom na Dunaju! Lani je po dunajskih ulicah Antikrist razvil svojo moč in rdeča druhal se je drvila okoli, klela, ropala, pobijala šipe, prevračala svetilnike ter podirala šole in dobrodelna poslopja. Letos je pa v najsijajnejšem izprevedu bil nesen po Ringu Kristus, kralj miru, edinosti in prave prostosti, in stotisoči so se mu klanjali, čistili ga v raznih jezikih sveta, a vsi združeni bili v eni misli, eni ljubezni.

„Ah, procesija! To je bilo nebeško lepo! Stali smo v dežju, pa nismo čutili, da smo mokri, ker smo bili vsi zaverovani v veličastne prizore, omamljeni od krasnih barv, prevzeti od pogledov na brezkončno četo pogumnih mož, na tisoče belooblečenih duhovnov, na množico slavnih škofov in kardinalov, na dva kilometra dolgo vrsto v zlatu se bliščočih dostojanstvenikov v najraznovrstnejših uniformah, na krasne vozove, v katerih so se peljali ljubeznivi cesar in njegov naslednik in drugi dvorjani. Spomin na procesijo nam ostane za vedno nepozabljiv! Tako so opisovali Slovenci in Slovenke svoje vtise, ki so jih dobili pri evharistični procesiji, in izražali so srčno radost, da se je imenitno posrečilo javno počestitev našega Boga.

Največjo pozornost so vzbujali pri izprevedu s svojim pogumnim, finim nastopom slovenski „Orli“. Še celo s tribune pri dvoru se jim je klicalo: „Bravo! Živio!“ Tako se nam poroča z Dunaja od veljavne strani.

Dunajski evharistični kongres je bil med 23. kongresi največji in najlepši. Ako bi bilo vreme jasno, bi bil to prizor, kakršen se še ni videl nikjer. Ob slabem vremenu so pa tudi nasprotniki imeli nekoliko veselja, častivci presv. Rešnjega Telesa pa precej prilike, vaditi se v

potrpežljivosti in kanzanju poguma za katoliško prepričanje. Cesar je rekel: „Procesija mora biti!“ in vse je bilo elektrizirano ter navdano svetega navdušenja. Niso zastoj pele pri raznih zborovanjih množice cesarske pesmi. Pokazalo se je, hvala Bogu, pri tej priliki, da je cesarska hiša še mogočna jčza proti brezverski poplavi. Lepi izgled sivolasega vladarja, ki se je poklonil vladarju svetov, bo še dolgo svetil in vžigal daleč naokoli, kakor je ob kongresu vžgal srca nadvojvod in nadvojvodinj, da so se v tako obilnem številu udeležili slavnosti in toliko žrtvovali za veličastni sijaj.

Krščanski Bog ni samo Bog dekel in terci-jalk, ampak tudi od učené in mogočne gospóde češčeni Bog. Ta misel nas navdaja s ponosom in je najboljši odgovor na neumne psovke slovenskih liberalnih listov, ki trdijo, da morejo biti verne le še slaboumne ženske, in ki so ves teden le na to prežali, kako bi mogli ponižati in utajiti mogočni uspeh kongresa.

Slovenski udeleženci so bili vkljub pomanjkljivostim s kongresom popolnoma zadovoljni. 3500 novih plamenov za katoliško stvar se je vrnilo z Dunaja med slovensko ljudstvo.

Odmevi z evharističnega shoda.

Naročeno nam je bilo na Dunaju, naj nikar ne molčimo, ko pridemo v domovino, zato se oglašá eden, ki je Slovence gledal od strani, pa ne postrani, in podaja tu nekaj svojih misli. Prva je ta, da slovensko ljudstvo ne zna manifestirati. Večkrat se je priporočalo, naj pridejo ljudje v narodnih nošah na Dunaj. In res je prišlo 10, reci deset, moških s štirimi rdečimi marelami. Če ni več kot deset narodnih noš na Slovenskem, potem sploh ne moremo več govoriti o narodni noši. Nekaj več je bilo žensk, pa vendar se obojni ne dajo primerjati s Tirolci,

katerih je bilo na stotine v zares narodni noši. Drugo sredstvo za manifestiranje so zastave. Tirolci so jih prinesli dobro stotino, med njimi dokaj umetniško, še več zgodovinsko dragocenih. Brez strahu so jih kazali dežju in solncu, ne meneč se za to, da utegnajo zastave dobiti kako liso ali marogo za drag spomin. Tudi pri nas imamo kako stotino zastav, pa jih je menda škoda... Zato smo šli v izprevedu brez vidnega znamenja edinosti. Vse hvale vredno, častno izjemo so delali „Orli“, ki so imponirali celo razvajeni dunajski gospódi. — Drugi narodi so imeli svoje godbe, mi niti ene trobente, ki naj bi nam dajala takt h korakanju. — Ti pojavi mi narekajo besedo vodstvu takih prirediteljev. Po moji pameti bi morali vzeti tako stvar v roke možje, ki Dunaj, dunajsko življenje in navade, ne-le malo, ampak dobro poznajo. Tudi je to delo tako, da ga ne zmore en sam „Jaz“. Treba si je delo razdeliti. Vrhovni vodja naj ima samo nadzorstvo, seveda nervozni ljudje niso za tak posel. Nikakor ne gre vso krivdo zvrčati na dunajski osrednji odbor, ko so možje našega odbora do zadnjega hodili po drugih opravkih. Manjkalo je agenta pri centralnem odboru, ki bi bil z osebnim posredovanjem dosegel, česar ni doseglo pismo. Razen tega treba izvedenih vodnikov po mestu, ker Dunaj ni Kurja vas, in sicer toliko vodnikov, da na gručo ne pride več kakor 50 ljudi. Iz gotovega vira mi je znano, da so se za ta posel proti neznamni odškodnini ponudili „Daničarji“, tudi med „Stražani“ bi se bili dobili taki ljudje — seve med vožnjo v vlak ne! Ko bi bil n. pr. vsak udeleženec doplačal za vodnika eno kronico, bi bil bržkone več videl, pa manj hodil. — Sicer so pa pokazali Slovenci svojo iskreno ljubezen do evharističnega Izveličarja tudi na Dunaju. Frančiškanska cerkev je bila po dvakrat na dan nabito polna. Govori so bili iskreni, do srca segajoči, tudi

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

V.

„I šel mi je Jankič daleko na senjem, prodal je konjiča, kupil je divojku.“

Varaždinska narodna.

Semenj je bil v Mokronogu.

Vsake vrste živali so prignali kmetje na trg. Kramarji so svoje šotore postavili ob hišah. Po krčmah se je trlo ljudstva, ker je nekoliko dež šel in so tudi sneženi kosmi begali sejmarje.

Pred Šetinovo krčmo je stal mladenič v rjavih opankah. Zmrznjeno se je držal, levico je tiščal za hlačnim robom, z desnico pa držal na uzdah petero konj, različne barve, velikosti in debelosti.

Andrejčičev Primož iz Zloganja se je sukal okrog konj. Tanko palico je imel v roki in izpod polhove kučme pogledaval na različne konje pred krčmo.

Za Primožem stopi iz krčme kovač Fabjan.

„Stric, ali se spomnite naših konj? Poglejte, ali ni ta-le ravno tak, kakor je bila naša sirka?“

Kovač dvigne rep in pravi: „Prav imaš! Kdo je gospodar teh konj?“

„Moj brat, če te to kaj briga, stavec!“ oglasi se mladenič pri konjskih glavah.

„Kje pa je kupil tvoj brat to kobilo?“ vpraša kovač bolj trdo in stopi pred konja.

„Bogme, da ne vem! Jaz se malo menim za take suhe mrhe, ki komaj premikajo kosti po cesti. Pride pa kmalu gospodar in napase tvojo radovednost.“

„Sirka, ali me poznaš, sirka?“ pristopi Primož in gladi lice stari sirki. In kobila vzdigne trudno glavo ter pomenljivo pogleda zloganjskega Primoža.

„Stavim glavo, da je to naša sirka,“ reče Primož samozavestno.

„Kaj pa je za to, če je bila? Pa zdaj ni več. Ali misliš, da jo je moj gospodar ukral?“ reče fant.

„Morda jo je pa kupil tvoj brat od žužemberške Nežke? A?“ vpraša in potegne svoj obraz stari kovač.

„Kaj jaz vem! To pa vem, da je kobila prišla pošteno plačana v naš hlev.“

Sejmarji so postajali in poslušali radovedno. Vedno več jih je bilo.

„To je Vlah Mate,“ reče eden, ko gospodar stopi iz krčme. Mate je hitro presodil položaj in je začel kričati:

„Kupite, kupite, ljudje božji! Roba, da poka! Prignal sem jih sinoči iz Stubice in stavim, da nima napake, ne eden, ne drugi! Seveda, suha roba, pa ne Ribničanova! Kdor hoče priti do dobrega konja, kar po njem! Čez dva meseca ga sam ne bo poznal več, tako se bo naredil. Vse dobro, vse izborna, samo mesa na nje!“

Sejmarji so se smejali zgovornemu Mateju, ki je rožljaj s svojo turško sabljo in vihal dolge brke. Le Primož in kovač sta ostala resna in pre-

mišljevala, kako bi zastavila besedo. Ali ker je Mate rekel, da jih je šele sinoči prignal iz Stubice, si nista upala napasti hudega Vlahu.

„Ivo, hajd!“ pravi Mate.

Kakor bi trenil, skoči poganjač na desnega vranca in zapodi konja skozi množico, da je blato škropilo po konjih in po ljudeh.

„Hej, Mate, ali imate kakšnega konja za tega-le fanta?“ osrči se kovač in stopi za Vlahom.

„Kateri mu je povšeči?“ popraša brž stari Vlah.

„Tista sirka v sredi,“ odgovori kovač in pogleda ostro v oči velikemu Vlahu, kateri se je ustavil in odgovoril:

„Sirka je že prodana, saj zaarana je. Kupil jo je tisti Čeh, tisti Kinski, ki se nekaj ženi tam na hudenjski pristavi. Dejal je, da ima on ravno takega žrebca, ravno take barve, in da ga ne pusti za nobene denarje.“

„Koliko pa vendar zahtevaš, Mate?“

„No,“ odvrne Vlah in bolj hitro nadaljuje:

„Veš, starče, rajše dam nekoliko ceneje kmetu, kakor graščaku. Mene je stala kobila na mestu v Stubici trideset ranjškov, tebi pa jo dam za petintrideset. Saj veš, zastoj se ne moremo truditi. Treba otrokom vsak dan kruha.“

Vsi skupaj grede proti konjskemu sejmu. Po poti se pogode in Primož odšteje Vlahu denarje.

Tam pred sejmiščem je kmet točil pod vejo domače vino.

Mate in kovač sedeta na dolgi stol in naročita vina.

moške grče so se solzile. Manj primerno se mi je zdelo le, žehatati na Dunaju kranjske šnopsarje, katerih gotovo nobenega zraven ni bilo. — Petje je splošno zelo ugajalo in k slovesnosti mnogo pripomoglo. — Upam, da nas bodo drugo leto drugačni generali vodili v Rim.

Gospodarski del.

Gorenjski kmet nam piše: Nekateri trdijo, da so krave holandskega plemena, bele s črnimi lisami, za mleko najboljše. Zakaj se pri nas to pleme ne uvede? Na Gorenjskem je živina slična pincgavski pasmi, samo dokaj manjša. V mlečnosti se osobito odlikuje živina v Bohinju, ki je rdeče-belo lisasta, majhnega života in s posebnim mlečnim izrazom. Po neprevidnosti nekaterih živinorejskih veščakov bi bilo to izborna mlečno pleme kmalu izginilo in pustilo za seboj ničvredno pincgavsko mešanico. Želeti je, da bi se ljudje poprijeli te domače pasme, ne da bi jo križali s pincgavskim plemenom.

Čiščenje sodov. Na notranji strani soda se kaj rada naredi plesnoba in tak sod ni za rabo, ker dobi čuden duh. Očistiš ga lahko na sledeči način: Vzemi 10 litrov vode in pol kile sode ter to zmes segrej in z njo opari sod. Nato vzemi vodo, v kateri je en odstotek solne kisline, in te vlij nekoliko v sod ter jo pusti v njem nekaj ur. Sod moraš med tem časom večkrat preveliti, da pride tekočina na vse dele. Ako ni uspeha prvič, ponovi to delo. Najbolje je, da sod precej, ko je prazen, požvepljaš in potem se plesnoba ne bo prijala.

800 millionov kron puste tujci vsako leto na Laskem

Koliko more biti vreden en sam vinar? Pregovor pravi: Kdor v malem ni zvest, temu se ne da veliko v pest. Poleg nekega drugega pomena ima ta pregovor tudi ta smisel, da opominja na varčnost. — Mislimo si moža, ki bi bil živel ob času Kristusovega rojstva. Tisto leto, ko je bil Kristus rojen, torej pred 1911 leti, bi bil on dejal v brnilnico en vinar, ki bi se mu obrestoval po 4%. Čez 250 let bi bil ta vinar narastel na 181 K 27 vinarjev. Toda vinar in obresti bi se obrestovali nedotaknjeni dalje. V 500 letih bi bili vredni 3,285 900 K. Toda mi pustimo, da se vse še nadalje obrestuje in leta 1000 po Kristusovem rojstvu bi bila ta vsota že veličanska, namreč 1079,775.000.000.000 kron, torej en tisočdevetinsedemdeset milijonov in 775 milijard kron. Leta 1910 bi bila ta vsota že taka, da bi je ne mogli sploh lahko povedati.

DOPISI.

Z Bleda. Jezerska cerkev je dobila od sv. Očeta lasnoročno podpisano dovoljenje, da

„Tako znan se mi zdiš, ali nisi ti nekdanj cijazil okoli s tistim hamlastim Anzeljem, ki so ga baje Kljukčevi bratje obesili?“ izpregovori Mate in pogleduje starega kovača.

„Kajpada, kaj se me spominjaš? O to so bili časi, pa vse mine! Zdaj sem že mnogo let v brinjevski kovačnici in čakam, kdaj me bo smrt pobrala.“

„Tudi jaz sem se postaral in ne mika me več kolovratiti po svetu. Odkar mi je tista turška buča v Liki rebra preklala, nisem več za rabo. Še na konja se težko spravim. Kar ščipati me začne, kakor hitro poženem konja v tek. To vem, da sem že sedem loncev konjske masti zinazal po rebrih, pa le nič ne pomaga. Pojdemo za našimi očeti. Ti pa si še trden, Fabjan!“

Kovač se začudi, ko ga Vlah kar naenkrat pokliče z imenom.

„Trden še dosti; ali odkar me je zadnjič copernica nosila po Kleku, sem nekako oslabil in dolgčas mi prede.“

Kovač pripoveduje svojo zgodbo iz kovačnice. Vlah posluša, pa reče:

„Fabjan, živemu človeku se vse pripeti, mrtvemu pa jama. Copernica goraidol, toda vedi, da Jakec nima nobene moči, dokler ne dobi človeka, ki mu gre na led. Kolikokrat sem že videl hudiča, ki je polhe pasel, pa mi ni nič mogel!“

Mate privleče izza pazduhe nekaj v cunjico zavitega in porine kovaču v pest, rekoč: „To-le spravi! Kadar boš videl, da te hudič izkuša v podobi kakega tvojega sovražnika, kar to-le mu daj zavžiti, pa bo izkušnja odlegla.“

„O, sovražnikov pa imam jaz. Pa drugi jih imajo še več.“

„Zakaj pa nisi ti za oskrbnika na Brinjevcu? Saj si vendar dosti let tlako delal tisti gospej.“

„Ti vse veš, Mate, ti veš torej za mojega so-

se sme v njej brati vedno (kadar ni to po rubrikah zabranjeno) votivna sv. maša na čast materji božji. Izredno lepo ladjico je kupilo blejsko cerkveno predstojništvo. Ladjico je zgradil Valentin Standmann v Sattendorfu ob Osojskem jezeru in je bil za njo odlikovan na celovski deželni obrtni razstavi z veliko zlato kolajno. Dal jo je v čast Materi božji in pa iz veselja, da bo plavala po prelepem blejskem jezeru, po izredno ugodni ceni.

Križe pri Trziču. Naša dvorazrednica je bila povzdignjena v trirazrednico. Med šolskimi počitnicami se je stanovanje učiteljice preuredilo v tretjo učno sobo. Zgodilo se je to z majhnimi stroški, ker je bila šola že prvotno tako zidana, da je bilo treba le steno med sobama podreti. Tri nove peči, nova oprava za tretjo učno sobo, popolno prekritje šolske strehe in še nekaj drugih manjših popravil je stalo nekaj nad 2000 K. — Za provizorično učiteljico je imenovana domačinka Helena Oranič, za definitivno učiteljico pa je bila imenovana Karolina Zupančič. — Čeravno je bila volitev občinskega odbora že 13. junija in kljub pritožbi od deželne vlade potrjena za veljavno, vendar se ni še vršila volitev župana in svetovavcev. Dne 16. oktobra bo leto, kar so bili volivni imeniki postavljeni na ogled, pa še ne more nastopiti novi občinski odbor. Zakaj ne in kdo je kriv, povedali bomo javnosti, kadar bo začel delovati novi odbor. Prišle bodo na dan zgodbe, ki bodo razkrile, kako so gotovi ljudje skrbni za blagor občine. S temi ljudmi bo novi občinski odbor imel lahko delo, kadar bodo zahtevali, naj se takoj popravijo ceste, naj se kaj stori za vodovod itd. — Na evharističnem kongresu na Dunaju jih je bilo 23 iz naše župnije. Nihče se ne kesa, da je šel.

Tunice. Pri nas je bila razpisana učiteljska služba do prvega oktobra. Svojim očem pa ne verjamemo, ko čitamo v „Slovencu“ z dne 18. septembra, da je deželni šolski svet to mesto definitivno že zasedel z vpokojeno učiteljico go. M. Cepuder. Če je to resnica, vprašamo: Čemu se potem sploh službe razpisujejo? Čemu sta krajni in okrajni šolski svet? Varuhi deželne in občinske avtonomije, na krov!

Politični obzor.

V ogrskem državnem zboru so se zgodili zopet velikanski škandali. Ko je vstopil v zbornico Tisza, je opozicija grozovito začela piskati in trobentati. Hrup je veljal še bolj Lukacsu, kakor Tiszi. Lukacsu so obkladali poslanci opozicije z najgršimi priimki. Tisza je večkrat prekinil sejo, a hrup je bil vedno večji. Policija je začela iz zbornice s silo nositi poslance, ki so bili kakor divjaki okrog sebe in nekateri se onesvestili. Zadnji poslanci opozicije z grofom Apponyjem vred so šli sami ven, a morala je oditi poprej policija iz zbornice. Opozicijski poslanci so šli na posvetovanje v hotel. Drugi dan je šla opozicija korporativno v zbornico. Ko sta vstopila grof Tisza in Lukacs, so nasprotniki začeli trobentati in ju psovati. Velik ropot so delali poslanci, ki so s palicami tolkli po pultih, Huszar je vlekel velikansko harmoniko. Ko je hotel govoriti trgovinski minister Beöty, je zaklical poslanec Zborai: „Ta je tudi šuft iz Tiszove garde!“. Beöty je skočil nad Zboraja in mu je dal klofuto. Poslanci opozicije pa priskočijo in minister je dobil pet klofut. Nastalo je splošno rvanje med poslanci. Prišla je policija v zbornico in opozicija, ki se je prejšnji dan z vso silo branila, je molče odšla. Vladna večina je potem iz svoje srede izvolila delegate. — Dogodki v ogrski zbornici kažejo, kakšna korist za človeštvo je parlamentarizem. Grofi se tepo in grizejo v prste kakor pri nas kmečki fantje.

Budimpešta. Pri socijalnodemokratskih izgredih je bilo 240 oseb zaprtih in 24 težko ranjenih. — Izključenih je iz zbornice 50 poslancev za 30 sej in 10 poslancev za 15 sej.

Na Ogrskem je veliko prostozidarskih lož, v katerih se vedno govori o svobodi, zato je pa v deželi malo svobode. V državnem zboru vlada večina brezobzirno. Večina ima po modernih nazorih seveda vse pravice, tedaj ima tudi pravico poljubno diktirati postave in poslance manjšine pometati iz zbornice. Da bi se nemadarskim narodom podelila kakšna pravica, o tem ne more biti govora. Madjarski grofje tudi nočejo nič slišati o splošni volivni pravici. Socijalni demokratje čutijo da je pri teh zmedah v zbornici prišel čas, da po svoje s silo in demonstracijami po ulicah nastopijo za splošno volivno pravico. Razmetali so tedaj ponoči v Budimpešti po ulicah 200.000 listkov, na katerih se sociji pozivljajo k demonstracijam. Dne 18. t. m. zvečer je začelo demonstrirati okoli 2000 delavcev in dijakov, katere je sprejela policija z orožjem. Vojaštva je nastopilo 5000 mož. Promet je bil ustavljen, trgovine zaprte, svetinice od demonstrantov porušene, pri narodnem gledališču je prišlo do boja med 3000 demonstranti in med policijo. 15 oseb je bilo težko ranjenih.

Delegacijsko zasedanje se prične prihodnji ponedeljek. Na vrsto pridejo razne zadeve, ki se tičejo vse monarhije. Posebno razmere na Balkanu, kjer je vse napeto, zahtevajo resnega posvetovanja. Zunanji minister grof Berchtold bo podal poročilo o položaju v zunanji politiki. Angleška dela na to, da bi se proti trozveži Avstrije, Nemčije in Italije dobil s pomočjo Rusije in Francoske močan protiutež. Zato bodo avstro-ogrski delegati primorani ozirati se na zahteve vojnega ministra Auenberga in dovoliti izredne kredite za vojno upravo. Ogrji bodo brez dvoma zopet silili na to, da bi se tudi v vojaških stvareh ogrska država pokazala bolj samostojno. Jugoslovanski delegati bodo morali trdno skupaj držati in imeti pred očmi ne-le po vitezu Bilinskem zamotane interese Bosne in Hercegovine, ampak tudi kričeče razmere na Hrvaškem, da ne bomo Jugoslovani vedno stekali pod nemško-madjarskim jarmom. Zanašamo se na modrost naših odposlancev, da bodo znali pravo zadeli v teh sicer težavnih, pa za bodočnost našega naroda odločivnih trenutkih. Cesar bo pozdravil delegate s posebnim nagovorom.

Ladja „Viribus Unitis“ je poizkušnjo izvrstno prestala in dosegla hitrost 23 milj in pol.

V Gradcu so pri volitvah v občinski svet zmagali socijalni demokratje v tretjem razredu s 120 glasovi večine.

Belgrad. Ministrstvo je preklicalo prepoved glede izvoza žita iz Srbije.

Nemška mornarica je imela v Severnem morju manevre s 118. ladjami in 32.000 možmi.

Na Balkanu so strune še vedno napete. Ob črnogorski meji so boji med Malisori in Turki. Turki streljajo tudi s topovi. V Črnogoro prihajajo albanski ranjenci, ki pripovedujejo, da so Turki vedno premagani.

Japonski general Nogi, ki je vzel Rusom Port Artur, se je tisti čas, ko so odpeljali truplo rajnega mikada k pogrebu, usmrtil z mečem, njegova žena pa z bodalom. Pravijo, da sta oba darovala svoje življenje po načelih ondotne vere na čast umrlemu mikadu.

Novičar.

Katoliško politično društvo za radoljski okraj ima svoj občni zbor v nedeljo dne 29. t. m. ob pol 4. uri popoldne v stari šoli na Bledu. Poročala bosta na zboru gg. poslanca Ivan Piber in vitez Jos. Pogačnik.

Letošnja glavna skupščina „Slovenske Straže“ se bo vršila v nedeljo dne 13. oktobra v „Narodnem domu“ v Mariboru. Zastopniki podružnic in prijatelji „Slovenske Straže“, ki pojdijo v Maribor, naj to takoj po dopisnici naznajo v Ljubljano, da jim bo moglo vodstvo „Slovenske Straže“ preskrbeti znižano vožnjo.

Za dopolnilno deželnozborsko volitev v Ljubljani, ki bo prihodnji torek, je Slovenska Ljudska Stranka postavila za kandidata pasarja in hišnega posestnika Ivana Kregarja in deželnega komisarja dr. Lovra Pogačnika. Na dobro obiskanem shodu zaupnikov je oba

GORENJEJC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnštvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnštvo naj se blagovoljivo pošilja naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Slomšku — slava!

(Govoril pri Slomškovi slavnosti 24. septembra c. kr. višje gimnazije v Kranju dr. Iv. Pregelj.)

Dvojno slavje praznuje letos slovensko šolstvo: spomin smrti in spomin rojstva, jubilejno petdesetletnico spomina Slomškove smrti in jubilejno sedemdesetletnico Slomškove knjige: „Blashe ino Neshiza“. Pomembni točki v zgodovini slovenske šole in vredni, da postojajo za hip oči in se srce ogreje ob spominu na moža, ki je s svojo osebo in s svojim življenjem, z vzgledom in pismom gorel in delal na polju šole in mladinske vzgoje.

Rodil se je Anton Slomšek 26. novembra 1800 na Slomu, selu v ponikovski župniji na Spodnjem Štajerskem. Njegov prvi učitelj je bil kapelan Pražnikar, ki je tudi posredoval pri očetu, da je dal sina Antona v celjske latinske šole. Od l. 1814. študira Slomšek pod duševnim vodstvom prof. Zupančiča v Celju in dokonča v enem letu dveletni modroslovni tečaj v Senju, kjer se nauči hrvaščine in laščine.

„Kdor jezik ljudi pozna, tudi njih srca pozna, je pri njih kakor doma!“

L. 1821. gre Slomšek iz lastnega nagiba v celovško bogoslovje, kjer se poleg svojih študijev vneto bavi s slovenščino in te celo svoje tovariše uči. L. 1824. ga posvetijo v duhovnika; nato kaplanuje pri sv. Lovrencu na Bizelskem, kjer ustanovi nedeljsko šolo, in pri Novi cerkvi pri Celju. L. 1829. ga pokličejo za špirituala v celovško semenišče. Tu deluje književno, vspodbuja in vodi vzgojno slovstvo mladih bogoslovcev, uči uradnike slovenskega jezika in jim daje od oblasti priznana izpričevala sposobnosti. L. 1838. mu podelijo ko dekanu nadžupnijo Vuzenico, l. 1844. ga imenujejo kanonika in šolskega „ogleda“ v Št. Andražu. L. 1846. postane Slomšek, nekaj

mesecev sem celjski opat, labodski škof in se ko tak preseli iz Št. Andraža v Maribor, kjer umrje 24. septembra 1862.

Slomškovega dela in življenja najznačilnejša poteza je ta, da je vse, od Boga mu dane duševne darove osredotočil v en namen, en smoter, smoter brezprimerne skrbi in ljubezni in najpožrtvovanejšega dela za vzgojo slovenske mladine in slovenskega ljudstva. Njegova osebnost stoji pred nami velika in lepa podoba soglasja med učiteljem in možem, velika in lepa slika harmonije, ki je pri tolikih velikih možeh ne najdemo. Slomšek je velik, ker je sam vzoren, ker je njegova življenjska naloga vzor in ker je vzorno njegovo dejansko stremiljenje za vzornim smotrom.

„Kriva vzgoja otrok je slabih časov mati!“ domisli po svetopisemsko Slomšek in se vpreže v dosmrtno delo in gori za dobro vzgojo. „Hočeš druge vneti, moraš sam goreti!“ Te svoje ognjevitosti vstrajnosti ne izgubi nikoli, on, ki je doživel sam v sebi resnico, da: „Le iz zvestobe raste blagor!“ Zvestoba, to mu pomeni vstrajnost in ljubezen do spoznane naloge. Marljivost, ki je Slomšku prirojena, mu narekuje najtrše obsodbe lenobi: „Lenoba je vseh grdob največja grdoba!“, in pa tihi klasično preprosti „quos ego“: „Tomaž, se dela bojiš, — glej, kaj dobiš!“

Stopnjevale, v vseh širjih krogih se giblje vzgojno delo Slomškovo. Od učitelja svojih tovarišev - bogoslovcev se povspne do poučevanja uradnikov, od tu započne težavni pouk na nedeljski šoli in najde najvišje priznanje in zaupanje pri spisovanju in izdajanju slovenskih šolskih in vzgojnih knjig. Ta debela dekada Slomškovih knjig je najlepši dokaz njegove

požrtvovavne marljivosti in sposobnosti za šolskega „ogleda“.

Svoje moške dobe najlepši literarni sad pa utrže Slomšek v Celju l. 1842. s svojim delom: „Blashe ino Nežica v nedeljski šoli, učitelam ino učencam za pokušno.“ Z „Drobtinicami“, namenjenimi učiteljem in učencem, starišem in otrokom, nadaljuje Slomšek svoje delo v okvirju širje šole, šole za narod. Slomšek ni več samo slovenski Pestalozzi, Slomšek je že slovenski Gellert, podoben mu po prikupljivosti ritmičnega govora in blagovročnosti stikov, kakor po vzgojni nežnosti svojih pesmic, basni in pripovedk.

Toda Slomšek je stopil še korak dalje. Z dalekovidnim razumom je zasnoval idejo „Družbe sv. Mohorja“, našega največjega narodnovzgojnega zavoda. In to je letos že tretji jubilej, tičoč se Slomškovega življenja: šestdesetletnica ustanovitve Družbe sv. Mohorja v l. 1852.

Jubilej dvoje rojstvenih let in enega smrtnega dne!... Slomšek pravi: „Kdor modrega moža hvali, ga žali!“ Mi ga ne bomo samo hvalili, mi ne bomo samo hvaležni njegovemu spominu, mi hočemo trud in jedro njegovih del spoznati, naučiti se iz njegovih knjig one življenjske sile, one življenjske modrosti, ki je prevečala njega in ga usposobljala, da je po petdesetih letih uspeh njegovega dela in življenja v Slovincih večji od njegove slave!

Slomškovega delu slava!

Iz delegacij.

Delegaciji je naš cesar slovesno otvoril s prestolnim govorom, v katerem je poudarjal prijateljsko razmerje naše države do vseh velevlasti in rekel, da zlasti trozveza pospešuje ohranitev miru. Predsednik avstrijske delegacije poslanec

PODLISTEK.

I. P.:

Odlomek.

Lep, mlad in bogat fant! Koliko oči se je poželjivo oziralo ob nedeljah za njim, ko je stopal po vasi! Koliko mladih dekliških src je vstrepetal, če so se njegove orlovske oči ozrle po njih! Kot mlad orel je bil. Ponosen in lep, pa močan kot malokdo. Tak je bil Ivan pri delu doma in pa ob nedeljah na vasi.

Lepi večeri mu niso dali, da bi ostajal doma. Zapel je na vasi tako, da so trepetala srca v nizkih čumnatah kmečkih hiš.

Izbral si je deklet, lepo med dekleti, kot je bil on med fanti. Dolgo sta skrivala mlado ljubezen in komaj bi bila prišla na dan, da ni nekega večera Ivanov oče stopil fantu na pot, ko je hotel prebrestiti potok za hišo in se podati onstran vode pod okno žagarjeve hčere.

Tisti večer je bil odločilen. Samo par očetovih besedi in sklep je bil storjen. Je bil pač oče tak, kot so stare trde gorenjske korenine.

„Ne, in nikdar ne! Drugače od hiše in doma ne bo nikdar tvoji!“

Tri tedne po tistem večeru so oklicali Gorčevega Ivana s hčerjo bogatega posestnika iz sosednje fare. Še tisti večer pa je stal Ivan zopet po dolgem času pod oknom žagarjevega dekleta. Ni ga pričakovala — pa mu je vendar odprla okno. Prišla je celo na dvorišče, ker jo je Ivan tako lepo prosil, Ivan ji je zopet govoril o ljubezni. Povedal ji je, da je ne pozabi nikdar.

Vzeti je pa ne more, ker bi mu oče tega nikdar ne pustili.

Mirno ga je poslušala; niti ena solza ji ni kanila po lepem obrazu, niti ena žal beseda ji ni prišla iz ust.

Potem jo je zaprosil, da naj mu vrne prstana, ki ju je dal pred meseci.

Takrat pa je vskipelo v nji. Iz globočine ranjenega srca so ji vrele zaničevavne besede do fanta, ki iz bojazni, da ne izgubi domačije, jemlje v zakon deklet, katerega ne ljubi.

„Prstana hočeš!“

Snela ju je raz prsta. Še predno se je Ivan prav zavedel, je stopila ktnali ob drvarnici in položila na njo prstana.

„Na ju!“

Dvignila je sekiro in razdrobila zlata obročka.

„Ne boš jih imel ne ti, ne jaz!“

S tem bi se lahko končalo pripovedovanje o dveh mladih srcih. Navadna povest, ki se dogaja pod našimi gorami zelo pogosto.

Zelo žalostno bi bilo slišati, ako bi se končalo to pripovedovanje tako-le: V ponedeljek po tretji nedelji potem je bil Ivan poročen z bogato hčerjo bogatega moža. Tisti večer, ko je pripeljal na svoj beli dvor mlado in bogato ženo, pa je prinesla voda potoka pod njegovo žago truplo mladega, pa revnega dekleta. Stari žagar jo je našel zjutraj ob zatvornici, ko je stopal proti žagi. Ivan je zvedel žalostno novico še na poročni dan.

To bi bil odlomek za povest.

Ampak naša gorenjska dekleta niso taka!

Tisti dan, ko je pripeljal Ivan bogato ženo na beli dvor, se je začela igrati žaloigra tega doma. Tisti dan je pod nizko streho uborne kočje zaplakalo v neizmerni bolesti varane ljubezni srce najlepšega dekleta v vasi. Odigrano je bilo zadnje dejanje žaloigre pod streho nizke kočje, pričelo pa se je prvo v domu Ivana Gorca...

* * *

Ob času ajdovega cvetja sta se še večkrat srečala in se pozdravila. Nič jeze in nič sovraštva ni bilo v njenem srcu. Mirno in ponosno je šla mimo njega, in če jo je ogovoril, mu je dala prijazno besedo. Čimbolj je propadal na znotraj vsled težkega družinskega življenja njegov beli dvor, tem bolj so bile prijazne njene besede. Ampak vedno, ko je šla mimo njega, se je lesketal v njenih očeh odsev tistega večera, ko je zdrobila zlata obročka in mu zaklicala:

„Ne boš ju imel ne ti, ne jaz!“

In njemu se je zdelo, da mu govore njene oči:

„Ne ti, ne jaz... srečen!“

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

VI.

„Vlahi so bili divji ljudje, ki so prinesli s sabo nekaj usodnih navad iz pustega, brezpravnega življenja turških gospodov.“

Dimitz, Gesch. Krains, IV. 136.

Nedaleč za cerkvico sv. Miklavža v Gornjancih je bival v svoji kolibi Vlah Mate. Čepel je na zapečku in glava mu je visela navzdol. Težko je dihal, bolečine so mu pačile obraz in moči starega vijaka so pojemale.

Dobernig je bil poprej cesarja pozdravil z laskavimi besedami in enako tudi predsednik ogrske delegacije.

Zunanji minister grof Berchtold je govoril o položaju na Balkanu in o svojem prizadevanju, da bi se ondi ohranil mir. Italijanski časopisi so bili z izvajanjem grofa Berchtolda izredno zadovoljni. Istotako so hvalili Berchtolda, ki je močno poudarjal trozvezo, tudi nemški časopisi. Francozi in Rusi se pa držijo rezervirano in le poudarjajo, da hoče Avstrija z vsemi silami zadušiti na Balkanu vsako slovansko gibanje.

V vojnem odseku avstrijske delegacije, kjer predseduje dr. Šusteršič, je govoril poveljnik mornarice grof Montecuccoli in je obžaloval, da je v proračunu svola za mornarico prenizka. O ladji „Viribus unitis“ je povedal, da je ladja popolnoma pravilno zgrajena. Izrazil je željo, da naj bi Avstrija imela še več drednotov. Govorilo se je tudi o tem, da bi se prepovedalo metanje bomb iz zrakoplovov ob času vojne, toda omenilo se je, da se to metanje bomb more odpraviti le po mednarodnem dogovoru.

V vojnem odseku ogrske delegacije je razložil vojni minister Auffenberg svoje načrte in omenil, da se določeni program za vojsko in mornarico točno izvršuje. Povedal je vojni minister tudi, da naši topovi ostanejo bronasti in da se ne namerava napravljati jeklenih.

V zunanjem odseku ogrske delegacije se je omenilo, da se je v zadnjem času vnanji položaj poslabšal. Več govornikov se je ogrevalo za bolj prijateljsko razmerje med Avstro-Ogrsko in Rusijo.

DOPISI.

Iz Olševka. Lansko leto nam je suša uničila poljske pridelke, letos pa moča dela na polju in na travnikih neznansko škodo. Žito ni dajalo veliko, otava nam je napol segnala, krompir postaja črn, ajdo nam je večinoma končala slana, ker je sneg tako zgodaj zapadel po bližnjih gorah. Za kmete je to tem hujše, ker smo morali ajdovo seme drago kupiti, sedaj pa ajdovih žgancev ne bomo mogli jesti. — Dne 9. t. m. se je poročil Alojzij Logar z Marico Nagličevo. Oba sta člana Izobraževalnega društva. — Francu Juvanu se je konj splašil, ko je šel kupovat češplje. Koleselj se je razbil, gospodar si je zlomil desno nogo in drugi, ki so bili na vozu, so se poškodovali.

Cerklje pri Kranju. Nekdo je vohal, ali bi se dobilo pri cerkljanski hranilnici kaj na posodo. Ker je prisluškoval od vseh platij in menda nazadnje slišal, da ne bode nič posojila — ker daje posojilnica samo pridnim in varčnim gospodarjem — se je izvalil v „Svinjskem domu“ napad na g. župnika radi poprave župnišča. G. načelnik požarne brambe v Cerkljah gotovo

dobro tega pozna posojiljemavca. Ravno tako dobro pozna on tudi tistega alkoholika, ki je nedavno pogoltnil 18, reci: osemnajst steklenic piva eno samo popoldne, in jih je dotični plačal šele tedaj, ko je prišel na večer njegov rešitelj in mu dal na posodo nekaj papirja.

Cerklje. Kakor mačka mlade, tako prenašajo tukajšnji liberalci, ki slučajno načeljujejo ognjegasni brambi, svojo prireditel, za katero so dali tiskati svoja vabila v liberalni kranjski tiskarni. Prvotno so se zmenili, da prirede svojo „komedijo“ dne 8. septembra. A Matevžev Ivanče je drugače ukrenil. Na dnevnem redu so imeli seveda tudi ples. Križ pa je, če načelnik ne bi mogel plesati, ko je prišel ves šepast od vojaških vaj. Naredimo torej „komedijo“ 15. septembra. A glej spaka! ti „preklicani klerikalci“ so nam zmešali štreno, ker so napravili krasno vspelo evharistično slavnost isti dan. In tekali so dne 8. septembra Tomažek, Borštink in Ambražev Francelj vkljub svoji šepavosti gorindol po Cerkljah. Na pomoč jim je prihitel na večer še sivi Babič z Brnika. In skovali so laži za „Svinjski dom“ in udrihali zoper g. župnika, kakor bi moral ta zaprositi za cerkvene slovesnosti liberalce dovoljenja. Sedaj so se pa ojunčili, da „neodložljivo“ dne 6. oktobra svojo „komedijo“ izvrše. Nam je to čisto prav. Samo priporočali bi pa vsem tistim, ki se nameravajo udeležiti komedije, naj zaprosijo načelnika požarne brambe, da bi jim tudi pokazal svoj vzorni hlev in za uporabo pri kakem požaru vedno v hlevu na razpolago stoječi konjski živali.

Cerklje. Prireditel požarne brambe v Cerkljah dne 6. oktobra ima na sebi pečat liberalizma. Ples in liter nista bila še nikoli „Bogu v čast in bližnjemu v pomoč“.

Iz Tržiča. Ponedeljkova „Zarja“ je priobčila zopet za svoje tržiške bravce otročarijo, kakršne prinaša po navadi danzadnem. Dopisnik se hujuje nad tem, da je nekdo svojemu tovarišu dal dober nasvet, naj nikar ne čita „Zarje“. Taki pametni nasveti silno bodejo znanega Jožka, ki se na vso moč trudi, da bi se širila umazana cunjia med delavci, pa ima tako slabe uspehe. Kako bi tudi mogel ta list, ki se imenuje delavski, ugajati pametnemu delavcu, ko ne prinaša ničesar drugega, nego napade na razne neljube mu osebe, pa naj si bode duhovnik ali delavec, če le ne trobi v „Zarjin“ rog. S takimi nerodnimi, da ne rečemo nesramnimi napadi se pač ne rešuje delavsko vprašanje, še manj pa pomaga delavskemu stanu. Na razne oslarije v tem dopisu ne odgovarjamo. Delavci, sotovariši, proč od rdečih zapeljivcev v jugoslovansko strokovno organizacijo in mirna Bosna!

Gospodarski del.

Premovanje goveje živine v Cerkljah se je vršilo v prisotnosti zastopnikov vlade in dežele dne 25. septembra. Prignali so lepo živino pincgavske pasme iz občin: Cerklje, Smlednik, Senčur, Predvor, Hrastje, Št. Jošt, Kranj, Naklo, Predoslje, Stražišče, Mavčiče, Voglje, Kaplja Vas, Klanec, Križ, Lahoviče, Mengeš, Moste,

Nasoviče, Podgorje, Zalog, Tunjice, Vodice. Telic je bilo 75. Prvo premijo je dobila telica Janeza Cimžarja iz Vasice. Krav se je naštel 62. Prvo premijo je dobil Janez Bučar s Police v znesku 40 K. Izmed obdarovanih bikov v znesku 50 K prve premije je bil pa posestnika Janeza Nagliča i. Sp. Brnika. Poleg teh je bilo obdarovanih še 13 krav, 10 telic in 7 bikov. Opazilo se je pa, da se je prignalo premalo živine na premovanje. Gotovo je vzrok dosti dela, katero imajo sedaj vsled neprestanega deževja kmetje na polju. Gospod nadzornik Legvart je v svojem končnem nagovoru omenjal, da je živinoreja tekom zadnjih šest let dokaj napredovala v teh krajih, in je vspodbujeval živinorejce k še večjim vsemhom. Molčati pa seveda ne smemo, kar je vredno graje, da so prignali nekateri povsem neosnaženo živino na okrašeni živinski prostor, in to taki, o katerih se ne bi bilo pričakovalo. Da je bila živina teh z grajo obdarovana, je samoobsebi razumljivo. Malo čudno je tudi bilo, da se je pripeljal g. državni poslanec Demšar zadnjo uro na prostor premovanja.

Deželna živinorejnica. Dežela je vzela v najem Kodelijev posestvo pod Ljubljano, ker se je g. baron preselil v Afriko. Na Kodelijevem bo prisilna delavnica imela veliko živinorejo. To je pametna misel, v agrarnem oziru vse hvale vredna, pa tudi na vzgojo prisiljencev bo to dobro vplivalo. Mlekarski nadzornik Legvart in kontrolor Pavločič sta kupila v Švici 35 krav.

Na deželni kmetijski šoli na Grmu priredi dež. odbor Kranjski štirimesečni živinozdravstveni tečaj za prvo pomoč pri nezgodah in za porodništvo goveje živine od 15. novembra 1912 do 15. marca 1913. V tečaj se sprejme 12 vsaj 18 let starih učencev kranjskih kmečkih posestnikov ali njihovih sinov. Opoldansko hrano bo preskrbela kmetijska šola na deželne stroške. Učenci dobe vrhutega mesečno po 15 K podpore. Kolka proste, lastnoročno spisane prošnje, katerim je priložiti krstni list, je vložiti najkasneje do 15. oktobra 1912 na deželni odbor kranjski v Ljubljani. V prošnji naj se tudi navede, katero šolo je prosivec obiskoval.

Čebelarškega shoda v Moskvi se je udeležilo 600 čebelarjev, in sicer 200 Rusov, 320 Bolgarov, 34 Srbov, 32 Čehov, 4 Rusini, 3 Hrvatje in 0 Slovencev. Prihodnji vseslovanski čebelarski shod bo v Pragi 1. 1913. in 1. 1914. bo shod v Zagrebu.

Politični obzor.

Ogrski opozicijski poslanci so prišli na Dunaj v delegacijo uganjat komedije. Hiša je bila zastražena. Ker pa ta hiša, dasiravno stoji na Dunaju, spada pod ogrsko državo, zato je niso smeli stražiti avstrijski policaji. Zastražena je bila od ogrskih pandurjev. Ko je grof Karoly zavpil v dvorano: „Protestiramo proti nezakoniti delegaciji!“ je nastal ropot in kmalu je bila opozicija vržena od pandurjev na ulico. Ko so se izgnani poslanci vrnili z Dunaja v Budimpešto, so socijalni demokratje mogočnim grofom v velikem številu prišli naproti in jim klicali „Eljen!“

Poleg sebe je imel lonec vode, s katero si je umival onemogle ude.

Skoro nag je čepel na zapečku in brisal s prteno cunjjo zamazano kožo. Tako je bila namreč navada pri nekdanjih Vlahih, da so si sami umivali, predno so prestopili prag večnosti. To pa za to, da so se mogli, kakor so rekli, „prav zali pokazati se pred Bogom Očetom, Sinom in sv. Duhom“.

Stari Mate je umiral — — —

Žena in otroci so se zbirali v hiši in sosed mu je govoril slovo:

„Pogum imej, Mate! in junaško zri v obraz smrti, katere se nisi bal v življenju. Angelj ti pride naproti, s tvojo slavno sabljo v roki, nadangelj Mihael ti prinese v skodelici samih cekinov, ki si jih odnesel Turkom, zakletim sovražnikom krščanstva. Vsi konji in kobile, ki si jih ugrabil, ti pridejo naproti, vse ovce in telca, ki si jih otel, te bodo pozdravljala in ne majhno bode število glav, ki si jih sovražnikom posekal v življenju. Tvoja čast bode velika, tvoj glas bo neminljiv, tvoja dela bodo slavili še pozni rodovi.“

Tako je tolažil mladi sosed umirajočega Vlahu. Otroci so se gnetli okrog starega Mateja, žena Petka mu je dvigala težko glavo in brat Ivo ga je položil na slamnato posteljo.

Še je dihal stari Mate, še je momljajl nerazumljive besede, kakor bi jih bil prinašal veter iz daljne pustinje.

Oči so osteklenele, sapa je ponehaval, prsi so se umirile. Mate je umrl.

Na sneženi zemlji, v sredi hoste, so izkopali grob in zagrebli vanj pokojnikovo truplo. Kos kruha in srebrn denar polože poleg njega, vrh

glave in nog pa navale velike kamene, da ne bi prišel volkodlak in oskrnil trupla rajnega Vlahu.

Velika je bila gostija po starem Vlahu. Kar je Matejeva hiša premogla, vse je moralo na dan. Velike vreče ukradene moke, celi bohi prignanih prešičev, dva velika soda prigoljufanega vina, vse je prišlo na težko obložene mize.

Vlahi so jedli, pili in se gostili. Ko je pa že zasinil osmi dan, tedaj je vlaški pop pel velike bilje in opravil dolgo opravilo za ranjkega dušo.

Gostje so se razhajali. Petka je vrgla vrečo čez ramo in šla na beračenje. Ivo je pa poprodal vse ukradene konje ter jo mahnil v dolino.

Zima je bila mrzla. Sneg je ležal na Gorjancih, pa tudi po dolini je bilo belo.

„Mate je odšel po zaslužen plačilo, ni ga več. Bodi zdaj ti naš gospodar,“ reče Petka svojemu spremljevalcu.

„Najstarejši sem, torej mi pristojta gospodarstvo. Toda samec sem in neveste nimam,“ odvrne Ivo. Petka ga pogleda z zapeljivim očesom, zamahne po livotu s svojo prazno vrečo, ki jo je imela na rami, pa pravi:

„Ivo, v adventu so zrele preste, pred pustom pa neveste. Kaj boš premišljeval? Deset let sva narazen, pa ne ustrašim se nobene devojke. Dajva se poročiti.“

Ivo je molčal. Res je vedno rad imel prijazno Petko, toda tega ni mislil nikoli, da bi ona kdaj bila njegova žena. Zato ji je hladno odgovoril: „Petka, jaz nisem záte. Žene me želja, da bi šel na jug.“

Petka takega odgovora ni pričakovala. Vgriznila se je v ustnico in jezno rekla: „Le hodi svoja pota, Ivo! Prorokujem Ti, da ne boš srečen.“

Še danes boš prišel v veliko zadrego in me klical na pomoč. Smejala se Ti bom, Ivo!“

Molče je šel Ivo nekoliko v drugo stran. Petka pa se je urno spustila navzdol in kakor mlada deklica skakala čez drn in strn.

Tema se je delala, a mesec je zasvetil. Sneg je hreščal pod stopali.

„Ha-lo, brodnik!“ kliče ob Krki Vlahinja.

Brodnik se je počasi primajal iz lesene kolibe in zvedavo ogledaval nakičeno Vlahinjo. Ko pa odpne čoln, da bi odrinil, začuje drug glas:

„Počakaj, stari!“

Brodnik se ozre, držeč se z roko za leseni klin, za kateri je bil čoln priklenjen.

V čoln skoči Ivo.

Brodnik hitro vesla, kakor bi se bal, da ga bo Trdoglav potegnil v Krko s čolnom vred. Petka in Ivo molčita, kakor bi se ne poznala. Tudi je Ivo že preoblečen. Na hrbtu ima brento.

Brodnik privesla h kraju. Ivo skoči iz čolna in hitro odrine po poti dalje.

„Čuj, Jošt, pridem še nocoj nazaj!“ še zakliče brodniku. Petka plačuje brodnika, pa poprašuje:

„Kdo je ta človek?“

„Zdi se mi, da prodaja smolo,“ reče brodnik.

„Meni se zdi sumljiv človek in skoro si ne upam dalje.“

Zaspanemu brodniku se razveže jezik.

„Ce te je strah, pa prenoči pri meni,“ reče in oči se mu zažare.

„Skoro da te poslušam. Kar obrni!“

In Petka se vrne z brodnikom na ono stran Krke.

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovoljno pošilja naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Pred vojno na Balkanu.

Vse druge novice je potisnilo v ozadje poročilo, da so se Bolgarija, Srbija, Črna Gora in Grška odločile, napovedati Turčiji vojno. Zadnji povod k temu resnemu koraku je dala Turčija, ki je začela zbirati veliko vojsko ob bolgarski in srbski meji in ki je zasegla srbske vojne potrebščine, ki so prišle po morju v Solun. Srbija je zahtevala od Turčije, da mora tekom 48. ur pustiti vojne potrebščine, da gredo naprej na Srbsko, ali pa nazaj v Marseille. Turški ministrski svet je srbsko zahtevo odklonil.

Te dni bodo vse združene balkanske države izročile Turčiji ultimatum. V njem bodo zahtevale samoupravo Makedonije, Odrina, Stare Srbije, Sandžaka, Epira in Tesalije. Rok bodo določile na 48 ur.

Z vso naglico se vse štiri države pripravljajo na vojno. Tudi Turčija je mobilizirala vse armadne zборе, razen anatolskega na ruski meji. V Makedoniji je Turčija zbrala 300.000 mož. Izgovarjala se je Turčija v dopisih na vevlasti in na balkanske države, da ne misli nikogar napasti, da je bila le vsled mobilizacije balkanskih držav prisiljena, odrediti splošno mobilizacijo turške armade, in da tedaj odklanja odgovornost za vse prihodnje dogodke. Vse turške trgovske ladje v Črnem morju so dobile povelje, da naj se takoj vrnejo v Carigrad.

Grški kralj je bil telegrafično poklican iz Kodanja domov. Na Dunaju je kralja obiskal cesar Franc Jožef v hotelu „Bristol“ in se je z njim pogovarjal tri četrt ure. Mobilizacija bo naglo gotova. V kratkem času bo v Tesaliji in Epiru 125.000 mož. Prestolonaslednik Konstantin bo glavni poveljnik grške vojske.

Pred kraljevo palačo v Belgradu se danes vrše velike manifestacije. Množice burno

pozdravljajo kralja Petra in princa Jurija. Na srbskih železnicah je ustavljen ves tovorni promet, vozi se le vojni material proti meji. Prijavljajo se v velikem številu prostovoljci za vojsko in se jih mnogo pričakuje tudi iz Rusije. Trideset vlakov vojaštva je že odšlo na mejo. Princ Jurij, bivši prestolonaslednik, je došel v Belgrad. Na nekaterih krajih Stare Srbije je prišlo do krvavih spopadov med srbskim prebivalstvom in turškimi orožniki. Turške stražnice ob meji in mostove so Srbi razdejali. Veliki most čez Donavo med Belgradom in Semlinom je zastražen. Iz Francije poslano orožje za Srbijo uprava ogrskih železnic noče prevzeti. Baje stoji 18 železniških voz, naloženih z vojnimi potrebščinami, v Brucku. Iz Carigrada je odpotoval srbski vojaški ataše v Belgrad.

Črna Gora ima pripravljeno vse vojaštvo in se vrše že praske s Turki ob mejah.

Bolgarija dobiva orožje in streljivo od avstrijskih tvrdk. V Bolgariji je navdušenje za vojno velikansko, četudi Bolgarija nima brodnjaka, ki bi se merilo s turškim. Oglasilo se je že 20.000 prostovoljcev. Tudi Rusi se oglašajo. Bolgarski dijaki se vračajo iz Avstrije domov. Srbski konjeniki so se pridružili bolgarskim. V malo dneh utegne že biti večja bitka blizu Odrina ali pa v okolici Plovdiva. Rumunski pa Bolgarija ne zaupa veliko in ima proti nji zastraženo mejo z dvema divizijama. Socijalisti so napravili v Sofiji demonstracijo proti vojni. Množica jih je napadla in na mestu umorila tajnika socijalno-demokratske stranke Vlasova. Sboranje je sklicano k izrednemu zasedanju, da potrdi izjemno stanje, ki je razglašeno po vsi deželi, in da dovoli izdatke za armado, ki so nastali vsled mobilizacije.

Na vseh borzah so kurzi vrednostnih papirjev silno padli, posebno velika panika je na borzi

v Carigradu. Srbi in Bolgari so iskali pri pariških bankirjih na posodo denarja za vojno, pa ga niso dobili, ker je francoska vlada naznanila bankirjem, da naj ga ne posodijo.

Za slučaj vojne na Balkanu bodo mogle postaviti na bojišče vojakov: Bolgarska okoli 600.000, Srbija 300.000, Črna Gora 50.000 in Grška 180.000 mož. Turčija ima vojaštva 1.400.000 mož, toda skoraj polovico jih je za boj neizvežbanih, ali pa morajo braniti obširne meje cesarstva.

Avstrija je na vse pripravljena. Mobilizacije sicer še ni odredila, pač pa je cesar na Dunaju imel posvetovanje s komandanti avstrijskih armadnih zborov. Doslej Avstrija na Balkanu le gasi.

DOPISI.

Predoslje. V ponedeljek popoldne se je ponesrečil v Predoslju devetletni fantek Tinko Rozman, po domače Pominjekov. Padel je na vrtu kravo in si je v neprevidnosti ovezal vrvi okoli pasu. Krava ga je podrla na tla, ga vlekla za seboj, med tem ga je večkrat pohodila in ga potegnila za seboj celo v vodo. Mati je na otrokovo vpitje hitro pritekla na pomoč, mu odrezala vrv in ga nesla v hišo — a fantek je vsled dobljenih poškodb med potjo v njenem naročju izdihnil. Bil je ljubezniv in pobožen deček.

Cerkije pri Kranju. Dopisnik „Gorenjca“ z dne 28. septembra je prezrl še enega „silnega junaka“ v Cerkijah. Brihtni učitelj Lapajne je to. On je tisti, ki ima „krasne prostore“ (glej „Svinjski Dom“ št. 37), v katerih boče požarna bramba priredila svojo „komedijo“. To je tisti Lapajne, ki bi prodal rad lesene Vavkove bajte za drag denar „kmetu, ki komaj gara“, da bi on sam potem lahko stanoval v „krasnih prostorih“ nekdanje Vavkove hiše. Ta hiša je — četudi ni „palača“ — skoro večja od cerkljanskega župnišča. Davčna oblast si je menda že ogledala te „krasne prostore“, za katere Lapajnetu ni nihče prav nič nevoščljiv, kakor je dopisnik „Svinjskega doma“ nevoščljiv, da dobi v prihodnje župnišče

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

V kolibo zavijeta in sedeta k peči. Petka odpre čutaro in začne piti. Brodnik je močno potezal iz čutare, da se ga je zaspanec začel prijemati.

„Čuti moram, je naročil smolar. Vrne se še nocoj,“ godrnja brodar.

„Ne skrbi, Jošt, kar zadremli brez skrbi. Jaz nisem zaspana in tudi ne bi spala.“

Jošt se je opotekel in se zvrnil na posteljo. Zaspal je in smrčal, da se je postelja tresla. Trska na čelešniku je pogorela. Petka stika po kolibi in čaka, kdaj začuje glas z one strani Krke.

Mrzla noč je bila, pa jasna. Zvezde so se utrinjale in mesec se je ogledaval v vodni površini.

Kar začuje Petka: „Jošt, hitro!“

Brž izgine Petka iz kolibe in hiti proti čolnu. Od daleč se je čul peket konjskih kopit.

Ko Petka privesla na oni breg, reče prišlec:

„Ivo, zdaj si v mojih rokah! Ali ti nisem pravila, da prideš v veliko zadrego? In zdaj si! Ali me prosi odpuščanja, ali pa pogini!“

Ivo s povzdignjenima rokama prosi:

„Petka, odpusti! Pridi brž, drugače sem izgubljen!“

Peket konjskih kopit je bil vedno glasnejši. Ivo je planil v čoln. Petka odpne čoln in z ne navadno spretnostjo odrine čoln od kraja, da se je kar zakadil sredi Krke.

„Ali si videl, Ivo? Ali veš, kaj velja moja beseda?“

Fant je osramočen zrl v vodno površino. Uverjen je bil, da zna Petka več, kakor hruške peči.

„Le pojdi z mano, da se pogreješ, saj vidim, kako te zebe!“ reče Petka prijazno.

Izstopita iz čolna in gresta proti kolibi. Jošt je še vedno smrčal in ležal znak kakor klada.

„Temu sem dala duhati, da se ne vzbudi, tebi bom pa dala piti, Ivo!“ Hvaležno je Ivo nasklonil čutaro na usta.

Kar se začuje močan glas z one strani Krke: „Jošt, hej!“

„Kaj je?“ oglesi se Ivo skozi okno kolibe z debelim glasom.

„Ali se je kdo prepeljal po polnoči čez Krko?“

„Nobeden!“ odgovori Ivo globoko zategnjeno. Jezdeca, ki sta pridvela za Ivo, se zasučeta ob Krki navzdol.

Petka pa se smeja v kolibi pri gorki peči in pravi:

„Glej, Ivo, takoj se ti boljše posreči, da sem le jaz poleg tebe.“

„Res je, Petka! Zdaj smo na varnem. Za konje mi je pa vendarle žal, ker sem jih moral pustiti. Lepa žival je bila!“

„Kaj konji! Ali tebi je trda predla. Ko bi bila jaz tam, bi bilo vse drugače. Res si spreten, hiter, toda vedi, da te moja glava prekosi, kadar hočem. Zato se drži mene, če hočeš še dolgo časa živeti. Kako je li bilo?“

Ivo je začel pripovedovati:

„To je bilo tako. To veš, da sem cikal na konja, katera jašeta navadno oskrbnik Tomaž in njegov drug Jurko. Večkrat prihajata ponoči v vaš na Hudenje. Čakaj, si mislim, naj gresta ta dva enkrat peš domov. Brž se skrijem v hosti in čakam. Ni bilo treba dolgo čakati. Jurko priveže konja k drevesu in gre za Tomažem, da mu drži lestvico, ko je hotel zlesti v grad. Tisti hip porabim jaz, hitro odvežem jermen, zajašem in hajd dol proti Krki. Seveda sem moral na Grmulje čez most. Pa komaj odrinem, že je Jurko pogrešil konja. Hitro skličejo stražo in ponočna vasovavca sta z grajskimi konji pridrvila za mano. Ko sem pa uvidel, da jima ne uidem, hitro skočim pri Dobruški Vasi s konja, oba konja po kolovozu zapodim, sam pa stečem z največjo naglico proti Krki. Konja sta letela proti Dobrovam in proti brodu, kakor sta bila navajena, jaz pa proti Dragi, proti čolnu. To veš, da za tek nismo zadnji in izkusim se z vsakim. To je bila moja sreča. Tekel sem po stezi, kar se je dalo, nad Tomažjo Vasjo in od tam proti Krki. Drugo veš, Petka!“

„No, Ivo, če rečeš, da si moj, veš, Ivo, zagotovim te, da sta konja tvoja, predno danes solnce zajde.“

„Petka, ti vse veš. Ti veš, da sem tvoj.“ In Ivo objame svojo nevesto.

Petka samozavestno in zmagovito reče:

„Ivo, vrni se čez Krko in pojdi naprej prodajati smolo. Nocoj si je prodal veliko. Jaz pa pridem za tabo. Tudi moja Barica pride. Okrog poldneva boji na Kočniku. Tam te bo Barica čakala s konjema.“

čednejše lice. Ravno tako tudi ne zavidamo Lapajnetu, če si nabere od „ubogih občanov“ za Vavknova zemljišča, kataru namerava sedaj prodajati, toliko „tisočakov“, da bode vlekel od njih samih letnih obrestij okoli „pet tisoč kron“. Opozorili bi seveda ob tej priliki, da naj bi vprašal vsak kupec Vavknovega zemljišča prej Zahlevarja iz Vasice, kdo je brihtni Lapajne. Oj ta „človekoljubnost“, ki ji ni mar za „malhe“, ampak le za „občni blagor“!

Cerkije. Vrhovni pokrovitelj od županstva nedovoljenega plesa požarne brambe je postal učitelj Joža Lapajne. Tako je razvidno iz novejših vabil. To bo krasen prizor, kadar se bo vrtil učitelj v črnem fraku in belih rokavicah med fantini, ki so še pred par leti hodili k njemu v šolo! Poprej jih je moral seveda vzgojevati „versko-nravn“, pa prosimo: to ni bila nobena hinavščina! Nič manj krasen prizor je tudi, kadar je kdo med ponočnimi sovami, znatno omamljenimi od špiritovca. Staremu ženinu Gabrovemu, od katerega se kar cedi „izobrazba“ (!) poskakuje srce nad vsem tem samega veselja. Ali se bo pa tudi topilo srce Matevžemu Ivanu, če bode zagledal na plesišču ono deklo, ki je šla letos iz službe od Matevža? Lapajnetu pa končno še pravimo: „Ej, fest si jo začel zopet pihati, a prehitro se te je pogruntalo!“

Podbrezje. O živinoreji je predaval v našem izobraževal. društvu g. Anton Cvenkelj, posestnik iz Ljubnega, dne 29. septembra. Priporočal je domačo, bobinjsko pasmo, skupno pašo, nizke, lesene jasli, različne hleve. Odobravanje poslušavcev je pričalo, da so mu bili iz srca hvaležni. Predavanja se bodo vršila večkrat. Govorniki bodo iz Ljubljane in iz Kranja. Želeti je obilne udeležbe. — Veliko škode je napravil na njivah vedni dež. Slame je bilo veliko, žita malo, pšenica se prej ni mogla vsejati radi mokrote. Sadje gnije na drevesih ter pada na tla. — Zgradba novega šolskega poslopja dobro napreduje. Naj bi tudi vodovodna akcija tako hitro napredovala in pili bomo v Podbrezjah že drugo leto zdravo, gorsko vodo.

Z Brezlj nam poroča popotnik: Izvedel sem, da na Dobrem Polju pri „veseli vdovi“ poskočni svet malo prerad veseljači. Bajе prihajajo tja pod noč gibčni plesači in shajajo se tudi domača dekleta, celo taka, ki jim pravijo „mošenjske pevke“. Okrajno glavarstvo poizveduje, kaj je na tem shajanju, da odpravi vsak povod k morebitnim pritožbam in neprijetnemu vzgledovanju.

Iz Mošenj. Tu smo obhajali dne 24. septembra šolarsko slavnost v proslavo spomina velikega mladolinjuba škofa Antona Martina Slomška s sv. mašo v cerkvi in primernim nagovorom, deklamacijami in petjem v šoli. Ob tej priliki je poklonilo učiteljsko osebje šoli stenski sliki: nepozabnega Slomška in sedanjega deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča.

Starološke novice. „Slov. Dom“ preteklega tedna je prinesel neko skrupucirajo o naši Marijini družbi. Iz tega bi mi povzeli tole smešnico: Kdo vidi v Stari Loki najboljše? — I., ki je videl, kako je vrag vtaknil svoje roge v Marijino družbo. Mi liberalcem te prednosti, da že vidijo vraga, prav nič ne zavidamo, saj s

tem so se že sami izdali, da se jih prijemlje tista gotova bolezen, ki se ji pravi — delirium tremens. — Pred kratkim se je kupoval svet za novo cesto iz Škofje Loke na kolodvor. Znani Jožek je zahteval za svoj svet svotico 20.000 K. Mož napredka je menda pozabil, da ni dolgo tega, ko je obetal, da bo dal svet za novo cesto zastoj. Danes seveda je drugačnega mnenja, dasiravno bo cesta koristila njegovemu hotelu na „Štemarjih“. — Preklicana liberalna doslednost! — Pozabiti ne smemo tudi Hafnerjevega Jožka pri kolodvoru, ki je tudi zahteval za svoj košček sveta nič manj kakor 6000 K. Mi bi se s tem mozičkom ne bavili, ker je precej omejen, omejnajo pa to zato, ker silno rad sprejema kmetske groše, dočim pa je faktično vedno le zoper kmeta in napredek. Ni davno, ko je gostoljubno sprejel pod svojo streho demokratske bratce, za katere je zaklal kar celega bika. Sodrugi so neusmiljeno s svojimi dolгими jeziki mlatili po ubogi kmečki pari. Jožku in njegovim rdečim prijateljem nanznanjamo, da jim hočemo zanaprej posvetiti malo več pozornosti. Pa tudi kmetje ga bodo v prihodnje malo bolj vzeli na piko.

Politični obzor.

Proti poljedelskemu ministru dr. Zenkerju so se dvignili na Spodnjem Štajerskem. Poslanec dr. Korošec je na shodu v Rajhenburgu razlagal škodo, ki preti kmetijstvu iz tega, ker je jurist, ki v agrarnih zadevah nima pojma, postal poljedelski minister. Omenil je, da imajo veliko krivde pri tem češki agrarci, katere je imenoval hlapce čeških industrijalcev.

Hrvaško-slovenski zyršivni odbor ima te-le člane: Za Kranjsko dr. Šusteršič in dr. Krek, za Štajersko dr. Korošec, za Koroško dr. Brejc, za Goriško Fon, za Banovino dr. Mile Starčević in Cez. Akačič, za Dalmacijo dr. Krstelj in dr. Drinković, za Istro Spinčič, za Bosno dr. Perišič in Precca. Odbor se snide drugi teden na Dunaju.

V Pulju so pri nadomestni deželnozborski volitvi sijajno zmagali Hrvatje. Dobil je hrvaški kandidat Josip Stihovič 404 glasove, italijanski kandidat Antischewisch pa le 231 glasov. Pri zadnjih volitvah so bili Hrvatje propadli vsled goljufivega postopanja Italijanov.

Pri volitvah na Dunaju so sicer dne 1. t. m. pri ožji volitvi za državni zbor zmagali socijalni demokrati s pomočjo Židov, Čehov in nemških nacionalcev, pri volitvah enega člana za občinski zastop in desetih članov v okrajni zastop v Ottakringu so jih pa krščanski socijalci zmagali ter jim odvzeli vse mandate.

Na Hrvaškem Cuvaj vlada po turško. Ko je izvedel, da je zbor zdravnikov soglasno obsodil postopanje psihiatrov dr. Žirovčiča in dr. Langa v Jukičevem procesu kot strokovno nedostatno in brezvestno in oba zdravnika izključil iz zbora hrvaških zdravnikov, je začel divjati proti zdravnikom in jim groziti z obtožbo. Vlada naj vendar pomisli, da je Cuvaj ugledu naše države tembolj škodljiv, ker je Balkan v plamenu. Zdaj je pravi trenotek! Naši poslanci naj odločno nastopijo za to, da neha na Hrvaškem nasilje, kajti ravno sedaj Avstrija najbolj potrebuje notranjega miru.

Barica se je smejala svoji mamici, pa je začela ubirati strune na javorjevih goslih.

„Koledniki gredó!“ so vpili otroci, zagledavši mladi par, ki se je pomikal po vasi.

VII.

„Vlahi imajo tudi iznajdene ženske, ki marsikaj znajo, preteklo in sedanje napovedujejo, naznanjajo tatvino, ženitev, srečo in nesrečo, s pretvezo, da vsa vednost tiči v zeliščih.“

Valvazor, Ehre, XII, str. 490.

Tomaž Kinski in Jurko sta se vračala s Hudenj. Zabičila sta poslom, da naj molče o tem, kar je bilo ponoči. Hlapci in deklet so zagotavljale, da ne pride ponočni obisk na dan. Le stari Špeli ni pustila vest, da bi oskrbnik po lestvi lezel čez zid h kontesi Regini v vas.

Utrujen sta bila konja. Izbosila sta se bila pri ponočnem begu. Jezdeca se ustavita pri starem kovaču Fabjanu.

„Fabjan, podkuj, pa dobro! Plačilo bode pošteno. Jaz grem tačas na pristavo, Jurko pa naj ti pomaga podkovati,“ reče Tomaž in počasi koraka po strmem klancu v Brinjevec. Premišljeval je, kako hoče gospej baronki zastaviti besedo, da pride pri nji v milost. Vedel je, da kontesa Regina ne more dolgo tako ostati, sicer napravi celi žlahti sramoto, zakaj ljubezen je slepa in ponočna strast ne pozna ne mej, ne ovinkov. Baronki je nameraval odpreti svoje srce. Morda ta pospeši njegovo poroko.

V kovačnici sta ostala Jurko in Fabjan. Kovač je pobral konjema ostale podkve raz kopa, Jurko pa je gonil meh.

V bosenskem deželnem zboru so vse stranke, razun srbske, potrdile program skupnega finančnega ministra dr. Bilinskega.

Ruski zunanji minister Sasanov se je na poti iz Londona oglasil v Parizu in Berlinu.

Na Španskem so železničarji proglasili splošno stavko. Po vsi državi je promet ustavljen.

Novičar.

Odlikovanje. Cesar je podelil č. g. Jerneju Ramovšu, župniku v Poljanah, zlati zaslužni križec s krono.

Občni zbor Kat. pol. društva za radovljjski okraj se je vršil preteklo nedeljo v stari šoli na Bledu. Zbralo se je nenavadno veliko število mož ter smo med njimi z veseljem opazili župane z Bleda, Boh. Bele, Gorij, Breznice. Ko je pozdravil navzoče g. predsednik vitez J. Pogačnik in se je odobrilo poročilo tajnika in blagajnika g. župnika K. Čerina, sta poročala zbranim naša poslanca za dež. in drž. zbor gg. Iv. Piber ter vitez Jos. Pogačnik. Prvi je poročal o delu dež. zbora in dež. odbora ter s številkami dokazal, koliko se je storilo za ljudstvo in posebej še za Bled, ker je izključno zasluga poslancev S. L. S., da pride svetovno letovišče Bled do dobre pitne vode ter moderne razsvetljave. G. vitez Pogačnik pa nam je podal splošni politični pregled, govoril o razmerah na Hrvaškem in njih vplivu na politiko balkanskih narodov ter naslikal zgodovino novega vojnega zakona. Z zanimanjem in napeto pozornostjo so udeleženci občnega zbora sledili točnemu izvajanju svojih poslancev ter se z veseljem in navdušenjem odzvali vabilu preč. g. kanonika J. Novaka, da se izrazi delavnima poslancema zanava in zaupanje, zaupanje pa tudi vodstvu S. L. S. — V odbor so bili soglasno izvoljeni sledeči gg.: dr. Iv. Benedik, okrožni zdravnik na Bledu; Janez Burja, župan na Boh. Beli; Karel Čerin, župnik na Boh. Beli; Jan. Finžgar, župan na Breznici; Jakob Jan, župan v Gorjah; A. pl. Kappus, župan v Kamni Gorici; Janez Krivic, delavec na Jesenicah; kanonik Jan. Novak, dekan v Radovljici; Jan Piber, župnik in dež. poslanec v Gorjah; vitez Jos. Pogačnik, dež. in drž. poslanec v Podnartu. — Za namestnika sta bila izvoljena: Iv. Markeš, hotelir na Boh. Bistrici, in V. Resman, posestnik v Radovljici.

Za kranjski deželni zbor so veleposestniki namesto ekscelece barona Schwegla in barona Codellija s 47. glasovi izvolili za poslanca Hugona kneza Windischgrätza in Karola Mulleya.

† **Č. g. Jakob Mrak**, duhovni svetnik in bivši nakelski župnik, ki je bival zadnja tri leta v pokoju v Kranju, je umrl dne 28. sept. in bil dne 30. septembra z zelo slovesnim pogrebom pokopan na lepem kranjskem pokopališču. Spremlilo ga je h pogrebu 31 duhovnikov. Dvoje družtev iz Železnikov je prišlo z zastavama in dobro sta bila zastopana občinska odbora iz Železnikov in Naklega. Ni čudo, če so ga Železnikarji ohranili v najdražjem spominu, saj je pokojnik preživel kot župnik v Železnikih celih 25 let in ondi z veliko požrtvornostjo sezidal cerkev, ki je med najlepšimi na Kranjskem. Pokazal je po-

Tako je Petka naročala Ivotu, ko ga je prepeljala čez Krko. Nekaj časa pozneje pride tudi Barica, najstarejša Petkina hčerka. Tudi njo prepelje Petka čez Krko.

Ko se vrne, stopi v kolibo in vzbudi brodnika. Precej časa je trajalo, da se je Jošt izbrihtal.

„Jošt, dani se! Prav hvaležna sem ti, da si me prenočil. Kdo ve, kako bi se mi godilo, ako bi bila šla sama za tistim rokovnjačem!“

„Pa si prepeljala kakšnega človeka ponoči čez Krko?“ vpraša skrbno brodnik.

„Nobenega ni bilo. Samo dva sta prihajala po oni strani in poprašala, če se je kdo vozil po polnoči čez Krko. Povedala sem, da nihče.“

„Si že poštena ženska. To je dobro, da si se oglasila jezdecema. Tisti smolar utegne res biti kak rokomavh!“

Jošt prepelje Petko čez Krko. Težko prestavlja vesli in toži, da ga glava boli.

Petka se je poslovila in izgnila v hosti. Tam se je preoblekla in z druge strani prikorakala kot postaven mladenič. Ozke hlače so se je oprijemale, volnene nogavice so tičale v prostornih škornjih in na tilniku ji je čepel klobuček iz zajčje dlake. S palico v roki, s torbo ob strani, jo maha urnih stopinj po poti, ki je držala na Škocijan. Tam se ji pridruži Barica, ki jo je čakala. Okleneta se, Petka ji vrže levico okrog vrata in začne peti:

„Sveti Tomaž je zgoda vstal
no se je lepo belo umil,
no je šel na belo lep,
tam si je kupil goslice,
lepe rdeče goslice — — —“

Mraz je bilo in kovač zapre duri kovačnice.

„Ali imaš kaj jesti? Lačen sem, Fabjan!“

„Nekaj motovilca sem nabral tam po bregu, če ga hočeš!“ reče kovač.

„Le kar sem ž njim!“

Kovač odpre omaro, vzame skledo z motovilcem ter nalije nanj olja in kisa. Posoli in pomeša, pa ponudi Jurku.

Ta se z veseljem spravi nad motovilec. Ni slutil, da ima kovač hudobne misli v srcu. Ni opazil, da je kovač med sol pomešal nekaj, kar je potegnil iz omare s tresočo roko. Fabjanu se je bralo na obrazu veselje, maščevavno veselje. Ni mislil, da bo tako kmalu Jurkotu nagodel oporoko starega Vlahi.

„Na, jej tudi ti!“ ponudi Jurko jed kovaču.

„Ne bom, Jurko! Jaz sem že kosil na pristavi.“

„Prijatelj, pa ne bi pokusil!“

Fabjan je bil v zadregi.

Jurko je začutil v želodcu, kakor bi ga nekaj zaščipalo. Grozna slutnja se ga poloti.

„Jej, stavec!“ zakriči nad kovačem. Fabjan se je ustrašil čudno gledajočega Jurkota in pokusil motovilec. Pa ni požrl. V ustih ga je valjal.

„Jej, pravim, ako ne, ti prekoljem glavo!“ zavpije Jurko in pograbi kladivo, ki e ležalo na tnlai.

Kovač v strahu požre motovilec.

„Še, pravim, da še!“ kriči Jurko.

Kovač še zajme, požira, pa mu ne gre. Jurko ga udari po glavi, da se je stavec sesedel in zastokal: „Strup! Mate!“

kojni gospod svetnik tudi toplo srce do mladine, ker je napravil dijaško ustanovo. Letos dne 26. aprila je dočrpal 80. leto. Naj vživa pri Bogu plačilo vneti duhovnik in neustrašeni oznanovalec katoških načel!

Imenovan je g. dr. Niko Omersa, suplent na idrijski realki, rod. Kranjec, za učitelja na državni obrtni šoli v Ljubljani.

Hujskanje liberalnih listov je krivo, da se ljudje na Slovenskem dandanes pogosto zmerjajo, pretepajo in tožarijo. „Slov. Narod“ na primer vedno pravi „Orlom“ in „Čuki“. To je psovka, zelo tako grda, kakor če bi kdo „Sokolom“ rekel „Smrdokavre“. Ker liberalni pobalini vedno bero v „Narodu“ zmerjanje s „Čuki“, se jih to prime, začno večkrat sami zmerjati „Orle“ s „Čuki“ in zato jih včasih dobe po grbi, včasih pa pride do tožbe. Teh tožb in tega sovraštva so pa krivi malo olikani časnikarji, ki so s svojimi psovkami vročerkvno mladino pomagali podivjati. „Glasilo inteligence“ je v tem oziru največ krivo.

Med brati! V „Dnevu“ se ponavljajo ostri napadi na radovljiskega prepričanega naprednjaka znanega L. Fürsagerja. „Slov. Narod“ pravi: „Takšna nečastna kampanja se obsoja sama, ker meji že na časnikarsko banditstvo.“ — List, ki je že legijon poštenih ljudi banditsko napadel, svojemu bratcu očita, da je na meji banditstva!

„Slovenski Branik“, vestnik „Cirilmotodarije“, postaja vedno bolj strankarski in politično zadirljiv. Vedno tuli, da slovenska duhovščina ni narodna in da pospešuje s svojim delovanjem konec Slovincem. Vmes vtika imenoma tudi knezoškofa dr. Jegliča, kakor da bi nič ne delal za Slovence. Pa vendar nam je ta škof ustanovil prvo slovensko gimnazijo!

„Škof proti župniku“ se imenuje brošura, ponatisnjena iz brezverskega ameriškega lista „Glas svobode“. S Sore odpravljeni župnik Berce je v tem spisu tako ljuto udrihal po škofu in po vladi, da je državno pravdnštvo brošuro konfisciralo in tiskovno sodišče konfiskacijo potrdilo. Ljubljanski liberalci točijo krvave solze in pravijo, da se mora pamflet imunizirati.

1000 otrok je prinesla gospa Ivana Puhar (Potuška), ki že od 27. novembra 1859. izvršuje v mestu Kranju službo babice. Lep jubilej!

Iz Cerklj. Poroča se nam: G. poslanca Demšarja nihče ni povabil k premovanju živine v Cerkljah. Zato je le hvaljevalno, da se je g. poslanec iz zanimanja do napredka v živinoreji vendar udeležil premovanja.

Operni pevec bariton Josip Boj. de Jearneaux-Zorman, doma iz Tupalič, je angažiran za eno leto v Osijeku.

„Prijatelj Narave.“ Tega lista za vrtnarstvo je izšel 7. in 8. snopič. Goik vabi k ustanovitvi „Vrtnarske šole“ v Kranju.

Umetn. fotogr. razglednice. Društvo „Klub slov. amater-fotografov“ v Ljubljani je založilo prvo serijo krasnih brom. sreb. razglednic: 1.) „Triglav“ (I), 2.) „Špič“, 3.) „Brana“, 4.) „Rjavina“, 5.) „Jalovec“, 6.) „Triglav“ (II) in 7.) „Kredarica“.

Na tedenski semenj v Kranju dne 30. m. m. je bilo prignanih: 63 glav domače govede (za mesarja 30), 8 telet, 40 glav bosenske govede,

hrvaške govede 00 in 55 domačih prešičev ter 00 hrvaških kozlov in 00 domačih ovac. — Za kilogram žive teže: za pitane vole 90 v, za srednje pitane vole 78 do 82 v, za nepitane 74 do 78 v, za bosensko goved 82 v, za teleta 1 K 12 v, za pitane prešiče 1 K 20 v, prešiči za rejo 1 K 30 v. — Za 100 kg pšenice 24 K; rž 22 K; ječmen 22 K; oves 20 K; koruza 21 K, ajda 26 K, proso 22 K; krompir 4 K 90 v, fižol (rdeč) 26 K, koks 27 K, detelja — K, slanina 1-80 do 1-90 K, drva (trda) 18 K, drva (mehka) 10 K, maslo 3-20 K, jajce 9 v, seno 6 K, pšenična moka 36 v, kaša 32 v, ješprenj 32 v.

Godovi prihodnjega tedna. Nedelja (6) Rožnivenška nedelja; ponedeljek (7) sv. Marko; torek (8) sv. Brigita; sredo (9) sv. Dijonizij, šk.; četrtek (10) sv. Frančišek B.; petek (11) sv. Nikarj, šk.; sobota (12) sv. Maksimiljan.

* * *

Krasna Slomškova slika se je videla za časa evharističnega kongresa v zlatarski izložbi bratov Politzer na Dunaju. I., Seizergasse št. 2.

Za katoliško vseučilišče v Solnogradu se je kupil prostor v sredi mesta za 500.000 K. Zbirka darov za vseučilišče znaša doslej 4 milijone kron.

Slovenski frančiškani v Ameriki. Meseca julija letos je škof iz Brooklyna v Severni Ameriki izrazil željo, naj bi slovenski frančiškani prevzeli župnijo sv. Družine v mestu Brooklynu, kjer je naseljenih mnogo slovenskih družin. V ta namen jim je ponudil cerkev in prostorno župnišče. Kranjska frančiškanska provincija svetega Križa je tej želji ustregla in prevzela župnijo v svojo obkrobo. Prostorno župnišče se je določilo za hospic in sedež provincijalnega komisarja ali namestnika p. provincijala. Za župnega upravitelja je bil izvoljen p. Kazimir Zakrajšek in za kapelana p. Anzelm Murn. V oskrbi frančiškanskega komisarijata bo tudi župnija Rockland Lake, slovenska naselbina v New Yorku in hrvaška naselbina v Hobokenu.

Na Kitajskem je v Fauchengu eksplodiralo skladišče smodnika in je bilo ubitih 100 oseb, veliko poslopij in mostov pa je razdejanih.

Novije vesti.

Dunaj. V delegacijskem posvetovanju je govoril v bosenskem odseku delegat Spinič ter je naštel vzroke, zakaj so Bošnjaki z vlado nezadovoljni. Žele namreč, da naj se poštna in telefonska uprava izroči civilni upravi in da bi se ustreglo deželi glede železnic. Delegat vpraša, če bo res Bosna morala plačati Turčiji 36 milijonov odškodnine. Izraža nado, da bodo katoličani in mohamedani složno delovali za blagor Bosne in Hercegovine.

Dunaj. V avstrijskem zunanjem ministrstvu se je dne 4. t. m. sklenilo, da naj Avstrija in Rusija skupno postopata na Balkanu, kakor je nasetoval francoski ministrski predsednik. Avstrijska vlada bo od delegacij zahtevala 250 milijonov kron kredita.

Dunaj. Na Bolgarskem se hoče baje kralj Ferdinand odpovedati prestolu, ki naj bi ga zasedel njegov sin. — Banke in hranilnice na Bolgarskem so zaprli, ker so uradniki pozvani v

vojake. — Grških trgovskih ladij Turčija ne pusti iz Črnega morja skozi Dardanele.

Dunaj. Rusija se oborožuje. Na avstrijski in nemški meji ima zbranega že 260.000 vojaštva. Ruski rdeči križ je ponudil srbski vladi svoje organizacije.

Belgrad. Skupščina se je sešla in je izvolila radikalca Nikolčica za predsednika. Socijalni demokrati delajo demonstracije proti vojni. Vojni minister je postal namesto Putnika general Vojović.

Belgrad. Med Baško in Vranjo je bil spopad s Turki. Turki so imeli 30 mrtvih in mnogo ranjenih, Srbi pa dva mrtva in 18 ranjenih. Drugo poročilo to zanika.

Belgrad. Na tukajšnji postaji so dne 1. t. m. zaplenili 25 vagonov, napolnjenih z vojnim materijalom, ki je došlo s Francoskega za Turčijo. — Črnogorski ministrski predsednik je semkaj brzojavil uredništvu dnevnika „Straže“: „Vsa Črna Gora je na nogah. Svojo roko polagamo v roko bratske Srbije, da združeni pohitimo bratom na pomoč tja za ona brda, da vidijo Prizren (mesto kraljeviča Marka, ki leži v Makedoniji). Srbska vojna uprava je poklicala pod orožje tu že vso črno vojsko. — Pri Mustafi Paši na bolgarskih tleh stoji oddelek srbske konjenice. — Izvoz žita iz Srbije je prepovedan. — Francoske banke so posodile Srbiji 60 milijonov frankov.“

Cetinje. „Glas Črnogorca“ naznanja, da se je s kraljevim ukazom o splošni mobilizaciji proglasilo nad Črno Goro obsedno stanje in uvedel preki sod. Kralj Nikita je baje rekel, da je še rešiti mir, če se Turčija odloči, da bo ustregla željam balkanskih držav.

Sofija. Tu se je osnovala tajna častniška organizacija, ki namerava vpasti v Makedonijo. Načelnika sta ji bivši vojni minister general Savov in oberst generalnega štaba Davinkov. Tudi makedonski vstaši so se pridno začeli gibati. Organizaciji se je pridružilo mnogo dijakov. Posamezne čete že nastopajo.

Bukarest. Vojna na Balkanu se ne da več zadrževati. Najbrže se prične že v prihodnjih dneh. Treba jo bo lokalizirati.

Carigrad. Vlada je tu zadržala 55 ladij z žitom, ki so priplule iz Črnega morja pod grško in bolgarsko zastavo. Žito je bilo namenjeno za Nemčijo, Anglijo, Francosko in Italijo.

Carigrad. Ministrski svet je v seji dne 3. t. m. sprejel italijanske mirovne pogoje. Turčija bo potem imela prosto roko na Balkanu.

Carigrad. Vse stranke so soglasno sklenile, da bodo vlado v vojni podpirale. Turčija je mobilizirala 88 divizij.

Carigrad. Iz Dardanel je semkaj prispelo turško brodovje. Brzojavna zveza z Drinopoljem je prekinjena. Odpotovalo je odtočno mnogo bolgarskih družin. Policija je sestavila seznamek bolgarskih podanikov in raznih inozemcev, o katerih se boji, da bi utegnili biti vohuni, in jih bo imela pod strogim nadzorstvom.

Atene. Na Kreti se bo nabralo kakih 6000 mož, ki se bodo združili z grško vojsko. — V Atenah vlada veliko razburjenje, ker je Turčija pridržala grške parnike in s tem prekršila mednarodno pravo.

V Tripolisu je vojna trajala eno leto. Sedaj je sklenjen mir. Italija bo Tripolis zasedla in plačala Turčiji veliko odškodnino v denarjih. Za verske zadeve bo skrbel v Tripolisu kalfov namestnik. Sedaj imata Turčija in Italija na eno stran proste roke!

DRUŠTVA.

Podružnica „Slovenske Straže“ v Kranju bo imela jutri dopoldne ob 11. uri v „Ljudskem domu“ svoj tretji redni občni zbor z običajnim sporedom. — Vabijo se vsi člani in prijatelji društva. Odbor „St. Straže“.

Predavanje v Kranju. Jutri zvečer ob pol 8. uri bo imel v „Ljudskem Domu“ v Kranju predavanje g. državni in deželni poslanec dr. Krek. Vstop prost.

V „Ljudskem Domu“ v Kranju je priredila zadnjo nedeljo podružnica „Slovenske dijaške zveze“ za Gorenjsko predstavo z Remčovo igro „Pavla“. Igranje je bilo prav dobro; igra je pa v Ljubljani propadla in v Kranju tudi, ker nima za naše ljudstvo primerne vsebine.

Iz Tržica. Telovadni odsek „Orel“ vprizori prihodnjo nedeljo, 13. t. m., in ne jutri, kakor se je prvotno nameravalo, znano igro „Garcia Moreno“, ki je na vseh odrih doživela toliko lepih uspehov. Opozarjamo že sedaj občinstvo na to poučno igro. — Vstopnice se bodo dobivale med tednom v trgovini g. Petra Gregorčica in na dan igre pri blagajni.

Drugi redni občni zbor „Slovenske Straže“ se bo vršil dne 13. oktobra 1912. ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani Narodnega doma v Mariboru. Dnevni red: 1. Poročilo predsedstva. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Poročilo nadzorstva. 5. Volitev odbora, nadzorstva in razsodišča. 6. Razni predlogi. (Predlogi se morajo vsaj 8 dni pred občnim zborom javiti društvenemu vodstvu.) 7. Slučajnosti. K obilni udeležbi vabi vodstvo „Slovenske Straže“.

Pa tudi Jurkotu se je obraz popačil, oči so mu zasteklenele, omedlel je in omahnil na tla.

Tišina je zavladala v kovačnici, smrtna tišina...

Tam zunaj po poti pa sta hitro korakala dva kolednika. Ustavita se pred kovačnico, pogledata skozi duri — grozen prizor! kovač leži na tleh z ubito glavo in motovilec se mu vidi na zobeh. V drugem kotu je stegnjen na tleh velik človek, ki brusi iz ust slin in motovilec, pa se še ne zaveda.

Kolednik z gladkim obrazom takoj spozna položaj. Rajni Mate mu je pravil, kako je kovač zaprisegel maščevanje nad Jurkotom, ki je bil obeh sovražnik. Pravil je tudi, da je kovaču izročil precejšen kos strupene vranice, s katerim se človek spravi na oni svet.

„Barica, ta dva sta že prejela svoje plačilo! Kar je, je! Bog jima nakloni sveti raj, nama pa lepa konjička, ki prezebata pod lopo. Sama nisem mislila, da se bo koleda tako izvrstno končala. Hop!“

Brž sta kolednika na konjih in izgineta za hribom...

Tomaž se je še mudil na pristavi. Baronka mu je prinesla kruha in dobrega vina, da se je oskrbnik dobro podprl in jezik se mu razvozljajal.

Temno je baronka gledala v steno in vzdihovala.

Kar priteče Primož po klancu. Vsi ga obsojejo in poprašujejo, kaj se je pripetilo.

„Kovačnica — zakleta! Konj ni, kovač ubit, Jurko mrtev!“

Kovačnica je bila kmalu polna gledavcev. Vsi so strmeli in se pomenkovali, kaj se je pripetilo.

Tomaž dvigne svojega prijatelja in ga posadi na tla.

„Jurko ni še mrtev! Pomagajte!“

Tudi kolednik se je pomešal med gledavce.

„Temu se da še pomagati,“ pravi kolednik.

„Solato sta jedla, pa zastrupljeno. Le pogledite v skledo. Ali ni to strupena vranica?“

Vsi se čudijo neznanemu koledniku, ki je takoj potegnil iz torbe koreninice rastline, katera naj bi delovala proti strupu.

Tresli so Jurkolu, začel se je zavedati. Potisnili so mu v grlo protistrup, ki je počasi učinkoval.

Jurkotu je neznan kolednik rešil življenje. Kovaču pa ni bilo pomoči. Udarec na teme je bil smrten.

Počasi se je ves položaj pojasnil.

„Prav mu je, starcu, čarovnik je bil, pa je prejel svoje plačilo!“ so klicali ljudje.

Kolednik je izginil s svojo tovarišico. Ivo je podil konja čez hribe daleč, daleč — za tretjo goro.

Tomaž in Jurko sta se čez nekaj časa domov odpravljala, pa peš. Za konja ni nihče izvedel, kam sta prešla.

„Čarovnice so ju jahale na Klek,“ se je čul glas iz množice.

Gospa baronka pa je dala še tisti dan kovačnico do tal podreti...

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnštvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnštvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Vojna na Balkanu.

Na Balkanu teče kri za osvobojenje slovanskih narodov izpod turškega jarma. Vojna se je pričela! Grozna je ta novica, ali moralo je tako priti. Desetletja so Turki klali kristjane in se norčevali iz vse Evrope, ki je zahtevala reforme. Lahko so bili Turki predrzni, ker so videli cinčanje vevlastij, ki vsled neednosti niso upale napraviti odločnega koraka prav do zadnjega, ko je bilo ob zbranih slovanskih in grških armadah posredovanje že prepozno. Vevlasti pravzaprav drugega niso mogle povedati, kakor to: Vojne na Balkanu ne sme biti, da ne bo vojne med nami! Turčija se je za hrptom vevlastij čutila varno. Kar je počil prvi strel. Črna Gora je odpoklicala iz Carigrada svojega zastopnika, turškemu zastopniku na Cetinjah izročila pisma za odhod in napovedala vojno.

Črna Gora je prva udarila, ker je imela v svojih zahtevah do Turčije največ pravne podlage. Po berlinskem dogovoru so namreč Črnogorci izgubili Berane in Gusinje, čemur so pa vedno oporekali Črnogorci.

Dne 8. t. m. je črnogorski najmlajši princ Peter sprožil prvi top proti Turkom pri Podgorici. Godba v glavnem stanu je zaigrala črnogorsko himno. Ko je kralj Nikolaj, ki je bil s princem Mirkom na hribu Forici pri Podgorici, zaslišal prvi strel, je vstal in se prekrižal. Nastal je boj s topovi ob meji od Podgorice do Skaderskega jezera. Čez 20 minut so črnogorski topničarji prisilili nasprotno baterijo na Planinici, da je umaknila. Ob dveh popoldne so se Turki umaknili. Nato se je začel hud boj pri Beranah.

Ruski zunanji minister Sazonov je hodil po Evropi okoli, da je delal za „mir“. Prišlo je do tega, da sta na predlog francoskega ministrskega predsednika Avstrija in Rusija skupno stavili Turčiji predlog, da naj izvede reforme, od drugih držav na Balkanu pa zahtevala, da naj ne prično

z vojno. Prav tačas je od Rusije popolnoma odvisna Črna Gora zagrabila za orožje. Kralj Nikita je obhajal ravno svoj 71. rojstni dan. Ni dvoma, da je storil ta korak v sporazumu z drugimi balkanskimi državami. Prve tri turške vasi Zagorje, Potnik in Laze so se udale Črnogorcem brez odpora. Začeli so Črnogorci oblegati mesto Berane, ki leži ob vhodu na Kosovo polje, kjer se hočeta združiti srbska in črnogorska vojska. Kralj Nikita in prestolonaslednik sta na bojnem polju, kar dela med vojaki veliko navdušenje.

Bolgarska armada je zbrana pri Harmenliju v dolini reke Marice. Navzoč je tudi bolgarski kralj Ferdinand. Bolgari pojdejo na Drinopolj. V bolgarsko vojsko je stopilo 500 ruskih dijakov prostovoljcev.

Srbska armada stoji pri Raški in Kuršumliji in hoče vdreti v Staro Srbijo. Proti Srbiji bodo nastopili Albanci, ki so sklenili, bojevati se proti kristjanom za neodvisnost Turčije. Iz Stare Srbije in Macedonije je pa vstopilo 1700 prostovoljcev v srbsko vojsko. Iz Rusije pričakujejo Srbi 20.000 prostovoljcev, med katerimi so trije generali. Za vrhovnega poveljnika cele turške armade je imenovan general Abdulah, ki je že prišel v Drinopolj.

Albanci so se odločili, da se hočejo bojevati za Turčijo. Arnavti so segli po orožju in gredo proti Srbom. Turčija pa Srbom noče izročiti vojnega materiala 306 vagonov, napolnjenih s srbsko municijo, je vlada dala izložiti v skladišča v Solunu.

Kako zanesljiva bodo turška poročila, ki bodo prihajala z bojišča, se razvidi iz tega, da je turško vojno ministertvo prepovedalo vsem tujim in domačim časnikarskim poročevalcem dostop na bojišče, da se bodo pošiljale naprej samo tiste brzogovke, katere je oblastvo prej pregledalo in odobrilo, in da nevladni listi na Turškem ne bodo smeli prirejati posebnih izdaj.

Dr. Krek o socializmu.

O socializmu je imel zadnjo nedeljo v „Ljudskem Domu“ v Kranju zanimivo in poučno predavanje dr. Krek. Govornik je razložil, kaj je last, kaj zasebna, kaj javna last, in kako naj se last rabi. Kazal je žalostne posledice, ki pridejo, če človek rabi reči proti volji stvarnikovi in če med ljudmi ne vlada načelo pravičnosti in bratovske ljubezni. Mi imamo ne-le pravice, ampak tudi dolžnosti do stvari. Rimljan teh dolžnosti ni poznal, ker ni poznal krščanskega načela. Nikdar ne sme nobeden rabiti kakšne stvari tako, da bi splošnosti z njo škodoval, če je tudi stvar njegova. Liberalizmu so ti pojmi tuji. Delajo se velikanske zveze podjetij, katere vodi ena roka, z namenom, da oderuhi lože bogatje. Drugim ljudem se na ta način dela krivica in odtod prihaja draginja. Posameznik bi moral imeti pravico, da bi se uprl tej koncentraciji kapitala. Delajo se razni poizkusi, kako bi se nastopilo proti kapitalizmu. Socialist pravi: Javna oblast ali država naj vzame v roko vse pridelovanje. Ta rešitev bi za pridelovanje v raznih podjetjih ne bila popolna in dobra. Dobili bi veliko četo uradnikov. Vsak bi izkušal vleči veliko plačo, pa malo delati. Naše železnice, ki so v državnih rokah, slabo stojijo. Javna last pač morajo biti premogokopi in vodne sile, ker to dvoje najbolj rabi veliki obrt, to dvoje naj se podpravi. V kranjski deželi smo že storili korake, da vodnih sil kapitalisti ne bodo izrabljali v svojo korist. Mi vemo dobro, da ima elektrika veliko bodočnost, ker se da moč prenašati. Elektrika na laž postavlja socialno-demokratski nauk, da mali obrtnik in mali kmet nimata prihodnosti. Za obrtnika in kmeta se lahko napelje toliko električne sile, kolikor je potrebuje. Da se vse v redu vrši, za to naj skrbi javnost, dežela ali država. — Marxova trditev o propadu obrta tedaj nima veljave.

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

VIII.

„Če se srečajo koledniki dveh župnij, se stepejo in drug drugemu krajejo.“ Valvasor, Ehre VII, 473.

Dolgi večeri po božiču so se vrstili. Nizek sneg je pokrival zemljo. Tenak mraz je prešinjal ude in ljudje so se gregli ob pečeh. Predice so vrtele kolovrate, hlapci so cepili trske in otroci so rili za peč v toplo kožuho vino.

Vse je bilo mirno, malo ljudij je bilo zunaj, le koledniki so se zbirali in so hodili od vasi do vasi, od hiše do hiše.

Na Brinjevcu se je družina pomnožila. Odkar sta Jurko in Tomaž kovala in zakovala svoja konja v kovačnici ob potoku, se je srce baronke Marije zaobrnilo. Spoznala je, da se poroka na Hudenjah ne da več odlašati. Pridržala je Tomaža pod svojo streho. Pa tudi Jurko je postal domač. Z veseljem se je polotil gospodarstva, pridno hodil v hleve in zapovedaval hlapcem in deklam. Saj je baronka že davno svoj sklep imela, samo kovač Fabjan je še zaviral njegovo prihodnost.

Zdaj kovača ni več. Maščevanje Matejevo se pa ni posrečilo. Fabjan si je sam izkopal jamo. Stari grešnik je hotel zatreti mlado življenje, pa je sam šel brez priprave na božjo sodbo.

Na Silvestrov večer je bilo.

Vsaka družina na Brinjevcu je bila zbrana v hišterni. Dekle so predle, hlapci so cepili luč. Tomaž je dvoril gospej baronki in Jurko je pripovedoval poslom svoje zgodbe iz vojaških let.

Kar se približa velika družba po klancu navzgor. Bili so koledniki.

Pred gradičem se ustavijo. Eden sam stopi skozi vrata, pa odpre graščinsko hišterno. Bil je srednje postave, majhnih črnih oči in črnih las. Zaraščena brada je pričala, da se ne brije nikoli. Nosil je dolge hlače, zakrpane z raznobojnimi krpami. Ogrnjen je bil v širok, višnjevi plašč, glavo mu je pokrival klobuk z zavihanimi kraji, za klobukom pa je bilo zataknjeno dolgo gospe pero. Pod pazduho je stiskal gosli. Sam je začel napol peti, napol govoriti:

„Bog daj, Bog daj dober večer,
hišni oče, hišna mati!
Mi smo nocoj k vam pritekli,
dober večer vam prinesli.
Mi smo prišli, da b' nam dali
vedro vina, dva cekina.“

„Le naprej, koledniče!“ oglasi se Jurko.

In pevec vstopi, pa pravi:

„Nas je veliko. Sam ne pojem rad, godem še nerajši.“

„Kar pokličite tovariše!“

Pa ni šel iz hišterne, pač pa je potegnil gosli izpod pazduhe. Potrka z ного ob tla, potegne loč in začne peti:

„Pojd z mano, pojd z mano,
lešnikov ti jaz bom dal;
ko boš tiste vse potrla,
ti pa drugih bom nabral!“

Dekleta pri kolovratih so se začela muzati. Tovariši pevca pa so drug za drugim prihajali. Razvrstili so se okrog peči in godba se je pričela. Dekle so nesle kolovrate v vežo, hlapci pa so prijeli dekleta pod pazduhe in se jeli vrteti.

Kolednik z višnjevim plaščem je zlezel na peč in kvasil:

„Ljudje božji, mi smo romarji sv. Barbare! Pobiramo, kar nam dačó dobri ljudje. Gospodinja so dobrega srca in bašejo naše malhe — — —“ Pa vrže svojo malho na sredo hišterne. Urška jo pobere in kmalu prinese nabasano z ovsom.

Spet koledniki zagodejo, hlapci in dekleta zaplešejo.

Kolednik z višnjevim plašču spet začne peti in gosti na gosli sam:

„Leži, leži ravno polje,
po polj' ležé ozké stezé,
po stezi pa svetinja gre,
svetinja sv. Barbara.
V rokah pa nese kelih zlat,
pa v kelihu sveto telo.“

Vsi obmolknejo in pazno poslušajo sveto pesmico.

Kar se začne od zunaj glas in čuden šum.

Koledniki so od drugod. Že na dvorišču se razlega pesem:

Velike družbe naj ostanejo za druge reči lastnice podjetij, ali država naj štiti delavno ljudstvo s tem, da družbam naklada primerno velike davke, tedaj z davčnim vijakom razmerje regulira, in da poskrbi za dobre socialno-politične zakone. Liberalci pravijo: konkurenca in pa delavska pogodba naj bodeta prosti, tako se bo vse uravnalo! V teoriji je ta nauk lep, v resnici je pa ljudstvu škodljiv, ker potem delavec nima nobene moči. To je bilo zlasti takrat, ko je liberalizem prišel v cvet. delavci pa niso še poznali nobenega združevanja. Delavstvo je bilo slabo plačano, nastal je proletarijat z žalostnimi posledicami po družinah. Papež Leon XIII. je v krasni delavski okrožnici opozoril na to, da ima država dolžnost, varovati delavca nasproti delodajavcu s socialno-političnimi zakoni. Za napravo takih zakonov se trudimo poslanci. Sem se sme prištevati tudi zavarovalnica za starost in nezmožnost. Novi zakon se bo oziral tudi na kmeta, ker je tudi kmet v gotovem smislu delavec. Stroški teh zavarovalnic se bodo kolikor mogoče naložili na kapitaliste. Država tedaj lahko mirnim potom doseže to, kar zahteva socialna demokracija potom revolucije.

Tudi obrtnikom liberalizem ni prinesel sreče, Razvoj svobodne konkurence je povzročil, da je mali obrtnik vedno bolj propadal. Žrebljarstvo na Gorenjskem je propadlo popolnoma. Danes je obrtnik v mestih največji revež, večji kot delavec. Po načelu liberalizma so nastali trusti, velike zveze podjetij. Kapitalisti žanjejo, ker sami diktirajo cene in množino izdelave, uničili so pa načelo svobodne konkurence, za katero so se prej tako vneljali. Liberalno načelo je laž.

Državi moramo dati pravico nadzorstva nad podjetji. Tega nadzorstva se veliki kapital silno brani, ker hoče biti nemotljen pri svojih kartelskih špekulacijah. Nastali so razni karteli, n. pr. kondicijski karteli, kjer se stavijo posebni pogoji za kupce. Da se iznebe drago plačanih agentov, so si karteli razdelili trg, določajo tudi, koliko blaga naj posamezne tovarne izdelujejo, da ga ne pride preveč na trg, napravili so si skupne pisarne in vse vodi ena, najbolj večča roka. Da se ne bo kapital kupičil na strani kartelistov, naj poskrbi kartelni zakon. Sestavi naj se mešana komisija, ki naj v senatih razsoja o posameznih slučajih, kadar se hoče izsesavati ljudstvo. Te komisije naj bi določevale cene in produkcijo in nepokorneže kaznovala.

Krščansko načelo v uravnavi družabnih razmer obstoja tedaj v tem, da naj se premoženjske zadeve regulirajo z davki in da naj se pri podjetjih skrbi za javno kontrolo. Napredek je potreben tudi v javnem življenju. Če ljudstvo bolj napreduje, kakor okvir javnosti, v katerem živi, nastane revolucija. Revoluciji je pri nas bila odbita glava s splošno volivno pravico in ljudskim

zastopstvom. Turška država ni napredovala tako, kakor so napredovali njeni narodi, zato so ondi vedni upori. Če države napredujejo v narodnem in gospodarskem smislu, potem se razvoj lahko vrši mirnim potom v srečo narodov.

DOPISI.

Predoslje. V enem tednu sta se v Predosljih ponesrečila dva otroka-šolarja. V ponedeljek 30. sept. Tinko Rozman, kakor smo že poročali, v petek 4. t. m. pa osemletna šolarica Marija Malenšek. Šla je s svojim bratcem po brvi čez Belco k sosedovim v vas. Padla sta oba v vodo, ki je bila vsled dolgotrajnega dežja precej narasla; fantek je izkobil iz vode, deklico je pa voda odnesla s seboj. Potegnili so mrtvo iz vode pri Golčevem mlinu.

Šenturska Gora. Cesarjeva zahvala, ki je došla po c. kr. glavarstvu na našo udanostno izjavo z dne 18. avgusta, je vse naše ljudi prav razveselila. Tudi Cerkljanci, ki so se one slavnosti udeležili, bodo gotovo tega veseli. V naši šoli smo pa obhajali dne 26. septembra lepo Slomškovo slavnost.

Križe pri Trziču. (Žalostna novica.) V koritu, v katerem se napaja živina, je utonil Ignacij Grašič, Grabar iz Seničnega. Mož je bil star 55 let, znan in priljubljen kot godec. Ob procesijah v Križah pri Trziču je vodil godbo že več let. Kako je mogel zaiti v korito in utoniti, je težko razumeti. Iz gostilne pri Bajdu je šel v noči 7. t. m. proti domu. Slišali so ga v vasi pri koritu klicati na pomoč še ob enajstih. Ljudje se niso zmenili za klicanje. Ob polnoči pa so ga našli mrtvega v koritu. Ležal je podolgem na obrazu, obrnjen od doma. Letos se je smrt spravila nad možake, pobrala jih je nenavadno veliko. — Štirje neizvoljeni kandidati, dva veleposelnika, en tovarnar in en vodja elektrarne, kakor so se imenovali na volivnih oklicih, so bili kaznovani vsak po 20 K, ker so v svoji pritožbi zoper občinske volitve žaljivo pisali. Njihov priziv pri deželnem sodišču je bil odbit, sodba sodišča v Trziču potrjena. Stroškov bo precej, ker bo treba plačati tudi odvetnika. Čegava žrtev so, o tem „Slov. Narod“ ni nič pisal.

Z Gorenjskega. (Krjavelj in ponočni koncerti.) Pot me je pripeljala zadnji čas v Radovljico. Ko sem opravil svoje uradne posle in plačal davke, sem stopil malo v gostivno, si naročil radovljiškega cvička in nato sem mirno in tiho poslušal zabavne pogovore radovljiških meščanov. Med drugim sem izvedel tudi te-le novice: V Radovljici se v zadnjem času silno lepo razvija družabno življenje, odkar bivata v mestu napredni g. Krjavelj in g. kapelan Martin. Prvi skrbi Radovljičanom za predpustno zabavo, danzadnevom popisuje v svojem „Danu“ radovljiške razmere, popisuje mestne prebivalce in živali, g. kapelan Martin pa skrbi za cviček. V zahvalo, da so pri zadnjih občinskih volitvah Radovljičani klerikalno volili, jim je kapelan požegnal vinsko trto, da jim je letos obrodila obilo najboljšega cvička. G. Krjavelj pa, odkar se peča samo s klerikalci in cvičkarji, je čisto pozabil na svoje napredne Krjavlje in popolnoma prezrl njihovo zadnje kulturno delo. Velika krivica bi se jim zgodila, ako bi njihovo kulturno

delo zašlo v *morje pozabljenosti. Zato naj ga pa jaz kot tujec otmem pozabljenosti. Radovljčani, katerim je usoda določila v posest najlepši del Kranjske dežele in jih je kapelan preskrbel s finim cvičkom, so pri svojem družabnem življenju zelo pogrešali koncertnega petja. To verzelj kulturnega življenja je posebno hudo občutil v srcu pobratim g. Krjavlja, veleučeni in inteligentni g. Ludovik s hrvaškim imenom, ki v sedanjih časih opravlja službo načelnika radovljiških „Sokolov“. In g. Ludovik je sestavil koncertni zbor in je pred nekim časom otvoril svoj prvi ponočni koncert. Uspeh ni izostal. Vsi očarani nad temi sirenskimi glasovi, podobnimi glasovom, katere je g. Krjavelj tam nekje na štengcah poslušal, so vstajali Radovljčani, dajali duška svojim notranjim čutilom in so na prav posebne načne hvalili prvi nastop novega koncertnega vodje. Eden pa je bil v Radovljici, ki ni privoščil Radovljčanom nočne zabave, ni pustil brez licence prireditelj koncertov, in v imenu cesarske postave je poklical okrajni komisar k sebi gospoda Ludovika, mu izrazil svojo nevoljo in izrekel nad njim kruto sodbo, da bode namreč moral g. Ludovik iti v prognanstvo v Macedonijo radovljiškega sodišča in tamkaj tri dni, ločen od sveta in od cvičkarjev, zlagati in peti nove himne vsem sovam in čukom na čast. Radovljčani se pa sedaj silno hučujejo nad trdosrčnim in nemuzikaličnim okrajnim komisarjem in prosijo g. Krjavlja, da naj tudi on povzdigne svoj glas za svojega pobratima ter v imenu napredne kulture najodločneje protestira proti zastarelim paragrafom policijskega reda. Toliko, g. urednik, za danes. Prihodnjič enkrat pa Vam bom, če me kdo izmed Radovljčanov ne prehití, popisal, kako je g. Ludovik sodnijskim potom pobiral vstopnino h koncertu s pomočjo nekega vele-zgovornega nadcvičkarja iz Kranja.

Politični obzor.

Cuvaj pojde! Dunajski dopisnik „Slovenskega Naroda“ je dne 8. t. m. v uvodnem članku pisal, da bi dr. Šusteršič, ki je sklical za drugi dan posvetovanje eksekutivnega odbora nove pravaške stranke, lahko marsikaj storil, da bi pospešil odhod Cuvajev. Pri „Narodu“ so seveda mislili, da se dr. Šusteršič ne bode ganil za Hrvate, ko so ga zbadali, da naj kaj stori. Med tem je pa dr. Šusteršič v delegaciji rezko govoril za to, da naj se odstrani Cuvaj. Tedaj se je pa „Narod“ naenkrat okoli zasukal in pisal v istem listu zadej: „Zdaj, ko je Cuvajeva usoda že odločena, ko mu že pripravljajo pogreb, pa hočejo jugoslovanski klerikalci začeti proti njemu vojsko.“ Slovenskim liberalcem dr. Šusteršič ne more nikdar ustreči. Prav tedaj dela, da se za „Narodove“ politike sploh nič ne meni, ampak udari takrat, kadar ve, da je železo belo.

V Krakovu se je koncem septembra obhajala velika slavnost v spomin tristoletnice smrti slavnega poljskega pridigarja jezuita Petra Skarge. S to slavnostjo je bil združen katoliški shod, na katerem so nastopili imenitni poljski katoliški govorniki. Ob koncu shoda se je odkrila spominska plošča Skargi in položil temeljni kamen za Skargovo hišo v Krakovu. V tej hiši bodo dobivali vajenci in pomočniki poceni preskrbo in pouk.

„Svet“ Miklavž je zgodaj vstal,
se je v mrzli vodi vnil,
si je šel iskat lesa
krivega in ravnega,
njemu glih pripravnega,
da bo naredil barčico — — —

Koledniki v hišterni so takoj spoznali po pesmi, odkod so koledniki zunaj na dvorišču. Stara trma in staro sovražstvo se jih loti, pa si namignejo, da naj se poizkusijo.

Duri hišterne se odpro in Druščani naskočijo Krakovce. Začne se pretep. Ženske vpijejo, hlapci gledajo. Goдец z višnjevim plaščem je odletel v kot in oves se mu je raztresel iz malhe. Gosli so zastokale ob kamenitem stebri na dvorišču, klarinet je žalostno zvenel na tlaku, pa tudi sablja se je zablistala v temi...

Boj je bil hitro končan. Koledniki sv. Barbare so odšli s prazno malho in s pobitimi glavami, koledniki sv. Miklavža pa so prihajali v hišterno.

Mlada deklica z gosli se najprvo prikaže v hišterni. Zasuče se parkrat, pa potegne lok in zapoje:

„Bi godca si vzela,
boš zmerom vesela.
Ko kruha ne bo,
pa godel ti bo.
Hiholadri, hola
hiholadri, ho.“

In spet so se hlapci in dekle jeli vrteti. Godci so godli, da so okna šklepetala.

Urška je nabasala malho, prinesla pa tudi sladkega vinca.

Med koledniki sv. Miklavža najdemo Vlahinjo Petko, Ivota in Barico. Prikupili so se ključarjem sv. Miklavža na otoku, da so jih izbrali za kolednike.

Vlah pa ni pozabil poleg časti božje tudi svoje ljubezni. Dve malhi je moral nositi nosač sv. Miklavža, eno za svetnika, eno za prošnjika.

Ko so koledniki sv. Miklavža odhajali, niso pričakovali, da jih pred gradom čaka še huda vojska.

Koledniki sv. Barbare so se hoteli maščevati. Pokalo je, bliskalo se je, hrušč je nastajal vedno večji, in pretep, združen z ropom, je pustil žalostne posledice.

Koledniki so se razkropili s krvavimi glavami. Ivo in Barica pa sta nesla na rokah mrtvo truplo — Vlahinje Petke.

IX.

„Vse ljudstvo k njemu vkup leti,
Antona poslušat želi.
Anton, Anton, o sveti Anton!“
Narodna.

Bil je lep zimski dan predpustom o Antonovem. Na Stopnem se je sešlo od vseh strani veliko ljudi, ki so prinesli krač sv. Antonu. Služba božja je minila. Mnogo pobožnega ljudstva je še ostalo v cerkvi in se priporočalo sv. Antonu za srečo in zdravje sebi in živini. Katerih pa ni trla nesreča in jim je zdravje kipelo z lic, so se vstopili okrog cerkvene hiše. Cerkovnik Matija Hribar je nosil iz cerkve krače vsake vrste in velikosti.

Nad stopnicami pa je stal ključar Obrč in jemal krače v roko.

„En groš!“ — „Plačana!“ „Kdo da več?“

Javna dražba za krače je preminula, ko se duhovščina približa iz zakristije. V cerkveni hiši se je peklo in kuhalo.

Župnik Šrajbar je stopal po stopnicah s svojim bratom, župnikom iz Šmarjete, ki je tudi prišel počastit sv. Antona, da bi mu Bog dal zdravje pri živini. Poginilo mu je bilo v jeseni pet prešičev.

Domača kapelana sta se gnetla med množico, poleg njiju je stopicala gospa baronka Marija z Brinjevca. Jurko je šel pred njo. Le kontese Regine in Kinskega ni bilo.

„Predpust je, pa tako malo oklicev,“ izpregovori domači župnik, sedeč za hrastovo mizo.

„Tudi pri nas jih je malo. Pozna se, da so slabi časi,“ odgovori šmarješki župnik.

„Pozna se tudi pri kračah in biri. Platna je bilo letos samo pet lahtij prinesenega, pšenice je manj par mernikov, zmesi tudi, vina pa je letos za polovico manj, samo 20 veder,“ pripomni ključar Obrč.

Tudi midva čutiva to, nadaljuje kapelan Jurij Kostner. Pri biri malo namečka, štola pa brez konduktov. Nas bodete morali Vi rešiti iz zadrege, milostiva gospa baronka!“

„Ena lastovka še ne prinese spomladi, gospod kapelan!“ odvrne baronka, ljubeznivo smejoč se.

Dr. Ivan Šusteršič o Hrvatih. V avstrijski delegaciji je govoril g. dr. Ivan Šusteršič o postopanju vlade na Hrvaškem med drugim tako-le: Dogodki na Balkanu dokazujejo, da umetnost diplomacije ostane brez moči nasproti naravnemu razvoju. Ko smo sporazumno z Angleško nastopili proti Veliki Bolgariji, smo skrbeli za koristi monarhije. Ko se bo vojka končala, o kateri upamo, da se omeji na Balkan, je zelo dvomljivo, če se bodo mogli tudi držati morebitni dogovori, ki izključujejo vsako teritorialno izpremembo. Že danes moramo računati, da se v balkanski politiki prilagodimo živim stremljenjem balkanskih držav, v kolikor soglašajo s koristmi monarhije. Koristi monarhije se morajo v vseh okoliščinah čuvati. Monarhija, ki je poklicana, da tvori glavno jugoslovansko moč, mora biti pred vsem na tem, da igra vlogo, ko se bo reševalo jugoslovansko vprašanje, in sicer mora imeti v prvi vrsti moralno avtoriteto. S kakšno moralno avtoriteto pa more monarhija nastopiti pri rešitvi jugoslovanskega vprašanja, če se oziramo na to, kako da postopa z Jugoslovani? Če hoče vlada svoje lastne koristi čuvati, ne more več mirno gledati, kako se na Hrvaškem ustava in postave tepajo, kako da tak svobodo ljubeči, spoštovani narod, ki se je za koristi monarhije in dinastije pridobil toliko zaslug, kakor Hrvati, proti vsej pravici in postavi zatirajo in postopajo z njim, kakor da bi bili brez pravic.

Socijalna demokracija na Bolgarskem dela proti vojni, ker nima nobenega čuta narodne zavesti. Po ulici je delala demonstracije proti vojni in tudi v sobranju je edini rdeči poslanec Sakazov delal zgago.

Na Francoskem je svobodomislecem že žal, da so začeli preganjati redove. V nekaterih krajih že prosijo vlado, naj bi dovolila, da bi se vrnili kartuzijanci, benediktinci in izgnane usmiljene sestre. Premoženje teh redov so roparji že seveda zapravili.

Novičar.

Posredovavni uradi. „Kmečka županska zveza“ je prosila deželno vlado za Kranjsko, naj naznani okrajnim sodnijam, da se morajo vse tožbe zaradi razžaljenja časti odstopiti občinskim posredovavnim uradom. Deželna vlada je tej prošnji ustregla in je naročila okrajnim glavarstvom, da naj takoj obveste sodnije o ustanovitvi posredovavnih uradov. Tudi liberalcem bo ta odlok všeč, ker v svojih glasilih vedno tarnajo, da je krščanska ljubezen umrla, da se ljudje za prazne reči tožarijo in da te tožbe preveč stanejo.

Odborniki „Gasivnih društev“ kranjske okolice so zadnji čas dobivali iz Kranja pogosto obiske. S kramarsko vsiljivostjo je par kranjskih liberalcev tiščalo v nje, da naj se vržejo na liberalno stran. Nekateri odbori so hujšakcem pokazali fige, drugod so jim pa šli na lim in so po njihovem nasvetu začeli delati za stranko ter prirejati liberalne veselice s plesi. Tak dirindaj so napravili zadnjo nedeljo v Cerkljah, kamor so se prignali seveda tudi liberalci iz Kranja. Gasivnih društev pač gotovo ne more biti glavni namen liberalno strankarstvo ter popivanje in ples. Zato ima deželni odbor prav, če takim društvom, ki postajajo strankarska, in katerih člani imajo dovolj denarja za zapravljanje in pijančevanje na plesiščih, podporo odklanja, daje jo pa tistim gasivnim društvom, ki so podpore potrebna in po dostojnem vedenju tudi vredna.

„To je res, milostiva!“ odvrne kapelan. „Ali lastovka na grajskem zidu ima veliko prostora za gnezdenje.“

„Res, pravo gnezdo! Ali če se mladiči izpeljejo, se še zagre. Toda če se starci izpeljujejo, je pa že bolj nevarno!“

„Kaj se hoče? Ljubezen ne pozna starosti,“ pristavi kapelan Fabjan Perner.

„Starost pa ni še nikako zagotovilo pameti,“ pridene župnik iz Šmarjete.

„Kdaj pa naj vendar pričakujemo hudenjske neveste?“ popraša pikro škocijanski župnik ter se obrne proti baronki.

„Kadar je vaša volja, prečastiti gospod župnik! Ženin in nevesta čakata gotovo težje, kakor Vi. Samo prosim, da ne zadržujete. Saj veste, kako je,“ odvrne baronka.

„Jaz ne bom oviral, pa tudi ne pospeševal. Postavno se ni začelo, ali postavno se bo končalo, to je moja skrb!“

„Hude reči sem prestala zadnje čase, odkar prebivam v Brinjevcu. Kakor bi bil Bog meni prihranil vse to! Kovačnico so čarovnice odnesle, kovača pa hudobec, Vlahinjo Petko so koledniki ubili pred mojo hišo in zdaj naj še prenesem sramoto svoje nečakinje. Prosim, gospod župnik! ne odlašajte! Kar je, je, in ne da se predruža-

Le par rdečih mandeljcev je v Kranju in okolici. Te dni je pa ta peščica rdečkarjev imela pogum, da je preplavila z rdečimi lepaki in vabili mesto Kranj. Lačni bratci, ki vedno ložijo, da v teh slabih časih nimajo kaj jesti, prirede tedaj jutri „pri Fidru“ v Kranju vinsko trgatev, korso, ples in prosto zabavo. Svirala bo tem siromakom godba kranjskega prostovoljnega gasivnega društva in pomagala odganjati draginj. Kam Sajovičev Janko to gasivno godbo vleče, je v nedeljo povedal dopis iz Kranja v „Dnevnu“, ki pravi: „Čemu vendar delajo požarne brambe na deželi štafažo, čemu se udeležujejo iste procesije in raznih drugih prireditev? Taksi uniformirani nastopi gasivnih društev ne nasprotujejo samo načelom gasivstva, temveč so jednake osebne garde po nazorih pametnega človeka povsem tudi nekaj netaktnega in celo smešnega.“

Meje se krčijo, pa ne le narodne, ampak tudi kulturne meje se krčijo vsled nestrpnosti agresivnega liberalizma. Ni še davno, kar so liberalci pri „Slovenski Matici“ izbežali na hinavski način par „ta črni“ iz odbora, že poroča „Matica Slovenska“ svojim poverjenikom ter članom in drugim to le: Matične knjige za 1912. leto so že deloma tiskane, deloma gre njihov tisk h koncu, a članov se je prigrasilo dozdej nenavadno malo. Zato prosi Matica vse tiste mnogoštevilne gg. poverjenike, ki še dozdej niso pobrali in poslali udne za tekoče leto, naj to nemudoma store.

Zopet jeden. Neprestano se čita v časopisih o raznih sleparijah, ki jih razni rdečkarji voditelji uprizarjajo. Minuli teden so zaprli v Rimu sodruga Ferro, ki je zadržalo sicilijanskih rdečkarjev osleparil za 150 tisoč lir in jo s tem spravil v konkurz. „Zarja“, ki z debelimi črkami naznanja vsako malenkost naših pristašev, dosledno molči o goljufijah svojih prijateljev.

Militarizem. Socijalni demokratje se v svojih listih in na shodih vedno hudujejo nad militarizmom, češ, da ta pošast izsesava žulje ljudstva. V enem oziru imajo prav. Še bolj prav bi pa imeli, ako bi povedali, da žulje ljudstva še bolj izsesavajo blagajne socijalno-demokratskih strokovnih društev. Lansko leto so plačali nemški socijalni demokrati v te blagajne 72,000 000 mark.

Med Hrvati. Vrste naše bratske hrvaške katoliško-narodne inteligence se vedno bolj množe. Vedno večje je tudi število onih, ki po dovršenih študijah zastopajo naše ideje širom trojedine kraljevine Hrvaške. Imamo že na Hrvaškem lepo število naših profesorjev, tudi par zdravnikov i. t. d., in te dni je otvoril dr. Stjepan Markulin, ustanovitelj „Domagoja“ in navdušen prijatelj Slovencev, svojo lastno odvetniško pisarno v Zagrebu, Kurečeva ulica št. 5. To je prvi hrvaški advokat, ki je kri naše krvi, ki je eden izmed najzaslužnejših voditeljev mladega kat. pokreta med hrvaško mladino. Mi mlademu gospodu doktorju in celi njegovi družini k uspehu najiskrenejše častitamo in želimo mnogo sreče na pot. Slovence pa, ki bi imeli v Zagrebu posla v pravnih zadevah, opozarjamo tem potom na našega novega advokata dr. Markulina.

Cerklje. Preteklo nedeljo je, kakor smo napovedali, imela tukajšnja požarna bramba svojo plesno prireditev. Skoro poldrug mesec se je mamilo ljudi o nestrankarstvu te družbe, a nazadnje je „Svinjski dom“ v št. 40. le priznal, da je to društvo skozinsko liberalno. Bobnalo se je od vseh platij občinstvo, katero je pa sodilo pametneje. Le gasivno društvo iz Kranja je poveljevalo sila klaverni obhod po Cerkljah. Drugega društva ni bilo nobenega blizu. Gotove si-

čiti. Boljše prej, kakor pozneje. Kontesa Regina je vsa obupana in bojim se za njeno prihodnost.

„Gospa baronka!“ deje gospod Fabjan, „jaz sem na vaši strani. Res me je kontesa žalila, žalila hudobno, toda odpuščam ji, saj vem, kaj je zaljubljeno srce. Ne vidi nič, ne sliši nič, ne sluti nič, je kakor noj, ki vtakne svoj kljun v pesek, pa ne vidi in ne sliši in ne sluti nevarnosti, ki se mu bliža.“

„Težave so, težave, gospa baronka! Tisti Kinski se je priklatil v naše kraje kar tako čez noč. Ne pozna svojega očeta, ne vé za svojo mater, ne vé, kdaj se je rodil, ne spominja se, kje mu je tekla zibelka. Morda niti krščen ni — kdo ve!“

Samozavestno je župnik govoril te besede, ki so baronko ztôdile v dno srca. Pa udala se je udarcem usode in mirno poprašala:

„Gospod župnik! Ali je to edini zadržek? Kaj res rojenice človeku izpletejo tako usodo?“

„No, no, to bi se že dalo rešiti. Kakšne botre je gotovo imel tudi Kinski pri svojem krstu. In sam se tudi ni vzredil. Kdo je bil njegov rednik?“ popraša dodatno kapelan Perner.

Dalje prih.

rovine, ki se brezdvomno štejejo med „inteligenco“, so pokazale svojo omiko s tem, da so divje rjovele nad cerkljanskem kapelanom, ko je šel po javni cesti mirno skozi vas. Ljudje so pravili, da so bile te sirovine tamnekje od Kranja, ki so se pa tem povodom lahko na lastne oči prepričale, kako so poslana tla liberalizmu v cerkljanski fari.

Županstva na Gorenjskem se opozarjajo na nekega Jurija, ki nekaj časa sem hodi po Gorenjskem. Bil je že mnogokrat kaznovan in je prišel iz Gradiške, kjer je bil par let zaprt. Kadar pride iz hiše pokore, se klati okrog, dasiravno je krepak in zdrav, brez posla, in si daje pod raznimi pretvezami na račun svoje domovne občine izplačevati podporo. Torej pozor pred tem delomrznim človekom! Pa, kaj pravimo, pozor! Gospodje poslanci naj poskrbijo, da se bodeta za take tiče nekoliko v sklad spravila zakon o vlačugarstvu in vsprejem v prisilno delavnico!

G. Antona Doklerja, c. kr. profesorja na gimnaziji v Kranju, je naučno ministrstvo dodelilo prvi državni gimnaziji v Ljubljani. Gospod Dokler je bil jako delaven odbornik naših kulturnih društev v Kranju.

V Kranju so se fantje Janez Alič, Jakob Eržen in Janez Potočnik upirali mestnemu stražniku Šmajdu, ko je v neki gostivni aretirai Janeza Krta. Deželno sodišče je prisodilo Aliču in Erženu po tri mesece, Potočniku pa tri dni strogega zapora.

Umrla je dne 7. t. m. v Kranju gospa Frančiška Kette, c. kr. sodnega pristava vdova.

Pri Škofji Loki je dne 7. t. m. tovorni vlak povozil posestnika Jurija Kalana.

Na Skaručini je dne 5. t. m. umrl upokojeni župnik Ludovik Jenko. Pogreb je bil v torek v Vodicah. Pokojnik je bil rojen 8. avgusta 1856. v Šiški.

Na Črnicu poleg Brezja je umrl 9. t. m. po dolgotrajnem bolehanju občestlani občinski svetovavec, bivši mošenjski župan g. Ivan Pristavec. Rajnik je bil vzgleden družinski oče, goreč, veren katoličan, prava gorenjska korenina. Bolezen, ki ga je položila v grob, je priromala z njim po okupaciji iz Bosne ter ni prej mirovala, da ga je upognila. Pogreba, ki se je vršil včeraj v Mošnjah, se je udeležil skupni občinski odbor; tudi številno občinstvo je spremilo blagega rajnika k grobu.

V Kropi je bil po odstopu g. župana Ignacija Ažmana izvoljen g. Matija Lazar za župana in gosp. Franc Šolar za njegovega namestnika.

Požar. Minuli torek popoldne je začelo iz dosedaj neznanega vzroka goreti v hiši posestnika Klementa Pretnerja na Kupljeniku pri Boh. Beli. V malo trenutkih je bila hiša v plamenu, ogenj pa se je razširil tudi hipno na gospodarsko poslopje. Bila je največja nevarnost, da se ogenj razširi tudi na sosednje poslopje, radi česar je bilo treba takega dela, da se požar lokalizira, kar se je hvala Bogu vstrajnosti gasivcev ter vaščanov v Kupljeniku in Boh. Beli tudi posrečilo. Pretnarju so rešili le nekaj obleke, hišne oprave in živine, drugo je uničil ogenj. Pogorelo je ostrežje hiše, gospodarsko postopje, pridelki, končani so kmetijski stroji in nekaj prešičev. Škoda se ceni na približno 8000 K. Gospodar, imejtelj patenta za gepeljne, je bil zavarovan, toda zavarovana vsota nikakor ne bo pokrila velike škode.

Na Bohinjski Bistrici je pretekli teden začela goreti hiša Ivana Žnidarja. Ker stoji ta hiša v sredi vasi in so sosednje hiše s šinteljni krite, je bila vsa vas v nevarnosti. Požarna bramba je pod vodstvom g. Ivana Markeša ogenj hitro omejila.

Na Vrdu pri Vrhniki je skočil s tira tovorni vlak. Več voz je bilo zdrobljenih, izpredvodnik Bajec pa lahko ranjen.

Belokranjska železnica. V Novem Mestu je dovršen 240 metrov dolg predor skozi Kapičelski hrib. Med delavci je nad polovico Hrvatov in le 30 % Slovencev.

V Gorici je dovršeno krasno poslopje deškega semenišča. Veličastno palačo, ki stoji na holmcu pod goriškim gradom, je zadnjo nedeljo knezonadškof slovesno blagoslovil. Stavba je jako praktična. V njej je konvikt za dijake in sčasoma se bo notri otvorila zasebna gimnazija, kakor je v Šentvidu nad Ljubljano. Zavod in gimnazijo bodo vodili jezuiti.

Vrtnarska šola. Kdor bi bil voljan sodelovati za ustanovo „Vrtnarske šole“, naj se priklasi na naslov: „Goikova Vrtnarska šola v Kranju“

Na tedenski semenj v Kranju dne 7. t. m. je bilo prignanih: 213 glav domače govede (za mesarja 180), 14 telet, 52 glav bosenske govedi, hrvaške govedi 105 in 176 domačih prešičev ter 00 hrvaških kozlov in 1 domača ovca. — Za kilogram žive teže: za pitane vole 92 v, za srednje pitane vole 78 do 82 v, za nepitane 76 do 80 v, za bosensko goved 84 v, za teleta 1 K 14 v, za pitane prešiče 1 K 20 v, prešiči za rejo 1 K 30 v. — Za 100 kg pšenice 24 K; rž 22 K; ječmen 21 K; oves 22 K; koruza 22 K. ajda 26 K, proso 21 K; krompir 5 K 00 v, fižol (rdeč) 27 K, koks 27 K, detelja — K, slanina 1:80 do 1:90 K, drva (trda) 18 K, drva (mehka) 10 K, maslo 3:20 K,

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnštvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petletno vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravištvo n. j. se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Mir med Turčijo in Italijo.

Italijansko-turška vojna je končana. Trajala je ta vojna, ki ni bila zelo krvava in se je vlekla kakor morska kača, dobro leto. Lansko leto dne 6. oktobra je že padlo Italijanom v roke mesto Tripolis, potem trdnjave Derna, Tobruk, Benghasi in Homs. Največ je še Italijanom, ki so imeli vsega skupaj le 130.000 mož na bojišču, pomagalo vojno brodovje, ki je obstreljavalo obrežna mesta toliko časa, da so se podala. V notranjost tripolitanske dežele pa Italijani sploh niso šli daleč, ker jim je zato manjkalo vojnih priprav in poguma, da bi prodirali v puščavo. Koncem oktobra lani so bili Turki Italijane celo čvrsto nazaj zapodili. Strahovala je pa Italija Turčijo s svojo močno mornarico. Več turških otokov so Italijani zasedli in v noči dne 18. julija prijadrali celo v Dardanele blizu Carigrada. Šibka turška mornarica si pa ni upala nikamor. Evropske velesile so Italiji branile, da bi bila raztegnila napade na Balkan. Tako bi se bila lahko vlekla ta vojna še več let brez posebnega uspeha. Ves svet bi se bil lahko smejal italijanskemu kralju, ki se je že davno proglasil za neomejenega poglavarja Tripolitanijske in Cirenajke, ako bi ne bil prišel na pomoč — črnogorski „očka“. Ko so se zvezale balkanske države proti Turčiji in so Črnogorci začeli prodirati v Albanijo, so zastopniki Turčije, ki so se v Ouchiju z Italijani pogajali za mir, naenkrat postali kaj mehki. Dasiravno so Italijani stavili visoke zahteve, so Turki nazadnje vse privolili. Dne 15. oktobra ob 6. uri zvečer se je podpisala mirovna pogodba, ki obsega, kakor se sodi, te-le točke: Turčija pripozna laški zakon, s katerim se je proglasila oblast Italije nad Tripolisom in Cirenajko, nadalje Turčija pokliče svoje

vojake iz Libije in izda na Arabce v Tripolisu oklic, da naj prenehajo z vojno. Ko bo Turčija te pogoje izpolnila, ji bo vrnila Italija zasedene otoke v Egejskem morju in ji plačala za državna posestva v Tripolisu 200 milijonov lir odškodnine. Sultan pa ohrani v verskih zadevah oblast kalifa v Libiji.

Med Italijani je vzbudil sklep miru veliko veselja. Saj so se Italijanom tako naglo izpolnile srčne želje, da so dobili na jugu deželo za izvoz svojega blaga. Papirji na borzah Evrope so se naenkrat dvignili. Turčija je pa vesela miru z Italijo, ker bo odslej lahko porabila vso moč proti balkanskim narodom, katere od nekdanj bolj črta, kakor Italijane. Turške vojne ladje bodo lahko prišle iz zaporov in nadlegovale bolgarska mesta ter vozile vojake v Albanijo. Za italijanske lire si bo pa turška vlada kupila na Balkanu potrebni smodnik. Vsa Evropa, ki ljubi Turke in sovraži Slovane, je tega vesela.

Vojna na Balkanu.

Na posredovanje velevladi za mir, so balkanske države odgovorile, da bi bile za mir pripravljene, toda le pod tem pogojem, če se na Turškem postavijo tuji deželni poglavarji, katere bi potrdile velevladi, nadalje: da bi bil v Carigradu postavljen najvišji svet, ki bi stal pod nadzorstvom odposlancev balkanskih držav, in ako bi se Turčija razorožila, balkanske države bi pa obdržale armade v vojnem stanju, dokler se vse to ne zgodi. Turška vlada je pa odgovorila, da se je na Balkanu glede reform res marsikaj zanemari, kar se mora izboljšati, da se pa v izvajanje teh reform ne sme vtikati nobena tuja moč.

Črnogorska armada je razdeljena v tri divizije. Nad Skader gre z barsko divizijo povelj-

nik Martinović. V Sandžak prodira poveljnik Vukotić. Vrhovni poveljnik vse črnogorske vojske je pa prestolonaslednik knez Danilo, ki vodi srednjo armado. Na vojsko so šli v Črni gorji vsi moški od 16.—60. leta. Šli so srčno v boj. Ko so se moške ločevali od svojih žen in otrok, žene niso jokale. Žene, starci in otroci sedaj stražijo domove in hodijo na hribe gledat, kje se dviga dim ob času boja in poslušat grmenje topov.

Vrhovni poveljnik Danilo je premagal turški utrdbi Rogame in Vranjo in začel oblegati mesto Tuzi. Tu je imela sprva črnogorska vojska občutne izgube, tako, da je kralj Nikita zapovedal, da naj preneha boj, da se preprečijo prevelike žrtve, kajti naskok Črnogorcev na Vranjo je bil sprva odbit. Ko so turške čete videle, da so od vseh strani obkoljene, in ker niso dobile iz Skadra pričakovane pomoči, so se udale. Dne 14. t. m. opoldne je črnogorsko topničarstvo na vso moč streljalo na mesto Tuzi in pehota se je pripravila za naskok. Naenkrat se je prikazala na trdnjavi bela zastava. Streljanje je prenehalo. Turški častnik je prestolonasledniku Danilu naznanil, da se je turška posadka udala. V trdnjavi so Črnogorci dobili 9 topov, ki so pa bili poškodovani od črnogorskih krogelj. Dobili so nadalje 8 strojnih pušk, 7000 Mauserjevih pušk, veliko konj, 800 šotorov in živeža za deset dni. V mestu je bilo 6 turških bataljonov z 2300 možmi, katere so Črnogorci odpeljali kot ujetnike v Podgorico, ko so zasedli mesto Tuzi. Med turškimi ujetniki je čudna mešanica. Tu so vojaki v raznih uniformah, velike in male postave in iz raznih narodov. Bogati plen je napravil v Črni Gori veliko navdušenje. Drugi dan se je udala trdnjava Hum, zadnja utrdba med Tuzijem in Skadrom. Ujetih je bilo 200 mož posadke. Črnogorski kralj

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec. Dalje.

„Pravi, da ga je njegova rednica imela pri sebi do devetega leta. Potem je šel služiti. Potikal se je po svetu, dokler ni prišel kot 17 letni mladenič v cesarsko vojsko. Spominja se, da ga je njegova rednica lepo vzgojila, da je hodil k sv. maši, da je prejemal sv. zakramente i. t. d.“

„Vse lepo, milostiva! Toda nobene priče, nobenega pisanja, nobenega poznanca, to je pa hudo! Ali naj se torej zanašam le na Tomaževo verodostojnost?“ izraža župnik pomisleke.

„Priseže naj!“ izjavi kapelan Pernar.

„Priseže na Mohamedovo brado!“ dostavi zbadljivo kapelan Kostner, „Bog ve, če se ni ženil že pri Turkih, ker se je toliko let potikal tam doli po Turškem.“

„Tisto pa ne,“ ugovarja hitro baronka. „Poštenjak je; za to pa imamo pričo. Moj oskrbnik Jurko je bil njegov tovariš na jugu in se je vselej častno izrazil o svojem sodruhu. Jurko naj priča!“

Ključar Obrč izgine iz sobe in pokliče z one strani Jurkota, ki je tam zabaval cerkovnike in ministrante ter jim pripovedoval zgodbe iz turške vojske.

„Jurko, ali se je Tomaž kaj ženil v Slavoniji?“ popraša kapelan.

„To pa ne, častiti gospodje! Tomažu so se gabile turške ženske. Tisti Vlah, tisti Mate je bil samo za to tako jezen na Tomaža, ker mu je ta očital, češ: doma imaš svojo ženo, pa se smoliš okrog turških copernic. Od tistega časa

ga Mate ni mogel več videti. To je bil glavni vzrok, da sva dala s Tomažem slovo Slavoniji in se povrnila domov.“

Jurko je bil odkrit človek in gospodje so mu verjeli.

„Jurko, ti boš prisegel, da je resnica, kar si zdaj govoril,“ reče kapelan.

„Zakaj pa ne? Kar je res, je res!“

Jurko izpije čašo in baronka mu veli, da naj gre osedlat konja.

Častivci sv. Antona so se jeli razhajati.

X.

„Kontesa Regina Kordula Kajzelova se je l. 1696. omožila „iz gotovih vzrokov“ s svojim hlevarjem Tomažem Kinskim.“

Rokopis škocijanskega župnega arhiva.

Predpust je bil pri kraju. Tudi post je minil. Ko sta bila noč in dan enako dolga, tedaj je kontesa Regina poročila svojega oskrbnika.

Bilo je o Vidovem — na predvečer. Nesnosna vročina je pripekala čez dan. Na večer pa so oblaki prevlekli nebo, črni, pogubonosni oblaki. Grmelo je izza Gorjančev, bliski so švigali čez gore in po doléh. Zvonovi so naznanjali, da se približuje huda nevihta in cerkovnik Matija Hribar se je tresel strahu, ko je vlekel za vrvi pod zvonikom.

Bliski so švigali čez stopensko cerkev in starodavna lipa se je zibala od močnega vetra. Šumelo je, grmelo je, bliskalo se je, dež je nalezaval, veter je pihal skozi špranje in skozi perje na drevju.

Tri strele so naenkrat začvrčale nad visokim zvonikom. Cerkovnika je podrl puh, da je odletel tja na zeleno trato. Strela se je razdelila,

razkadila, ena pa je vžgala in suhi hrastovi trami se jeli kaditi pod lesenim ostrešjem...

Ogenj je nastal, velik ogenj — — —

Venci so prepletali cerkev, cvetic je bilo na altarih polno, slavoloki so se vrstili pred cerkvijo in smrečic in vejic je bilo dosti po cerkvi in okrog cerkve.

Ogenj se je širil, posmodil in požgal vse smrečice in vejice, ki so jih spletale deklice in postavili fantje za poroko, ki bi se imela tu vršiti drugi dan.

Ogenj je bruhal izpod strehe. Že so tleli v dimu leseni altariji, že je streha žarela v ognju, že je rdeči zubelj skočil na lesene line v zvoniku.

Zvonovi so utihnili... Vročina jih je kuhala, bron se je tajal in padli so na tla.

Vse je gorelo, vse zgorelo, od vrha do tal...

Le začrneli zid je še stal po koncu drugi dan in osmojeno tramovje je tlelo na tleh, ko je kontesa Regina prijezdila na Srobotno goro.

In ženin Tomaž Kinski je zaprisegel, da je krščen, je bil postavno oklican in gospod Fabjan je prevzel težko nalogo, da je pred kamenitim, romarskim altarjem zunaj cerkve, pod vejami osmojene lipe, povijal štolo okrog rok kontese Regine in oskrbnika Tomaža Kinskega.

Žalost je vladala v cerkvi, bridkost se je brala na obrazih svatov, „Kraljice čudodelne“ ni več, njena varuhinja pa stopa danes s črnim pajčolanom pred oltar, le na osmojenih vejah stoletne lipe je pela ščinkovka:

„Tičica začela peti prelepo

od tega zakona svetega:

„Oj zakon, zakon, ti si svet,
na teb' stoji ves voljn' svet!“

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petlet-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Hrvaško-slovenski zbor v Ljubljani.

Živimo v času železnic, brzojavov in zrakov. Novi pojavi se vrše z veliko naglico in nove tvorbe tako hitro dobivajo določene oblike, da starokopitnikom zastaja sapa. Tak velevažen, zgodovinsko znamenit dogodek, ki je prišel nenadoma, se je izvršil minulo nedeljo v Ljubljani, ko so ondaj v najlepši slogi zborovali najuglednejši zastopniki hrvaškega in slovenskega naroda in sklenili med seboj bratsko zvezo na podlagi skupnega programa. Jedro tega programa je združenje hrvaško-slovenskega naroda v okviru habsburške monarhije. Na ta način bi se tudi Slovenci lažje ubranili krivicam, ki se nam delajo posebno ob mejah.

Dopoldne sta zborovali osrednji vodstvi Vseslovenske Ljudske Stranke in Hrvaške Stranke Prava in sta enodušno sprejeli tozadevni resoluciji. Popoldne ob treh je pa v veliki dvorani „Uniona“ okoli 90 hrvaških in slovenskih poslancev in strankinih voditeljev napravilo veličastno manifestacijo za hrvaško-slovensko edinstvo. Za predsednika zbora je bil na Šusteršičev predlog izvoljen dr. Mile Starčević, za podpredsednika Grafenauer in za zapisničarja Akačič in dr. Brejc. Navzočih je bilo poleg Slovencev 16 bivših narodnih zastopnikov iz razpuščenega hrvaškega sabora v Zagrebu, 8 poslancev iz Dalmacije, 6 poslancev iz Bosne in Hercegovine in 3 poslanci iz Istre, in sicer: Iz Banovine: Dr. Mile Starčević, dr. Pazman, Akačič, dr. Prebeg, Zagorac, dr. Šegvič, pl. Vučetič, dr. pl. Kiš, dr. Banjavčić, Polić, Tomac, Novak, dr. Petričić, Mihaljković, Scarpa, Vlahović, Tkalič, Peršić, Zatluka, Hrutić. — Iz Bosne: pl. Vancas, dr. Sumarić, Džamonja, dr. Mazzi, dr. Veseličić, Mrlić. — Iz Dalmacije: dr. Drinković, dr. Dulibić, Prodan,

dr. Sesardić, Klarić, Šimonić, Mladinov. — Iz Istre: dr. Laginja, dr. Spinčić, Kirac, Grašić. — Slovenci: Dr. Šusteršič, dr. Krek, dr. Korošec, dr. Brejc, Grafenauer, dr. Lampe, dr. Gregorčič, pl. Pogačnik, Povše, dr. Žitnik, Demšar, dr. Hohnjec, dr. Fon, Jaklič, Gostinčar, dr. Pegan, dr. Benkovič, Jarc, dr. Vrstovšek, dr. Zajec, dr. Stepančič, dr. Jankovič, Lavrenčič, dr. Ehrlich, Žlogar, Brenčič, Manfreda, Pišek, Berbuč, Dimnik, Zabret, Perhanc, Zlobec, Zega, Ozmec, Kogelnik, Košak, Matjašič, Kobi, Drobnič, Terlav, Novak, dekan Tomažič, Kosmač, Roškar, Dermastia, Ravnihar, Vehovec, Piber, Bartol, Vospornik, Marinič, Dular, Torkar, Vrečko in drugi.

Na predlog govornika poslanca Zagorca se je z velikim navdušenjem in odobravanjem sprejela ta-le resolucija: Izjavljamo, da tvorimo Hrvati in Slovenci eno narodno celoto. Vsled tega hočemo pristaši Stranke Prava in Vseslovenske Ljudske Stranke skupno delovati v duhu in pravcu programa Stranke Prava za jedinstvo, pravice in svobodni razvoj hrvatsko-slovenskega naroda v okviru habsburške monarhije. V svesti smo si, da so hrvatsko-slovenske dežele odločivnega pomena za pozicijo monarhije kot velevalisti in kakor se zavedamo svojih dolžnosti napram monarhiji, tako odločno zahtevamo in pričakujemo, da se zave tudi monarhija svojih dolžnosti napram našemu narodu.

Fino sta govorila oba voditelja hrvaško-slovenskega naroda. Dr. Mile Starčević je zbor nagovoril tako:

Odlična gospoda!

Prisrčno Vas zahvalim za podeljeno mi odlikovanje. Žavzemam to častno mesto globoko ganjen in z opravičenim ponosom, ker mi je predsedovati temu domoljubnemu zboru predstavnikov enega naroda hrvatskega in slovenskega imena. (Burno pritrdjevanje in dolgotrajno ploskanje.) Z Vašim številom ste pokazali, koliko Vam je na srcu sreča in bodočnost skupne domovine.

Nismo se zbrali, da drug drugega nadmodrimo. Mi smo vsi prevzeti, vsi prepričani o spasonosnosti ideje sloge in edinstva hrvatsko-slovenskega. Mi smo prišli v belo Ljubljano, da pred celim svetom pokažemo, da smo na jugu monarhije faktor, ki se ne da potlačiti, preko katerega se ne sme preiti. (Veliko pritrdjevanje.)

Čuveni grof Khuen-Hedervary je v delegaciji izjavil, da naša sloga, to naše delo nima temelja v preteklosti (Vzkliki.) Čuveni Khuen ne zna ali pa preračunano taji, da je ta ideja vodila naše dede od kneza Sama do Ludovika Posavskega, od tega do Zrinjskega in Frankopana, od teh do stvoriteljev hrvatske pragmatične sankcije pa do naše dobe. (Veliko pritrdjevanje.) Za to idejo so naši dedje prelivali na potoke mučeniške krvi v borbi proti Avarom, Frankom, domačim fevdalcem in Mažarom. To idejo so naši dedje uzakonili v hrvatskem saboru leta 1712., sprejemši pragmatično sankcijo, s katero so si osigurali, da Hrvatska, Slavonija in Dalmacija ne smejo biti ločene od Štajerske, Kranjske in Koroške. (Viharno aplavdiranje.) Ta ideja je torej osnovana ne samo v krvi, veri in jeziku, temveč i v skupnosti interesov, geografski legi in skupni zgodovini.

Mi hočemo danes postaviti temelje skupnemu delu. Danes je znamenit historičen moment za hrvatsko-slovenski narod, kateri mora z vsemi dopuščenimi in zakonitimi sredstvi stremeti za oživetvorjenjem hrvatsko-slovenskega državnega telesa. (Burno, dolgotrajno pritrdjevanje in ploskanje.)

Naj blagoslov Vsevišnjega rosi na nas in pospeši oživetvorjenje naših domovinskih idealov!

Dr. Ivan Šusteršič je govoril med nepopisnim navdušenjem tako:

Našli smo se, in vodi nas odločna volja, da ostanemo skupaj enkrat za vselej! To je realno-politično dejstvo, ki govori jasneje, zgo-

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

Tretji del.

I.

„Baronka Regina Kordula je povila sina, z imenom Žiga Kinski, ki se je povzpelo do duhovnika.“
Rokopis župnega arhiva v Škocijanu. (Information.)

Baronka Regina Kordula je sedela na lesenem naslonjaču, ki je bil obložen z blazinami. Odprta so bila vrata na leseni pomol in cvetice v zelenih posodah so razširjale prijeten vonj naokoli.

Baronka se je postarala. Noge so ji odpovedale. Nadležen kašelj jo je mučil in vela lica so kazala, da baronka le malo uživa. Vsak dan je hujšala, hiralala in zdelo se ji je, da ji spomlad odpiše dušo. Kar strpeti ni mogla v zaprti sobi in jutranji zrak, ki je prihajal skozi odprta vrata, ji je bil v prijetno hladilo.

Na lesenem pomolu, v družbi tulipanov in narcis, na malem stolu pa sedi mladenič pri dvajsetih letih. Poteze na njegovem obrazu spominjajo na baronko Regino Kordulo. Oblečen je v talar in v rokah drži Kastelčevo knjigo: „Nebeški cil“ (1684). Bral je nekaj časa počasi iz knjige, potem pa se je ozrl na svojo mater v naslonjaču in rekel:

„Ta novomeški kanonik prav lepo piše, in pa slovenski piše. Življenje je res kakor sen, kratek pa goljufiv sen!“

„Prav imaš, Žiga!“ odvrne počasi baronka, „glej, dvajset let sem čakala na tvoje rojstvo, dvajset let sem te vzgajala — kje pa je zdaj plačilo mojega čakanja, mojega truda? Plačilo mi je . . . smrt!“ odvrne baronka v odsekanih stavkih.

„Če ni mogoče drugače, mamica, naj se zgodi volja božja! Hvaležen sem ti, da si me lepo vzgojila, iz hvaležnosti bom opravljal najsvetejšo daritev za tvojo ljubo dušico, hvaležnosti cvetica mora prirasti tudi na mojem grobu. Hvaležen sem ti, da si mi odločila tako dedščino, in bodi zagotovljena, da bom vse prav obrnil v slavo božjo. Ko bodo mene položili enkrat v tvoj grob, naj še pozni rodovi oznanjajo, da je bil enkrat Žiga Kinski sin dobre matere, ki je dal življenje in premoženje za Gospoda.“

„Lažje bom umrla, ljubi moj sin! Ko te vidim pred sabo v črni halji. Izbral si si pravi poklic. In ko mene poneso tja v grobišče škocijanske cerkve, tedaj se oprimi mojega duhovnega očeta, škocijanskega župnika Ignacija Zalokarja. Saj veš, tvoj oče je dober človek, toda trde skorje starega vojaka ni mogoče omečiti in oblažiti. Ko bom zatisnila oči, se bo gotovo precej zopet oženil.“

Sin vstane in objame mater. Solza hvaležnosti se mu je pomešala s solzo ljubezni . . .

„Še mi beri, Žiga! Sicer sem bolj vajena nemške knjige, ali danes se mi zdi slovenska knjiga prijetnejša. Zdi se mi, kakor bi slišala svoje kmete, ki prijazno govore z mano, zdi se mi, kakor da je slovenski jezik prav jezik trpinov. Ko nam že smrt stopa pred oči, tedaj se človek čuti srečnega, da je bil trpin na zemlji, in da je kaj dobrega storil za trpeče človeštvo. Dobra dela, iz ljubezni do Boga storjena, tekajo za nami in gredo pred božji tron, gladijo mrko čelo nebeškega Očeta in nebeška Kraljica se jim pridruži ter jim pomaga . . . Dragi sin, ljubi Marijo!“

Baronka se je zasopla in dolgočasen kašelj je odmeval po sobi . . . Njena duša je plavala po Dedni gori, plavala okrog kipa rožnivenške Kraljice na Stopnem . . .

„Obljubi, mamica, Stopenski Gospej, da jo obdариš bogato, ako ozdraviš,“ prigovarja sin.

„Obljuba, sin moj, mora imeti podlago. Ali naj jaz obetam na svoje zdravje, ki se več ne povrne? Ali naj prosim za podaljšanje življenja, ki ni več potrebno? Prosim pa nebeško Gospo, da mi izposluje srečno, spokorno smrt. Ta je moja edina rešiteljica, ta je moja edina pot, ki me še čaka . . . Žigi so šli materni nauki globoko v srce. Dovršil je bil gimnazijo pri očetih jezuitih v Ljubljani in je vstopil v semenišče. Sporočili so mu žalostno vest, da je njegova mati na smrtni postelji. Vzel si je dopust ter se je vrnil domov, da zatisne oči svoji ljubljani materi!“

Dalje prih.

nasledniku Aleksandru so prišli naproti konzuli tujih držav in so ga prosili, da naj prizanese prebivavstvu, kar je Aleksander obljubil storiti in dostavil, da Srbi ne prihajajo kot zatiravci, ampak kot osvoboditelji. Srbi so dobili v Skoplju in okolici 80 topov in 80 vagonov streljiva. Po večini je to bilo srbsko streljivo, katero so bili Turki pred začetkom vojne pridržali v Skoplju in ga niso pustili naprej. Vest o zavzetju Skoplja, nekdanje prestolnice srbskih kraljev, je povzročila po vsi Srbiji velikansko navdušenje. Po cerkvah so se opravljale zahvalne božje službe. Po ulicah so Srbi nosili zastave in prepevali narodne pesmi. Pred kraljevim dvorom in bolgarskim poslaništvom so se priredile v Belgradu prisrčne ovacije.

V Belgrad so dne 27. oktobra pripeljali vlaki nad 2000 ranjenih Srbov, Turkov in Arnavtov. Zvečer so prišli tja slovenski zdravniki. Neki ranjeni Arnavt je v bolnišnici srbskega zdravnika dr. Milana Štefanoviča zabodel v prsi, da je umrl.

En del razbite turške vojske Zekki-paše je pobegnil proti Tetovu. Srbska častniška patrulja, ki so jo poslali za bežečimi Turki, je sporočila v Skoplje, da v Tetovu ni nobenega oboroženega Turka več. Večinoma so se bežeči Turki na milost in nemilost vdali zasledujoči srbski konjenici. Pometali so orožje od sebe ter se dali brez odpora vjeti. Mnogo Turkov je zbežalo v arnavtske vasi, ki so razpostavile bele zastave, v znamenje, da se udajo. V Tetovu so tudi razobesili bele zastave, ter se je mesto Srbom udalo. En del srbske armade je pregnal turške čete po Ovčjem polju. Posrečilo se je Srbom ves ta turški oddelek razbiti. Vršili so se kratki, toda zelo krvavi boji. Srbi so se nato obrnili proti jugu in proti Štipu. Na poti proti Štipu so zavzeli selo Sv. Nikolaj. Prebivavstvo vasi je Srbe z navdušenjem pozdravilo.

Srbi so dne 29. oktobra zasedli Veles in napravili velik plen. Na poti proti Velesu so vjeli 7000 Turkov. V bitki so imeli Turki 80.000 mož, padlo jih je 5000, drugi so bežali na vse strani.

Turki so poklali v Skoplju, preden so mesto zapustili, veliko žen in otrok. Vjeli so pa Srbi v Skoplju 7000 Turkov. Glavno srbsko taborišče se je prelozilo v Skoplje.

V Kumanovo so odposlali iz Belgrada šest vagonov petroleja, da bodo tam požigali mrtvece, ki kužijo zrak, ker jih tako naglo ne morejo pokopavati. Na visoki planoti Ovčje polje so

Srbi dobili 187 topov in 430 zabojev streljiva. Bežeči Turki so brez artilerije.

Bolgarsko bojišče.

Azim beja, poveljnika turških čet, so v Carigradu umorili, ker je slabo branil Lozengrad. Turki se pričakajo med seboj, kdo je zakrivil poraz. Mladoturki dolže liberalne častnike, ki se niso brigali za službo, ampak so le politizirali.

Dne 28. oktobra so bolgarske čete zasedle važno strateško točko Bunar Hisar, ki leži 35 km jugovzhodno od Lozengrada (Kirk-Kilise). Isti dan so Bolgari vzeli Dramo pri Ljule Burgasu. Reki Marica in Tundsas sta prestopili bregove in delata velike ovire. Zveza med Drinopoljem in Carigradom je pretrgana. Drinopolje hočejo Bolgari izstradati. Na železnici so Bolgari zajeli cel vlak moke, namenjene v Drinopolje. Sedaj je v mestu, kjer je en sam veliki mlin, katerega Bolgari obstreljavajo, pomanjkanje živil.

Odločivne za izid vojne so bitke, katere imajo te dni Bolgari s Turki. Tam imajo Turki svoje najboljše moči. Vzhodno od Ljule-Burgasa stoji 260.000 Turkov proti 140.000 Bolgarov. Bojna četa je dolga 17 km, ker sega do Črnega morja. Turška armada pod vodstvom Mahmud Muktar-paše je napravila splošen naskok in po dvanajsturnem boju so se Bolgari morali umakniti. Bolgarski sanitetni oddelek je prišel blizu Nevkropola v zasedo in je bil ves uničen. Bolgarska konjenica je pa udarila proti jugu in vzela Rodosto ob Marmarskem morju, 120 km od Carigrada. — Poveljnik vzhodne armade je odstavljen, vodstvo je prevzel Nazim-paša.

Po dvanednem boju je bolgarska armada glavne turške čete popolnoma premagala. Turki so začeli na vso moč bežati proti Ljule Burgasu, ki leži ob železnici med Drinopoljem in Carigradom.

Črnogorsko bojišče.

Boji za Skader se nadaljujejo. General Vučković si je 23. oktobra osvojil Plevljo in odšel proti Peči.

Urtjeni, 570 m visoki hrib nad Skadrom, dela Črnogorcem velike preglavice. Cel teden so ga zastonj izkušali vzeti. Šele, ko so zasedli 4 km oddaljeno in 661 m visoko Širočko goro, so prišli bliže moderni trdnjavi Taraboš. Vzhodno od Skadra so že Turki razobesili belo zastavo, ko so pa Črnogorci prišli blizu, so začeli streljati in 300 Črnogorcev ubili in ranili. Črnogorci so nato Turke obkolili in pobili.

In ko je prišel po Božiču pust in se približal dan, da je imel prešič končati svoje življenje pod nožem mojstra mesarja, so se oglašili v Zakotu tudi cigani. To leto ni mogel župnik shraniti šunke, kajti z njim je obhajal „domači praznik“ ves tabor ciganov in polovica prešiča — če ne še več — je naenkrat izginila v želodcih črnih župnikovih gostov.

Pa povrnili so mu zopet drugi ljudje; klalo se je zdaj v tej, zdaj v oni hiši in iz vsake so romale kolone v župnišče in druge v tabor ciganov, ki so to leto kraj vasi taborili precej dolgo.

Stari Tomaž je pa pri odhodu ponovil obljubo. Ljudje so v Zakotu brez skrbi hodili k počitku; cigani jim gotovo niso ničesar ukradli po zaslugi „ciganskega“ župnika.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

Župnik Zalokar ga je bil obvestil. Tomaž Kinski ni maral, da bi sin prišel domov. Nevoljen je bil, ker mu žena ni hotela zapisati zemljišč. Štiri zemlje v Grmuljah naj bi podedoval Žiga, le vinograd v Pijavi Gori bi bila last Tomaževa. Tudi to ni bilo očetu po volji, da si je sin edinec izvolil duhovski stan.

Žiga Kinski je bil vsakdanji gost župnika Zalokarja, ko je prihajal na počitnice. Stregel mu je pri sv. maši, pomagal mu v pisarni, vabil ga na Hudenje in s kapelani je hodil po fari, jezdaril z njimi čez drn in strn, lovil tiče in nastavljal zanjke. Za zajci je hodil po hostah, na trnek je lovil ribice, pa tudi s kmeti je hodil na poljški lov v jesenskih nočeh. Bil je prijatelj

Grško bojišče.

Grki imajo pri otokih Lemnos in Tenedos svoje brodovje, kateremu je poveljnik admiral Countouriotis. Tu je skupaj 20 ladij in v kratkem pridejo iz Pireja še štiri nove torpedolovke, katerih bo vsaka imela po 6 topov. — Po hudi bitki na gorskem prelazu Tripotamos pri Veriji se je Turek umaknil ter pustil na bojišču 5 vozov streljiva. Verija je od Soluna oddaljena 60 km. Grki so zavzeli Greveno, ki odpira pot v Janino, od Verije pa drži pot v Solun, kamor ni daleč.

Iz državnega zbora.

Vojska na Balkanu in notranjepolitični položaj. — Stürgkh in stranke. — Hohenburger. — Za naše pravice.

V državnem zboru se sicer obravnava proračun, a debata se suče največ okrog dogodkov na Balkanu. Vzpričo sijajnih zmag balkanskih narodov in neprestanih turških porazov se je omajalo protislovansko mišljenje celo tistih strank, ki so doslej simpatizirale le s Turki. To odseva iz vseh govorov, ki vsi povdarjajo izredno važnost balkanskega in jugoslovanskega vprašanja za monarhijo. Saj pa gre tudi za važne trgovske interese, ki jih ima zlasti nemški avstrijski kapital iskati na Balkanu. Naša predilna industrija ima iskati mnogo milijonov v teh deželah, polovica uvoza v največji notranji trg balkanski, v Skoplje, je avstrijsko, in to je svota letnih 20 milijonov. V Solunu je deležna pri uvozu Avstro-Ogrska z letnimi 25. milijoni, da ne govorimo o Carigradu samem in drugih trgih. S tem mora računati v prvi vrsti tudi naša diplomacija in zapustiti pota, po katerih je hodila desetletja. Prijateljske razmere z balkanskimi narodi so postale danes predpogoj za gospodarski razvoj in morda celo za obstoj Avstro-Ogrske. O kakem Status quo, o dosedanji posesti po zadnjih zmagah ni več govora. Vpraša se le še, bo li naša diplomacija, vzgojena v Turkom prijazni politiki, o pravem času zasukala krmilo in rešila za Avstrijo, kar se da, predno jo prebite druge države. — Razmere med ministrskim predsednikom in strankami takozvane večine se je zadnji čas precej ohladilo. Stürgkh ve, da ima močno zaslombo na višjem mestu, zlasti odkar je spravil pod streho brambeno reformo, in zato nastopa proti strankam precej samostojno. Kakor pri brambeni reformi, je izjavil tudi sedaj, da se morajo urediti državne finance, ne da bi posamezne velike stranke za to kaj dobile, to se pravi, da s tem ne bo nič, da bi voditelji teh strank

narave, prijatelj duhovnikov, rad se je sukal okrog altarjev in poslušati pridige je bilo njegovo posebno veselje. Še dijak se je doma spravil na debelo tnalo in od tam pridigoval hlapcem in deklam, da so se mu smejali, pa ga tudi včasih resno poslušali, rekoč: „Naš Žigec bo pa res enkrat še duhovnik!“

Žiga je bil resen, zamišljen mladenič. Otožne črte na svojih licih je podedoval po materi. Kakor je bila baronka zamišljena, ljubeča samoto in naravo, tako so tudi te lastnosti prešle na sina edinca. Nežen čut je preveval njegovo srce, od očeta je pa podedoval resnobo in vstrajnost.

Prijatelj njegov je bil Jurko. Ta je še vedno služil na Brinjevcu baronko Marijo, ki je bila že silno stara; le še prav topli poletenski dnevi so jo privabili na solnce. Jurko je prignal Žigi iz Bosne konjiča, ki je meril dobrih dvanajst pestij. Temu konjiču je Žiga dal ime „vuk“. Konjiček se je dečku osobito priljubil in povsod ga je spremljal. Hodil je za njim kot kužek in je umel vsake vrste umetnosti. Štel je z nogo, poklanjal se je gospodi, sedel na zadnjem koncu, v gobcu nosil torbo itd.

Tako so minevala Žigi mlada leta. Mati ga je učila, kar je sama znala, očetje jezuiti pa so ga izvežbali v vseh vedah tistega časa.

Stari oče in mati sta že davno legla Žigi v grob. Stric Rudolf na Raki je umrl za osepnicami l. 1713. To leto so po Dolenjskem razsajale huda lakota in razne kužne bolezni.

In zdaj je tudi hudenjska baronka sklenila svoje življenje. Ni dočakala sinove nove maše. Položili so jo v kriptu škocijanske kostnice.

Dalje prih.

Kratko naj povem, kaj vse je izvedel sedaj župnik od Tomaža. Zvest svoji obljubi, je ukazal Tomaž ciganom, naj poizvedo po okolici, kdo je župniku ukradel prešiča. Ni trajalo dva dni in Tomaž je že vedel, kje prešič tiči; bil je več ur hoda od župnišča dobro shranjen v svinjaku na „Samoti“. In izvedel je še več: Šoja — tako se je pisal lastnik „Samote“, ki je s pomočjo svojega sina ukradel prešiča — je povedal, da ga ne misli takoj zaklati, ampak da ga bo zredil in ga zaklal šele v adventu, da bo imel za praznike pečenko in o pustu dosti prekajenega mesa...

„Le krmi ga torej, le krmi!“ je mislil takrat Tomaž sam pri sebi, in je ukazal, naj poizvedo za dan, kdaj namerava Šoja ukradenega prešiča zaklati. In ko se je bližal ta dan, sta dobila dva „najboljša“ iz Tomaževe družine novo povelje: Tisto noč, predno bodo zaklali prešiča, ga morata ukrasti in ga takoj spraviti v hlev našega gospoda župnika.

In cigana sta vestno izpolnila ukaz svojega poveljnika, pa še z večjim veseljem zato, ker je to bilo za njihovega gospoda.

„Ker Vam je provzročil tat tolike žalosti, Vam je moral za kazen prešiča izrediti,“ je končal Tomaž svoje pripovedovanje. „Lahko bi mu ga bili ukradli takoj čez dva dni, toda nalašč sem čakal, da se je prešiček obredil — — —“

Župnik je začuden poslušal. Kaj takega še ni slišal v svojem življenju. Smejalo se je sam, smejala se je Tončka, smejala se je vas in z njo tudi orožnik in gospod sodnik. Zato se ni nihče oglašil, da mu je bil prešič ukraden, ker bi se bil sam sebe izdal.

K sklepu naj še povemo, da je župnik poslal tudi Šoji majhno povračilo za rezo, četudi to ni bilo sestri Tončki prav.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 178. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Interesi Avstrije na jugu.

Napetost med Srbijo in Avstrijo se že več let ne da prikrivati. Pomnožila se je še napetost, odkar je Avstrija zasedla Bosno in Hercegovino. Bosenski Srbi škrtajo, ker so prišli pod „Švabe“, in delajo vladi razne neprilike, vlada jih pa kroti s svojo, Turkom prijazno politiko. Še bolj neprijetno sta bili iznenadeni avstrijska in ogrska vlada, ko sta se združili srbska in črnogorska armada, bratsko se poljubili ter začeli zasedati sandžak Novipazar in pokrajine dol proti Solunu in tja proti Jadranskemu morju skozi Albanijo, koder ima Avstrija stare gospodarske in politične interese. Bolgarski vojski se iz Avstrije sme čestitati na zmagah, srbski ne, kar je izkusil zadnje dni Srboljub Hribar v Ljubljani. Da imajo posebno Nemci ne le trgovske, ampak tudi narodne interese na jugu, je umevno. Kako lepo bi se gradile „bagdadske“ železnice in nemški mostovi dol proti jugu!

Vsled teh razmer je edino Avstrija odbila predlog francoskega ministrskega predsednika za premirje v sedanji vojni. Ta predlog je temeljil na izjavi, da velesile sploh nimajo nič svojih interesov na Balkanu. Hoteli so tudi Avstrijo vjeti. Avstrija pa vidi glavni svoj interes v tem, da Srbija ne postane močna, da se ne razširi na zapad, in zlasti, da ne pride do morja.

Avstrijski zunanji minister grof Berchtold je zadnji tork govornik v delegaciji o legitimnih interesih Avstrije na Balkanu. Vse to je omenjal sicer precej megleno, vendar pa za politike dovolj jasno. Značilno je posebno, kako se je potegnil za interese prijateljice Rumunije. Povdarjal je sicer, da se Avstrija noče razširiti proti jugu, da želi miru, da hoče vpoštevati zmage krščanskih držav in tudi ž njimi se sporazumeti, da pa kljub temu ne pusti, da bi se pri novih razmerah prikrajševali interesi Avstije.

Rusija se kaže pravično in dobrohotno. Predlagala je, da naj se zdaj uredi rumunsko-bolgarska meja, da naj se da Srbiji prosta pot do morja, da naj se določi avtonomija za Albanijo, razširita Bolgarska in Črna Gora svoje ozemlje in pogodita Avstro-Ogrska ter Srbija glede prostega prevoza avstrijskega blaga skozi prihodnjo povečano Srbijo. Ti predlogi niso napačni.

Srbija je poslala na Dunaj novega poslanika, Jovanovića, ki ima baje nalog, odstraniti nesporazumljenja, ki so nastala posebno zaradi srbskega prodiranja proti Albaniji.

V delegaciji v Budimpešti je pacesar izjavil, da so na Balkanu prizadeti znatni interesi Avstrije in je obljubil, da se bo v pripravnem trenutku Avstrija udeležila akcije velesil, da se napravi zopet mir in vrnejo redne politične in trgovske razmere.

Vojna na Balkanu.

Srbska bojišča.

Iz bitke pri Kumanovu so Turki mogli rešiti samo 10 gorskih topov, druge so vse pustili na bojišču. Turške mrtvece so ondi položili v velikansko jamo, jih polili s petrolejem in zažgali, da jih niso izkopali obilni psi in trgal gavrani.

Pri osvojitvi Mitrovice so Srbi uplenili eno artilerijsko zastavo, en top, štiri topovske vozove, 29 municijskih vozov, 3000 vreč streljiva, tri milijone patron, 500 pušk, šest vagonov moke, en vagon riža, pet šotorov in mnogo bolniškega, brzojavnega in vojnega materiala.

General Stepanović je zaplenil v bojih pri Krivi Palanki, Kočani, Kratovi in Štiplju 130 turških topov. Na Komanovu so Srbi dobili kočijo, v kateri se je vozil vrhovni poveljnik zahodne turške armade Zekki-paša.

V Stari Srbiji so si Srbi doslej prisvojili 255 kilometrov železnice in so že postavili na postajah svoje uradnike. Ustanovilo se bo po aneksiji Stare Srbije več novih upravnih okrožij, kakor: novopazarski, kosovski, skopeljski, prizenski, veleski, debarski in primorski.

Dne 3. novembra popoldne se je vršil slavnostni vohod kralja Petra v Skoplje. Sprejem je bil veličasten. Na kolodvoru so kralja pričakovali: prestolonaslednik kraljevič Aleksander, princ Gjorgje, vrhovni poveljnik general Putnik, višji vojni poveljniki, zastopniki mestne občine, vsi konzuli v slavnostnih uniformah, srbski in bolgarski višji duhovniki, veliki rabin ter brez števila prebivalstva. Vse mesto je bilo okrašeno s srbskimi zastavami. Ko je prišel dvorni vlak na peron, je zasvirala vojaška godba kraljevsko himno. S kraljem Petrom so se pripeljali: kne-

ginja Jelena, oblečena priprosto kot bolniška postrežnica, princ Pavel, ministrski predsednik Nikola Pašić, predsednik narodne skupščine Andra Nikolić, naučni minister Ljuba Jovanović in kraljevo veliko spremstvo. Kralj je objel in poljubil prestolonaslednika Aleksandra in kraljeviča Gjorgja. Upravitelj mesta Gavrilović je kralju predstavil zastopnika srbske cerkvene občine Hadži Ristića, ki je kralja navdušeno pozdravil v imenu osvobojenega Skoplja ter mu ponudil kruha in soli. Kralj je izrazil svoje veselje, da je stopil na tla stare srbske prestolice, in obljubil, da bo skrbel za red in mir v mestu. V imenu turškega prebivalstva je pozdravil kralja mestni župan Rešav Bisi. Nato so bili kralju predstavljeni konzuli tujih držav in drugi dostojanstveniki. Kralj se je peljal do cerkve sv. Spasa. Ulice so bile polne ljudstva. Pred cerkvijo sta kralja pozdravila srbski in bolgarski metropolit. Srbski metropolit Vikentije mu je rekel, da so kristijani vseh treh narodnosti prepričani, da je on nosilec svobode in pravice, bolgarski metropolit Neofil je pa izrazil željo, da naj bi ta vojna osvobodila vse kristijane na Turškem. Nato je bila v cerkvi zahvalna božja služba. Navzočih je bilo v Skoplju okoli 100.000 ljudi.

V Skoplju so Srbi našli okoli 60 turških in nemških častnikov, ki so se bili skrili. Prišli so Srbom v roke kot vjetniki.

O Isi begu Boljetincu se poroča, da ni bil ustreljen, ampak da se je v Prištini pridružil srbski vojski z 10.000 Arnavti, ki so takoj odložili orožje ter odšli domov.

Pri Dolnjem Hanu blizu Prizrena se je bilo zbralo osem bataljonov turških nizamov in 5000 Arnavtov. Armada srbskega generala Jankovića se je bojevala z njimi šest ur in srečno zmagala. Turška garnizija v Prizrenu se je nato udala. Zmagovite Srbe je prebivalstvo Prizrena slovesno vsprejelo. Potem so šli Srbi proti jugu in zavzeli Gostivar (Kostovo) in Demirkapu. Zahodna srbska kolona je vzela Kičevo, Kruševo in Prilep in prodrla do Bitolja. Druga srbska kolona je prišla v Gumenico in se združila z bolgarsko armado na poti v Solun. Vse to pa ni šlo tako gladko. Pri Demirkapu so Srbi naleteli dne 4. novembra na veliki odpor

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

II.

„Tomaž Kinski se je proti volji svojega sina Žige oženil z vdovo Marijo, hčerjo Volbenka Fringile.“ (Škocijanski župni arhiv.)

V Brinjevcu so pričakovali gospoda kapelana, da jim pride kolač blagoslovit. Stara baronka se je potrudila, da je bil kolač velik, dober in lep. Urška je gnetla testo, je škropila s sirom in jajci, tudi mleka in smetane je prilila, pa tudi sladkorja in rozin je vmes nametala.

Jurko je pri vratih pričakoval gospoda Matije. Tudi hudenjskega bogoslovca najdemo v gradiču na velikonočnih počitnicah. Odkar mu je mati umrla, je rad zahajal v Brinjevec. Doma je hišna Anka gospodinjala skrbno in varčno. Odkar sta grof Albert in grofica Katarina zatisnila oči, je bivala večinoma na Hudenjah, posebno še, ko je tudi stara Špela šla uživati večno plačilo. Tomaž Kinski pa po ženini smrti ni bil

več kaj zadovoljen na Hudenjah. Ni mu bilo po volji, da je vse sinovo, in zato ni imel več veselja, truditi se na hudenjskih zemljiščih. Le prihajal je semkaj, sicer pa je bival v Zburah. Vsekako se je nameraval oženiti.

Gospa baronka je povabila gospoda kapelana po blagoslovu na čašo vina. Sedela je v naslonjaču, se veselila spomladnih solnčnih žarkov, ki so sijali v sobo, in z otročjim veseljem zrla na mladega graščaka, na mladega bogoslovca.

„Žiga, natóči gospodu Matiji! Pa tudi sebi! Veselo Alelujo voščim obema, gospodu Matiji, da dobi lepo faro, Žigi pa, da kmalu zapoje novo mašo.“

„Jaz pa Vam želim, gospa baronka, da bi srečno dočakali še drugih velikonočnih praznikov,“ odvrne kapelan.

„In jaz Vas prosim, tetka, da bodete odslej vi moja mamica,“ pristavi Žiga.

Vesel nasmeh šine preko ust baronke, ki odgovori:

„Hvala Vam za voščilo, gospod kapelan, toda težko se bo uresničilo Vaše voščilo, kajti starost je že nenavadna. Tebi pa, dete moje, zagotavljam, da si pri meni lahko vsak dan ljubi gost. Le

prido se uči, da dospeš do svojega cilja. Težavno je, da imaš take skrbi s posestvom, pa se bo vse uredilo.“

„Oče se hočejo oženiti. Nič nimajo skrbi za dom. Župnik mi je pravil, da vzamejo za ženo Marijo, vdovo po Volbenku Fringili, ki je bil oskrbnik v zburski graščini,“ reče Žiga.

„Nespameten je, če se ženi. Jaz sem bila mlada vdova, pa se nisem omožila. Tomaž je pa že pri šestdesetih letih, pa se hoče ženiti. Vidi se mu, da ni od viteške matere,“ modruje stara plemenitaška.

„Pusti očetu svoje veselje!“ reče kapelan Žigi. „Kakor si bode postlal, tako bo ležal. V gotovem oziru je še bolj prav, če se oženi in umakne. Ljubil te ni nikoli in vedno ti je odgovarjal, da ne bodi duhovnik.“

Žiga molči. Otožne poteze na njegovih licih se povečajo in bolestno odgovori:

„Kar spisal bodem pismo in zapisal vse svoje posestvo očetu.“

„Tisto pa ne, Žiga! Ti si edino pravi naslednik in imaš vse pravice do posestva svoje matere,“ oporeka kapelan.

Turkov. Krvava bitka je trajala ves dan in se je končala s popolnim porazom turške armade. Srbi so bili v nevarnosti, ker ni bila še došla njihova artilerija. Zato se je pa pehota sama zagnala v boj in z bajoneti prepodila Turke, ki so streljali s topovi. Turki so bežali tako hitro, da niso utegnili mostu čez reko Vardar pognati v zrak. Tudi pri Prilepu so Srbi s pogumnim bajonetnim naskokom pogнали nazaj turško armado, ki je štela 30.000 mož. — Z veliko naglico se bližajo Srbi in Bolgari Solunu. Solunski poveljnik Mandar paša je dobil ukaz, da naj drži Solun za vsako ceno. — Mesto Fezirovič so prekrstili v Uroševac (po srbskem carju Urošu, ki je živel v 14. stoletju).

Srbski general Živković je prišel v Peč, kjer so se mu pridružili Črnogorci. Nato so skupaj odrinili proti Skadru.

Bolgarska bojišča.

Bitka pri Ljule Burgasu je bila za Turke usodepolna. Štirje najmočnejši kori armade Abdulah paše, cvet turške armade, so bili razbiti. Abdulah paša sam je komaj ubežal. En del armade je v največjem neredu pobegnil proti Čorlu. Bolgarska artilerija je strašno streljala za bežečimi in pokosila na tisoče in tisoče Turkov. Trdi se, da je padlo Turkov v tej tridnevni bitki 35.000. Vršila se je pa bitka tako:

Levo krilo Turkov, obstoječe iz četrtega kora, je bilo v Baba Eski, na zapadnih višinah Ljule Burgasa gor do Bunar Hisarja, kjer je stal drugi kor pod vojnim ministrom Nazim pašo. Na levici pri Vizi je bil tretji kor pod Muktar pašo, pri Ljule Burgasu je bil pa prvi kor. Boj se je začel v torek dne 29. oktobra. Turki so zasedli višine zapadno od Ljule Burgasa. Bolgarska artilerija je pahnila Turke nazaj, ker je bila močnejša, kot turška. Turška artilerija je pri umikanju morala mnogo topov pustiti na bojišču, ker je bilo ubitih mnogo topničarjev in konj. Bolgari so z velikansko silo drli naprej in pregnali Turke iz Ljule Burgasa. Domačini so bili že prej pobegnili iz mesta. Ko so Bolgari prisilili turško artilerijo, da je utihnila, je bolgarska pehota naskočila mesto z bajoneti in ga takoj vzela. Večji del posadke se je bil že prej umaknil, drugi Turki so bili pa vjeti. Četrta turška kor se je vkljub temu, da vojaki dva dni niso ničesar zavžili, obupno branili; skoro vsi vojaki so padli v boju. Bolgari so nato prodirali vzhodno proti železniški postaji, ki je šest kilometrov oddaljena od Ljule Burgasa. Tu so nepričakovano naleteli na velik odpor, ki jih je zadrževal dve uri, potem se je pa turška kavalerijska divizija pod Salid pašo in Ferid pašo umaknila v divjem neredu.

Ljule Burgas leži v dolini in okrog so griči. Ko so Bolgari prišli do železniške postaje, jih je sprejel strašen turški ogenj iz brzostrelnih topov, postavljenih na gričih nad postajo. Med Bolgari je nastala zmešnjava, ki se je še povečala, ko je pridrla turška kavalerija in začela preganjati umikajoče se Bolgare. Toda šla je

„Tvoj oče ni plemenitega rodu, prihajač je, ki niti ne pozna svoje matere, ne svojega doma. Posestvo je in ostane tvoje in drugega niti biti ne more,“ pristavlja baronka. „Ne skrbi, Žiga! Brez ovire greš od doma in bodi prepričan, da bo župnik skrbel zate in za tvoje, kakor bi bilo njegovo,“ nadaljuje kapelan.

„Da, gospod Matija! na župnika se zanesem popolnoma, on je moj dobrotnik, moj varuh. Celo na smrtni postelji mi je mati naročila, da naj se izročim njegovemu vodstvu.“

Mrak, ki je bil legel na Žigova lica, se je umaknil. Spet njegove oči zaupno zro na gospo baronko in prijazno se obrne nanjo, rekoč:

„Tetka, gospod župnik in Vi — na vaju se zanesem! Bodi božja volja!“

„Še danes pošljem svojega Jurka na Hudenje, da vse pregleda in mi o gospodarstvu poroča. In to se bo zgodilo večkrat. Le brez skrbi se vrni v Ljubljano, ljubi Žiga, in če se uresniči voščilo gospoda kapelana, tedaj bodem tudi jaz dočakala tvoje nove maše.“

Prisrčno sta se poslovila teta in nečak in prijazno se je poklonil kapelan brinjevski gospej. Zvonovi pri fari so zapeli in veselo naznaujali, da bo drugi dan nedelja, velika nedelja...

Dalje prih.

naravnost proti žrelom bolgarskih topov in strojnih pušk. V par minutah ni bilo o turški kavaleriji več ne duha, ne sluha, le malokdo je ušel, kajti Bolgari so streljali izvrstno.

Ko so se Bolgari približali Ljule Burgasu, je turška artilerija, ki je bila skrita za mestom, pričela grozovito streljati in je skoro popolnoma uničila mesto. Bolgare so v mestu ubijale turške kroglice in padajoči zidovi.

Bolgarska artilerija si je med tem izbrala jako dobro pozicijo in je izredno dobro merila v turško artilerijo ter dosegla slavno zmago. Ves turški generalni štab se je čudil, kako so mogli Bolgari svoje topove spraviti na ono mesto in streljati s tako točnostjo in pod kritjem topov z velikansko naglico spraviti toliko množico svoje pehote naprej. Turški poveljnik Nazim paša je sledil bitki z griča vzhodno od Ljule Burgasa. Zmračilo se mu je čelo, ko je videl, kako so se začeli Turki umikati. Bil je zadnji čas, kajti pritiskali so Bolgari vedno huje, Turki pa niso imeli več ne streliva, ne hrane. Noč je bila mrzla.

Na desnem krilu so pa Turki pod Muktar pašo dosegli nekaj uspeha, ko so hoteli obiti bolgarsko levo krilo pri Vizi. Bolgari so se umaknili. Drugič je pa bolgarska artilerija pognala Turke zopet nazaj. Drugi kor pri Bunar Hisarju je prosil za pomoč in za strelivo. Abdulah paša je naznanil, da ne more pomagati. Čutil je, da se bliža katastrofa. Dobil je zvečer naznanilo, da so Bolgari obšli turško levo krilo. Turki so začeli vpiti kakor gladne zveri, ker ves dan niso nič jedli. Sam Abdulah paša je tekel brez plašča in brez klobuka 16 kilometrov daleč proti jugovzhodu, da bi opogumil vsaj središče armade. Ko so vojaki izvedeli, da je njihov poveljnik pobegnil, je neki Turek ustrelil v zrak in zaklical: „Bolgari gredo!“ in naenkrat so se vsi spustili v divji beg.

Zjutraj so dobili Bolgari naznanilo, kaj se je zgodilo, in so začeli zasledovati Turke. Brez vsakega boja so zavzeli Salkis-köj, sedež turškega generalnega štaba, in zajeli velike zaloge vojnega materiala. Bolgarski šrapneli so strašno mesarili bežeče in onemogle Turke.

Bitka pri Ljule Burgasu nima glede groovitosti primere v zgodovini, končala se je s popolnim porazom turške armade. Turške izgube so bile velikanske, pa tudi bolgarske zelo velike.

Pri Ljule Burgasu so se Bolgari že hoteli umakniti, a prišlo jim je zadnji trenutek na pomoč 40.000 novih bolgarskih čet pod generalom Kusdevičem iz Kjustendila. To je prizadejalo Turkom oni strahoviti poraz, da so zbežali proti Čorlu, Bolgari so šli za njimi in jim vzeli tudi Čorlu, Turke pa nagnali proti Carigradu.

Ta poraz je prisilil turško vladu, da se je obrnila do vesil s prošnjo, naj posredujejo, da prenehajo Bolgari s sovražnostmi in naj se začne mirovna pogajanja. Sultan se je zjokal, ko je izvedel o resničnem položaju svoje vojske. Bolgari so odgovorili, da bodo v Carigradu diktilali mirovne pogoje.

Ponovna bitka, ki se je razvila na progi Lile Burgas Čorlu-Strandža je trajala celih pet dni. Na turški strani se je vojevalo 120.000 mož s 300 topovi in 65 eskadronov konjenice. Turško desno krilo je izkušalo v začetku obiti bolgarsko levo krilo in pretrgati zvezo med bolgarskim levim krilom in centrom. Toda bolgarski artileriji in junaškemu držanju pehote se je posrečilo preprečiti turško nakano in vreči turško desno krilo na vsej črti nazaj. Tretji dan bitke je bolgarski centrom pričel s silovito ofenzivo in pognal turški centrom v divji beg. Peti dan se je po strašnem klanju morala vsa turška armada v največjem neredu umakniti proti Čataldži, Bolgari so zaplenili 42 brzostrelnih baterij, 150 vagonov živeža in municije in dve lokomotive. Vjeli so 2800 Turkov in zaplenili več turških zastav. Bolgari so imeli v tej petdnevni bitki 15.000 mrtvih in ranjenih. Turške izgube znašajo nad 40.000 mrtvih in ranjenih. Več kilometrov daleč naokoli je bojno polje pokrito s trupli padlih vojakov. Bitka je bila veliko hujša kot strašna bitka med Rusi in Japonci pri Mukdenu. Turški centrom je bil skoro popolnoma uničen.

Turki so se ustavili na svojem begu od Ljule Burgasa pri Saraju in Čorluju in se pod poveljstvom vojnega ministra Nazim paše spustili v boj. Bolgari so zadnji ponedeljek Turke popol-

noma zmeli. Vjeli so 2000 Turkov in dobili zopet v pest veliko topov in streljiva. Turki so tekli do zadnjih trdnjav pred Carigradom, do Čataldže, Bolgari so zasedli Čorlu in Strandžo, ki sta 30 km od Carigrada. Zasedli so Bolgari vodovod na Carigrad. Baje je tu padlo mrtvih in ranjenih siino veliko. Nazim paša je lastnoročno ustrelil več turških častnikov in vojakov, ki so začeli bežati, da bi pridržal druge, pa vse ni nič pomagalo. Tisti dan je bilo prekosodno ustreljenih 57 turških častnikov, pobegnivših iz boja. Turški prestolonaslednik je bil prišel pogledat na bojišče, pa se je naglo vrnil v Carigrad. Turški poslanik v Parizu je dobil nalog, naj naprosi francosko vladu posredovanja za premirje.

Dne 2. novembra zjutraj je turška vojska iz Drinopolja napravila izpad proti Svilenu ali Mustafi Paši. V bran se ji je postavila bolgarska divizija. Razvila se je huda bitka. Bolgarski oblegovavni topovi so začeli grmeti na mesto. Turki so pri tem izpadu izgubili baterijo brzostrelnih topov in Bolgari so vjeli pet turških častnikov in 1300 mož. Bolgari so poprej vzeli Nevrokop in Buk, potem pa še Dimotiko in Koprili ter tako Drinopolj popolnoma obdali od vseh strani.

Črnogorska bojišča.

Trd oreh za Črnogorce je Taraboš. Ta mogočna gorska trdnjava, ki varuje Skader, se jim silno upira, dasiravno streljajo na njo že štirinajst dni. Turkom je žal, da so izgubili sosednjo utrdbo Širočko Goro, in zato so že večkrat poizkusili, da bi jo dobili nazaj. Na dan pred vsemi sveti je pri bombardiranju padlo v Skader nekaj črnogorskih granat. Nastal je velik strah. Ljudstvo je zbežalo v katoliško cerkev. Črnogorci so obkolili Skader od vseh strani. H konzulom so prebivavci Skadra poslali odposlanstvo s prošnjo, naj posredujejo pri Črnogorcih, da ne bodo preveč poškodovali skaderskih hiš. Prestolonaslednik Danilo je obljubil, da bode že pazil, kolikor se bo dalo.

Črnogorci so dne 5. novembra vzeli Djakovo ter odšli proti Prizrenu, da se tam združijo s srbsko armado.

Dne 6. novembra so Črnogorci pod generalom Martinovićem po hudem boju vzeli mesti Lješ (Alessio) in Sv. Ivan Medua ob Jadranskem morju. Po pogodbi balkanskih držav bi ta kraja imela dobiti Srbija, a zasedla ju je za zdaj Črna Gora; srbske čete pa gredo proti Skadru Črnogorcem na pomoč.

Bolgarski general Paprikov se nahaja na Rjeki, kjer je glavni stan črnogorske vojske, in bo tam ostal do konca vojne.

Čehi so poslali za črnogorski Rdeči križ 6 zdravnikov, 15 pomočnikov in drugega osebja, skupaj 50 oseb s 100 posteljami in popolno bolniško opremo.

Grška bojišča.

V tridnevni bitki pri Jenidžeju so Grki popolnoma odrezali od Soluna ostanke glavne vojske Zekki paše. Turkov je bilo 25.000 mož s 30. topovi. Grki so zaplenili 14 topov in 4 strojne puške, ko so razpršili Turke. Grki so zasedli tudi važno mesto Prevezo ob Adrijanskem morju in vjeli 810 mož in pa otok Psaro v Egejskem morju.

V Atene je prišel italijanski klativitez Ricciotti Garibaldi, ki je baje nabral 3000 grških in laških garibaldincev.

Dne 6. novembra je prišlo poročilo, da so Grki Turke 10 km od Soluna pošteno naklestili. Solunski guverner je bil že pripravljen mesto izročiti, poveljnik se je pa še branil.

Isti dan so Grki zasedli otok Tenedos na obrežju Male Azije, južno od Dardanel.

Politični obzor.

Dr. Šusteršič je imel dne 6. t. m. v delegaciji imeniten govor za Jugoslovane. Kazal je na slavne zmage Jugoslovancev na Balkanu in na zatiranje Hrvatov po Cuvaju. Povdarjal je potrebo, da se naša država sprijazni z Rusijo in zadobi zaupanje Jugoslovancev, ki utegnejo ustanoviti na Balkanu mogočno Ilirsko carstvo. V naši monarhiji naj se odpravi dualizem, vsled katerega smo nezmožni, da bi delali pametno politiko in kaj veljali pred svetom. Pravica naj se da Jugoslovancem, ki smo potoke krvi prelili za Avstrijo. Izvoljeni so bili izmed Slovencev v odseke: dr. Šusteršič v odsek za zunanje zadeve in vojni odsek, dr. Korošec v odsek za zunanje

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Boj med slovanstvom in germanstvom.

Ko je na Balkanu izbruhnila vojna, so bili Nemci veseli. Nadejali so se večinoma vsi nemški listi, razen „Reichsposte“, da bodo Turki Slované zmeli. Prav nič niso mislili, da bodo slovanske armade dosežale tako sijajne uspehe in da Turki ne bodo imeli niti jedne zmage. Najmanj so pa pričakovali, da se bodo zmagovite slovanske armade tako naglo pojavile na bregovih Jadranskega in Egejskega morja.

Sedaj je prišlo ravno narobe. Zmeta in na vse vetrove raztepena je turška armada. Turki vojaki so izgubili pogum in oblasti morajo goniti v vojno zlasti turške častnike, ki so dezertirali. Izginila je zadnja nada velevlavstij, da bi se na Balkanu ohranil Status quo in da bi Turki v Evropi sploh še prišli do veljave.

En narod je pa, ki je prirasel h srcu nemškimi diplomatom, to so Arnavti. Grozne krivice so prej vedno delali Arnavti Srbom, jih morili in jim ropali posestva, a nihče se ni gnil. Sedaj se pa zahteva za Arnavte avtonomija. Kdo naj verjame, da naj ta ljubezen velja njim? Gre se za to, da Slovani na Balkanu ne postanejo močni. Vedno bojevit Arnavti bi bili le sredstvo, da se doseže ta cilj. Diplomati nočejo imeti miru na Balkanu, ako Nemštvo ne dobi ondi predpravic.

Pričelo se je tedaj rožljanje s sabljo. Nemci hujskajo Avstrijo, da naj udari, ker se Srbi nočejo ukloniti in obljubiti, da bodo pustili Albanijo in Jadransko morje nedotaknjeno, in ker ne dovolijo Avstriji predpravic. Bili so zadnje dni veliki posveti v Budimpešti. Tja je prišel prestolonaslednik Franc Ferdinand, ki je bil sprejet od cesarja in ki je tudi sam sprejemal razne dostojanstvenike. Tam so bili na posvetih tudi: vojni minister Auffenberg, šef generalnega štaba Schemua, avstro-ogrski poslanik v Belgradu Štefan pl. Ugron,

ter avstrijski zunanji minister grof Berchtold. Prišel je posredovat v Budimpešto tudi predsednik bolgarskega narodnega sobranja Stojan Danev. Ugron je nesel Srbiji poziv, da naj se enkrat za vselej rešijo zadeve med Avstrijo in Srbijo. Listi pripovedujejo, da za zahtevami Srbije odločno stoji Rusija in da že zbira vojsko. Z Rusijo je sporazumljena Francoska in deloma Angleška. Nemčija drži z Avstrijo in na videz tudi Italija. Albancem je zrasel pogum in že hočejo proglasiti neodvisnost svoje dežele.

Proti vojni s Srbi so v Avstriji vsi Slovani. Zastopniki Slovanov so zadnje dni v državnem zboru in v delegacijah dovolj jasno povedali svoje mnenje: Ne v boju proti Slovanom, ampak v prijaznosti in pravičnosti do Slovanov leži mogočna bodočnost Avstrije. Socijalni demokrati so proti vsaki vojni Avstrije, ker vedno le zbirajo svoje moči za notranje revolucije. Sedaj v tem slučaju so proti Srbiji in se potegujejo za samostojnost Albanije, ker vedo, da bi potem prišlo do zmed, v katerih jim cvete pšenica. Nemci bi prav radi zavojevali Balkan, samo nemške krvi se jim škoda zdi žrtvovati v zaslužjenje balkanskih Slovanov.

Kdaj bode tega konec? Odločilo se bo te dni. Slovenci bomo vedno ostali Avstriji zvesti, in, če bo zahtevala patriotska dolžnost, radi žrtvovali življenje in imetje, toda za orodje germanskim nakanam nočemo biti, in zato kličemo v sedanjem resnem trenutku: Proč z vojno!

Vojna na Balkanu.

Srbska bojišča.

Pri Kumanovu pobite in razpršene turške čete so se umikale naravnost proti jugu, na Skoplje, Veles in Prilep. Zasedli so Turki, ko so bili premagani pri Velesu, neko sotesko pri Prilepu. Na nedostopnih vrhovih med skalovjem in prepadi so napravili nasipe in gori zvelikli topove.

Dne 4. novembra zjutraj sta se prikazala pred vhodom soteske dva polka prednje straže vojske princa Aleksandra. Prva turška baterija jih sprejme s silnim ognjem. Polka sta nadaljevala pot in dospela v sotesko; držala sta se pa kolikor mogoče pod baterijami, da niso kroglice letele nanje. Drugi polki so sledili prvim in nadaljevali prodiranje, a so se morali ustaviti, ker so druge baterije in streli iz pušk silovito nanje treskali. Srbska artilerija je hotela obstreljavati turško, a teren je bil tak, da ni mogla najti pozicije. Tudi ogenj iz pušk ni mogel do živega sovražniku v nasipih. Srbi so prenehali s streljanjem in izkušali priti naprej po soteski, a šli so le z malim uspehom. Položaj je postajal nevzdržljiv. Na drugo stran je bilo treba priti, naj stane, kar hoče. Peti polk pleza z nasajenim bajonetom po skalovju, a z vrhov grme topovi. Kri je tekla v curkih po skalovju, cele vrste so padale v prepade in so se valile po strmih plazovih, a napadi se niso ustavili. Vse pozicije so bile vzete z golim orožjem. Vgnjezdjeni turški bataljoni so se spustili v beg proti Prilepu, kjer so skoro zaprli izhod iz soteske, a tu jih je sprejela srbska baterija, edina, ki je zavzela tu pozicijo.

Zvečer je bila vsa soteska zavzeta in vsa srbska armada je prenočila pred sotesko, pred zadnjimi turškimi nasipi po vrhovih okoli Prilepa. Boj proti Prilepu se je pričel dne 5. novembra. Ker so bila tudi ta tla neugodna za artilerijo, so se nadaljevali napadi z bajoneti. 17. polk je imel ta dan največjo nalogo.

Popoldne so zapustili Turki zadnje pozicije in pobegnili proti Bitolju. Srbi so pa zasedli Prilep brez bojev.

Isti dan, ko je Prilep padel, je napadel drugi del srbske vojske iznenada Turke, ki so branili prelaz Demir Kapu, ključ proti Solunu, kjer so bili Turki po hudem boju pognani v beg. Turki so pobegnili čez Vardar proti jugu s tako naglico,

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

III.

„O blagor možu, ki ne gane, ne zmoti ga podoba lepa! Britkosti srčne so neznane, neznana mu ljubezen slepa.“
Levstik.

Polona, sestra župnika Zalokarja, je ugašala sveče, ki so gorele po oknih župnišča, ker je mimo šla velikonočna procesija. Zadovoljno se je smejala in oko ji je rosilo, ko je stala za rožami, za svečami, in videla pod nebom stopati svojega ljubljence Žigo Kinskega v duhovski obleki.

„O, gospod Žiga!“ ga je pozdravila po procesiji v veži, ko je nesla žegen na mizo.

„Polonica, pozdravlja Vas Anka in Vas prosi, da bi ji prihranili semen od tistih tulipanov, ki jih imate na vrtu“ pravi Žiga.

„Kakršnih semen hoče, bo dobila. Imam jih še druge vrste, Vam gospod Žiga, pa najbolj ugaja vrtna mačeha, kajne?“

„Bil sem prijatelj rož, Polonica, pa me je zadnji čas vse to minulo. Toliko skrbij se suče v moji glavi, da že komaj čakam, kdaj se zapro za mano v Ljubljani vrata semenišča.“

„Nič ne tarnajte, gospod Žiga! Saj imate prijateljev na izbiro in kar želite, vse se Vam bo zgodilo. Moj brat ima skrb za Vas, kakor

zase, vsak dan Vas omenja in pomiluje. Tudi Vaša teta v Brinjevcu je dobra gospa in ljubi Vas kakor svoje oko.“

„Vi ste dobri, Polonica. Vselej ste mi bili naklonjeni in spominjam se, kako ste mi pomagali, ko me je bil lansko leto moj poredni „Vuk“ prevrnil v blato.“

„Vuk je pa res poreden. Le pomislite, gospod Žiga, kaj mi je danes nagodel. Pustila sem duri pri kuhinji odprte, ko sem zgoraj po oknih sveče prižigala za procesijo. Hlapec Groga je Vuka menda pozabil privezati k jaslom. Primahal je že iz hleva čez dvorišče in šel Vas iskat v kuhinjo. Na mizi sem imela velikonočni kolač. In glejte nesnago! Ko stopim v kuhinjo, je bilo že polovico kolača v njegovem želodcu. Pomislite, kolač, pa blagoslovljen!“

Žiga se je nehoté zakrohotal svojemu Vuku, obenem pa obetal, da ga bo kaznoval.

V tem pride iz cerkve župnik. Zajuterk je bil na mizi in župnik je povabil bogoslovca na kolač.

„Pojutrišnjem pojdem v Mesto. Povabim te, da me spremliš in potem kar z novomeško pošto odrineš v Ljubljano,“ pravi župnik.

„Hvala Vam prisrčna, gospod župnik!“ odgovori Žiga. „Jutri uredim še vse doma, kar je neobhodno potrebno, se poslovim od očeta in hajd nazaj v Ljubljano.“

„Oče se torej ženi. Pač je treba! Kako lepo življenje bi imeli na stara leta, pa nočejo! Vendar ne brani jim!“

„Res čudno! Ko bi jaz take misli nosil po glavi, bi mi ne bilo toliko zameriti. Ali — pa pustimo to! Bog jim daj srečo! Prosim pa, gospod župnik, da mi sporočite, če se kaj posebnega dogodi. Saj veste, da sem Vam že parkrat razodel svoje misli. Mojega posestva ne bo nihče drugi imel, kakor sv. Kancijan.“

Župnik Zalokar je bil velike, močne postave. Še zdaj, ko že dvestoinpetdeset let trohni njegovo truplo v kripti škocijanske župne cerkve, se poznajo sledovi njegove orjaške postave v hrastovi krsti. Volnene rjave nogavice ima na nogah, gumbi še leže po vrsti na preperem talarju in svetinja sv. Ignacija Lojolanskega, njegovega patrona, je še ohranjena od njegovega molka.

„Le možak bodi, dragi moj Žiga!“ reče župnik. „Vse bomo poskrbeli, ti pa pridno študiraj, da izvršiš bogoslovne nauke. Duhovnik, pa brez znanja, je malopomemben. Jaz sem bil tudi priden, ko sem bil mlad, in sem v Padovi postal „Magister philosophiae“, kakor veš, pa nikoli mi ni bilo žal, da sem se veliko učil. Studium, studium! Tako je nam klical skoro vsak dan naš profesor blaženega spomina. Seve, prva stvar pa je ljubezen božja. „Initium sapientiae timor Domini.“*) Župnik vstane in govor nadaljuje:

„Ko pa se povrneš kot novomašnik, tedaj vedi, da se bo naše veselje kosalo s tvojim. Radost se bo vsem faranom brala na obrazu, stara teta se bo pomladila, če tvoj bo pozabil,

*) Začetek modrosti je strah božji.

da niso niti zrušili mostu pri Davidovem, odkoder vodi pot v Strumico. Tako je bilo zavzeto tudi to mesto, ki so ga zapustili Turki brez brambe.

Vzhodna prva srbska armada je imela po bitki pri Prilepu hud boj s Turki pri Kičevu, kjer so se bile zbrale one turške čete, ki so zbežale iz Skoplja preko Tetova in Gostivara proti Debru. Turki so pri Kičevu imeli poleg artilerije še okoli 20 bataljonov pešcev. Boj, ki se je bil na vrhovih Mahmudvode, Gačan in Drenkova, je trajal šest ur. Turki so se umaknili proti Bitolju in so pustili na bojišču 8000 mrtvih in ranjenih. Srbov je bilo ranjenih in ubitih 3000. Dobili so Srbi 8000 pušk in precej streliva. Prebivavci Gornje in Male Reke so prijazno pozdravili prodirajoče Srbe. Arnavti so se začeli udajati. Njihov vodja Sabrija je izjavil, da je pripravljen pomagati srbskim oblastim, da se bo naglo izvršilo razoroženje arnavtskega ljudstva. Nekateri Turki pa begajo v velikem strahu pred Srbi semtertja in ne morejo nikjer najti mesta.

General Janković je prišel s svojo armado v Lješ in se je združil s Črnogorci, nato je pa odšel proti Draču na Jadranskem morju. Zapadel je sneg. Srbska vojska se le počasi more pomikati naprej, ker je vse zasneženo in pritiska hud mraz. Več srbskih vojakov je zmrznilo.

Kralj Peter se v Skoplju proti prebivavcem prav prijazno obnaša. Obiskal je bolnišnice in druge zavode. V avdijenci je sprejel zastopnike veroizpovedanj in jih potem povabil na obed. Turki so bili dali pri dohodu Srbov vse džamije zapreti. Ko je kralj Peter obiskal Muratovo džamijo in pokazal, da hoče biti na vse strani enako pravičen, so postali Turki bolj zaupljivi.

Bolgarska bojišča.

Na Bolgare so navalili Turki svoje najboljše vojne moči, ker so si mislili: Če Bolgare poženemo nazaj, bodo tudi drugi zbežali. Zato je padlo veliko Bolgarov, samo pri Ljule Burgasu je bilo ubitih in ranjenih 15.000. Vlada javno ne razglasa njihovih imen, tako da Bolgari danes še ne vedo, koliko žalosti jim prinese ta vojna.

Hud odpor so napravili Turki pri Čataldži, kamor so zbrali vse sile iz Evrope in Azije. Pred Čataldžo so Bolgari osvojili že vsa mesteca Rodosto, Erlegti, Silivci in Midijo.

Druga bolgarska armada, ki oklepa Odrin, je zavzela pred mestom trdnjavi Karkaltepe in Paparctepe (tepe = grič). Dvakrat so že Turki poizkusili rešiti se z napadom iz Odrina, pa so jih obkrat Bolgari pognali nazaj in jih veliko pobili. Ponavljali so se hudi boji za utrdbo Maraš, dokler je niso Bolgari za trdno zasedli. Potem

kar je bilo, celo tvoj Vuk se ti bo priklonil. In če nam bo usoda mila, prideš za kapelana v Škocijan. Skupaj bomo jeli, skupaj peli, skupaj delovali v vinogradu Gospodovem."

Zaiskrile so se žive oči župniku, srce mu je kipel radosti in prijateljski je poljubil ob slovesu svojega bogoslovca.

Žiga je ginjenega srca govoril besede hvaležnosti in solza ljubezni je kanila na njegovo lice. Potrjen v dobrih sklepih se je poslovil tudi pri Polonici, zajahal svojega Vuka in izginil proti Hudenjam.

Vetrič je pihljaj od severa in je obudil Žigi spomine na dijaška leta. Spomnil se je, kako je hodil na obiske v zburški grad, kako je dvoril lepi grofici Burgštalski in ji zaprisegel zvestobo... Pa ti časi so bili kratki, so bili nori in mati grofica Alemana Zburška je imela svoje veselje nad zaljubljenim dijakom.

Zdaj je grofica Renata omožena z baronom Wintershofenom. Hudenjski bogoslovec je zmajal z glavo in napol glasno vskliknil: „Otročarije! Zdaj smo možaki!"

In Vuk je pokimal z glavo, kakor bi bil razumel svojega gospodarja, ter je skokoma zdrčal čez ozki jarek, po katerem je šumljal bistri potoček...

IV.

„Takrat kmetje niso bili tako zamorjeni in ponižni, kakor danes.“ Fr. Šumi: „Lj. Zvon“ 1884.

Za škocijansko župno cerkvijo stoji mala hišica, napol zidana, napol lesena. Preperela slamnata streha jo krjuje, hrastove stene zijajo in kamen za kamenom se ruši iz starega zidu.

so Bolgari napravili še trdnejšo verigo okrog Odrina. Prišli so jim na pomoč tudi Srbi.

Zaradi vednih neuspehov je turška vlada postala tako razkačena, da namerava pozapreti vse mladoturške voditelje.

Črnogorska bojišča.

V Peči je srbski general Živković obiskal črnogorskega brigadirja Janka Vukotića. Generala sta se poljubila in si predstavila spremstvo.

Dne 4. novembra so Črnogorci pod vodstvom brigadirja Vesovića zavzeli Djakovo. Na večer je prišel v Djakovo del srbske vojske iz Prizrena.

Vse kaže, da bode zgodnja letošnja zima velika sovražnica vojne, posebno tistega vojaštva, ki mora nočindan bivati na prostem. Na črnogorski planoti okoli Cetinja je že dne 6. t. m. zapadel velik sneg. Od nikoder ni mogla priti v Cetinje nobena pošta. Kdo naj dela gaz? Moški so vsi na bojišču. Poslali so tedaj 200 turških vojakov nizamov, katere imajo ondi vjete, na ceste sneg kidat.

Zveza med Skadrom in sv. Ivanom di Medua je bila zaradi poplave prekinjena in Martinovičevi vojski se je težko pošiljalo hrano in strelivo.

Pred Skadrom Črnogorci ne morejo naprej. Kaže se, da imajo Turki v Skadru dobre vojsake in dobre topove. Črnogorci pa nimajo za obleganje modernih trdnjav pripravnih topov, in zato jim vsa njihova hrabrost nič ne pomaga. Razen tega Črnogorcem zelo nagaja stalno slabo vreme, sneg in povodnji. Čete generala Vukotića, ki so ukrotili Arnavte v okolici Djakovarja, in čete generala Živkovića so prišle Črnogorcem pred Skadrom na pomoč.

Grška bojišča.

Po hudem boju so Grki premagali Turke pri Pentapigodiji in potem šli proti Janini.

Solun se je udal Grkom zadnji petek zvečer in z mestom se je podala tudi posadka, 25.000 mož, in trdnjava Karaburun brez strela. S tem so Turki pokazali, da so izgubili ves pogum. Pripoveduje se, da sta drugi dan zjutraj na čelu bolgarske vojske prikazala poleg grškega prestolonaslednika in njegove vojske v Solun tudi bolgarska princa Boris in Ciril in da je tačas tja prišla tudi srbska vojska. Dne 11. t. m. je Solun obiskala princezinja Zofija, sestra nemškega cesarja. Solun bodo upravljali skupno grški, bolgarski in srbski uradniki. Dne 12. t. m. je slovesen vhod v Solun imel grški kralj in ljudstvo ga je navdušeno pozdravljalo.

Hišica je zburske graščine in prebiva v nji Gliha Povše. Ta je imel pred 20. leti svojo kmetijo na Druščah. Pri koledu v Brinjevcu je pa preklal glavo Vlahinji Petki in za kazen je izgubil svojo kmetijo na Druščah. Vrhutega mu je kostanjeviški pater naložil za pokoro, da mora romati na božjo pot v Ahen. Ko se je izpokorjen vrnil v domovino, ga je škocijanski župnik Uršič vzel za hlapca in pozneje ga postavil za cerkovnika župne cerkve.

Uršič je bil star mož in ni imel več v oblasti svojih župljanov. Zato je moral njegov naslednik Ignacij Zalokar z odločno roko poseči v župne zadeve in odpraviti nered.

Ljudje so bili v tistih časih pobožni, pa tudi vražasti čez mero. Tako je tudi cerkovnik Gliha, ki je svoj god praznoval o sv. Golu, vso moč za odvritev hude ure pripisoval močnemu in dolgemu zvonjenju. Ako se je v poletnih dnevih le količkaj pooblačilo, brž je letel pod zvonik in naganjal veliki zvon da se je zvonik tresel. Nekoč se je primerilo, da je tresčilo v zvonik. Toliko da je Gliha odnesel kožo pred strelo. Župnik mu je prepovedal dolgo zvonjenje ter mu naročil, da mora ob bližajoči se nevihti vselej poprej njemu naznaniti, če bo zvonil. Cerkovnik se ni hotel pokoriti župniku ter je tudi župljane hujskal, da naj se upró župnikovim zapovedi. Župnik Zalokar je potem v nedeljo s prižnice svaril ljudi in izjavil, da bo odstavil cerkovnika, zlasti še zato, ker z žlindro od zvonov uganja velike kupčije, in ker je celo od sv. olja jemal in prodajal ljudem v praznoverske namene.

Kar je župnik odločil, to se je zgodilo. Župljani so bili zelo razburjeni in so pretili župniku na razne načine, da bi ga ostrašili. Po-

Gospodarski del.

Novo pomoč našim kmetovavcem.

Splošno se čujejo pritožbe, da kmetovavec nima od truda in dela na svoji kmetiji nobenih koristi in kaj pičle, največkrat pa nobenih dohodkov.

Marsikdo prevzame od staršev zadolženo posestvo in jim mora dajati visok užitek. Stroškov ima torej dovolj, dohodkov pa nobenih. Ni čudno, če izgubi pogum. Vsakdo bi rad zvečal pridelke in doneske svoje posesti sploh, ali kako? Isto tako bi rad izvedel, kako stoji njegovo posestvo, mu li donša dohodkov ali izgubo. Kje naj dobi odgovor? Sam ne more najti odgovora, in kar tako tjavendan gospodariti se pravi drveti v pogubo. Točnih odgovorov in nasvetov moremo najti le, če svoje posestvo z vsemi njegovimi deli natančno poznamo. To je pa zopet mogoče edinole z vestnim opazovanjem in natančnim zapisovanjem vseh izdatkov in prejemkov.

Pri c. kr. Kmetijski družbi kranjski v Ljubljani se je osnoval urad za kmetijsko knjigovodstvo, ki ima namen, pomagati udeležencem na ta način, da jim izkuša napraviti knjigovodstvo prav lahko in breztrudno. Ni se bati, da bi ne mogli zvrševati navodil tega urada. Vse je kaj enostavno urejeno in je malo pisanja, ker se vsi računi zvrše v osrednjem uradu. Vsako leto se napravi popis vašega posestva z našo pomočjo in vsak teden še pošljete en zapisek tega, kar ste prejeli, oziroma izdali. To je vse in kaj lahko. V uradu se vodijo posebne knjige in ob koncu leta se vam natančno pove, katere panoge vaše kmetije se izplačujejo in katere ne. Pove se vam še marsikaj in se vam da nasvet, kaj bi kazalo ukreniti, kaj začeti in kaj opustiti. Kreni izprememba se pa more seveda izvršiti le tedaj, če se sami za to odločite. Proti nam nimate drugih obveznosti, kakor edino to, da nam o pravem času, natančno in popolnoma resnično poročate vse dogodke, ki se pri vas dogajajo in se kmetije tičejo.

Nekateri se bodo seveda na tihem vprašali: „O, ali ni to morebiti kaka past, da nam nalože še večjih davkov?“ Brez skrbi! Prvič so dohodki iz kmetij jako pičli in drugič je uradovanje naše popolnoma tajno. Le samo voditelj osrednjega knjigovodstvenega urada mora vedeti vse ravnotako dobro, kakor vi, mora pa vsem ohraniti najstrožjo molčečnost. Kakor ste dosedaj vse zaupali c. kr. Kmetijski družbi kranjski, tako morete zaupati v dobrohotnost tega novega urada. Zato vas še enkrat pozivamo, da se poslužite ugodne prilike, ker, kakor že omenjeno, je naloga tega urada edinole delati v korist kmetijstva.

Pojasnjeno bodi, da udeleženci ne bodo imeli prav nobenih stroškov, ker jim c. kr. Kmetijska družba povrne vse pošne stroške, ki nastanejo z dopisovanjem. Poleg tega se bodo dovolile udeležencem, ki bodo po naših nasvetih napravili kake izpremembe, tudi — primerne podpore.

noči so hodili tulit pred župnišče, Gliha je natosil župnikovim kokošim čmerike, da so vse poginile, ženske so zmerjale župnika na cesti in Glihova žena se je zarekla, da k župnikovi maši ne pojde več, ker se boji, da jo bo zamaševal.

Pa to še ni bilo vse. O sv. Jakobu je nakrat nastala huda ura. Grmelo je in bliskalo se je, oblaki so trosili po škocijanskem polju debelo točo, ki je pobila žito na polju, trto v goricah, le župnikove njive in nekaj drugih, ki so bile v gorskem zatišju, so bile čisto malo prizadete.

Nastal je vihar, velik vihar med ljudmi. Župnik je molil iz brevirja molitev zoper hudo uro, tudi za njive svojih sovražnikov in za gorice pijancev je molil. Toda župljani tega niso vedeli in tudi ne verjeli. Skrivati se je moral župnik več dni, da ga ni napadlo in ubilo razjarjeno ljudstvo, ki ga je iskalo. Le na besedo kapelanova so se ljudje pomirili toliko, da so se počasi vračali domov. Jezili so se dalje in bivši cerkovnik Gliha je dokazoval sosedom, da ima župnik smrtni greh na sebi, ker zatira take ubožce, kakor je on, in zato tudi nima moči, da bi se uspešno uprl vragu, kadar dela hudo uro. Svetoval jim je, da naj gredo v Gorjance po staroverskega župnika, češ, da je on svet mož in ima moč odganjati točo.

Gliha je imel velik vpliv pri ljudstvu. Imeli so ga za spokornika, za svetnika. Pravili so, da se mu je Bog razodel in mu naročil, naj ubije Vlahinjo Petko, ker je napravila na svetu že toliko hudega. Gliha je bil vojvoda na vseh božjih potih, je vodil „vrtec“, pobožni romarski ples na Žalostni gori, je bil boter brezštevlnim otrokom, je popravljal pri službi božji napake kapelanov in kmet Brezar iz Logič je celo trdil, da

Porabite torej ugodno priliko in prijavite se takoj z dopisnico, da ste voljni ravnati se po naših nasvetih in nam pošiljati vsak teden eno poročilo o prejemkih in izdatkih, bodisi da obstoje ti v denarju, blagu ali v čem drugem. Vsi nasveti se bodo dajali popolnoma brezplačno in bo vse uradovanje popolnoma tajno.

Ker začne osrednji urad za kmetijsko knjigovodstvo poslovati že s 1. januarjem 1913, je nujno potrebno, da se takoj prijavite, sicer bi moglo biti prepozno, ker bo voditelj tega urada vsakega udeleženca v najkrajšem času obiskal, da ga o vsem potrebnem pouči.

Nadejamo se obile udeležbe, ker gre le za korist kmetijstva! Ta oklic velja le za kranjske kmetovavce.

Z vestnim zapisovanjem se naučimo pametno in varčno gospodariti, varčnost pa je vir blagostanja.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Koliko je žag na Kranjskem. Na Kranjskem je 62 parnih in 789 vodnih žag. Vsega skupaj je 2171 klin in 311 cirkularjev.

Dobavni razpis. C. in kr. mornarski provijantni urad v Pulju naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da namerava pokupiti po trgovskem običaju razne predmete, med katerimi so tudi: pšenična in ržena moka, kumin, grah, fižol, močnate jedi (testenine), čebula, svinjska mast, krompir, kis, vino i. dr. Ponudbe je vložiti takoj, najkasneje do 30. novembra 1912, pri c. in kr. mornarskem provijantnem uradu v Pulju. Razpis in uzančni zvezek je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

DOPISI.

Mavčiče, 13. novembra. Stoletna pratika je letos uganila. „Sv. Martina solnce blišči — drugi dan po zimsko sneži!“ Dobili smo prvi sneg. Zemlja je bila zmrznjena, zato bo sneg ostal. Ljudje imajo še zelje in nekaj repe zunaj. Kdor odlaša, se mu kuha slaba kaša. Danes zopet sneži. Leto narobe — jesen narobe. Dobro je še to, da smo listje in nastil spravili domov. Letina je srednja. Mislili smo, da bo dokaj boljša. — Naša župna cerkev dobi nove orglje. Izdeluje jih g. Zupan v Kamni Gorici. Da bi le kmalu zapele. Stale bodo do 5000 K. — Prihodnjo pomlad se bo zgradila na koncu naše vasi nova stavba, lepo šolsko poslopje. Saj je pa tudi treba dobiti nekaj prostorov za društva in za občinsko pisarno. Zato bi prav prišla ta univerza, ki je za šolo že zdavnaj premajhna. Tu se vidi takoj zasluga novega g. župana J. Oblaka z Jame, g. okr. gla-

zna več, kakor župnik. Tudi se je časih pripetilo, da se je Gliha naenkrat začel tresti kakor zamaknjenec in je prorokoval prihodnje reči.

Župnik Zalokar pa se ni udal ljudskemu strahovanju in je odločno korakal dalje po začrtani poti. Nastavil je mladega cerkovnika Medka Rabarela, ki je bil sin telškega cerkovnika, in o katerem so ljudje pravili, da je bil oče njegovi materi tisti rojski Anzelj, ki so ga modri bratje obesili. Pretakala se je torej v njem kolikor toliko plemenita kri. Župnik ga je klical za Bernharda, kadar je bil dobre volje.

Družčan Gliha Povše je bil oženjen, pa brez otrok. V mladih letih je prišel vsled uboja ob kmetijo, a z zlorabo božjih rečij si je nabral precej imetja, da je lahko kupil hišo od zburske graščine.

Neke nedelje je zbral Gliha veliko ljudij okrog sebe. Mahal je z rokama in se križal, pa govoril:

„Ljudje božji! Ko sem jaz prvokrat romal v Ahen, je že od tega 20 let. In takrat je šel z mano tudi tisti Vlah Ivo, o katerem so časih pravili, da se je zapisal vragu. Nekaj takega je že moralo biti, saj sem sam čul iz ust gospoda Hermana Werneja, našega beneficijata pri oltarju sv. Cirila in Metoda, ki je moj prijatelj in že 35 let opravlja v Ahenu to službo. Gospod Herman mi je namreč povedal, koliko je imel opraviti z Ivi, da je ta pretrgal svojo pregrešno zvezo s hudobcem. Ivo je zdaj poštenjak in tudi njegova Barica je spoštovana žena. Pa kaj mi je Ivo povedal, ko sva se vračala iz šesttedenske božje poti domov in molila sv. rožni venec! Kakor veste, je bila tista Petka, ki sem jo jaz na božje povelje spravil na oni svet, žena Vlaha Mateja. Matej pa je imel brata Ivota in ta Ivo je vzel za ženo Matejevo hčer Barico. Ivo je bil torej in je mož, ki je vedel za vse spletke nekdanjih „modrih bratov“, on pozna vsak kamen na cesti, vsako drevo v gozdu, on pozna vse ljudi po okolici...“ „pa tudi vse konje po hlevih“ — „kajpada!“ ponovil je Gliha zadnje besede, katere je bil izustil nekdo izmed poslušavcev.

Dalje prih.

varja in č. g. dr. Jos. Marinkota. Bog jih živi! Naše mlado gasivno društvo dobi kmalu svoje orodje, potem imamo eno potrebno društvo več.

Iz Tržiča. V nedeljo so predstavljali društveniki sv. Jožefa znano žaloigro „Mlinar in njegova hči“. Ker se je igra že tretjič ponavljala, je bila to pot predstava manj dobro obiskana, dasi so igralci izborna nastopali. — Jutri priredi dekliška Marijina družba evharistično slavnost ob pol 8. uri zvečer z deklamacijami, petjem, slavnostnim govorom in dvema evharističnima igrama. Slavnostna predstava se bo ponavljala 24. t. m. ob 5 uri popoldne. Vstopnice se dobivajo v prostorih Marijine družbe. — Nemci so izobesili na novi šulferajnski šoli preteklo nedeljo frankfurtarsko zastavo. Vsled te nepotrebne demonstracije je bilo mnogo razburjenja po trgu. — Oni vajenec, o katerem je nekdo poročal v zadnjem „Gorenjcu“, da je poneveril pri peku Lassnigu večjo svoto, je že izpuščen iz zapore, ker se mu ni moglo ničesar dokazati. — Vsak torek se vrše v društvu predavanja, ki so vedno bolj obiskana. Zadnje predavanje g. župnika o vojski je zopet napolnilo vso društveno dvorano.

Dovje. Dne 6. novembra je preblag. gospod c. kr. okr. glavar župnik iz Radovljice pripel velezaslužnemu g. župniku in duhovnemu svetniku Jak. Aljažu v lepo ozaljšani šolski sobi zlat zaslužni križec s krono. Navzoč je bil pri slovesnosti visokočast. g. dekan in kanonik Novak, preč. g. župnik in poslanec Piber, zastopano je bilo Slov. plan. društvo, tovarna v Mojstrani, c. kr. orožništvo, c. kr. železnično uradništvo. Navzoči so bili občinski odborniki, na čelu jim g. župan, dalje učiteljstvo, nekaj gg. duhovnikov in šolska mladina.

Koprivnik v Bohinju. Snega je padlo 12. t. m. čez pol metra in še neprestano sneži. — Ravno ta dan je umrl tukaj 67 let stari Jakob Sodja, „Gorenjčevim“ bravcem znan pod imenom „Martinčev Jaka“. N. v m. p. — Svetega Martina semenj je bil letos bolj slabo obiskan. Prodajavci so se pritoževali o slabi kupčiji. Povsod se pozna — letošnje poletje.

Politični obzor.

V državnem zboru na Dunaju je bila dolga debata o krivičnih naredbah iustičnega ministra Hohenburgerja. Ker so ga Čehi trdo prijemali, se je onesvestil in so ga morali odpeljati iz zbornice.

Kakšni so interesi Avstrije na Balkanu? 1. Srbija ne sme biti močna, da ne bodo avstrijski Srbi škilili čez mejo. 2. Srbija ne sme dobiti ozemlja do Adrijskega morja, ker hoče Avstrija na tem ozemlju imeti pravico, da bo zgradila železnice do Egejskega morja in mogla po tej poti spravljati brez colnine naprej svoje blago, kar ji mora biti zagotovljeno po pogodbi. 3. Srbija ne sme dobiti luke na Jadranskem morju, da se bo moglo tu svobodno gibati avstrijsko brodovje. — O interesih Nemcev na Balkanu pa pravi poslanec Jerzabek v „Reichsposti“ (ta list je zadnje dni zasukal vesla!) „Slovanskega vpliva v Avstriji se nam je le tedaj bati, če pustimo, da se bodo stvari na Balkanu razvijale prosto. Danes imamo Nemci še gospodarsko premoč. Kaj pa bo, če se panslavizem na Balkanu tudi v gospodarskem oziru obrne proti nam? Proti temu se moramo zdaj zavaroovati z vsemi silami. Zdaj je čas, da se dvigne avstrijski orel.“

C. kr. češki častniški klub. Pod tem naslovom so v Pragi češki častniki napravili klub. Povelje kornega komanda je častnike razgnalo na vse vetrove.

Sarajevo. Nekateri srbske mladeniče, ki so šli na Srbsko za prostovoljce, pa so se vrnili, ker jih tam niso sprejeli, so tu zaprli.

Ogri in Cuvaj. Ogrski ministrski predsednik Lukacs je v zbornici govoril za Cuvaja in se je pritoževal nad tem, da se Avstrija vtika v ogrske zadeve in da poslanci hočejo odstavljati kraljevega komisarja. — Nato je odgovorila „Reichspost“: „Glavna pritožba proti Cuvajevemu režimu ne obstoja v tem, da se je na Hrvaškem uvedel kraljevi komisarijat, ampak v tem, da je Cuvaj iz komisarijata napravil zistem absolutističnih samovoljnosti in umazanih afer.“

Prostozidarji na Ogrskem. Na prostozidarskem shodu v Bruselju je rekel veliki mojster Deshamps: „Nisem mogel niti slutiti, da ima Ogrska tako močno, agilno in napredno prostozidarstvo.“ — Seve po ogrskih mestih, kjer je največ prostozidarjev, je tudi največ Židov. Tej židovski bandi je boj za proticerkvene politične zakone prva skrb.

Italijanskemu kralju Viktorju Emanuelu je avstrijski cesar Franc Jožef za god prav priskrbo čestital in pohvalil hrabrost, katero je pokazala italijanska vojska v Tripolisu.

V Beograd je prišel Gučkov, bivši predsednik ruske vlade.

Nov srbski red, ki se bo imenoval Dušan Sinji, se bo napravil za vojake, ki so se odlikovali v boju.

Srbi in katoličani. Ko je prišel kralj Peter v Skopje, ni zvonilo pri katoliški cerkvi in katoliška duhovščina ni prišla kralja pozdraviti.

Rumuni imajo kisle obraze in zavistne poglede, ker so si Bolgari in Srbi pridobili toliko sveta in slave. Sedaj jim je žal, da so rajši pri peči ležali in Status quo stražili, kakor da bi šli nad Turka. Pri razdelitvi plena bi bili pa radi deležniki. Od Bolgarov bi radi kaj dobili. Zato z vso naglico delajo strateško železnico proti Bolgarski z 2000 ženijskimi vojaki. Avstrija podpira Rumune, ker roka umiva roko.

Turki med seboj. Egipčovski princ Aziz Hasan, ki je pri Lozengradu z 20.000 vojaki pobegnil je bil od turške vojne sodnije obsojen v smrt. — Več Mladoturkov je dala vlada zapreti. Djavid-paša je ušel čez mejo.

Turčija na kolenih. Kdo bi si bil to mislil pred enim mesecem! Uradno se potrjuje, da se je Kiamil paša obrnil naravnost na kralja Ferdinanda zaradi premirja in sklepanja miru. Bolgari so zahtevali, da se morajo Turki ponižati in jih prositi za mir brez posredovanja velevlastij. In zgodilo se je tako. Turki so bili k temu koraku primorani, ker je njih vojska v grozno slabem stanju, Carigrad pa pred revolucijo. Zdaj so se pa oglasile velevlasti in hočejo vendar imeti besedo. Rade bi napravile tako, da bi ne imeli Bolgari Carigrada, Grki ne Soluna in Srbi ne Drača.

Home-Rule padel! Angleška vlada bi rada dala Irce samoupravo. Zakon, po katerem bi Irce to dosegli, je bil v razpravi angleške zbornice dne 12. t. m., a je propadel z 228. proti 206. glasovom. S tem je dobila klobuto tudi angleška vlada, ki pa zaradi sedanjih homatij na Balkanu ne misli odstopiti. Prvič je padla vlada zaradi tega predloga že l. 1886, ko se je Gladstone potegoval za svobodo Ircev, drugič pa l. 1894.

Španski ministrski predsednik Canalejas umorjen. Anarhisti so zopet napravili velik zločin. Dne 12. t. m. je znani anarhist Manuel Pardinosa Serrato z revolverjem od blizu ustrelil ministrskega predsednika Canalejas, ko je šel od zajutрка v ministrstvo. Canalejas se je zgrudil mrtev. Ena kroglica mu je šla v prsi in druga v glavo. Ena kroglica je razbila veliko okno pri prodajavnici. Mrliča so prenesli v ministrstvo, kamor je prišel tudi kralj Alfonz. Morivec je nekaj časa bežal, potem se je pa sam ustrelil. Vsa Španska se zgraža nad umorom ministrskega predsednika. Kralj je ukazal, da naj se Canalejas pokoplje z vso častjo. Star je bil Canalejas 58 let. Trdil se je, da bi uredil na Španskem splošno versko svobodo, da bi se ne naseljevali novi redovi in da bi bil odpravljen konkordat. Morivec je bil že prej vladi znan kot jako nevaren anarhist. Ustrelil je na Canalejas, ko je ta pregledoval pri neki knjigarni nove knjige. Pol ure pred smrtjo je rekel Canalejas svojemu hišniku, ko je odhajal od doma, danes bomo imeli slab dan. Slutil je že davno, da je obsojen na smrt. Četudi je bil liberalac in se je bal, da bi bil zadnje nedeljo prepovedal neki shod na čast Ferrerju, mu roka anarhista vendar ni prizanesla.

Novičar.

Meščanska zveza v Kranju ima prihodnji torek, dne 19. t. m., zvečer ob osmi uri v gostivni g. Franca Kuralla izvenredni občni zbor. Odbor vabi vse člane, da se gotovo udeležijo zborovanja.

Shoda Kmečke Zveze, ki sta se vršila preteklo nedeljo dopoldne v Olševku pri „Krblju“ in popoldne v Hrastju pri predsedniku K. Z., g. Brodarju, sta prav lepo uspela. Poslanec Jarc je bil zadržan priti, ker je moral ostati na Dunaju, prišla pa sta poslanca Demšar in Zabret. Prvi je govoril o zunanem in notranjem političnem položaju in o bojih, ki jih bijejo naši bratje s Turki. Drugi pa je opozarjal zbrane može na veliki pomen zadrugištva, zlasti z ozirom na krajevne razmere. Na popoldanskem shodu sta govorila tudi predsednik K. Z., g. Brodar, in tajnik K. Z., g. Podlesnik. Izrekla se je tudi zaupnica S. L. S. in njenim poslancem.

Dr. Šusteršič je s svojo politiko naše liberalce pripravil popolnoma ob pamet. Ker se liberalci sedaj hudujejo nad obstrukcijo, dr. Šusteršič noče obstruirati in je na strani liberalcev, vodstvo kluba je pa začasno zapustil dr. Dulibiču. Iz dna žalosnega srca je sedaj „Narod“ vzkliknil o Šusteršiču: „In ostal bo deželni glavar!“

Za ranjence na Balkanu je darovala ljubljanska mesina občina 3000 kron.

Satanska zlobnost. Znano je, da so naši poslanci naprej z lepo, in ko to ni nič ni izdalo, potem z grdo storili vse, da bi rešili Hrvate Cuvaja. Izbrali so za to najugodnejši trenotek in žrtvovali Hivatom na ljubo naše slovenske interese in ugodnosti. Vsak pošten Slovenec in Slovan jih mora pohvaliti. Drugače pa naši liberalci in rdečkarji! Ti so prej pisali in kričali: „Glejte, slovenski klerikalci se za Hrvate nič ne brigajo!“ Sedaj, ko sta Jarc in Gostinčar prav za Hrvate začela z obstrukcijo v proračunskem odseku in ko se je delegat Šusteršič in ves klub za Hrvate na vso moč potegnil, pa liberalci kriče: „Klerikalna obstrukcija je otročja! Vlada je klenkalce n-jela, da obstruirajo, ker hoče

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši šte. 178. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petil-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in uovice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Na niti.

Na niti visi evropski mir. Le malo vzroka še treba, pa se bo nit utrgala. Tak vzrok je srbsko pristanišče na Jadranskem morju. Vsa Avstrija se je že tresla zaradi malega Drača. Največji veljaki države so se posvetovali cele noči. Nemci so pa kurili in naganjali Avstrijo k vojni, ker so se hoteli znositi najprej nad oslabljenimi Srbi in potem nad vsemi Jugoslovani. Boj germanstva proti slovanstvu, to je zadnji vzrok vsega gibanja in kričanja Nemcev, vse drugo je le pretveza.

Hotel se je najti povod za vojno s Srbi z zadevo Prochaske, avstrijskega konzula v Prizrenu, o katerem so trdili nemški časniki, da so ga Srbi zaprli, zadavili in da so tako kršili mednarodno pravo, ki zahteva, da se zastopnikom držav ne sme delati krivica. Ko bi bili Srbi namenoma kaj takega storili nad zastopnikom Avstrije in bi ne hoteli dati nobenega zadoščenja, potem je po starih običajih vojna neizogibna. Ali v Prizrenu je bila stvar drugačna. Nemci so lagali, da so lahko hujskali na odpor proti Srbiji. Zadeva se preiskuje. Srbski ministrski predsednik Pasić se je izjavil takole: „Kar so dunajski listi pisali, je večidel izmišljeno. Ko smo zavzeli Prizren, se je prebivalstvo pritožilo, da je konzul Prochaska hujskal na odpor proti srbski vojski. Resnica je, da se je streljalo iz njegove hiše na srbsko vojaštvo. Da preprečimo vsak neprijetni slučaj, smo dali konzulat vojaško zastražiti in nimamo nič proti temu, če se dunajski zunanji urad sam prepriča o resničnosti dolžitev. Glede Prochaske za nas ne obstoja nikaka afera. Drač pa bomo zasiedli in vsa balkanska zveza je v tem z nami edina, potem bomo pa počakali, kaj napravi Avstrija.“

Če se vzrok k prepiru in boju išče, se najde. Boljše pa bo za Evropo, če se pusti to iskanje,

kajti evropska vojna bi bila še veliko strašnejša, kakor ona na Balkanu. Avstrija, in še posebno Slovenija, je ne more pričakovati z veselim obrazom. Če ruski vojni minister Suhomlinov pravi: „Mi smo pripravljeni!“ bi to še ne bilo vse. Naša ljuba Avstrija se prav nič ne more zanesti na svojo zaveznico Italijo. Lah nosi pod plaščem nož. Italijanska vlada sicer sklepa zvezo z Avstrijo, resnica pa je, da je italijansko ljudstvo nam nad vse sovražno. Alpini komaj čakajo trenutka. To nam potrjuje zadnji dogodek. V Rimu so se vršile dne 20. novembra, t. j. zadnje sredo, zelo velike protiaustrijske demonstracije. Velikanska množica je demonstrirala zato, ker je Italija preveč prijazna Avstriji. Množica je prodrla celo pred Kvirinal. Kralj in kraljevska rodbina so se morali pokazati na balkonu. Potem je policija preprečila nadaljne demonstracije.

Na zapadu se bliska. Mir visi na niti!

Reforme na Balkanu in naše kmetijstvo.

Vojna na Balkanu bo kmalu končana. Gotovo je, da bodo prinesle zmage balkanskih junakov zaželjene reforme v macedonske pokrajine. Slovenci smo tega veseli, ker bodo naši slovanski bratje rešeni tuškega jarma in se bo zanje začelo sedanjemu času primerno življenje. Po krvavih bojih se začne gospodarsko delo. Pred vsem bo treba oživeti kmetijstvo, ki je podlaga gospodarstva.

Pri nas na Kranjskem se je zadnja leta v primeri s prejšnjim časom mnogo storilo za povzdigo kmetijstva, zlasti za zboljšanje živinoreje. To se tudi pozna v deželi. Mi stojimo v kmetijstvu med Jugoslovani v ospredju. Mislim, da se bo po izpremabah na Balkanu jasno videlo, kako potrebno je bilo naše delo za zboljšanje živinoreje.

Bolgarija in Srbija sta imeli pred vojno lepo urejeno kmetijstvo, posebno v živinoreji nista zaostajali za avstrijskimi deželami. Se lanja vojna jim je pobrala živino. V turških vilajetih ni govora o kmetijstvu ali o urejeni živinoreji. Če se hoče kmetijstvo urediti, je treba pred vsem dobro vpeljane živinoreje. Bolgari in Srbi so pred leti, ko so zboljšavali živino, hodili v Švico po lepo plemensko živino. Denar je šel mimo nas v tuje kraje.

Razmere so se izpremenile. Mi smo v kmetijstvu napredovali. Imamo že dosti lepe plemenske živine. Pri ugodnih cenah se bo zaredilo živine za izvoz. Če bo kmet dobil za živino več denarja, bo imel tudi večje veselje do dela v hlevu. To je seveda mogoče le, če imamo dober trg za izvoz naše živine. In mi smo pri povzdigi naše živinoreje imeli pred očmi balkanski trg, to nam kažejo deželnozborski zapisniki.

Naš kmet danes dobro ve, koliko prinese švicarskemu in pincgavskemu kmetu živina, to ga izpodbuja pri njegovem delu. Tudi mi imamo ugodno zemljo za rejo plemenske živine. Ali kaj zaostaja v tem oziru naša Gorenjska za Švico in Pincgavom? Ali bi ne mogla postati naša Gorenjska, kakor jo pogosto imenujejo zavoljo lepih krajev, tudi po lepoti živine avstrijska Švica? Vse se da doseči z delom in pridnostjo. In denar, ki so ga balkanski narodi nosili v druge kraje, bo prišel k nam.

Da se uresniči te naše želje, se moramo na to takoj pripraviti. Naše živinorejske zadruge naj se o tem posvetujejo in naj v tem smislu vse potrebno uredijo. V zimskem času je zato dovolj priložnosti. Kjer ni živinorejskih zadrug, naj se ustanovijo. Brez živinorejskih zadrug ni dobro urejene živinoreje, tudi ni urejenih razmer za izvoz živine. Mi se moramo pravočasno na to pripraviti, če hočemo, da bodo reforme na Balkanu tudi nam koristile.

F. D.

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

„Toda ne mislite, ljudje božji, da je Ivo tat. Odkar je postal poštenjak, je vse konje pošteno plačal —“

„In ljudi pošteno opeharil!“ dostavi zopet eden izmed množice.

„I no, kupčija je kupčija!“ nadaljuje Gliha.

„O, ja!“ oglasi se ženska za njegovim hrbtom. „Mojemu možu je Ivo prodal konja, ki mu je zaprl naduho. Čez mesec dnij je šele moj mož opazil, da je konj nadušljiv. Ivo se je izgovarjal, da on za to ne ve, in da je najbrž moj mož konja prehladil tako, da je dobil naduho.“

„Vlaha Ivota prati ali pa zamorca umivati, je vseeno,“ oglasi se zopet drugi poslušavec. Povej nam rajši, Gliha, kaj ti je Ivo povedal po poti.

Ko Gliha začne uvidevati, da z Ivom ne bo dosti opravil pri verni množici, obrne besedo, rekoč:

„Ako ste tako nezaupni meni, ki sem že tolikokrat gledal božje obličje, tedaj pač nimam vzroka, da bi dalje govoril. Naj vam le bije toča po vinogradih, naj vam črv uničuje žita, naj.“

„Oho, to je naš Gliha!“ zavpije neki mož. „Ta ni naše doline, ta naj se vrne v hribe, odkoder je prišel. Z Ivom se naj brati, mi pa se ne bomo!“

„Res je tako!“ priegnejo drugi za oporeka-jočim možem, „Ivo ni naš, z Ivom se ne bomo

bratili. Ne bo nam pošiljal tistega bradatega Vlaha v naše vinograde, da jih blagoslavlja, ne bomo se vpisavali v drugo vero!“

„Res je tako! Gliha naj molči! Mi imamo svojega duhovnega pastirja in ta mora držati z nami. Gliha se je odtrgal od svojega gospodarja, Gliha se je uprl svojemu župniku in to ni prav, moške in žene, to je puntarsko! Res je, da je naš gospod župnik Gorenjec, trd mož, res je, da nas javno graja, da odpravlja stare navade, pa tudi stare razvade; svojeglaven je in tišči venomer naprej. Prehude so njegove besede, preostre njegove sodbe, toda, sosedje moji, povejte mi odkrito: kdaj naš župnik ni govoril resnice? Povejte mi, hribci in Krakovci, ali boste hvalili svoje otroke, če vas ne ubogajo? Ali boste zagovarjali svoje posle, gospodarji in gospodinje, če vas zaničujejo? Povejte mi, očetje in matere, ali bodo vaši otroci imeli spoštovanje do vas, ako ga vi nimate do svojega dušnega pastirja?“

Govornik se je ustavil, poslušavci pa so molčali. Gliha si mane roki, dviga oči proti nebu in se nemirno premika.

Ljudje so začeli godrnjati, so se začeli prepirati, eni so vlekli z Gliho, drugi so pritrjevali brinjevskemu Jurku. Ta namreč je bil, ki je ugovarjal bivšemu cerkovniku. Ljudje so kričali, da se je Glihova hišica potresala, lokler se niso ločili. Nekaj jih je ostalo in so vstopili v hišo, drugi pa so odšli izpod košate tepke z Jurkom na pogovor k svojemu župniku.

Cerkovnik Medko se je tudi pomešal med Glihovce z namenom, da bi ugovarjal, pa komaj se je oglašil k besedi, že je pobiral svoje kosti zunaj hišnih vrat.

Javno mnenje se je pa zasukalo.

V.

„Naši predniki, plemenitaši in navadni ljudje so bili tako pobožni, da ni bilo treba ni tožbe, ni pri-sege.“ Fr. Šumi: „Lj. Zvon“, 1884.

Tam, kjer zdaj stoji kapelanija v Škocijanu, sta leta 1725. stali dve hiši, last struške graščine. Tema hišama sta se prištevati dve kmetiji, ki sta obsegali njive na Globušci, pri Sv. treh kraljih, v Gabrniku in v Jezu. Župnik Zalokar je kupil od grofa Karola Juriča iz Strug imenovani dve kmetiji za župno nadarbinvo v Škocijanu in določil, da bo opravljal župnik pri podružnici v Dolih vsak petek v postu sv. mašo, pridigo in križevi pot.

Nakup kmetij je pa napravil veliko šuma po župniji. Ljudje so se jezili, da župnik kupuje zemljišča, in so mu podmetali, da je kmetiji kupil iz cerkvenega imetja.

„Varčeval sem več let, da sem prihranil četrtinko nakupa, četrtinko sem podedoval po svojih starših, polovico pa sem se zavezal plačati v desetih letih,“ pripoveduje župnik pri kosilu svojemu kapelanu.

„Jaz vam verjamem, gospod župnik! toda ljudje vam ne verjamejo in pravijo, da ste kupili zemlji za cerkveni denar,“ odvrne kapelan.

Vojna na Balkanu.

Srbska bojišča.

Najslavnejše delo, katero so Srbi zadnji teden izvršili, je zavzetje mesta Bitolja, katerega so po štiridnevni bitki dne 19. t. m. dobili v oblast. Turške postojanke so napadli Srbi s štirimi divizijami. Ko so grmeli srbski topovi, je šla pehota v boj. Levo krilo srbske armade je stalo ob reki Črni, vsa bojna črta je pa segala 30 kilometrov daleč. Najprej so Srbi premagali albansko četo pri reki Mali in potem so zavzeli vse važnejše višave okrog Bitolja. Drugi dan bitke je bilo na celi črti strahovito streljanje. Srbska kavalerija je zasedla most čez reko Črno in se je postavila na južni strani mesta. Med tem je razbila pomoravska divizija turško artilerijo na vzhodnem krilu ter zaplenila štiri oblegovavne topove in celo turško gorsko baterijo. V nedeljo so srbske čete prekoračile reko Črno in turško središče potisnile nazaj. Srbska artilerija je zopet imela velike uspehe. Glavne turške utrdbe je vzela srbska pehota z bajonetnim naskokom. Velik del glavne srbske armade se je boril pod vodstvom prestolonaslednika Aleksandra. S to armado se je združil tudi oddelek armade generala Jankovića. Bitka pri Bitolju je bila najbolj krvava, kar so jih imeli Srbi. Turki so se umaknili v mesto. Radi bi bili Turki pobegnili proti Ohridi in proti Serinu, pa so jim Srbi zastavili pot in potem še Grki. Srbsko vojaštvo je moralo premagovati velikanske ovire, ker je vsled neprestane dežja prodiranje po mlakužah bilo zelo težavno in dovažanje živeža skoraj nemogoče. Srbi so po silno ljutem boju pognali Turke proti mestu nazaj. Zvečer so Srbi zavzeli vse turške postojanke in obdali mesto, ki se je moralo udati. V bitkah pri Bitolju je padlo mrtvih in ranjenih Turkov in Albancev 17.000 mož. Tudi srbske izgube so velike.

Vrednost vsega plena, ki so ga dobili Srbi, se ceni na veliko milijonov kron. Turški poveljniki Zeki paša, bivši turški poslanik v Belgradu Fethi paša, Galib paša, Djavid paša in Said paša so položili svoje meče pred srbskega prestolonaslednika. Odvedli so jih kot ujetnike v Skoplje. Vseh turških ujetnikov je okoli 50.000. Zaplenili so Srbi blizu 100.000 pušk najnovejšega sistema, 82 vagonov streliva in 18 vagonov živil. S tem je bila zlomljena glavna turška moč na zapadu. Tiste turške čete, ki so srečno ušle iz bitke pri Kumanovem, so bile pri Bitolju poražene in zajete. Nad Bitoljem vihra srbska trobojnica. Dasiravno je Srbov tudi veliko padlo, okoli 8000 je bilo baje ranjenih in ubitih, vendar je veselje po sijajni zmagi med Srbi bilo nepopisno. V Bitolju

so postavljena srbska oblastva in tja se je iz Prilepa preselil glavni srbski stan.

Črnogorska bojišča.

Črnogorska armada je pod poveljstvom generala Martinovića prodrla od Bele gore in Črnega vrha proti Sv. Ivanu Meduanskemu. Zadnje nedeljo so Črnogorci zasedli Sv. Ivana pristanišče. Turki se niso ustavljali, ampak so se v neredu umaknili. Srbski general Janković še ni prišel do Sv. Ivana. Malisori drže s Črnogorci. General Martinović je imel v mesto slovesen vhod. Prišel je se je na svoji ladji v luko Sv. Ivana tudi kralj Nikolaj. Črnogorci so zaplenili veliko streliva in živil. Nato je pa 3000 Turkov poizkusilo pregnati črnogorske čete iz Sv. Ivana. Nastal je boj, ki je trajal več ur. Črnogorci, ki so premagali Turke in jih razpršili, so imeli 100 mrtvih in ranjenih. Turki so zbežali proti Lešu, ki je poldrugo uro oddaljen od Sv. Ivana Meduanskega.

Skozi Podgorico je šel s svojo vojsko Janko Vukotić in jo udaril proti Skadru. Črnogorci bi radi dobili Skader še pred premirjem, da bi ga potem napravili za glavno mesto Črne Gore, pa se jim trdovratno upira. Poveljnik Skadra Essad paša pa je rekel, da mesta ne izroči, ako bi tudi dobil povelje iz Carigrada. Črnogorci pred Tarabošem veliko trpe. Od mraza so vsi otrpnjeni, pa ne smejo napraviti ognja, da bi se ogreli, potem precej prilete med nje turške kroglice in šrapneli. Topovi se jim pogrezajo v sneg in blato.

Na obal Adrije je prišla srbska kolona pod poveljstvom podpolkovnika Bulića in je ondi razobesila srbske zastave.

Mesto Leš ob Jadranskem morju so zasedli Črnogorci in Srbi skupaj. Turke so 19. novembra napadli s topovi in puškami in potem z bajoneti in jih je obležalo 600. General Martinović je dobil v mestu 920 tisoč zlatih lir. Ko je pustil ondi posadko, se je vrnil pred Skader. Srbi so pa šli naprej proti Draču. Črnogorci so na povratku iz Leša dobili v pest blagajno turške pošte s 100.000 kronami.

Bolgarska bojišča.

Bolgarom se je bilo posrečilo, da so zasedli v črti pri Čataldži šest močnih utrd in stoje nasproti glavnemu turškemu taborišču pri Hademkōju. Na severni strani te črte so prodrl macedonski četaši med jezerom Derkosom in Črnim morjem, zasedli okolico mesta Derkosa ter dobili v oblast vodovod za Carigrad. Ta vodovod je namreč speljan iz derkoškega jezera. Prve dni tega tedna se je pa prodiranje Bolgarov ustavilo, v nekaterih točkah so se celo nekoliko umaknili. To je dalo povod turški vladi, da je preplavila svet s poročili o turških zmagah. Resnica pa je,

da je Turška v zadnjih izdihih in da bje smrtni boj. Strahovito kosi Turke še druga žena. Kolera namreč razsaja med turško vojsko pri Hademkōju tako silno, da mrliči kar leže ob potih in jih cele kupe nakladajo na vozove. Za kolero sta umrla tudi že dva turška generala. V San Štefano so en sam dan pripeljali 8000 bolnikov in ranjencev.

Večkrat se je že razglasilo po časniki, da je Drinopolj padel, kar pa ni bila resnica. Turki so že večkrat poizkusili napraviti izpad iz trdnjave, pa se jim ni posrečilo. Bili so zavrnjeni in so imeli veliko izgub. Mora se reči, da se Turki branijo v Drinopolju pod poveljnikom Šukri pašo prav hrabro. Četudi razsajala v mestu legar in lakota, se ne podajo. Bolgarom in Srbom, ki oblegajo Drinopolj, je pa zadnji teden zelo nagajalo slabo vreme. Vsled vednega deževja je Marica prestopila bregove in poplavlila ravnino, na kateri je stala bolgarska vojska.

Dne 20. novembra so se boji pri Čataldži ustavili. Bolgarski vrhovni poveljnik je poslal Turkom ultimatum, v katerem je rekel, da se bodo sovražnosti zopet pričele, ako Turčija tekom 24. ur ne sprejme postavljenih zahtev. Zahtevalo se je pa, da naj Turčija neha skupaj spravljati vojake in izroči Drinopolj, Skader, Janino in Debar, sploh vso evropsko Turčijo razen Carigrada prepusti balkanski zvezi. Turčija je bolgarske mirovne pogoje odbila. Turški ministrski svet je soglasno sklenil, da naj se z vso silo nadaljuje vojna do zadnje kaplje krvi.

Grška bojišča.

Grki so dne 17. t. m. zasedli otok Skarijo pred Samosom v Egejskem morju in razobesili grško zastavo. Prebivavci so jih navdušeno pozdravili.

Prestolonaslednik Konstantin prodira med velikim deževjem proti Vodeni, Gramatiki in Florini. Pri Katanici in Ostrovu je Turke potolkel in potem zavzel tudi Florino. Od Bitolja je pribežalo proti Florini okoli 30.000 Turkov, a so jim Grki zaprli pot.

Gospodarski del.

V Avstriji manjka denarja.

Pomanjkanje denarja se vedno bolj čuti v Avstriji. Bliža se nam denarna kriza. Trgovci delajo slabe kupčije, ker ljudje vsled pomanjkanja denarja varčujejo in manj kupujejo. To se pri nas ne čuti samo vsled poloma liberalne „Glavne posojivnice“, ampak tudi zato, ker je v Avstriji sploh manj denarja, kakor v drugih državah. Odkod to prihaja? Največ denarja imajo na

„Gospod Matija! Misli so proste, toda vsako trditev treba dokazati, drugače je v mojih očeh tak človek, ki govori brez vsake podlage, ostuden obrekovavec.“

„Ljudje trdijo, da ni mogoče, da bi bili Vi toliko prihranili v nekaj letih, ker potrosite precej denarja.“

„Zase sem jaz sam odgovoren in nisem dolžan, ljudem predlagati računov o svojem gospodarstvu.“

„To je res, toda brez potrebe se ni treba ljudem dajati v zobe, ker so že tako razsrjeni na Vas.“

„Gospod Matija, vi ste pikri! Ali ni to moja pravica, celo dolžnost, da izboljšam slabo stanje župnikovih dohodkov?“ se opravičuje župnik.

„Saj poznam Vašo dobro voljo, gospod župnik, toda slabi časi so zdaj. Vse toži čez nezno visoke davke, ker smo v vednih vojskah, slabe letine se vrste, ljudje stradajo, vi pa šarite, kakor bi se fara topila v samih dobrotah.“

„Vsak umen gospodar kuje železo takrat, kadar je belo. Morda se v sto letih ne ponudi taka prilika za nakup, kakor se je ponudila meni. Pa pustiva to, gospod Matija, saj vem, da bodele Vi sedemkrat bolj sitni in reformatorični, kakor sem jaz, kadar pridete do samostojne župnije.“

Kapelan je vstal od mize in se poslovil.

Župnik hodil po sobi gorindol in premišljuje. Žilice na sencih so se mu napele, ustnici je stiskal in oči so zrle po stenah, kakor bi jih hotele prodreti.

Sestra Polona stopl v sobo. Župnik je bil tako zamišljen, da je ni opazil.

„Kaj pa zopet tuhtaš?“ pravi Polona. „Izbij si iz glave misli, ki te samo mučijo, pa nič ne koristijo. Same skrbi imaš in jezo! Gospodar si vendar ti — ali ne?“

„Prav imaš, Polonica! Jaz sem preveč skrben in preveč občutljiv.“

„Kdaj pa pride naš ljubi Žiga? Komaj že čakam, da se iznebiva sedanjega sitneža. Nobena jed mu ni všeč, nobeno vino dobro!“

„Škof so mi pisali, da Žiga pride jeseni. Do tega časa pa ostanem najbrž sam. No, poletu bom že kako prebil. Pozimi pa ni mogoče, ker je preveč potov.“

„Naš Medko je bil zadnjič na Raki in gospod Žiga mu je pravil, da je njegova mačeha zelo bolna in da utegne oče postati zopet vdovec.“

„No, Kinski se ne bo nikoli iztreznil. Naj mu umrje, se bo pa zopet vnovič ženil,“ odvrne župnik.

„Prijetno bi mu bilo, kakor je Jurku v Brinjevcu, ako bi ostal tako in malo poskrbel za Žigovo posestvo. No, če še gospoda Žigo dobimo v Škocijan, prav prijetno bo,“ modruje Polonica.

„O, te skrbi! Kdaj bo še moja kupčija s struško graščino urejena! Zdaj pa še Hudenje na glavi! Res komaj čakam, da dojde gospod Žiga.“

„Preveč skrbij si res nakopavaš na glavo. Saj ni, da bi moral ti vse izvršiti. Poglej sosede! Kako mirno živijo in se tebi smeja v pest, ko se bodeš s farani.“

„Pusti to, Polonica, ker ne razumeš vsega. Saj se borim pač le za blagor sv. cerkve, ne pa za svojo korist. Ali naj ta sleparski Gliha vlada faro?“

„Kaj ti more? Če so ljudje tako praznoverni, da ga poslušajo, pa naj ga! Ti jim poveš svojo, Gliha naj godlja svojo; se bodo že izpametovali, če prej ne, pa na smrtni postelji.“

Polonica odide iz sobe, vstopi pa cerkovnik.

„Gospod župnik! Brinjevska gospa so nevarno zboleli in prosijo, da jih obiščete.“

Župnika ta vest ni prestrašila. Vajen je bil vsak dan takih naročil. Gre po sv. oije in odide s cerkovnikom proti Brinjevcu.

Brinjevska grofinja je že skoraj nezavestna slonela v naslonjaču. Kap jo je zadela in telo ji več ne služi. Le njene oči še zaupno zro v došlega duhovnika. Prejela je sv. olje, pa je zatislila oči za vselej. Preden se je župnik povrnil domov, so ji že zapeli zvonovi. Medko je vlekel za vrvi, kakor bi poslušal, kaj pojó zvonovi, kaj zveni tako resno tja v širno plan.

Jurko pa ni poslušal zvonov. Pri Urški je stal v kuhinji in ponavljal besede: „Kaj bo pa zdaj?“

VI.

... Tak čuden je naš rod, tak mnogo zapleten in zavozljan, da ohraniti čistega brez zmed se nikomur moč ni sabo in ne z drugim. In tudi sebi nismo mi sodniki. Živeti, paziti, kako živeti, to je dolžnost najprej za človeka, ker redko prav cení, kar je naredil, in to, kar dela, skoro ne ve ceniti. Goethe: Ifigenija v Tavrld.

Sedem mladih nedelj je preteklo in mladi kapelan Žiga Kinski je prišel za kapelana v Škocijan. Eno leto je služboval na Raki, kjer si je pridobil prve izkušnje duhovskega življenja. In

Francoskem in ga tudi radi proti dobrim obrestim drugam posojajo. Veliko milijonov imajo Francozi izposojenih na Ruskem in na Balkanu. Ker je pa Francoska v tripotentni, t. j. v zvezi z Angleško in Rusijo, in je tedaj nasprotnica trozveze, t. j. Nemčije, Avstrije in Italije, misli, da mora nasprotovati Avstriji posebno s tem, da ji noče posoditi nič denarja. Mi smo tedaj s Francosko v denarni vojni, katero hudo čutimo. Ker pri nas ni nobene prave podjetnosti, avstrijske rente (državni papirji) padajo. Avstroogrška banka je bila vsled pomanjkanja denarja primorana zvišati obrestno mero na 6%. Avstroogrška banka je omejila izdajanje zlata. Ker zlati denar gre v državne blagajne, ga zadnji čas ni skoraj nič več med ljudstvom.

Zveza z Nemčijo nas tedaj stane lepe svote, ker se bojuje z denarjem tudi proti nam Francoska, stara sovražnica Nemčije. Resnica je: ena najbolj mirnih, a najbolj izdatnih močij je moč zlata.

Zapravila je Avstrija okoli 500.000.000 milijonov kron, ko je zasedla Bosno in Hercegovino. In še zdaj ima Avstrija za te dve deželi, zlasti za zgradbo novih ondodnih železnic, velikanske izdatke, to pa tembolj, ker jo po znanem krivičnem ključu, katerega se drži po pogodbi z Ogrsko, zadeva preveliko plačevanje. Ako se zdaj poleg tega spustimo še zaradi samostojnosti Albanije ali zaradi kakega s peskom zasutega malega pristanišča v Jadranskem morju v boj s Srbijo, oziroma z Rusijo, potem lahko pride naša nekdanja mogočna Avstrija na beraško palico. Nič nam ne bo pomagalo, če bodo oblastva navijala davčni vijak.

Naša industrija, obrt in trgovina nujno zahtevajo, da ponesemo na Balkan ljubezen namesto sovraštva in da si na ta način gospodarsko opomoremo.

DOPISI.

Iz radovljiskega okraja. Dvoje učiteljskih zborovanj smo imeli pretekli torek v našem okraju. V lepi dvorani Kat. del. društva na Jesenicah se je zbralo kaj lepo število vrlih krščanskih učiteljc in učiteljev, ki so zborovali pod predsedstvom nadučitelja g. Petriča. Dovořeno predavanje g. J. Slapšaka o moderni ženski je zelo zaslužen hvala in priznanje. Shoda se je udeležilo častno število gorenjskih duhovnikov, med njimi g. poslanec župnik I. Piber. Tako na Jesenicah. — Na Bohinjski Beli pa se je zbralo v gostivni 23 liberalnih učiteljc in učiteljev, ki jih je spravil skupaj slavni Hribarjev vzgojitelj mo-

sedaj se je vrnil v svojo domačo župnijo, sedaj je došel k svojemu dobrotniku in prijatelju. Z lepimi načrti v glavi, z mladeniškim ognjem v srcu je nastopil novo službo. Njegov nastop je dobro vplival na razdrte razmere v župniji, kakor blagodejen dež, ki porosi in napoji suho zemljo.

„Kakor bi me bil očaral,“ je zdihnil mladenič, ko je šel od izpovednice.

„O, kako so prijazni!“ je rekel močiček, ko se je malo pomenil na potu z mladim kapelanom.

„Kakor bi rožce sadili na prižnici,“ so rekle ženske, ko so šle iz cerkve.

„Ta pa zna!“ je pravil stari Gliha svoji ženi. „Ta bo obrnil še župnika. Nova metla dobro pometala!“

„Le nikar ga ne draži, Gliha! Ta ti pogleda v srce. Ravno take oči ima kakor njegova mati. Ti je nisi poznal — a pač! Jaz sem služila tri leta na Hudenjah in vem, kaj so bile oči rajne graščakinje. Malo je govorila, toda pogledala je tako, da je že vsak iz oči bral, kaj hoče. Dobra ženska je bila, v zakonu pa ni bila srečna. Surov in pust človek je bil tisti Kinski; zato pa je nazadnje tudi dobil plačilo. Drugega mu ni zapustila, kakor samo vinogradek v Pijavi gori. Vse drugo je podedoval naš kapelan,“ konča Glihova žena.

„Čemu je treba duhovniku toliko zemljišča? Ravnotak lakomnik bo na zemljo, kakor je župnik.“

„Ne govori tako! Ti res ne boš prej miroval, dar azdražiš tudi kapelana. Pusti to, kar je bilo. Če se spraviš na kapelana, boš zaigral še tisto malo zaupanja, ker ga imaš pri ljudeh.“

„Le pomisli, Gliha, da bo treba umreti. Škoda, da nisi bil pri deseti maši v nedeljo in bi bil slišal, kaj človeku ostane po smrti.“

Gliha je molčal. Led se je tajal in rekel je:

šenjski, neizogibni Jožef Korošec. Pri kozarcu vina se je dalo kaj navdušeno govoriti o zboljšanju učiteljskih plač, o draginskih dokladah ter tožiti o žalostnih časih, ki jih uživa v 20. stoletju liberalni kranjski učitelj. Druge nesreče ni bilo.

Mošnje. Bivši nadučitelj Korošec je tu veliko let politično slepomišljal s svojo „narodnostjo“ ter izkoriščal za liberalizem mošenjsko Mlekarno. Sedaj, ko je že davno pobral šila in kopita in odšel na Bohinjsko Belo prodajati svojo gospodarsko modrost, nam pa pošilja svojo boljšo polovico dol begat naše zadržnike, ki Mlekarni oddajajo mleko, in vabit mladi svet na zabave in ples. Naj se vendar ženska izpametuje in naj opusti to, če ne, jo bo treba enkrat jasneje poučiti, da je občina že do grla sita te vsiljivosti. Občina ne more trpeti nočnega vasovanja po gostivnah, kjer se brez dovoljenja prirejajo plesi.

Selca. Letos priredi kat. slov. izobraževalno društvo zopet Miklavžev večer. Lansko leto je, kakor znano, moral vsled volitev odpasti. Zato se tem potom vabijo k obilni udeležbi vsi, ki žele svojim malim, da jih Miklavž obdari. — V ponedeljek dne 25. novembra, se poroči Uršula Semen, prva igravka selškega odra, s Francetom Beštrom iz ugledne Mohorjeve rodbine na Jamniku. Značajnemu paru želimo veliko božjega blagoslova v novem stanu.

Politični obzor.

Vesel dogodek v cesarski rodbini. V gradu Wardholz pod Semeringom je bil dne 20. t. m. rojen sinček nadvojvode Karola Franca Jožefa in nadvojvodinje Zite. Mladi princ bo dobil ime Franc Jožef in bo tretji avstrijski prestolonaslednik. V ponedeljek bo krst. Za botra bode cesar Franc Jožef, ako bode pa cesar zadržan, nadvojvoda Franc Ferdinand.

V avstrijski delegaciji so dne 21. t. m. slovanski delegati izražali simpatije za balkanske narode, socijalni demokrat Tomašek je pa govoril proti vojni. Ogrska delegacija se je izrekla za nadaljevanje trozveze. Sprejel se je proračun za vojsko.

V Budimpešti so se dne 18. t. m. cel dan vršile ministrske konference, katerih sta se udeležila vojni minister Auffenberg ter avstrijski in ogrski minister deželne brambe.

Avstrijska diplomacija je prišla v zagato glede politike na Balkanu. Doslej je vedno računala z ljubim prijateljem Turkom kot edino odločujočim gospodarjem Balkana. Naenkrat so pa dorasli in postali polnoletni krščanski slovanski narodi, proti katerim je Avstrija doslej kazala premalo prijaznosti, ker je vedno le igrala vlogo policajca v brambo Turčije. Sedaj, ko je izginila Turčija, visi balkanska politika Avstrije v zraku in zato tako čudni pojavi. Naši politiki so vedno posnemali le Pruse v germaniziranju Slovanov in niso hoteli Slovanom priznavati ravnopravnosti. To je veljavo Avstrije na Balkanu zelo skrhalo.

„V nedeljo pojdem jaz k deseti maši. Župnik samo zmerja farane ali pa oznanjuje tlako.“

„Bodi no tiho o tem, saj morajo duhovniki tudi živeti. Angelji niso. Če pa naš župnik ošteje, je pač to njegova dolžnost, kadar smo vredni. Brez napake ni noben človek, tudi ti menda ne.“

„Le pomisli, če je to prav. Brezarjevega Tončka je v nedeljo kar po imenu poklical s prižnice. Ali je to prav? Sina tako veljavnega moža, kakor je Brezar iz Logič, pa ga gre tako sramotiti! In kaj je že napravil? Tisti zijalasti Barbi iz Hrastulj je pod korom odstrigel petelinčke na peči.“

„Prav je imel po eni strani. Kaj se bo takole smolasto babše postavljalo! Pokoro naj dela! Tonček le to nima prav, da je to v cerkvi napravil. Mladina mora biti v strahu.“

„E, kaj, saj bi ga bil župnik lahko poklical k sebi, če ga je hotel pokarati. Jazen je na starega, pa je sinu napravil to sramoto.“

„Gliha, saj so tudi v starih časih delali očitno pokoro. In ali ni boljše, če naredi župnik s takimi tiči kratek račun, kakor da bi koga pošiljal v Radelco in bi radelški graščak imel z njim opraviti. Le pameten bodi in nikar samo tega ne premišluj, kako bi župniku življenje grenil. Kar je bilo, je bilo, Gliha! Pozabimo!“

Kar pritise nekdo na kljuko. Vrata se odpro in v izbo stopi Vlah Ivo.

„Maziti Bog, Gliha! Čul sem, da namerjaš zopet iti na božjo pot v Ahen. Pa sem sklenil sam pri sebi, da bi tudi jaz šel gledat čudodelne svetinje. Zdi se mi, da pred 25. leti nisem še tako spoznal samega sebe, kakor zdaj. Pokoro bi rad naredil tako, da bi šel gorak v nebesa, kadar me Bog pokliče.“

„Kaj te je tako presunilo, Ivo?“

Dalje prih.

Odslej se bodo pač ti diplomati morali pečati z mislijo, da veljave Avstriji ne bodo pridobili ne Židje, ne Madžari in ne Vsenemci, ampak le prijateljstvo s sosednjimi slovanskimi državami. Pazi naj Avstrija tudi na to, da njene politike ne bode vodila ogrska prostožidarska loža, marveč avstrijski katoliški duh. Na Turčiji ima Avstrija vzgled, kako loža, katere učenci so Mladoturki, vodi državo v propad. Taki učenci lože so pri nas svobodomiselci in rdečkarji, ti zagrizeni sovražniki prestolov in državnega reda.

Cuvaj je najel 4000 ljudij, ki so prišli k njemu z raznimi prošnjami iz vse dežele. Cuvaj se jim je zahvalil, da so prišli v tako obilnem številu. Udana garda se mu je zahvalila za njegov govor in poljubila roko. To komedijo uganja Cuvaj zaradi tega, ker je dobil v osebi generala Rhemena nekakega kontrolorja nad svojim razvpitim delovanjem.

Bolgarska ima za vojno dovolj denarja. Bolgarski finančni minister je dobil mnogo ponudb od raznih bank, ki so pripravljene, dati večja posojila. Bolgarska je ponudbe odklonila, češ, da ima dosedaj še dovolj denarja na razpolago. Francoska je baje pripravila Bolgarsko k vojni proti Turčiji. V soglasju z vlado so francoske banke dovolile Bolgarski veliko posojilo za vojno, francoske tovarne so ji pa poskrbele izvrstne topove.

Proti vojni na Balkanu so napravili zadnjo nedeljo socijalni demokratje protestne shode po vseh gornjeitalijanskih mestih. Na shodu v Milanu je pred veliko množico govoril avstrijski poslanec Glöckl.

Socijalisti v Berlinu. Zadnjo nedeljo so imeli nemški socijalisti v Berlinu shod, na katerem je govoril tudi voditelj francoskega socijalizma Jean Jaurès, in sicer v nemškem jeziku. Govoril je proti vojni sploh in rekel, da bi bila norost zavoljo pristanišča na Jadranskem morju zanašati vojno v Evropo. Omenil je tudi socijalistično modrost, da bi na Balkanu ne bilo treba vojne, ampak naj bi bila volk in ovca napravila zvezo, tako da bi balkanske države v to zvezo privzele tudi Turčijo, pa bil mir. Znano je, da vse velesile niso mogle Turkov pripraviti do tega, da bi s kristjani čedno postopali in jih nehali moriti, zato je tudi vse socijalistično modrovanje velika budalost. Vojna je sicer huda stvar, vendar pa, kadar drugače ni, mora odločiti meč.

Rusija se oborožuje. Angleški listi poročajo iz Odese, da se v Rusiji silno naglo vrši mobilizacija in da je 400.000 vojakov rezervistov, ki bi bili morali biti že odpuščeni, pridržanih pri vojaki. Nekateri trdijo, da car s politiko Sasonova ni zadovoljen.

Ruska duma. V Petrogradu se je pričelo zasedanje četrte ruske državne dume. Med zastopniki te dume jih pripada 140 desnic, 79 oklobistov, 74 narodnjakov, 61 kadetov, 33 naprednjakov, 14 Poljakov, 13 socijalistov, 5 mohamedancem in 7 k nobeni s'ranki. V dumi je 42 duhovnikov. Desnica je pridobila 94 mandатов. Oklobisti pa so jih izgubili 52.

Vlada na Turškem je odkrila zarote Mladoturkov in je dala zapreti dosedaj že 90 voditeljev in vplivnih članov mladoturške zveze. Ti voditelji so namreč z veliko gorečnostjo in vseh vojašnicah agitirali proti vladi in pridobivali vojake, da bi pri naskoku zarotnikov stopili na njihovo stran. Mladoturški list „Tanin“ je hujskal zoper vlado in v njegovem uredništvu so dobili veliko letakov, na katerih se je grdo zabavljalo proti velikemu vezirju Kiamil-paši in proti drugim vladnim dostojanstvenikom. Mnogo Mladoturkov je pobegnilo v Švico, Hussein Djavid pa v Bukarešto, kjer bo odslej izhajal „Tanin“. Dva urednika „Tanina“ je turška vlada že obsodila na več mesecev ječe, bivšega poslanca Ubea Tulo je pa obsodila na pet let trdnjavske ječe.

Carigrad je zastražen od inozemskih ladij, ki varujejo ondodne Evropejce. Izkrkali so v Carigradu Avstrijci 180, Francozi 400, Rusi 600, Angleži 250, Nemci 360, Španci 120, Italijani 300, Romunci 50 in Nizozemci 50 vojakov.

Arabci v Kairu so imeli shod, na katerem so zahtevali, da naj se ustanovi sirsko-arabsko kraljestvo, ker Turčija ne more več braniti interesov arabskega naroda.

Mongolska je postala samostojna država. Po pogodbi z Rusijo se je podala pod ruski protektorat, vsled česar je Rusija dobila na vshodu velik vpliv.

Novičar.

Volitve v delavsko zavarovalnico zoper nezgode v Trstu. Za dan 30. decembra t. l. so razpisane nadomestne volitve za delavsko zavarovalnico proti nezgodam v Trstu ter bodo obrtni delodajavci te dni prejeli od vods'va zavarovalnice glasovnice naravnost po pošti. Te volitve so tako za delodajavce kakor za delojemavce največje gospodarske važnosti. Uspeh je pri teh volitvah le mogoč, če se složno in enotno postopa ter vsi gospodarji in službojemavci store svojo dolžnost. Nujno opozarjamo zategadel vse obrtne delodajavce, da dobro hra-

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrto strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Razgovor z ekscelenco.

Prijatelj našega lista je imel na Dunaju več razgovorov z neko ekscelenco, ki sicer ni več v aktivni diplomatski službi, a ima dobre zveze z mesti, kjer se odločuje o zunanji politiki.

Naš sotrudnik je ekscelenco, katerega ime mora seveda ostati strogo tajno, o priliki izbruha sedanje balkanske vojske vprašal, kakšno stališče misli, da mora naša država proti temu zavzeti.

„Jaz sicer izrekam le svoje osebno mnenje, a sodeč po duhu, ki vodi našo zunanjo politiko, sem trdno uverjen, da se mora vzdržati „Status quo“, naj vojna izpade, kakor hoče,“ je dejal ekscelenca, „posebno še, ker se v tem pogledu strinjajo z nami vse velesile.“

Po preteku nekega časa, ko so balkanske države izvojevale svoje prve velike zmage, je naš dopisnik zopet imel čast, sestati se z ekscelenco. Vprašal ga je, kako sodi sedaj o položaju.

„Vsekako,“ je ekscelenca odgovoril, „se mora izvršeno dejstvo primerno vpoštovati in smer naše zunanje politike modro prilagoditi toku dogodkov. To tembolj, ker se nas je, kolikor sem poučen, zagotovilo, da stoje vsi evropski kabineti z nami na istem stališču.“

Ker se je obenem govorilo, da nameravata Srbija in Črna Gora začeti vojne operacije v Sandžaku, je prijatelj našega lista ekscelenco tudi glede tega vprašal za mnenje.

„Morem vas uveriti,“ je dejal ekscelenca, „da imamo v Sandžaku gotove življenjske interese, vsled česar se zasedenje tega ozemlja po komurkoli nikakor ne more dopustiti.“

Ko je bil Sandžak že zaseden, je naš korespondent zopet poiskal ekscelenco, da se informira o stališču, ki ga merodajni faktorji zdaj zavzemajo.

„Sandžak,“ je odgovoril ekscelenca, „ne spada v politično sfero monarhije in zato sodim, da odločivni krogi okupacije tega ozemlja ne smatrajo

za kršenje eksistenčnih pogojev naše države, ampak si hočejo zagotoviti le primerno varstvo naših gospodarskih koristi.“

Prijatelj našega lista je vprašal ekscelenco, če se tudi glede tega velesile z nami skladajo.

„Vsekako,“ je odgovoril ekscelenca, „o tem sploh ni nobenega dvoma.“

Ko so Bolgari dosegli še večje zmage in prišli do Čataldže, je naš korespondent zopet prišel skupaj z ekscelenco. Informiral se je, kakšen vtis so ti dogodki napravili na vodivne kroge.

„Vodivni krogi,“ je menil ekscelenca, „kolikor je meni znano, naravnost entuziastično spremljajo uspehe bolgarskega orožja in so prepričani, da se je turško gospodstvo pred mlado silo napredujočega, vse kali velike bodočnosti v sebi vsebujočega naroda moralo naravno porušiti.“

Nekoliko za tem naš dopisnik ekscelenco slučajno dobi v kavarni, ko bere zadnje turške brzojavke z bojnega polja. Topot je ekscelenca izvolil sam z našim korespondentom začeti razgovor.

„Merodajni faktorji,“ tako jame ekscelenca govoriti, „so dobro čutili, da se bo moč turške države pokazala šele proti koncu in tedaj splamtel z vso čudovito življenjsko energijo, ki je lastna temu plemenu.“

„Ali menite, ekscelenca, da bo to položaj kaj izpremenilo?“

„Gotovega se zdaj ne da še nič reči. Vsekako pa se more za slučaj, da se odpor Turčije z isto odločnostjo vzdrži dalje, pričakovati, da se začne zopet premišljevat o edino pravilnem stališču, ki smo ga mi od nekdanj dosledno zavzemali, da je namreč „Status quo“ v vsakem oziru najprimernejša rešitev orientalskega vprašanja.“

„Kaj pa ekscelenca sodite o neodvisnosti Albanije in jadranskih pristaniščih?“

„Tu so bivstveno tangirani življenjski interesi monarhije.“

„Ali velesile naše stališče tudi v tem oziru odobravajo?“

„Velesile,“ je odgovoril ekscelenca, „priznajajo umerjenost, s katero zastopamo svoje stališče, ter ne zanikajo, da imamo svoje interese. Zato podpirajo naše prizadevanje, da poudarimo svoj vidik, in Srbiji svetujejo, da nam pride primerno naproti. Velesile izražajo upanje, da se najde za vse strani ugodna rešitev.“

„Ali se, ekscelenca, ne govori o verjetnosti resnega konflikta?“

„Vsekako, in sicer v slučaju, da se ne posreči vprašanja rešiti mirno.“

* * *

Naš dopisnik je bil sicer imel namen ekscelenco intervjuvati še o tem, je li smatra albanske rodove sposobne za državno samostojnost, a so se mu zadnje besede ekscelence zdele tako važne, da jih je hitel našemu listu sporočiti, ko se je bil od ekscelence spoštljivo poslovil.

Politični obzor.

Jugoslovanska manifestacija na Dunaju. V nedeljo je bila v pravoslavni cerkvi na Dunaju zahvalna božja služba za zmago balkanskih držav. Potem je okoli poldne napravilo manifestacijo po Dunaju 350 jugoslovanskih vseučiliščnikov, ki so pred srbskim in bolgarskim poslaništvom prepevali narodne pesmi. Ko so pa hoteli iti pred palačo ruskega poslanika, jim je policija zaprla pot. Dijaki so hoteli prodreti kordon, a policija je potegnila sablje. 15 dijakov so zaprli, druge dijake so pa nemški Dunajčani napadli s palicami. — Demonstracije so napravili po Ringu tudi italijanski dijaki zaradi vseučilišča. Policija jih je razpršila in zaprla 10 Italijanov.

V Dubrovniku je bil v nedeljo shod, katerega so se udeležile vse stranke v največjem številu. Govorili so na shodu: notar marki Bona ter odvetnika Matievič in Micič. Pozdravljali so zmagovavce na Balkanu. Po shodu le bil slav-

sadovi in z božjo pomočjo hočem nadaljevati vzvišeno nalogo dušnega pastirja.“

Pred jezdecema se pokaže zburški grad...

VII.

Ana Felicita je kupila od sestre polovične pravice. Volčič: Zgodovina Šmarješke fare.

V zburškem gradu je takrat gospodovala Ana Felicita, hči Jurija Burgštalskega in Alemane Veronike. Alemana se je po Jurijevi smrti še dvakrat omožila, pa Bog je ni blagoslovil z zarodom. In tako sta podedovali Ana Felicita in Regata Terezija, hčeri prvega zakona, vsaka polovico zburške graščine. Ana je pozneje kupila od sestre polovične pravice in je ostala sama lastnica zburške graščine. Njen soprog Karol Henrik baron Schweiger pl. Lerchenfeldski je kmalu umrl in tako je ostala sama s svojim sinčkom Francem Karlom. „Bila je lepa, izobrazena in pobožna dama ter izvrstna gospodinja,“ pravi o nji kronist Volčič.

Gradič Zbure je bil takrat še leseno, trhljeno poslopje, ko je Ana Felicita prevzela gospodarstvo. Oskrbnik ji je bil Volbenk Fringila. Po njegovi smrti se je vdova Fringila omožila s Tomažem Kinskim. Tomaž Kinski je bil baronki desna roka in se je mnogo trudil, ko je pripravljaval gradivo za zidanje novega gradu. Oskrbniku Tomažu je pa žena Marija umrla čez šest let pa brez otrok. Tomaž je bil tedaj zopet vdovec.

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

„Oni dan sem prenočil v Dolih. Petek je bil in križev pot je gospod kapelan molil z ljudmi. Pa sem se tudi jaz pridružil. Po križevem potu je kapelan stopil na prižnico in je tako ganljivo govoril o Kristusovem trpljenju, da so ljudje jokali na glas. Tudi jaz se nisem mogel zdržati. Ih tel sem kot otrok in vest me je pekla, kakor bi se že pekel v peklju. Po sv. maši sem stopil v zakristijo in gospod kapelan me je prijazno sprejel. Pogovarjala sva se dolgo. „Le še pridi!“ mi je rekel za slovo. „Bog noče smrti grešnika, ampak da se izpreobrne in živi.“

Gliha je molčal. Žena njegova ponudi lju mleka in kruha.

Po kolovozni poti mimo Glihove hišice sta jahala dva jezdeca. Eden je bil odet v črn plašč, gladko je bil obrt in zamišljen. Drugi je bil precej starejši, viteški opravljen in dolge brke so mu visele pod nosom.

„Morava pognati. Solnce je že visoko in komaj prideva do kosila v Zbure.“

Jezdeca sta pognala, pa konjiček mladega jezdeca je bil star, dasi še krepak. Ni mogel dohajati svojega tovariša.

„Jurko, moj Vuk se je postaral. Ni kos Šarcu. Nič ne dene, če malo zakasniva. Jaz sem stari znanec v gradu in naju že opravičim.“

Veter je potegnil, da je plašč zaplapolal v zraku in stari Vuk je vihal nozdrvi.

„Zahvalim te,“ začne zopet mladi jezdec, „da si tako gorko stal na strani gospoda župnika. Ljudje so bili res razburjeni, nezaupni do odločnega Gorenjca, pa, hvala Bogu! obrača se svet in upanje imam, da se vse popravi in uglaadi. Naše ljudstvo je dobro, mehko, kakor vosek, ali, če se zažene in vsplamti, tedaj je kakor gorski potok, ki dere svojo pot naprej brez premisleka in brez cilja.“

„Ko bi le tega Glihe ne bilo! Ta je najboljše napeljeval vodo na svoj malin. Jezen je, da nima več toliko zaslužka in da ga je župnik odstavil od cerkveniške službe. Pa tudi sleparski je ta človek. Kaj je vse počel s cerkvenimi stvarmi! Tako se vendar ne smejo zlorabljati blagoslovljene in celo posvečene reči. Župnik je le storil svojo dolžnost, ko je konec napravil temu početu. Res, da je njegova beseda osorna, ki odbija, toda jaz kot bivši vojak bi v njegovi koži ne bil delal drugače. Ljudje so včasih kakor stekli volkovi. Ne poznajo nobene mere, ne pravice. Lepa beseda ne izda ničesar. Še bolj so trdovratni, če se jih zlepa opominja. Mazila ne zadoščajo za take rane, treba je naravnost rane izrezati. In to je storil gospod župnik. Seveda je bolelo, kričalo se je, toda rana je izrezana, bolezen je ustavljena in na Vas je zdaj, gospod grof, da obvežete to rano, da jo izcelite.“

„Bog pomози in Stopenska Mati božja, dragi moj prijatelj! Začel sem uspešno, že se kažejo

nostni izprevod po mestu. Naprej so prišli lepo oblečene, dubrovniške plemkinje, potem zastavonoše s hrvaškimi in srbskimi zastavami, godba, seljaki v lepih narodnih nošah. V izprevodu je bilo okoli 8000 ljudi. Godbe so igrale narodne slovanske pesmi.

Velik shod v Zadru. Zadnjo nedeljo je bil v deželni dvorcu v Zadru velik shod, na katerem se je protestiralo proti razpustu občinskih svetov v Splitu in Šibeniku. Shoda so se udeležili skoro vsi dalmatinski deželni in državni poslanci in nad petsto zastopnikov dalmatinskih občin. Navzoč je bil deželni glavar dr. Ivčević z deželnim odborom. Shod je otvoril bivši splitski župan Katalinić. Za predsednika je bil izvoljen dr. Čingrija. Za podpredsednika vodja stranke prava Prodan in vodja srbske stranke Kulišić. Za zapisničarja pa sta bila državni poslanec dr. Sesardić in dr. Tartaglia. Govorili so na shodu kot zastopniki strank: dr. Trumić, dr. Baljak, dr. Smolaka in dr. Drinković. Sprejeta je bila resolucija: „Na shodu dne 24. novembra v Zadru zbrani dalmatinski državni in deželni poslanci, zastopniki dalmatinskih občin in delegatje vseh dalmatinskih političnih strank izrekajo narodom balkanske zveze, zlasti pa srbskim bratom, svoje občudovanje z željo, da bi bili uspehi, izvojevanji z viteškimi napori in krvavimi žrtvami, kronani z zasluženim končnim uspehom. Obenem protestirajo proti poizkusom, naš narod zaplesti v bratomerno vojsko. Takisto protestirajo proti razpustu občinskih svetov v Splitu in Šibeniku, proti prikrajševanju ustavnih pravic v Bosni in proti komisarjatu na Hrvaškem.“

Manifestacija v Splitu. Dne 25. novembra so se vračali poslanci dalmatinskega deželnega zbora iz Zadra mimo Splita domov. Na ladji je bilo tudi mnogo županov. V Splitu so napravili meščani in okoličani, ko se je parnik približal, velike manifestacije. Množice so zapele slovanske himne. Prišli so orožniki in so razgnali množice. Toda mnogo jih je udrijo na pomol pozdravljati hrvaške zastopnike. Prišla je stotnja vojakov, ki je razgnala manifestante. Policija je več oseb zaprla. En del mesta je bil razsvetljen in rakete so švigale v zrak.

Tri mobilizacijske predloge v državnem zboru. Vlada je predložila državni zbornici tri zakonske načrte z željo, da naj jih zbornica precej sprejme, in sicer: 1.) Zakon o naboru konj. 2.) Zakon glede podpiranja članov družin za slučaj mobilizacije. 3.) Zakon o tem, kako naj zasebniki in občine dajo stanovanja in prometna sredstva za slučaj mobilizacije. V ponedeljek pridejo te predloge na dnevni red v avstrijski in ogrski državni zbornici. Večina je zagotovljena.

Brambni odsek nesklepčen. Dne 27. t. m. je bila na Dunaju v brambnem odseku na dnevnem redu vladna predloga, da naj se ustanovi en nov vojni zbor. Odsekov predsednik pl. Pogačnik je odredil volitev za mesti obeh podpredsednikov, ker sta poslanci German in Guggenberger odstopila. Oddanih je bilo 24 glasov. Potem je pa predsednik zaradi nesklepčnosti zaključil sejo.

Kaj pravijo Nemci o vojni? „Grazer Tagblatt“ je zadnji četrtek pisal tole: „Koliko časa še bo Avstrija le gledala? Precej bi morala siliti na to, da se razjasnijo njene razmere do Srbije in — ako se njene zahteve ne dajo izvesti mirnim potom — porabiti sedanji ugodni vojaški položaj. Danes, dokler Turčija ni še popolnoma potolčena,

Ko so nekega dne ljudje videli prihajati kapelana Kinskega in oskrbnika Jurka iz Brinjevca na zburski grad, je bilo med ljudmi govorjenje, da se misli baronka zaročiti s svojim oskrbnikom.

„Čast mi je, gospod grof, da vidim Vašo Prečastitost pod mojo leseno streho. Čula sem že mnogo o odličnih lastnostih škocijanskega gospoda kapelana in prosim Vašega blagoslova,“ nagovori baronka Ana kapelana iz Škocijana, kateri je spočetka kazal zadrego in se oziral po dvorani.

„Tempora mutantur et nos mutamur in illis“,“ gospa baronka! Kako hitro beži čas in zdi se mi, kakor bi bilo včeraj, ko sem študentske burke uganjal po Vašem gradu.“

Baronka se nasmeja in natoči gostu polno kupico čiste bojniščine.

„Še enkrat rečem, da mi je čast in da se veselim Vašega prihoda, gospod grof! Kar poželj Vaše srce, sem pripravljena ustreči in če bi Vaš prihod prinašal tudi swareče klice, ste nam vendar drag gost. Ali naj pokličem Vašega očeta? Tako sem zadovoljna z njim, kar se da. Žal, da mu je Bog zopet odtegnil zvesto družico.“

Žiga Kinski dvigne glavo, zahrka, kakor bi mu bilo nekaj obtičalo v grlu, pa odgovarja:

Avstrija lahko še skoro neovirano zasede Srbijo, zunaj stoječim srbskim armadam zabrani, da bi dobile pomoč, in Srbijo enkrat za vselej siloma nauči svojo voljo. Hudiča! Ali hoče Avstrija čakati, da bo Srbija postavila svoje čete na avstro-ogrski meji in da bo Rusija z mobilizacijo gotova? — „Fremdenblatt“ pa pravi: „Težave na Balkanu se do tega trenutka niso prav nič zmanjšale, ker se vprašanja niso rešila. Avstro-Ogrska je večkrat pojasnila svoje stališče in skrbila svoje zahteve na minimum. Glede teh zahtev ni pri nas nobenega kompromisa, ker jih ne moremo zmanjšati.“ — „Minimum teh zahtev (najmanj, kar more Avstro-Ogrska zahtevati), pa obstoja, kakor pravi „Reichspost“, v zahtevi po samostojnosti in nedotakljivosti Albanije in da se napravijo taki gospodarski odnošaji Srbije do monarhije, ki nam dajo jamstvo za stalno urejeno politično razmerje.“

Konzul Prochaska. Z Dunaja je bil konzul Edl poslan v Skopje iskat konzula Prochaska. Spremljal ga je tja srbski državni tajnik Rakić. Par dni je Edl čakal v Skoplju, potem je pa iz Prizrena prišel tja od nemških listov umorjeni konzul Prochaska in je govoril z Edlom. S Skoplja je poslal Edl avstrijskemu zunanjemu ministru poročilo. Nemški listi trdijo, da je srbska cenzura glavni del tega poročila črtala.

Demonstracije v Budimpešti so bile zadnjo nedeljo, in sicer so se slišali klici „Živela republika!“ Množica je napadla policijo s kamenjem. Policaji so potegnili sablje in začeli udrihati po demonstrantih. Začeli so pokati revolverje. Nekemu redarju je padel konj, zadet od kroglje. Težko ranjenih je bilo več redarjev in 24 oseb je bilo težko ranjenih od udarcev s sabljami. Potem je policija napravila red in zaprla 86 demonstrantov.

Srbija hoče dobiti, kakor se je izjavil srbski ministrski predsednik Pasić, obal Jadranskega morja od Leša do Drača in zaledje (deželo za obaljo) od Djakovice do Ohridskega jezera. Ta zahteva je nasprotna avstrijskim interesom.

Kralja Petra, ki se je vrnil v Belgrad, so na kolodvoru prav slovesno sprejeli. Pozdravil ga je na čelu meščanstva belgrajski župan Davidović, ki je v govoru omenil, da mora Srbiji pripasti tudi Drač. Navzoči ministri so mu pritrdili. Kralj v odgovoru Drača ni hotel imenovati, pač pa je omenil srbsko primorje. Društva so kralju poklonila lovorjeve vence in en srebrni venec z napisom osvojenih mest. Kralj se je peljal potem v cerkev, kjer je bila zahvalna božja služba.

Črnogorcem prevaža vojake grški parnik „Antigona“. Ta parnik je prepeljal na otok Krf 1200 turških vojakov, katere so bili Črnogorci vjeli na Dečicu. „Antigona“ je pripeljala v barsko pristanišče tudi 200 Črnogorcev iz Turčije. Ti možje so služili po Turčiji že veliko let kot delavci in so se zdaj vrnili s svojimi družinami nazaj v domovino, ker so izvedeli, da bo doma zanje dosti kruha.

Nemški cesar je poslal ruskemu carju lastnoročno pismo, v katerem se mu ponuja za posredovavca med Rusijo in Avstrijo.

Italija je zadovoljna, da dobi Albanija samostojnost, delati pa hoče na to, da bo Srbija imela gospodarsko neodvisnost in da bo Italija imela trgovske stike s Srbijo.

Proti ruski vojni je ruski knez Menčikov, ki piše v „Grazdaninu“, da bi bil zločin, ako bi se Rusija podajala v vojno zaradi srbskega pristanišča.

Ruska vlada je bila vprašana, če bi dovolila, da bi se na Ruskem ustanovile katoliške organizacije. Odgovorila je, da tega ne more dovoliti. V Rusiji je katoliško ali poljsko eno in isto.

Volitve v dumo, o katerih uspehu smo poročali v zadnjem „Gorenjcu“, so moč posameznih strank precej izpremenile. Oktobristi so izgubili mnogo mandatov; na kmetih so jim jih vzeli konservativci, v velikih mestih pa kadeti, t. j. stranka prostozidarskega mišljenja. V Varšavi so pa tudi kandidati poljske narodno-demokratske stranke podlegli naprednjaškimi kandidatom prostozidarske stranke. V dumi imajo pravoslavni ruski narodnjaki in monarhisti večino. Vse neruske narodnosti in svobodomiselnici so v opoziciji. Znano je, da konservativna ruska država zatira svobodomiselnost in revolucionarno gibanje. Zato je pač še nekoliko upanja, da se enkrat snidemo katoličani in pravoslavni na podlagi pozitivne vere kot spoznavci Kristusovi.

Turški ministrski svet je dne 24. novembra posvetoval se o predlogih mirovnih pogajanj. Potem je Rešid paša odpotoval v turški glavni stan. Sultan je pa z lastnoročnim pismom prosil nemškega cesarja Viljema, naj posreduje, da bodo Bolgari stavili bolj ugodne mirovne pogoje.

Španska. V poslanski zbornici so zastopniki raznih strank obsojali atentat na ministrskega predsednika Canalejasa. Nekateri govorniki so od vlade zahtevali, da naj izda posebne odredbe zoper anarhiste in povzročitelje atentatov, četudi jih je treba iskati celo med poslanci. Rodbina pokojnega Canalejasa je dobila 30.000 peset letne pokojnine.

DOPISI.

Iz Tržiča. Balkanska vojna vpliva tudi že na naše kraje. V predvnicu se že prenehali z delom ob sobotah. Delavstvo je s tem precej udarjeno. Kljub temu pa se po nekaterih gostivnah pridno popiva in pleše. Tudi ti slabi časi ne izpametujejo nekaterih. — V predvnicu pa hujskajo socijalni demokratje, češ, da so duhovniki za vojsko. Ne vemo, ali so socialisti tako neumni, ali so pa nesramni lopovi, da trdijo take gorostasne laži. Seveda jim ne veruje drugi, nego kak bedak. Kdor čita naše liste, bo vendar uvidel, da si vsi želimo miru in da naši poslanci ob vsaki priliki odločno nastopajo za mir, dočim ravno socialisti hujskajo ne samo doma v Avstriji, temveč tudi zunaj države zoper monarhijo.

Iz radovljiškega okraja. Okrajna učiteljska konferenca za radovljiški okraj se bo vršila dne 7. decembra na Jesenicah. Ker ne maramo natolcevati, ne bomo trdili, da se je za konferenco nalašč izbral postni dan pred praznikom Brezmadežnega Spočetja. — Učiteljstvo bo volilo ta dan dva svoja zastopnika v c. kr. okrajni šolski svet. Liberalci kandidirajo nadučitelja Val. Zavrla iz Begunj ter učitelja Janeza Šego iz Radovljice.

Iz sorske občine. „Slovenski Dom“ napada v zadnji številki naše ljudi, češ, da so naše Marijine hčere poslale 200 K „Slovenski Straži“, ter hudomušno pristavi, da niso nič vedele, zakaj. Nadalje pravi ta list, da so naši fantje nabrali za ranjence na Balkanu 117 K 22 vin. in da je bila ta vsota izročena v tako varne roke, da se gotovo ne izgubi, in da računov in pojasnil, kako in kam se je denar porabil, ne dočakamo na tem svetu. Na koncu trdi dopisnik, da v take klerikalne namene nabirajo ljudje, ki iščejo korit med naprednjaki. — Pribijemo!

Novičar.

Proračun mesta Kranja. Dohodki znašajo: Preostanek tekočega leta 600 K, obresti obligacij in hranilničnih vlog 410-20 K, posestva 7373 K, pravice 3200 K, pristojbine 440 K, razni dohodki 590 K, skupaj 18 013-20 K. Izdatki bodo naslednji: davki 599-90 K, zavarovani obroki proti požaru 100 K, poprave mestnih poslopij 980-30 K, ljudska šola (vzdrževanje petega razreda dekliške šole vstevši) 3423-97 K, obrtno-nadaljevalna šola 900 K, cesarja Franca Josipa državna gimnazija (amortizacija zgradbenih stroškov, vzdrževanje poslopja, podpora dijaške kuhinje) 11.500 K, plače 11.906 K, občinska pisarna, stražnica, prostori mestne hranilnice 360 K, razsvetljava mesta in mostov 1700 K, ceste, cestni prehodi, pota, prostori 6000 K, 38 % prikladek za pokritje zgradbenih in vzdrževalnih stroškov vodovoda 7036-84 K, razni izdatki 5100 K, potemtatem vseh izdatkov 58.956 71 K. Primanjkljaj torej znaša 40 943-51 K, ki se pokrije takole: 40 % naklada na direktne davke (osebna dohodnina izvzeta), kateri davki se cenijo na 47.023-04 K, znaša 18.809 21 K, 30 % na'lada na indirektno davke (užitinski davek 5112-35 K, davek na pivo 1400 K) in 5 % vodovodna naklada na hišno najemnino v znesku 9000 K. S tem se doseže pokritja 34.321-56 K, torej še vedno manjka svota 6621-95 K, ki se pokrije z ostanki iz prejšnjih let in z zneskom, katerega je občina založila v vodovodno podjetje.

Odlika skladatelju. Častno diplomu je izročil idrijski pevski zbor zaslužnemu skladatelju preč. g. župniku in duhovnemu svetniku Jak. Aljažu na Dovjem.

O srbskih ministrih in generalih trdijo socijalnodemokratski listi, da so zato tako odlični in nadkriljujejo nemške državnike, ker so Marksisti in so v prejšnjih letih radi pili iz vrča socijalistične učenosti. Dve reči se pa s to trditvijo ne vjemata. Od rdeče internacionale se srbski državniki niso veliko naučili, ker so ohranili živ narodni čut, katerega pri rdečkarjih zastoj iščemo. Prav radi pa Srbi ne morejo imeti naukov očeta Marksa, ker so pred kratkim učence tega očeta, ki so prišli na Srbsko ter poročali o vojni, pogнали nazaj čez mejo.

Rdečkarji in vdove. Nedavno so rdečkarški listi velik šum gnali in se silno potegovali za čast svojega državnega poslanca Silbererja, ki se je ponesrečil na gorah. Ko se je pa sedaj njegova vdova Roza Silberer, ki živi na Dunaju, oglasila pri socialdemokratski bratovski skladnici za pokojnino, katera ji pristojna, je bila odklonjena. Morala je najeti odvjetnika, da ji bo pomogel do pravice.

Učenje jezika. V Ljubljani se trudijo vse stranke zato, da prirejajo tečaje za učenje jezika. Tu so tečaji za nemščino, slovenščino, francoščino, ruščino, bolgarščino i. t. d. Ali bi ne bila dolžnost vlade, napraviti nekoliko več šol za vso to ukaželjno mladino?

Treptč Vas pri Žužemberku je pokončal požar, ki je upepelil 14 hiš in nad 30 gospodarskih poslopij. Ostalo je le še devet hiš in cerkev. Škode je 90.000 kron. Ker so bili posestniki zavarovani le za komaj 30.000 kron, so podpore zelo potrebne. Milodari naj se pošiljajo župnemu uradu v Žužemberku ali pa županstvu v Dvoru.

) Časi se izpreminjajo in mi se izpreminjamo v njih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za pet-vesto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znatno popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Obstrukcija v parlamentu.

Pred 14. dnevi je hrvaško-slovenski klub na Dunaju zahteval, da naj se odstrani Cuvaj in uvede na Hrvaškem ustava. Ker se vlada ni udala zahtevam Jugoslovancev, je klub prišel z obstrukcijo. „Slov. Narod“ je prinesel dne 18. novembra 1912 uvodni članek, v katerem se je norčeval iz naših poslancev, češ, da so komedijanti, in pristavil: „Kaj hočejo ti ljudje? se vprašuje javnost. Obstrukcija proti parlamentu je v sedanjih resnih časih skoraj zločin.“ — Luna se izpremeni v 14. dneh, v istem času tudi „Slov. Narod“. Dne 4. decembra 1912 je ta list zopet prinesel uvodni članek, v katerem pravi: „V parlamentu se je pričela danes obstrukcija. Neznamenita je še in malo razvita, le češki narodni socialisti so se zaenkrat odločili zanjo ter jo pričeli izvajati v justičnem odseku, kjer se nahaja predloga o vojnih službah. Kakor Nemci kombinirajo, je ta zakon, v kolikor je političen, namenjen predvsem za Slovane, zlasti Jugoslovane. Ako vstraja vlada pri dosedanjih določbah, ako namerava z bičem tega izjemnega zakona udariti nas politično in narodno, potem si Jugoslovani ne bomo smeli premišljati niti za trenotek: Z vihrajočimi zastavami mora naša delegacija, ako je v njej količjak poštenja in količjak čista za odgovornost napram narodu in ljudstvu, v tabor najostreje obstrukcije.“ — V Carigradu ugašajoči polumesec vzhaja v Knafovih ulicah v Ljubljani! To je politika!

Katoličanstvo na Balkanu.

Hipna izprememba balkanskega zemljevida, ki je vse iznenadila, nam nudi vprašanje: Kako se bo odslej godilo na Balkanu katoliški cerkvi? Nekateri so bili dozdevaj mnenja, da se katoličanom

med Turki glede vere ni ravno hudo godilo, ker so se po Turškem dobro razvijali katoliški misijoni. Bali so se celo, da utegne vse to propasti, če zmaga pravoslavne balkanske države. Kakor sedaj znamenja kažejo, je ta bojazen neopravičena. Upanje je celo, da bodo simpatije katoliških Slovanov do zmagonosnih Srbov in Bolgarov prav ugodno vplivale in prinašale sad v verskem oziru. Ves slovanski narod, ki še ni prepojen s frimasonsko kulturo, je strogoveren in pripravljen žrtvovati vse ne le za „svobodo zlato“, ampak tudi za „krst častni“. Vsi verujemo v Kristusa in, če se bode zanj naprej toliko delalo za združitev, kolikor se je doslej delalo za razkol, je upanje, da se enkrat najdemo v popolni edinosti. Pa če bi tudi prav kmalu to ne bilo mogoče, smemo pričakovati, da se bodo vsaj poleglasti starega sovraštva in da bomo katoličani s pravoslavnimi lahko dostojno med seboj občevali. Ljubezen vse premaga!

Poglejmo najprej, kako stoji s katoličanstvom na Bolgarskem!

Te dni je sporočil „Slovenec“ profesor G. H. iz Plovdiva: „Naša Vincencijeva družba podpira ranjence v raznih bolnišnicah in sami vzdržujemo dve bolnišnici z 200 posteljami za ranjence. Doslej prezirani katoliški redovniki in redovnice zbujačo občudovanje vse Bolgarije. Naši izobraženejši ranjenci, posebej častniki, se čudijo, kako more katoliška cerkev v pravoslavni državi izvrševati take čudeže nesebične ljubezni do bližnjega. Bolgarski kralj in kraljica sta že večkrat izrazila svoje priznanje požrtvovalnemu delu katoliških zavodov. Bolgari niso bili nikoli tako nasprotni katoličanom, kakor so drugi pravoslavni narodi. Prav tako je tudi resnično, da Bolgari niso bili še nikoli tako blizu katoliški cerkvi, kakor so v sedanjem položaju, ko vso Bolgarijo prešinja veliko, zares krščansko navdušenje in

ko cvet bolgarskega naroda, ranjeni bolgarski junaki, prihajajo v najožjo dotiko s katoličani. Pozitivno vem, da so v odločitvah bolgarskih političnih krogih nekateri močje prepričani, da bi bilo zedinjenje s katoliško cerkvijo najboljši poročilo za srečen razvoj neodvisne Bolgarije; pozitivno mi je tudi znano, da je Bolgarija pripravljena skleniti konkordat z Rimom. Zato prav nič ne dvomim, da so sedanje zmage krščanskega orožja velikega pomena za katoliško cerkev. Bolgari bodo v tem oziru tudi na Grke in Srbe ugodno vplivali. Potrebno pa je, da bi zapadni katoličani pravilno umevali sedanjí položaj.“

Na tretjem velehradskem shodu je lani govoril Metod Ustičkov, bolgarski duhovnik iz Štipa v Makedoniji, o pomočnikih, s katerimi se razširja katoličanstvo med Bolgari. Mi imamo, je rekel, semenišča za duhovne, gojenci se vzgajajo v pravem katoliškem duhu. Ko so posvečeni v mašnike, pa obhajajo službo božjo v vzhodnem obredu. Tak zavod imamo v Drinopolju in Carigradu. Gojenci so dobro podkovani ne le v bogoslovjih, ampak tudi v socialnih vedah, ter posebno gledamo na to, da postanejo pobožni duhovniki, ker morejo le na ta način imeti veljavo pri Bolgarih. Tri kolegije imamo v Plovdivu, v Varni in v Drinopolju. V Slivni smo pred nekoliko leti ustanovili katoliško tiskarno, v kateri smo izdali že nekoliko knjig. Ustanoviti hočemo tudi neko umstveno središče, kjer se bodo razpravljala verska, modroslovna, zgodovinska in socialna vprašanja. Zato hočemo ustanoviti šolo sv. Klemenca za Bolgare. V naši kongregaciji je 15 navdušenih bolgarskih mladeničev, ki bodo vsi pospeševali s tiskom in besedo mlado katoliško gibanje. Bolgarski mladeniči so najbolj sposobni za misijonarje med svojim narodom.“

Katoličani v Črni Gori uživajo popolno svobodo in se sploh ne smatrajo za kaj drugega,

PODLISTEK.

Za poklicem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje.

„Gospa baronka! Nekdaj sem hodil uživati Vašo gostoljubnost z namenom, da bi izprosil roko in srce Vaše sestre, baronke Regate. Pa to so bile le mladeniške budalosti brez cilja, brez pomena. Delali smo veselje Vaši mami baronki Alemani, sebi pa našli nekoliko neprijetnih zadreg. Ali danes, gospa baronka, prihajam k Vam kot duhovnik, kot zrel možak, ki ga skrbi očetova prihodnost, ki ga razburja neprikladna govorica, ki ga muči tako dober sloves pobožne gospe in odlične gospodarice...“

Duhovnik nagne glavo, povesi svoje čarovite oči, baronka pa se dvigne iz naslonjača, ustnice se ji namrdnejo, mračno čelo briše bela roka, besede pa kažejo nevoljo:

„Gospod Žiga, veseli me Vaša skrb, pa bodite prepričani, da potov Vaše matere ne bom hodila.“

Ztôdla je beseda zadnjega stavka gospoda kapelana, pa premagal se je, z zavestjo, da je njegova skrb neopravičena. Z mehkim glasom odgovarja:

„Gospa Ana, veseli me, da ste mi skrb odbili. Moja mati je že davno oprala svoj madež in naj v miru počiva na sveti zemlji. Ali morem pričakovati, da bo gospa baronka tudi jezike zavezala?“

Baronka molči in natega spomin.

„In kako to mislite, gospod Žiga?“

„Najlepše bi bilo, da mojega očeta odslovite. Na mojem gradu ima dovolj prostora in jela. Pa tudi meni bi bil drag gost.“

„Resnično Vam povem, gospod grof, da mi je težko, zvestega posla brez vzroka odsloviti. Ali Vaša želja je meni povelje in obetam Vam, da izpolnim Vašo željo. Res težko mi je, besedo odslovitve izustiti, zakaj on je tu zadovoljen in meni je desna roka, zlasti zdaj, ko se pripravljam, da sezidam nov grad. Ali bi morda Vi, gospod grof, vedeli nasvetovati svojemu očetu vrednega naslednika?“

„Zgodi se po Vaši volji, gospa baronka! Janeza Vajsa poznate. Saj ste mu krstna botra. Moj prijatelj Jurko je govoril z njim in sam se je izrazil, da bi prišel k Vam služiti. Izučen zidar je, še kot zidarski pomočnik je pomagal v Ljubljani zidati stolno cerkev. Zidarski mojster Pavel Jugovic ga je hvalil kot spretnega in umnega delavca.“

„Hvala Vam lepa, gospod grof! Kakor nalašč potrebujem takega oskrbnika. Tudi odpoved Vašemu očetu bo olajšana.“

„Župnik šmarješki, Jure grof Rudolphi, je tudi boter Vajsovih otrok. Pozna ga dobro in on ga je priporočil.“

„A, tako? Torej se naš dobri grof Rudolphi skriva za tem napadom? Naj le počaka! To ga bom oštela!“

In baronka se je smejala iz dna zatopljenosti duše ter nalivala gostu.

Tudi Tomaž Kinski se je prikazal v dvorano. Jurko je izbijal šale z mladim barončkom in Žiga je bil zadovoljen, da se je vse tako gladko izteklo.

Tomaž Kinski je kmalu zapustil grad. Pa njegovo srce ga ni vleklo na Hudenje. Odjadril je proti Mokronogu in, predno je zima priromala v deželo, je bil že Tomaž Kinski zopet na oklicih...

VIII.

„Tomaž Kinski se je poročil z Elizabeto, hčerjo mokronoškega mesarja Mihela Šetine, in iz tega zakona se je porodil 7. maja 1730. Franc Kancijan.“

Župni arhiv v Škocijanu (Instruccio).

Tomaž Kinski je bil že star znanec v Mokronogu. Šetinova hiša mu je bila domača in že pred približno desetimi leti se je tamkaj ženil. Stari Mihel pa ni hotel ničesar čuti o deklji možitvi in vedno je poudarjal, kako svoj palec: „Dokler bo tale migal, ne!“

Izišel pa je vendarle čas, da je Mihelev palec nehal migati. In ta čas se je oživel znanje. Tomaž je ponudil roko bogati hčeri starega mesarja, Šetinova Lizika pa mu je dala srce. Že je bila v poznem srpanu in izbirala bi bila s težavami. Vsled tega se je vse napravilo čez noč. Lizika sama tako ni mogla biti in še vedno čvrsti Čeh se je pomladil pri 40letni nevesti. Veselo je bilo vse, veseli svatje, veseli ženini in nevesta, tudi brinjevski Jurko kot stari prijatelj je pritrkaval z nogo in se smejal staremu ženinu.

kakor ostali Crnogorci. Škof v Baru, msgr. dr. Niko Dobrečić, je ugledna in po vsej Črni Gori znana oseba. Spoštujejo ga katoličani, kakor pravoslavni. Katoliški duhovniki se istotako splošno spoštujejo, kakor pravoslavni, in katoliška cerkev je vsakemu Crnogorcu ravnotako sveta, kakor pravoslavna. Katoliški Miriditi so se v zadnji vojni hrabro borili skupaj s Crnogorci proti Turkom.

Najhuje se katoliški Hrvatje boje Srbov. Nekateri fanatični srbski popi so bili doslej res srditi sovražniki katoličanov. Tudi srbska vlada je bila tako nepristopna, da so n. pr. zagrebške usmiljenke povsod na Balkanu lahko ustanavljale svoje zavode, samo na Srbsko ni bilo mogoče spraviti niti ene sestre. Odslej utegne biti drugače. V novopridobljenih deželah so kralju Petru pripadli tudi katoliški kraji. V Skoplju ima katoliški škof svojo stolico. Katoliške župnije so tudi v Prizrenu, Prištini, Peči, Djakovici, Mitrovici, Ferizoviću, Cubli, Karadagu ali Črni Gori, Stubli in Letnici. Vas Janjevo sredi Kosova pa ima celo 2000 samih srbskih katoličanov in ta vas daje največ katoliških duhovnikov. Kralj Peter se je zadnje nedelje z velikim spremstvom udeležil službe božje v katoliški katedrali v Skoplju. Don Raman, namestnik katoliškega škofa Lazarja Dimijade, ki biva že dalje časa na Dunaju, je kralja pristrčno pozdravil in mu zagotovil zvestobo in udanost katoliških podanikov. Zatrjuje se, da dobe katoličani na Srbskem popolno versko samostojnost, kakor jo imajo oni v Črni Gori, in da bode vlada v tej zadevi sklenila konkordat s svetim Očetom.

Srbski vladni list „Samouprava“ je dne 22. novembra objavil članek, v katerem pravi takole: „Doslej je imela Srbija jako majhno število državljanov rimskokatoliške vere ter se zanje ni moglo skrbeti tako, kakor bi bilo to vseh njihovemu čustvovanju. To so bili tujci, ki so se ali samo začasno mudili v Srbiji, ali pa jih je bilo tako malo, da se jim ni mogla dati posebna cerkvena občina. Njihove verske obrede so vršili duhovniki iz sosednje monarhije, od časa do časa tudi njihovi škofje. Zaradi tega je sem prihajal tudi slavní škof Strossmayr, ki se v Srbiji ni sprejemal samo s spoštovanjem, marveč tudi z očitnimi simpatijami. Srbija dobi vsled pridobitev na bojnem polju znatno število podanikov rimskokatoliške vere. Zanj nastopa sedaj dolžnost, da poskrbi za dušne potrebe teh svojih novih državljanov. V vsakem slučaju bi bil konkordat z Vatikanom, po vzgledu Črne Gore, začetek od strani države, da tudi nasproti našim sodržavljanom rimskokatoliške vere pokaže tisto pažnjo, do katere imajo pravico.

Le ženinov sin v Škocijanu se je držal grdo in skoro ga je bilo sram, da se mu je oče že tretjič oženil.

„Nisem mislil, da se bo oče tako hitro poročil,“ reče kapelan Žiga svojemu župniku, ko sta pozne jeseni jezdila po službenih poslih s hribov domov.

„Saj sem ti pravil, dragi moj, da ti hoče oče vsekako preskrbeti brata ali sestro. Boš videl, da se tvoji načrti ne uresničujejo in letos osovrejš utegneš prinesiti novico iz Mokronoga: Hudenjski posestnik se maje in sv. Kancijan ne bo dedič gospoda Žige.

Otožne misli so legle na čelo mladega kapelana, konja sta začela dirjati...

„Kakor je božja volja, gospod župnik! Pa kaj menite vi: ali more Kinski lastiti se pravic do hudenjskega gradu?“

„Izpodbija jih lahko, ali, če jih izpodbije, je veliko pravno vprašanje. Vsekako pa se pripravi na dolgo pravdo!“

„Jaz pa bom zapisal oporoko, in sicer tako razumljivo, da je ne izpodbije nihče, tudi moj oče ne, gospod magister!“

„Imaš prav, ljubi moj, le podati se ne! Fortuna nos adjuvet!“

„Oglasiva se spotoma v Brinjevcu, gospod župnik! Imam nekaj naročil.“

„Po tvoji volji, Domine Sigismunde!“

Jezdeca zavijeta po bregu navzgor.

Pred njima se pokaže Brinjevec...

Jurko in Urška sta zopet sama gospodarila v Brinjevcu. Rajna baronka je zapustila pristavo

Kot glasilo javnosti opozarjamo na to potrebo, uverjeni, da ji bo vlada kraljevine Srbije zadostila in s tem izvršila dejanje spravljivosti, ki bo Srbiji in srbskemu narodu utrdilo in povečalo simpatije in spoštovanje kulturnega evropskega sveta.“

Kralj Peter je rekel v Skoplju katoliški duhovščini: „Dovolili bomo najširšo versko svobodo. Za nas so vsi kristjani bratje. Katoličani so naš sveti boj spremljevali s simpatijami, česar ne bomo nikdar pozabili. Menim, da tudi duhovščina tako misli. Ko se vojna neha, bo ena mojih glavnih nalog, da se obrnem v Rim in da se s Sv. Stolicco dogovorim glede verske svobode katoličanov v mojem kraljestvu.“

Bog daj, da bi se vse to srečno izvršilo!

DOPISI.

Z Rupe. „Ljudska knjižnica“ na Rupi si je nabavila mnogo novih knjig poučne in zabavne vsebine. Tem potom vabi svoje ude, da naj se pridno oglašajo pri g. knjižničarju v izposojevanje knjig. Posebno sedaj v zimskem času je dosti časa za čitanje knjig. Knjige se izposojajo v nedeljo od 12. do 1. ure popoldne in v sredo zvečer od 6. do 7. ure.

Naklo. Tukaj je predaval dne 24. novembra o sadjarstvu dež. sadjarski nadzornik g. M. Humeč, katerega je pazno poslušalo lepo število naklanskih posestnikov. Tudi ženske so se zanimale za predmet, kar je čisto prav. Veliko zanimanja je bilo med poslušavci posebno za izbero jabolčnih vrst, ki jih je g. predavatelj priporočal za naše kraje, in za sadjarski list, ki bo pričel izhajati prihodnje leto za ceno 3 K. — Gospodična Jul. Jaklič vodi pri nas (v prostorih pri Korenčanu) že drugi mesec gospodinjski tečaj, na katerem se 18 naklanskih deklet pripravlja za svoj poklic. Predsodki, ki so se razširjali po fari o tečaju pred pričetkom, so izginili, in dekleta zadovoljnih obrazov prihajajo in odhajajo vsak dan. Tečaj se bo podaljšal na tri mesece k popuku. Upati je, da bodo bodoče naše gospodinje krepko podpirale hišam znane „tri vogle“, da bi le tudi možje pridno držali še četrti vogal, kar pa bo seveda težko sodo, če bo frakelj z žganjem najljubša volja posoda pri hiši. Dokler ne bo izginilo nočno fantovsko kričanje po vasi, ki se vrši seveda na podlagi izpraznjenih frakeljnov, toliko časa se pač ne bo moglo pričakovati še boljših časov, četudi bodo znale naše prihodnje gospodinje kaj boljšega postaviti na mizo, kakor sok in kaša. Najžalostnejše pa je, če se vragu — alkoholu uda celo ženski spol. Tako se je zgodil pred enim tednom žalosten slučaj, da je orožnik odpeljal v „kejšo“ neko vsled žganja posurovelo dekle, ki je v najboljših letih. Pa upajmo, da bo v Naklem kmalu v vseh ozirih bolje.

Iz Vodic. Franc Burgar, ki je s sekuro ubil svojega brata Janeza Burgarja, je dobil sedem let težke ječe. Francetu, ki je bil delaven fant, je mati hotela prepustiti posestvo. Delo-

svoji nečakinji Juditi, ki je bila omožena z Rajsingom. Ta se je malokdaj prikazala v Brinjevcu in se je popolnoma zanesla na zvestobo Jurkovo.

Ni pa se župnik zanesel na trdno voljo brinjevskega oskrbnika. Dokler je živela rajna baronka, je še šlo po sreči. Ali Urška je rastla v starosti, ne pa v modrosti. Tako izpod čela je pogledavala junaškega Jurka, nasmehavala se in se nastavljala, da je Jurku že vroče prihajalo in srce se mu pomladilo.

Župnik je zvedel za ta novi par, tisti dan pa se je tudi sam prepričal. Gospod kapelan je govoril pod lopo z razposajeno hišno in silno grdo se je držal.

„Prosim, gospod Žiga, dajte, da me vzame! Meni ni več tako prestajati.“

Jurko se je tudi grdo držal. Kapelan mu je naštel dosti neumnostij. Prikimal pa je nazadnje Jurko in obljubil, da pride drugi teden z Urško v župnišče...

Med tem, ko je gospod Žiga misijonaril pod široko lopo, se je župnik Zalokar izprehajal po vrtu in opazoval različna zelišča in cvetice. Naposled je Jurko povabil oba gospoda v dvorano na dojučnik. Zahvalila sta se resna gosta, z ostrim pogledom in zahvalno besedo se poslovila in odrinila po klanecu navzdol.

Solnce je sllalo svoje motne jesenske žarke po dolini in oživljalo rmenelo listje po drevju. Velik pes, črn kosmatinec, je skočil za debelo olšo in divja raca je izflafotala iznad bistrega potoka.

„Škoda, da ni puške pri rokah. Utva bi bila moja in kosiło obeh.“

mržni in večkrat pijani Janez mu je pa zavoljo tega nagajal in ga obiral po hišah, kar je Franceta tako ujezilo, da je storil nesrečni zločin.

Politični obzor.

Zakon o vojaški službi, ki se hoče skleniti v drž. zboru, ima jako trde določbe; zato imajo proti njemu pomisleke še celo najbolj vladni nemški in poljski poslanci iz državno-pravnih in stvarnih ozirov. Te vojaške predloge določujejo, da bodo vsi moški od 18. do 50. leta v slučaju mobilizacije, vojne ali izjemnega stanja podvrženi vojaškemu sodišču. Pri takih prilikah se sodno postopanje tako vrši, da se priče zaslisiijo v odsotnosti osumljenca. Obtoženec nima nobenega zagovornika. Ako se je vodja vojaško-kazenskega postopanja prepričal, da je bilo dejanje res storjeno od osumljenca, potem se brez dolgega preudarka vojaškega sodišča izreče sodba. Ko je poveljnik sodbo potrdil in se je ista glasila na smrt, odkorakajo zbrani vojaki na morišče, kjer izvrše smrtno obsodbo. Po § 9. železničarji ne bodo mogli štrajkati. Vojaško sodišče bo nastopilo, ako se bodo kaj pregrešili uslužbenci prometnih podjetij zoper svoje stanovske dolžnosti. Taka kaznjiva dejanja so: razžaljeno obnašanje in upornost podložnikov proti predpostavljenim, zanikerno vedenje v javni službi in ako kdo zapusti kraj, kjer je dolžan službo opravljati. — V ogrskem državnem zboru so bile podobne vojaške predloge neizpremenjeno in soglasno sprejete.

Nemški državni kancelar Bethmann-Hollweg je dne 2. decembra v seji nemškega državnega zbora rekel: „Trud nemške diplomacije, da bi se bil omejil vojni požar na Balkanu, se je ponesrečil. Nemčija ima žive interese pri gospodarskem razvoju vzhoda. Pri reševanju posameznih vprašanj bomo podpirali svoje zaveznike. Da se doseže soglasje med velevladstvi pri reševanju balkanskih vprašanj, se vrše neprestano dogovori med evropskimi kabineti. Ti dogovori so bili doslej prijazni in obetajo uspeh. Zahteve posameznih velevladstij se pokažejo, ko se dokončajo dogovori na Balkanu. Ako se pokažejo nepremostljiva nasprotja, bodo gledale države, katerih se to tiče, da uveljavijo svoje zahteve. To velja o naših zaveznikih. Ako bi bili pri uveljavljanju svojih interesov ti zavezniki od tretje strani neprizakovanov ovirani, bomo izpolnili svojo zvezno dolžnost in odločno stopili na njihovo stran. Nastopimo ob strani svojih zaveznikov in se bomo bojevali za obrambo svojega položaja v Evropi in za obrambo varnosti in bodočnosti naše dežele. Tudi po končani vojni si bomo prizadejali, da se ohrani Trčija gospodarsko in politično močna in v tem prizadevanju smo edini ne le z zavezniki, temveč z vsemi velevladstvi.“ — Časniki kancelarjeve besede tako razlagajo, da se zahteve Avstrije do Srbije še ne morejo natančno določiti, ker balkanske države še niso določile svojega stališča; če pa nastanejo med Avstrijo in Srbijo nasprotstva, naj Avstrija sama s Srbijo zadevo reši, in, če bo Avstrija v tem od tretje strani n. pr. od Rusije napadena, potem bo Nemčija z orožjem v roki Avstrijo branila.

„Ali ti še tako stoji puška k rokam, kakor nekdanj, prijatelj?“

„Bogve! Davno že nisem bil na lovu. Zdaj smo lovci drugačne vrste: duše lovimo!“ odvrne kapelan. „Prav imaš, Žiga! Ali časih je tudi za nas potrebno, da se oddahnemo in da v temni hosti odložimo vsakdanje skrbi, ki nam tarejo jetra in obisti. Verjemi mi, Žiga, da veliko bolezní nastane iz duševnih muk.“

„Ipsissima verba!“, gospod magister. Meni zdravi le polet v prirodo dušne rane. Prefekt z Vrha je strasten lovec in me vabi v svoj lov. Blizo je in poizkusimo enkrat.“

„Dvomim, da bi bil cistercijan v svoji beli halji dober lovec. Saj bo vsaka vrana pred njim zbežala.“

„Da bi ga videli, brata Viljema! Oko ima kot orel bistro in izpodreca se, ko gre na lov, kakor kmečko dekle.“

„Potem šele mora biti strašen! Čul sem, da gospodari slabo na vrhovski pristavi in da konvent namerja prodati Vrh.“

„Mogoče. Je pa administrator P. Placid v Klevevžu drugačen gospodar. Ta zna množiti imetje! Zburska gospa je nevoljna nanj. Redovnik, pa tak stiskač!“

„Omnia ad majorem Dei gloriam!“ Konča župnik pogovor. Podložniki so zadovoljni in ni čuti pritožb. Kaj torej še hočeš? Ne pravijo zastoj kmetje, da je pod krivo palico dobro bivati.

Jezdeca razsedlata in odideta k obedu.

*) Resnične besede.

**) Vse v večjo čast božjo!

Dalje prih.

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 178. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Ciril Mohor. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

**Izhaja vsako soboto
ob enajstih dopoldne**

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petit-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Naš narodni program.

Resni časi se bližajo za našo državo. In vsak, komur je mar njena bodočnost, želi, da bi se naša država rešila iz vseh nevarnosti, ki ji prete v bodočnosti, tako da bo to v korist narodom, ki žive v njenih mejah. Največja nesreča za našo monarhijo je ta, da posamezni narodi, ki prebivajo v njej, nimajo vsi enakih pravic. Nemci in Madžari se šopirijo na škodo Čehov, Slovencev in Hrvatov.

Odkod to? Eden glavnih vzrokov teh razmer tiči v tem, da naša država ni urejena tako, da bi vse zemlje, na katerih biva en narod, bile združene v eno celoto. Tu je vir vsega zla in največja nevarnost za državo. Poglejmo samo naš narod, Slovence in Hrvate, pa bomo videli, da je to res.

Slovencev nas je pod našim cesarjem okoli 1.400.000. Razdeljeni pa smo na šest dežel: Na Koroškem živi okoli 100 tisoč Slovencev, na Štajerskem okoli 450 tisoč, na Kranjskem 500 tisoč, na Goriškem nad 200 tisoč, v Trstu z okolico približno 70 tisoč in v Istri okoli 40 tisoč. Kako velika škoda izvira iz te razkasanosti za Slovence, se lahko razvidi iz tega, da se vse stvari, ki se tičejo nas, ne obravnavajo na enem kraju, v Ljubljani, kakor bi bilo naravno, ampak na toliko krajih, v kolikor deželah prebivamo. Koroškim Slovincem se reže kruh v Celovcu, štajerskim v nemškem Gradcu, goriškim v Gorici, tržaškim v Trstu, istrskim v Pulju, kranjskim v Ljubljani. Iz tega sledi, da Slovenci za skupne potrebe nikdar ne moremo skupno nastopati v nobenem postavodajnem deželnem zboru, ker kranjski poslanci nimajo nič govoriti v koroškem deželnem zboru, nič v štajerskem, nič v tržaškem, nič v goriškem, nič v istrskem. Slovenski poslanci

izven Kranjskega so popolnoma prepuščeni samim sebi. Kako se trudijo, da bi dosegli kaj pravic za Slovence v svoji deželi! Pa ogromne so težave, s katerimi se imajo boriti. V vseh drugih deželah, razen na Kranjskem, žive Slovenci v manjšini. Na Štajerskem stoji tretjina Slovencev nasproti dvema tretjinama Nemcev. Na Koroškem se bori 100 tisoč Slovencev proti trikrat toliko Nemcem. Na Goriškem so Slovenci v boju z Italijani, ravnotako je v Istri in Trstu. Nikjer ne morejo sami odločevati o svojih potrebah. Potemtakem so Slovenci s tako razkasanostjo zelo prizadeti. Tudi če bi bil volivni red v dotične deželne zbornice pravičen, kar pa ni, bi Slovenci nikdar ne mogli imeti v deželnih zborih tako zastopstvo, da bi mogli z uspehom braniti pravice Slovencev. Za vsako reč se moramo Slovenci puliti ali z Nemci, ali z Italijani, ki pa nazadnje vseeno store, kar hočejo. Večina odločuje, manjšina pa se mora udati. Manjšina pa smo Slovenci.

Edino na Kranjskem smo Slovenci tako močni, da v deželnem zboru sami sebi dajemo postavke, take, kakršne hočemo in mislimo, da so za Slovence najboljše.

Podobno, kakor Slovincem, se godi tudi Hrvatom. Da, njim se godi še slabše. Hrvatov je pod našim cesarjem okoli 6 milijonov. Prebivajo v Istri, v Dalmaciji, na Hrvaškem, v Slavoniji, v Bosni in Hercegovini in na Reki. Razsekani so torej na sedem dežel, ki nimajo med seboj nobene zveze. Poglejmo! Za Dalmatince se delajo postavke v Zadru, za Istrane v Pulju. Povsod se imajo boriti Hrvati z Italijani. Dalmatincem gre zadnji čas še dosti dobro, ker so v Dalmaciji Italijani v manjšini in ne morejo nagajati, kakor bi radi. V Istri pa imajo Italijani par glasov večine in zatirajo Hrvate, kolikor le morejo. Hrvati, ki prebivajo na Hrvaškem in v

Slavoniji, jim nič pomagati ne more. Imajo o tem, kako se godi njihovim bratom v Istri in Dalmaciji, nič govoriti. Za Hrvate na Hrvaškem in v Slavoniji se delajo postavke v Zagrebu, to pa, kar se tiče Dalmatincev in Istranov, jim ne sme biti nič mar, sicer jih obdolže veleizdajstva in bogve česa še. Hrvati v Bosni in Hercegovini so zopet prepuščeni samim sebi. Ko je nad 30 let vladala nad njimi vojaška uprava, ki je bila gluha za vse njih upravičene zahteve, so dobili pred par leti svoj deželni zbor. Ta pa, kakor je nov, skoro nič ne deluje. Tako kot madjarsko-nemška vlada hoče, ne more, drugače pa ne sme.

Če vse to pomislimo, vidimo, da so Hrvati še na slabšem kot Slovenci. Slovenci so res razcepljeni na šest dežel in morajo pošiljati poslance v šest deželnih zborov, pa so vsaj vsi v eni državni polovici in pošiljajo vse svoje poslance v en državni zbor. Vseh 24 slovenskih državnih poslancev je na Dunaju. Pri Hrvatih pa je stvar drugačna. Hrvati iz Dalmacije in Istre pošiljajo poslance na Dunaj. Štirinajst jih je, ki se v družbi s slovenskimi poslanci bore za pravice slovensko-hrvaškega ljudstva. Hrvati s Hrvaškega in Slavonije pa morajo pošiljati svoje zastopnike v Budimpešto. Dočim morejo slovensko-hrvaški poslanci na Dunaju v družbi z drugimi Slovani vsaj nekaj doseči in se ubraniti vsaj najhujših krivic, ne morejo hrvaški poslanci v Budimpešti čisto nič doseči. Stojijo popolnoma osamljeni proti več kot desetkratnemu številu madjarskih poslancev, ki delajo, kar hočejo, četudi največjo krivico hrvaškemu narodu. Naši poslanci na Dunaju jim pa nič pomagati ne morejo. Vsak najmanjši poizkus Madžari takoj zavrnejo, češ, da se v notranje zadeve ogrske državne polovice ne smejo Avstrijci nič vtikati.

PODLISTEK.

Za pokilcem.

Spisal Peter Bohinjec.

Dalje in konec.

IX.

„Ne združenja, ločitve zdaj so časi, Prešeren.“

„Daleč sem doma,
duh pa vsak dan roma,
roma, roma, roma
danzadnem do doma.“
Matija Valjavec.

Leta tekó. Kapelan Kinski že sedmo leto pase ovčice v svoji rojstni župniji. Plodovito je njegovo delovanje, vsa župnija se je prenovila. A iztaknil je kal bolezni. Pokašljeje in Polonica mu kuha planinski mah, sam pa hodi vsako jutro za farovške hleve in tam smuče grenki pelin. Bolezen je prišla na uho škofu. Nekega dne mu prinese sel pismo in s pismom dekret, glaseč se: „Imenujemo grofa Žigo Kinskega za kapelana na Krki. Podpisan je: „Felix Com. de Schrotenbach, Ordinarius loci.“

Ta novica je pretresla vso župnijo. Niso se župljani nadejali, da bi gospod Žiga kdaj zapustil Škocijan kot kapelan. Menili so, da mora postati naslednik Zalokarjev. Najbolj se je prestrašil dekreta župnik sam. Menil je, da dobi sčasoma še enega kapelana, ker gospod Žiga boleha, toda njegov račun je bil prekrizan. Pa tudi upanje je šlo najbrž po vodi, da bi Žige Kinskega zemlje podedoval sv. Kancijan. S prekrizanimi načrti se je župnik poslavljaj od svojega dobrega kapelana. Stiskala sta si roki, objemala

se in poljubovala. Polonica je točila bridke solze in ljudje so kar na glas jokali, ko je gospod Žiga zadnjikrat govoril svojim rojakom.

Župnik je že dlje časa obetal župljanom križev pot, ki ga doslej še ni bilo v župni cerkvi. Pobiral je doneske zanj, pa je zopet moral dosti britkih besedij požreti. Kapelan mu je pomagal, da bi se načrt uresničil, pa ljudje so le močno zabavljali, zlasti tisti, ki niso hoteli ničesar prispevati. Župnik Zalokar je udaril na ostro struno in ošteval s pikrim sarkazmom mlačne župljane.

Dekret kapelanov naenkrat zaobrbe sapo po fari. Duhovi so se plegli. Le glas obžalovanja je letel po hribih in dolinah. Celo Gliha se je prišel poslovit od blagega duhovnika Žige in mu je voščil zdravja in sreče.

Žigo Kinskega je zaskrbelo v dno duše, ko je premišljeval o tem, kako bo v prihodnosti. Slovo je moral dati domačim logom, slovo svojim rojakom, med katerimi je prebil svoja vesela in žalostna mlada leta, slovo skrbnemu očetu, svojemu župniku, katerega je ljubil iz dna svoje mehke duše. „Ali bo župnik še voljan skrbeti za moje posestvo, ali pa se bo ohladila njegova ljubezen, njegova skrb?“ tako se je popraševal in ta dvom ga je mučil.

Pač je od drugod prišla tolažba v Žigovo srce. Njegov oče je dobil z debelo mesarico sina Franca Kancijana. Toda razumela se nista mož in žena v zakonu, Elizabeta Šetinova ni mogla starega Tomaža. Črtila ga je in zbadala, celo tepla ga je in enkrat ven vrgla. Tako seveda ni bilo Tomažu obstanka v Šetini hiši. V spomin so mu prihajali sinovi opomini. Nekega

dne je odrinil s palico iz Mokronoga. Težka je bila pot izpokorjenega starca. Z razdejanjo dušo in pokorno voljo je prikorakal v Škocijan in sin ga je sprejel pod svojo streho. Snažil in krmil mu je še vedno čilega Vuka, pa pomagal Polonici v kuhinji cepiti luč in izbirati fižol.

Ko se je Žiga odpravljaj iz Škocijana, je vzel seboj tudi očeta Tomaža.

Gospod Žiga je torej zastavil svoje delovanje na Krki. Z ognjem je oznanjal evangeljske resnice novim ovčicam, toda ta ogenj je bil kratek, je hitro ugašal. Kal bolezni je trla njegovo telo in čutil je, da bolezni ne bo mogel zmagati. Hiral je in tistih nekdanjih sil ni bilo več v njegovi duši. Prosil je kmalu za drugo službo.

Naglo se mu izpolni želja in preseli se za kapelana v Mengeš na Gorenjsko. Tu je dobil dobrega tovariša, Jožefa Novaka, ki mu je bil naklonjen iz dna srca. Ali duh Žigov je vedno romal tja dol na Dolenjsko. Žiga ni mogel pozabiti svojih bližnjih rojakov, ni mogel izbrisati iz spomina svojega župnika v Škocijanu. Njegov tovariš ga je sicer rad imel, ali žalosti ni mogel pregnati z njegovih lic, otožnost se je globoko zarila v njegovo srce. Mamica mu je stopala pred oči in zdelo se mu je, da ni več daleč tisti čas, ko bo tudi on zrl smrti v obraz. Tudi se je, da bi pomagal tovarišu v dušnem pastirstvu, pa ni šlo. Takoj se je utrudil in kašelj mu je dušil grlo. Hrepenela je njegova duša po domu...

Škocijanski župni arhiv še hrani nekaj pisem, katera je pisal Žiga nekdanjemu župniku Zalokarju. Evo nekaj odlomkov!

Pri tem se ne boje niti biti smešni. Tako se je nedavno zgodilo, da je prišel celo na privatno zborovanje hrvaških poslancev v Budimpešti politički komisar poizvedovat, če ni morebiti avstrijski dr. Šusteršič navzoč pri zborovanju. Tako so Hrvatje na Hrvaškem in v Slavoniji popolnoma osamljeni v boju proti madjarskemu nasilju.

In Hrvatje v Bosni in Hercegovini. Kam pa ti pošiljajo svoje „državne“ poslance, v Budimpešto ali na Dunaj? Nikamor! Niti v državnem zboru na Dunaju, niti v Budimpešti nimajo Hrvatje iz Bosne in Hercegovine ničesar govoriti, tudi tedaj ne, kadar se govori in sklepa o upravi in razmerah njihove domovine. Bošnjaki so še vedno državljani druge vrste, ki imajo samo pravico ubogati in — molčati.

Tak je torej politični položaj, v katerem se nahajajo avstrijski Slovenci in Hrvatje, od Drave, ki teče čez Kočevje in Štajersko, dol do srbsko-črnogorske meje. Razcepljeni smo na toliko kosov, kakor noben drug narod v Evropi. Zato, ker smo razkosani, pa gospodarita nad nami Nemec in Madjar v našo škodo in škodo cele države.

Ni je večje nesreče za državo, kakor imeti na svojih mejah nezadovoljno ljudstvo. A, boga mi! pri takih razmerah Slovenci in Hrvatje ne morejo biti zadovoljni. Zato se vsi, ki jim je mar bodočnost naše države, trudijo, da se stori tem razmeram konec. Slovenci in Hrvati se morajo združiti v eno celoto. To je naš narodni program! To združenje zahteva zdrava pamet. Zato se tej naši zahtevi ne bodo mogli dolgo ustavljati niti Nemci, niti Madjari.

In četudi pride vojna? Ali bo mogla ta preprečiti naše narodno združenje? Nikakor ne! Nasprotno, morebiti bo ravno ta šele ustvarila predpogoje, da bo združenje Slovencev in Hrvatov v naši monarhiji mogoče. Zato je treba vojni, če pride, — kar Bog ne daj! — pogumno gledati v oči. Ona lahko prinese uresničenje našega narodnega programa.

V. M.

Gospodarski del.

Novega kredita rabita avstrijska in ogrska vlada, in sicer za vsako državo po 125 milijonov kron, t. j. 250 milijonov kron. V ta namen izdasta obe državi zakladnice, ki se bodo oddale za Avstrijo v Ameriki dvema njujorskima bankama, za Ogrsko pa ga preskrbe deloma v Nemčiji, deloma pa Rotšildov konzorcij. Zgodi se prvič, da išče Avstrija posojila v Ameriki. Kakor rečeno, bode tako avstrijska kakor ogrska finančna uprava pokrila svoje potrebe z izdajo zakladnic, ki se bodo obrestovale s 4 1/2 odstotka in bodo

plačljive polovica v poldrugem letu, polovica v dveh letih.

Usnjarske tovarne v Avstriji so napravile kartel, da bodo skupno nakupovale in prodajale usnjarske izdelke. Zadruga je ustanovljena za dobo desetih let.

Mestna hranilnica v Kamniku. V mesecu novembru 1912 je 137 strank vložilo 36.317,69 K. 229 strank dvignilo 85.358 70. 3 strankam izplačalo hipoteknih posojil 4900 — K. Stanje hranilnih vlog 1.974.379,49 K. Stanje hipoteknih posojil 1.567.688 03 K. Denarni promet za mesec november 1912 309.040,93.

DOPISI.

Cerkije. V zadnjem času je odšlo v Ameriko kakih 15 ljudi iz naše občine. Bili so po večini mlajši moški. — Mirovno sodišče poravnava skoro vse spore med strankami. Le redek je slučaj, da bi se ne dosegla sprava. Tak slučaj je bil nedavno, ko je stal Babič z Zg. Brnika pred „mirovnim senatom“. Ta mož, ki se rad pobaha, da je baje okoli 40 pravnih dobil v življenju, ni hotel ničesar slišati o poravnavi, zato je pa moral po izgubljeni tožbi pri sodišču v Kranju plačati dva advokata. Pač slabo uslugo mu je napravila ona gnida, ki se vveda v mirovno sodišče v „Svinjskem Domu“, ko je prehitro popisala njegovo „zmago“. — Tomažkov Joža ali Lapajnetov Tomažek — ena duša v dveh telesih — menda še sedaj nista zaslišala cepca iz gabrovega lesa, ki je znan kot poglavar kalivcev nočnega miru, če je že izvohal one tolovaže, ki so razrezali pri Petrovcu trobojnico. — Pšaški dohtarček, to popiši za „Svinjski Dom“ in pa klanjane, vpitje in kletve svojih vernih bašibozukov!

Iz Tržiča. Poslanec g. dr. Ivan Krek je imel na prvo adventno nedeljo tukaj dva shoda, ki sta oba privabila polno dvorano občinstva. Pri prvem shodu „Jugoslovanske strok. zveze“ je razmotrival o posledicah balkanske vojne za Avstrijo, za Slovence in posebej še za delavca. Velik ugled so vsled te vojne dobili Slovani, katere je oholi neslovanski svet prej preziral kot barbarske narode. Odslej tega ne bo več. Krasno je govornik zavnil ovsadne napade od nemške strani, češ, da so naši poslanci veleizdajavci. Na zgodovinskih dejstvih je jasno odkril, da so bili uprav Slovenci in Hrvatje v vseh časih najzvestejši branitelji Avstriji. Madjari, ki so se vedno puntali proti državi in cesarju, Nemci, izmed katerih velika večina škili v Berlin, se predrznejo govoriti, da smo mi izdajavci domovine! Prav tako tudi Lah vedno gleda čez mejo. Da bi bil Nemec in Madjar gospodar, Slovenec in Hrvat pa hlapec, tega ne bo, in to je, kar boli nemško gospodo. Mi pa se veselimo zmag na Balkanu, ker vemo, da bode to naši državi samo koristilo, in mi želimo v okviru naše države priti do svojih pravic. — Na popoldanskem shodu je g. poslanec v ženskem odseku društva sv. Jožefa obravnaval

najbolj pereča ženska vprašanja. Poučno je bilo, kar je govoril o pomenu žene v boju za vero in v boju zoper alkohol. Žena je pri nas mnogo krat tista, ki se mora boriti v prvih vrstah. Koliko neizmerno dobrega lahko v tem oziru stori žena, ki je na svojem mestu! Da bo pa ona mogla vršiti svojo veliko nalogo, ji treba izobrazbe. Z odkrito hvaležnostjo je polnoštevilno zbrano ženstvo poslušalo izvajanje govornika, vnetega zagovornika ženskih pravic.

Politični obzor.

Izpremembe v najvišjih vojaških krogih. Avstrijski vojni minister Auffenberg je odstopil, na njegovo mesto je bil imenovan Krobotin. Odstopil je tudi načelnik generalnega štaba Schemua, in njegovo mesto je zopet prevzel Franc Conrad baron pl. Hötendorf, ki je bil že pred jednim letom na tem mestu. Časniki pišejo, da je pri tem imenovanju zmagala vojna stranka. Conrad je energičen mož in ljubljeneц prestolonaslednika Franca Ferdinanda; star je 60 let. Crobotin je tri leta starejši. Svet je prepričan, da je poostreni zunanji politični položaj zahteval najboljših moči na vodivnih vojaških mestih.

Italijansko vseučilišče. V pododseku se je na Dunaju razpravljalo o italijanski fakulteti. Poslanec dr. Korošec je zahteval, da naj se obenem obravnava tudi vprašanje jugoslovanskega vseučilišča. Ker načelnik odseka tega predloga ni pripustil k glasovanju, je poslanec dr. Korošec v znamenje protesta odšel.

Za italijansko fakulteto bi pravi kraj ne bil Trst, ako hoče biti vedno le visoka šola in ne samo strokovna šola za uradnike. Tako je rekel v proračunskem odseku naučni minister Hussarek.

Poraz Jugoslovanov. Pododsek za laško fakulteto je soglasno s poslancem Masarykom vred in v odsotnosti dr. Korošca sklenil, da naj se laško vseučilišče ustanovi v Trstu. Čutil se, da je to prvi sad ponovljene trozveze.

V proračunskem odseku naši poslanci nadaljujejo obstrukcijo. Dolgo je govoril dr. Korošec. Ko je prišel finančni minister Zaleski, da bi podal pojasnilo glede kreditnih operacij vlade, dr. Korošec ni hotel prenehati z govorom in minister je zapustil dvorano.

Kronski svet se je vršil dne 4. t. m. na Dunaju pod predsedstvom cesarja. Udeležili so se sveta: prestolonaslednik Franc Ferdinand in ministri: Berchold, Bilinski, Stürgkh, Georgi in Zaleski. Posvetovanje je trajalo dve uri. Potem je prestolonaslednik še dlje časa govoril z zunanjim ministrom.

Za slučaj vojne so sklenili ravnatelji dunajskih bank dati avstro-ogrski državni upravi na razpolago dve milijardi kron.

Obnovitve trozveze se nemško časopisje zelo veseli in piše, da je trozveza v prvi vrsti naperjena proti slovanski povodnji.

Trozveza med Avstro-Ogrsko, Nemčijo in Italijo se je na tihem obnovila. Ponovila se je

Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Prečastiti, plemeniti, odlični in preučeni gospod župnik!

Predobrotni moj varuh! Iz pisma gospoda Ign. Polca, mestnega pisarja v Novem Mestu, sem izvedel, da je ondi umrl župnik, in upam, da me prečastiti škof priporoči za to župnijo. Vendar nimam dosti upanja in bolje je, da molčimo o tem, zlasti ker sem danes v Ljubljani izvedel iz ust gospoda prošta, ki ga spoštujem, da je za to odločen župnik pl. Breckenfeld. Bojim se, da s svojo prošnjo ne bi prišel z dežja pod kap. Verjamem prečastitemu izkušenemu Rupertu. Ščasoma bo Bog vse dal.

Sporočam prečastitemu gospodu, da cerkev sv. Nikolaja ni vezana na nobeno gospodarstvo in ni dolžna prispevati za davke. Mene so taksi-rali na denarni prispevek, ki sem ga že danes založil. Da je cerkev sv. Nikolaja izvzeta, je vzrok to, ker ima samo eno zemljo.

Naznanjam, da sem se radi poprave svinčnih posod pogodil tu v Mengšu z nekim livarjem...

Predobrotni moj varuh! Častitam, da ste srečno prestali štiridesetdanski post in voščim vesele velikonočne praznike. Denar, ki ste ga poslali po mojem tovarišu, sem prejel, in tudi on vam vošči veselo alelujo. Prosim, da izvolite moje vino hraniti in, če vam je to neprilичno, da je obrnete po svoji volji. Zahvalim vas že naprej za pretakanje in pospravo mojega vina. Vsem domačim se lepo priporočim in želim veselo veliko noč...

Milostni moj varuh! Ko sem Vam čestital za god, sem prosil, da mi moj podložnik Jakob Vučin pripelje posodo vina. Morda se je pismo izgubilo, ker ni voznika. Dvakrat sem bil že namenjen, da pridem sam dol, pa neprestano de-

ževje me je odvrnilo. Kolikor je moje gorske pravice v Pijavi gori, naj vzame župna cerkev ali pa cerkev sv. Križa v Dolih. Letošnjega vina mi ni treba gor voziti, ker semkaj pridejo zmerom boljša vina po Savi in ker velika vročina ne dopušča, da bi hranil mnogo vina. Če bo lepo vreme, se vidimo o vseh svetih...

Ob naboru novih vojakov so tu na Gorenjskem velike težave, ki se morajo objokovati. Skoro povsod se čuje ali o bogoskrustvih, ali o ubojih, ali pa ob obojnem. Oče Tomaž, ki je bil lansko leto v jeseni z mano še v Škocijanu in ga dobro pozna Vaša gospica sestra, je bil vjet od nekega človeka in umorjen. Tudi naše župnišče so oblegali v nedeljo od jutra do večera, pa sosedje so prišli od vseh strani in oblegovavce odgnali. Pripravljeni so bili za boj, dasi smo duhovniki ljubeznivo mirili. Težko bi se bilo sicer izšlo brez poboja ali vsaj brez oskrumbe pokopališča. Pa, hvala Bogu, nič hudega se ni zgodilo ne od te, ne od druge strani. Poglavar nam je rekel, da bi se bili duhovniki lahko pomešali vmes in vojske zaprli v cerkev, če ni bilo drugače mogoče.

Po veliki noči se vidimo, upam, in pome-nimo se več od ust do ust. S tem se Prečastitosti priporočim za naprej in ostanem

vedno udani sluga
Žiga Kinski.

X.

Žiga Oton Kinski je umrl kot kapelan v Mengšu dne 13. avg. 1735. (Škocijanski župni arhiv.)

Mengeški kapelan Žiga Kinski je še enkrat obiskal svoje prijatelje v Škocijanu. In tedaj je zaupno izjavil župniku Zalokarju, da njegov petletni polbrat Franc Kancijan dobi gorsko pravico v Pijavi gori, obstoječo iz šestih veder vina, po svojem očetu Tomažu Kinskem, do štirih zemelj in podložnikov, ki jih je (Žiga) podedoval po

svoji materi Regini Korduli Kajzelovi, pa nima polbrat nobene pravice, ampak naj dobi te zemlje in podložnike po njegovi smrti cerkev, oziroma nadarbina sv. Kancijana.

Župnik Zalokar je zapisal to Žigovo izjavo. Žiga Kinski se je vrnil na Gorenjsko in ni več videl ljubih mu dolenskih goric. Zdravje mu je bilo vedno slabše, noge so mu odpovedale, lica so obledela in shujšala. Počasna jetika je blagemu gospodu pretrgala nit življenja.

Njegov tovariš Jožef Novak ga je izpovedal. In ko ga je pripravljaj na smrt, mu je Žiga potrdil, da so njegove zemlje last sv. Kancijana. Kapelan Jožef Novak je zapisal izjavo na papir dne 22. septembra 1835.

Žiga Kinski ni tedaj ostavil nobene pisane oporoke. Njegov polbrat je odrasel in se je poganjal za Žigove zemlje. Pravda je tekla leta in leta, dokler ni novomeški mestni pisar Fr. Ign. Polc „pro aeterna memoria“ napisal in podpisal oporoke z dne 1. avgusta 1761. Franc Ksaver pl. Taufferer, opat stiški in arhidijakon, pa je oporoke kot cerkveno ustanovo sprejel in potrdil dne 23. maja 1766 v imenu cesarice Marije Terezije.

Zadnje pismo Žige Kinskega priča, da je njegov oče Tomaž umrl v Mengšu nasilne smrti. Orjaški župnik Ignacij Zalokar pa je še župnikoval svoji župniji do 1762. leta. Vse zapreke so izginile, župljani so ga začeli ljubiti in plodonosno je bilo njegovo delovanje. V ljudstvu se je do danes ohranila govorica, da je bil pred Metelkovcem Zalokarjem v Škocijanu za župnika še drug Zalokar, ki je največ pripomogel, da je mladi graščak Žiga Kinski postal duhovnik in da je v vinogradu Gospodovem vneto hodil — za poklicem.

*) V večni spomin.